د پنټاګون تر څنډو

(د واشنګټن علمي یونلیک)

محمد اسمعیل یون

۱۳۸۷ ل

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتنو کوڅو ترڅنګه

(د یو علمي سفر یو نلیک)

لیکوال

محمد اسمعیل یون

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم:	د پښتنو تر څنګه و
لیکوال:	پوهندوی محمد اسمعیل یون
خپرندوی:	یون کلتوري یون
چاپشمېر:	۱۰۰۰ ټوکه
چاپکال:	۱۳۸۷ل
د لیکوال پرله پسې نومره:	(۳۳)
د خپرندوی پرله پسې نومره:	(۳۳)
کمپوزر:	ضیاالرحمن ضیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

ګڼه	سرلیک	مخ
۱	یادونه	۱
۲	سریزه	۴
۳	د سفر موخه	۷
۴	د سفر تیاری	۱۰
۵	له کابله تر دوبۍ	۱۴
۶	له دوبۍ تر واشنګټنه	۱۹
۷	د ښه راغلاست لپاره یوه ماښامنۍ	۳۲
۸	د سیمینار لومړۍ ورځ	۴۰
۹	د سیمینار دویمه ورځ	۶۷
۱۰	د سیمینار دریمه کاري ورځ	۱۰۱
۱۱	د سیمینار څلورمه ورځ	۱۲۸
۱۲	پنځمه ورځ (په واشنګټن کې د ځینو ځایونو کتنه)	۱۵۸
۱۳	د سیمینار شپږمه ورځ	۱۷۹
۱۴	د سیمینار اوومه ورځ	۱۸۵
۱۵	د سیمینار اتمه ورځ (د کانګرس کتنه)	۱۹۳
۱۶	یوه شپه له فرهنګي اشنایانو سره	۲۳۲
۱۷	د سیمینار نهمه ورځ	۲۳۷
۱۸	یو ماښام د جورج واشنګټن په کور کې	۲۵۳
۱۹	د سیمینار لسمه ورځ	۲۶۰
۲۰	د سیمینار وروستۍ ورځ	۲۶۹
۲۱	یو بل ماښام له منشي صیب سره	۲۷۸
۲۲	د مارچ ۷مه (په امریکا کې زموږ وروستۍ ورځ)	۲۸۴
۲۳	له واشنګټنه د دوبۍ پر لوري	۲۸۸
۲۴	له دوبۍ نه د کابل پر لوري	۲۹۲
۲۵	د محمد اسمعیل یون لنډه پېژندنه	۳۰۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه

په پښتو ژبه اوس د خدای په فضل ډېر یونلیکونه چاپ شوي او چاپېږي، اکثره پښتو یونلیکونه، چې ما لوستي، د ښکلو منظرو او د سفر د نورو لوړو ژورو انځورنه کوي. د علمي سفرونو یونلیکونه یا کم دي او یا ما کم کتلي. ما خپله تر دې دمخه دوه یونلیکونه لیکلي، کوښښ مې کړی، دا سې ټولنیزو، سیاسي، اقتصادي او نورو مسایلو ته په کې اشاره وکړم، چې زموږ خلکو ته یو پیغام ولري، او سنی یونلیک چې ګورئ دا اصلاً د یو علمي سفر رپوټ دی، چې د سفر ځینې نورې خواوې هم ورسره ملګرې شوې دي.

ددې یونلیک له لیکلو څخه مې موخه دا وه؛ خپلو افغانانو ته دا څرګنده کړم، چې د نړۍ لوی هېوادونه او د هغوی سیاسي او ټولنیز مفکرین، د نړۍ په هکله څه فکر لري او موږ څه فکر کوو؟ د (۲۰۰۹) م کال د فبرورۍ له درویشتمې نېټې بیا د همدې کال د مارچ تر شپږمې نېټې پورې زه امریکا ته په یو علمي سیمینار کې د ګډون لپاره تللی وم. ما له پیله دا نیت درلود، چې په دې سیمینار کې څه بحثونه کېږي، د هغو مهم ټکي به لیکم، همداسې مې وکړل. که څه هم د ټولو شیانو لیکل شوني نه وو، خو ما هڅه کوله، چې ډېر مهم شیان ولیکم، په مهمو مسایلو کې هم د ټولو یادښتول اسانه کار نه و. د ژبې ستونزه هم وه، هغه انګرېزي، چې موږ دلته په کورسونو کې لږه او ډېره لوستې او له کتابه سرې ترې تر یوه حده ګټه اخیستلای شي، هلته د هغوی له تلفظ او چټکې وینا سره واټن لري. خو ښه والی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا و، چې زموږ لپاره يې ښه تکړه ژباړونکي لا دمخه په پام کې نيولي وو: (ايازي صيب)، (ملکيار صيب) او (فوزيه) ټولو په امريکا کې تر شلو کلونو زيات عمر تېر کړی دی. له همدې علمي مرکز (نيسا) سره يې له کلونو راهيسې د ژباړونکو په توګه کار کړی او اوس هم کار کوي. هغوی دريواړه پر ژباړې ډېر حاکم وو، خو دريواړو په دري ژباړه کوله، يوازې داود ايازی صيب، چې اصلاً د کندهار دی، پر پښتو پوهېده او کله کله به يې پښتو ژباړه هم کوله، خو منظمه او عمومي ژباړه په دري ژبه وه. د سيمينار له پيله بيا تر پايه اکثره وخت د ژباړې غوږۍ زما په غوږونو کې وه، ما له دري څخه اتومات پښتو ليکله، ما داسې فکر نه کاوه، چې دوی له انګليسي څخه پښتو ته ژباړه کوي که دري ته. د سياسي او ټولنيزو خبرو ژباړه ډېره سخته نه وي، له دري څخه ما مخکې هم ځيني اثار ژباړلي دي، خو کله کله به د ژباړونکو په کار کې هم وقفه راتله، کله کله به په ګروپي کار او ځينو نورو برخو کې حاضر نه وو. ځينې وخت به يوې نيمې خبرې ورته خوند ور نه کړ، هغه به يې هم نه ژباړلې، کله کله به د ويناوال د خبرو سرعت دومره تېز و، چې ژباړن به تر څو يوه جمله ژباړله، بله به ور څخه تېره وه؛ ويناوال، ژباړونکي ته منتظر نه پاتې کېدل، ځکه چې پر يو وخت يې څو ژبو ته وينا ژباړل کېدله. ځينې وخت تخنيکي وسايل هم پر خپل وخت نه عيارېدل، خو دې ډول ډول خنډونو سره سره ما د تکړه ژباړونکو او څه نا څه د خپل افهام له مخې د سيمينار ډېرې مهمې موضوعګانې وليکلای شوې. اکثره ويناوالو خپل لکچرونه يا ويناوې په منظم ډول ليکلي هم وو، خو د وينا پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت يې له هغو څخه ډېره ګټه نه اخيستله، نو ځکه کوم څه چې ما ليکلي هغه اکثره د استادانو او ويناوالو پر ګړنيو خبرو، د پوښتنو او ځوابونو پر محتوا ډډه لګوي. په دې سيمينار کې د سيمې او نړۍ د حالاتو او بيا نړۍ ته د احتمالي خطرونو او چيلنجونو په باب هراړخيز بحثونه وشول. په دې اثر کې ما خپل ذهن او فکر نه دی دخيل کړی، څه چې هلته پېښ شوي او پر څه شيانو بحث شوی، هغه مې تر خپلې وسې کټ مټ ليکلي دي.
هيله ده دا اثر د دې جوګه شوی وي، چې او سنۍ نړۍ ته د وروپېښو ګواښونو په باب يې د نړۍ د اوسنيو مطرحو سياسي او ټولنيزو کارپوهانو ځينې نظرونه په خپله لمن کې رانغاړلي وي. له نورو قدرمنو ليکوالو هم هيله لرم، چې کله بهرنيو هېوادونو ته علمي او تفريحي سفرونه کوي، نو له دې خوا دې له قلمو او کتابچو سره ورشي او له اخوا دې له ډکو کتابچو سره راشي، زموږ هېواد له هر پلوه، د نورو له تجربو او علمي پانګې څخه سالمې ګټې اخيستنې ته اړتيا لري.

د همدې هيلې د برې په هيله
پوهندوی محمد اسمعيل يون
۱۳۸۷ل کال، د کب ۲۷مه نېټه
ارګ، د جمهوري رياست ودانۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

تېر درې لسیز جنګ په افغانستان کې ډېر ملي او ټولنیز ارزښتونه کمزوري او کمرنګ کړل، د ټولنې اساسي جوړښت او سکښت یې ونړاوه او د خلکو په ذهن او فکر کې یې د پردیپالنې احساسات وټوکول. دا احساسات که له یوې خوا د پردي فشار له امله وو، نو له بلې خوا د ټولنې په داخل کې د هر ډول اختناق، فقر او تنګلاسۍ له امله هم راپیدا شوي وو. اکثره افغانان، چې جګړو ځپلي وو، پاکستان او ایران ته تګ یې په خپل ژوند کې یو نعمت ګاڼه او له هغو هېوادونو بیا بهر ته تګ یې خو بېخي یو ولي نعمت ګاڼه. افغانان یو هم ملامت نه وو، دوی په رضا له ملکه نه وو تللي، دوی مجبوریت مجبور کړي وو. هغه وخت دا هم یو غنیمت و، چې یو شمېر افغانان بهر، په تېره بیا لویدیزو هېوادونو ته لاړ شي، له یوې خوا به خپل ژوند خوندي کړي او له بلې خوا به خپلو کورنیو سره له اقتصادي پلوه مرسته وکړي، نو اکثره افغانان چې له هېواده راوتلي وو، په پاکستان او ایران کې اوسېدل، د هغو اکثرو هیله لرله، چې بهر ته لاړ شي. زما یو ګڼ شمېر ملګرو هم بهر ته مخه وکړه او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغـو پـه مرسـتـه بيـا مـوږ پـه پېښور او کابـل کـې ګـڼ شـمېر کولتوري کارونه ترسره کړل. خو ما له پيله بيا تـر دې دمـه بهـر تـه د تللو او هلتـه د پـاتې کېدلو نيت نـه درلـود. تـر وروسـتي بريـده مې خپل ژوند همدلته عيار کړی و. کله چې د طالبانو نظام ړنګ کړای شو، نو افغانستان هم له سياسي انزوا څخه وژغورل شـو، د ډېرو هېوادونـو خلـک دلتـه راغلـل او ګڼـو افغانـانو تـه ددې زمينه برابره شوه، چې بهرنيو هېوادونو ته لاړ شي او لـه قـانوني لارو تګ راتګ وکړي.

مـا هـم لـه همـدې قـانوني لارو، عربـي متحـده امـارتو، پاکستان، هندوسـتان، جرمنـي، هالنـډ، ډنمـارک، فرانسـې، بلجيم او سويډن ته سفرونه وکړل او بېرته خپل هېـواد تـه راغلـم. اوس نو نورو هېوادونو، په تېره بيا لويديزو هېـوادونو تـه تـګ يـو خـوب او خيـال نـه دی، بلکې يـو عمـل او يـو واقعيت دی. د بهرنيـو سـفرونو پـه لـړ کـې راتـه تـر دې دمخـه دوه ځلـه امريکـا متحده ايالتونو ته د تـګ زمينـه برابره شوه. يـو ځـل د لنډ وخت (يوه اوونۍ) او بل ځل د دوو مياشتو لپاره. لـومړی ځـل د دفتـر ملګرو راتـه وويـل، چې يوه اوونـۍ سفر پـه دې نـه ارزي، چې څـوک دې پـرې دومـره اوږد مـزل وکـړي، خـو دويـم ځـل د دفتـر مشرانو ځکه اجازه رانه کړه، چې ويـل يې: يـو دلتـه کارونـه ډېر دي او بـل د دومـره اوږدې مـودې لپـاره لازمـه نـه ده، چـې سـفر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړې. دربېيم ځل لپاره چې بيا زمينه برابره شوه، نو دا سې يو سفر و، چې نه اوږد و او نه لنډ؛ منځنی و؛ نږدې (۱۴) ورځی، دې سره نو دفتر هم موافقه وکړه، ما هم خپل کارونه راټول او ځان مې منظم کړ. ما ويل ځه امريکا به هم وګورې، د هغه ځای له ژوند او اندود څخه به هم ځان خبر کړم، له خپل هېواد سره به يې پرتله کړم، بيا خدای خبر چې ددې زمينه برابرېږي، که نه چې وړيا او رسمي سفر ته لاره اواره شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سفر موخه

په نړۍ کې ځینې داسې لوی او علمي مرکزونه وي، چې په دنیا کې د بېلابېلو مسایلو په باب علمي غونډې او ورکشاپونه جوړوي، په امریکا کې هم داسې مرکزونه شته چې د امنیتي او ستراتیژیکو مسایلو په اړه علمي ورکشاپونه، کنفرانسونه او سیمینارونه جوړوي. د امریکا د ملي دفاع وزارت په چوکاټ کې د ملي دفاع پوهنتون (N.D.U) یو له دغو مرکزونو څخه دی، چې تراوسه یې د امنیتي مسایلو په باب په لسګونو نړیوال سیمینارونه او کنفرانسونه جوړ کړي دي. په جرمني کې هم د مارشال سنټر په نامه یو علمي څېړنیز مرکز شته، چې هغه هم له امریکایي سرچینو څخه خروبېږي، هغه هم د سیمې او نړۍ د امنیتي او نورو مسایلو په باب سیمینارونه او کنفرانسونه جوړوي. زه دوه کاله دمخه جرمني ته د امنیتي مسایلو په باب په همداسې یو سیمینار کې د ګډون لپاره تللای وم، هغه هم یو روزنیز علمي سیمینار و، خورا ګټور و. هغه سیمینار هم د تروریزم یا ترهګرۍ په باب و، تروریزم له کومه پیدا کېږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایډیولوژیکي، پوځي او بشري سرچینې یې چېرته دي؟ تعریف یې څنګه دی؟ د ترهګرۍ ریښې چېرته غوړېدلي؟ عقاید له ترهګرۍ سره څه اړیکي لري؟ له رسنیو څنګه ګټه پورته کوي؟ په لویدیزو هېوادونو کې د ترهګرو د راټوکېدو وېره څنګه کمېدی شي؟ او داسې نورې ګڼې موضوعګانې په کې وڅېړل شوې.

د نړۍ له ډېرو معتبرو پوهنتونونو؛ له لندن، پاریس، واشنګټن او نورو څخه ورته استادان رابلل شوي وو، هغه سیمینار که څه هم له تفریحي پلوه ډېر تنګ او ستړی کوونکی و، خو له محتوایي پلوه ډېر ګټور و، په امریکا کې دا اوسنی سیمینار هم همغه سیمینار ته ورته یو سیمینار و، ان د همغې لړۍ یوه کړۍ وه، نو ځکه مې زړه ورته ښه کړ، ما ویل ځه د امریکا د لیدو ترڅنګ به د هغه ځای د استادانو د فکرونو پر مجموعي ظرفیت هم پوه شم، خپل ځان به هم ورسره وتلو، چې څومره د فیل په غوږ کې ویده یو؛ څومره ویښ شوي یو؛ د نورو هېوادونو له هئیتونو سره به هم وګورو، هغوی سره به هم ځان پرتله کړو، چې نور تر موږه څومره مخکې دي؟ یا تر موږه هم شاته پاتې څوک شته؟ او که نه وروستی ریکارډ زموږ په برخه دی؟ دا سیمینار د نیسا سنټر له خوا جوړ شوی و. (NESA) د ملي دفاع په پوهنتون کې یو څېړنیز مرکز دی، چې د نړۍ د ختیځ او سویلي اسیا هېوادونه په کې راټاله دي. دا مرکز د همدغو هېوادونو یا سیمې مسایل څېړي، دا سیمینار هم، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې سیمې د امنیتي مسایلو او نړۍ ته د نورو ورپېښو خطرونو او چلېنجونو د څېړنې لپاره جوړ شوی و.

موږ چې په جګړه کې رالوی شوی نسل یو، هم جګړې ځپلي یو، هم یې کړولي یو او هم یې د جګړو په باب پخه تجربه را په برخه کړې ده، نو د جګړه ییزو مسایلو څېړنه او ارزونه طبعاً د افغانانو له مزاج څخه لرې نه ده، د یوه سیاستوال په خبره: ((جنګ افغانانو ته ساعتیري ښکاري))؛ په دې برخه کې تر هر چا د دوی تجربه زیاته ده، په نړیواله کچه له نورو اشخاصو سره د روابطو پیدا کول هم ددې سیمینار بل هدف و، ددې ترڅنګ ما غوښتل د سیمینار په ترڅ او یا هم د سیمینار په حاشیه کې ددې زمینه برابره شي، چې له ځینو هغو اشخاصو یا پوهانو سره وګورم، چې د افغانستان په اړه امریکایي پالیسي کې یې نظر موثر دی، نو دا به ددې زمینه برابره کړي، چې د خپل مظلوم ولس د کړاوونو رښتینی انځور هغوی ته وړاندې کړم.دا به هم ورته په ګوته کړم، چې په افغانستان کې څو محدودو ډلو او اشخاصو ته د امریکایانو له خوا د زیاتو امتیازاتو ورکړه، هم زموږ هېواد له ستونزو سره مخامخوي او هم ددې کار دوام امریکایانو ته په ګټه نه دی. نو ددغسې ګڼو موخو د ترلاسه کولو په هیله مو دې سیمینار کې ګډون ته زړه ښه کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سفر تیاری

کله چې په دفتر کې زما د سفر په باب موافقه وشوه، نو زموږ له دفتر سره، چې د سفارت کوم رابط غړی او همکار دی ښاغلی سموېل کرېمر (Samuel Kramer) ماته وویل: اوس نو باید ستاسو دفتر موږ ته یو لیکلې پاڼه راکړي، چې موږ ته یو سند شي، ددې کار یو علت دا و، چې زموږ دفتر ته څو ځله دا ډول لنډ مهالي او اوږد مهالي بورسونه راغلي، د دفتر مسولینو په پیل کې ورسره موافقه کړې، خو وروسته یې بیا خپل سفرونه کنسل کړي او هغو کسانو ته، چې د بورسونو یا دا ډول سفرونو انتظام یې کړی

و، مشکلات پیدا کړي دي. نو ځکه دوی یوې رسمي پاڼې ته اړتیا لرله. دا پاڼه مو هم سموېل کرېمر ته ورو سپارله، ماته یې وویل: څو ورځو کې به ستاسو دفتر ته له امریکا سفارت څخه یو رسمي مکتوب راشي. لس ورځې وروسته د سفارت له خوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مکتوب راغی، چې د (نیسا سنټر) له خوا ماته بلنه په کې شامله وه. د سفارت په یادښت کې لیکل شوي وو: ((درېو ورځو کې باید مورږ ته بېرته ځواب راکړل شي.)) ډېر ژر مې له دفتره مکتوب واخیست، د دفتر د یوه همکار په واسطه مې بهرنیو چارو وزارت ته ولېږه، د رخصتۍ او ځینو نورو عواملو له امله مکتوب لږ ټال شو، خو په متواترو ټلیفونونو او په وزارت کې د ځینو مامورینو د شخصي پېژندګلوۍ له کبله تر ټاکلې ورځې یوه ورځ وروسته مکتوب راغی او کرېمر ته مې له خپل پاسپورټ سره یو ځای ورکړ. هغه راته وویل: ((ټیک یوه میاشت وروسته ستاسو وېزه راځي، د فبرورۍ پر (۲۳) مه نېټه ستاسو سیمینار دی او پر (۲۲) نېټه مو له کابله الوتنه ده.)) د یوې میاشتې په بهیر کې ما فکر کاوه چې دا سفر به هم د ځینو نورو غونډې کنسل شي، نو ځکه مې ډېر بابیز ګاڼه، ددې ترڅنګ مې د خپل هغه فرهنګي پلان پر تطبیق کار کاوه، چې له تېر یونیم کال راهیسې مې پیل کړی و. سفر ته درې، څلور ورځې پاتې وې، چې سموېل کرېمر او جیمز ډبلیو ټیمپکن(James W.Tompkins) یو بل ملګری یې زمورږ دفتر ته راغلل، پاسپورټ چې وار له مخه یې ماته بېرته راکړی و، رانه واخیست، راته یې وویل چې د (سنجر) وېزه راغلې، خو ستا لا تراوسه معلومه نه ده، تاسې د سفر تیاری ونیسئ، زیات احتمال دی، چې وېزه مو راشي او که یوه ورځ وروسته هم راشي، پروا نه کوي، ته به یوه ورځ وروسته حرکت وکړې. سنجر

(c) ketabton.com: The Digital Library

صیب، چې د جمهوري ریاست د مقام د دفتر د پالیسۍ برخې رئیس دی، ماته وویل: چې تاسو ماسره یو ځای لاړ نه شئ، نو زما خو یوازې زړه تنګېږي، د ژبې مشکل هم لرم، ما وویل: تاسو خپل ترتیبات ونیسئ، کېدی شي زما و ېزه هېڅ رانه شي، که رانه شي نو زه لا خوشاله یم، ځکه دلته مې ډېر کارونه دي. هغه وویل چې ته نه ځې، زه هم نه ځم. د فبرورۍ ۲۰مه د جمعې ورځ د افغانستان رخصتي وه، د شنبې ورځ د امریکا سفارت رخصت و، خو همدا شنبه ماته ټلیفون راغی، چې ستا و ېزه هم راغلې، کار دې خلاص دی، د سفر ترتیبات ونیسه. ځان مې سفر ته تیار کړ، د یکشنبې ورځ سهار پر خپل ټایم دفتر ته لاړم، مېرمن مې تر سفر د مخه سهار وختي د معمول په شان درې ځله له قران شریفه تېر کړم، د خدای کتاب مې په سترګو ښکل کړ، اولادونه مې څلور واړه مچ کړل، ټولو راته وویل: زمونږ د مستۍ او لوبو شیان دې له یاده ونه ځي. زما اولادونه دا ځل ځکه ډېر خفه وو، چې مور یې هم اروپا ته په یو رسمي سفر روانه وه. اکثره وخت مونږ کوښښ کوو، چې دواړه پر یوه وخت له کوره سفر ته لاړ نه شو، خو دوه درې ځله دا سې پېښ شوي، چې مونږ دواړه پر یوه وخت بېلابېلو هېوادونو ته په سفر وتلي یو. دا ځل نو د هغې سفر یو اوونیز و او زما تقریباً دوه اوونیز، نو ځکه ماشومانو ته ډېره ګرانه وه، چې دا سفر په اسانۍ سره وزغمي. دفتر ته چې لاړم کارونه مې منظم کړل، د دفتر دوو نورو ملګرو وفاء الرحمن وفا او ضیاء الرحمن ضیاء ته مې د خپل راتګ تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځې پورې کارې پلان جوړ کړ، سهار لس بجې به وې، چې د امریکا سفارت رابط غړی (جېمز، ډبلیو ټیمپکن) راغی، ماته یې خپل پاسپورټ، د الوتکې ټکټ، د سفرلارښود او دوه نیم سوه ډالر سفر خرڅ راکړل او د ښه سفر هیله یې راته وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له کابله تر دوبۍ

د فبروري ۲۲مه، د کب (۴) مه نېټه وه، د یکشنبې ورځ د ماسپښین درې بجې مو له دفتره حرکت وکړ، خپل اسناد او جامې مې په بیک کې منظم کېښودل، د دفتر له ملګرو مې خدای پاماني واخیسته او کابل نړیوال هوایي ډګر ته لاړم، تر لږ انتظار وروسته صبغت الله سنجر صیب هم راغی او همدارنګه جنرال عبدالحکیم انګار صیب، چې د کورنیو چارو وزارت په استازۍ زموږ د سفر ملګری و، هم تشریف راوړ. څو دقیقې

سنجر صیب انګار صیب

انتظار مو وکړ، د هوایي ډګر په (وي آی پي) کې نور ګڼ بلدي کسان، چې بېلابېلو ځایونو ته یې سفرونه درلودل، هم ناست

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو ، څو شیبې مو هغوی سره هم ګپ شپ ولګاوه، د هوايي ډګر نـوي قومنـدان (جنـرال اصف جبار خېـل) ماتـه انګـار صیب راوپېژنـده، انګـار صـیب پـه لـومړي نظـر ډېـر جـدي سـړی ښکارېده، زړه کې مې ویل خدای دې خیر کړي، چې څنګه بـه دا سفر ورسره خوشاله تېروو ، خو څومره چې مو ورسره خبرې اترې زیاتېدې، د سړي خوږلني او صمیمیت زیاتېده. څو شیبې نـور هـم ناسـت وو ، خبـره څلـور نیمـو بجـو تـه ورسـېده، مسـول مامور لا وار د مخه له موږ درېواړو پاسپورټونه اخیستي وو ، هغه یې لـه بوډینګ کـارتونو سره یوځـای مـوږ تـه بېرتـه راوړل، ویې ویل: څلور نیمې بجې الوتکه الوتنه کوي. څلور نیمې بجې د (VIP) دروازې لـه لارې پـه ځـانګړي مـوټر کـې د الـوتکې تـر سینې لاړو. له معمول سره سم الوتکې ته پورتـه شو. پـه الوتکـه کې اکثره کسان بلدي وو ، یو بل سره مو سترې مشي وکړل، پـر خپلو سیټونو کېناستو ، څو شـېبې مو انتظار وکړ ، کله چې د الوتنې خبرتیا خپره شوه، پوه شو ، چې نور مسافر نه راځي، نو زه (یون) او سنجرصیب یو بلې څوکۍ ته لاړو ، چې تر دې وختـه لاتشه او نسبتاً هوسا وه، انګارصیب پر خپلې څوکۍ ځای پر ځـای پـاتې شـو. مـا او سـنجر صـیب پـه لاره کـې ښـه د مـزې ګـپ ولګاوه، خو زما عادت دی، چې کله خوب راباندې راشي، بیا مېلمه ته هم یوه پلمه جوړوم، نو یوه سترګه خوب مې هم وکړ ، د ډوډۍ پر مهال، چې بیدار شوم، نو بیا مې سنجر صیب سره ګپ چالان کړ. په همدې خبرو اترو کې وو ، چې پیلوټ خبر ورکړ ، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوبۍ هوايي ډګر ته کښته کېږو ، خپل کمربندونه ټينګ کړئ. لس کم اته بجې وې، چې د دوبۍ نړيوال هوايي ډګر کې کښته شو.

کله چې د دوبۍ نړيوال هوايي ډګر لومړي نمبر ترمينل ته ننوتو ، نو بايد خپل ټکټونه مو مسول مامور او دخولي غرفې ته ورښودلي واى، چې هغوى بيا په خپل وارد بوډينګ کارت لپاره مربوطه غرفه راپه ګوته کړي. کله چې دې غرفې ته لاړو ، نو مسول مامور پوښتنه وکړه: بکسونه لرئ که نه؟ ما او سنجر صيب خو يو يو بيک درلود ، ځکه ماته پته وه، چې د څو او لويو بکسونو انتقال څومره مشکلات لري. انګار صيب خپل بکس په کابل کې الوتکې ته ورکړى و. څرنګه چې کام اير الوتکه له نورو نړيوالو شرکتونو سره د بکسونو د انتقال کوم تړون نه لري، نو ځکه د بکسونو د انتقال په برخه کې مسافرين همېشه له ستونزو سره مخامخېږي. له انګار صيب څخه يې چې پوښتنه وکړه، هغه وويل: ما خو بکس الوتکه کې تسليم کړ. مسول مامور وويل: چې تاسو بايد يو ځل له ترمينله بهر شئ، هلته مو خپل بکس واخلئ او هلته چې ځئ نو بايد د دوبۍ وېزه ولرئ، نو که غواړئ بکس واخلئ، تاسې بايد له (مرحبا) څخه وېزه واخلئ. انګار صيب ماته وويل: دوى څه وايي؟ دا ټوله کيسه مې ورته وکړه، که څه هم زما انګليسي پخه نه ده، خو د انګار صيب او سنجر صيب په اند ول ما خپل خر له ختې ايستلاى شو. ما چې هغه مامور ته وويل: دى وېزه نه لري دا نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

امکان لري؟ هغه وويل: دا نو دده خپل مشکل دی. انګار صيب ته مې وويل چې بکس کې دې کوم قيمتي شيان شته که نه؟ هغه وويل: نه بابا يوازې يوه جوړه دريشي ده، د غاښونو کريم او برس نور خاص څه نه شته، ما ويل که کنسل يې کړې، دا به دې په ګټه تمام شي، ځکه د دوبۍ د وېزې په پيسو هلته دوه جوړې دريشي کېږي او تکليف به يې له پاسه دلته ګالې، راځه چې بېرته يې کنسل کړو، بېرته يې د کابل د نړيوال هوايي ډګر قومندان جنرال صيب اصف جبارخېل ته زنګ وواهه، چې هغه يې هلته واخلي. انګار صيب خورا ځوان طبيعته او عيار سړی دی، ژر يې راسره ومنله، ويل يې والله ښه کار دی. بېرته مسول مامور ته ورغلو، ما ويل دا بيک بېرته کنسلېدی شي؟ هغه وويل: دی (انګار) دې راته امضا وکړي، انګار صيب ورته لاسليک وکړ، پر دې وخت ښاغلی نادر نادري (د افغانستان د بشر د حقوقو د خپلواک کميسيون وياند) هلته په لين کې ولاړ و، هغه تر روغبړ وروسته مور ځخه وپوښتل چې څه مشکل دی؟ ما ورته مشکل ووايه، هغه چې په پخه او روانه انګليسي خبرې کولای شي، بيا غرفې ته ورغی، خو مسول مامور همغه خبره وکړه، چې مور ته يې کړې وه، نادري صيب وويل: ښه لاره داده چې کنسل يې کړئ، تر دې وروسته نادري صيب هم، چې د واشنګټن په سفر روان و، له مور سره يوځای شو، نادري صيب تر مور ډېرو زيات بلد و او څو ځله يې امريکا ته سفرونه کړي وو، هملته يې درسونه هم لوستي، نو ځکه مور د سفر له پاتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستونزو ښېغمه شو. دی مخکې موږ ورپسې، د ترمینل دویم پوړ ته لاړو، اړوندې دروازې او بیا اړوندې غرفې ته لاړو، زموږ ټولو پاسپورټونه ده واخیستل، ټکټونه یې په کې کېښودل او د غرفې مسولې ماموري ته یې وړاندې کړل، هغې بیا تر (۲۰-۲۵) دقیقو ځنډ او تر ډېر چورت او دقت وروسته موږ ته بوډینګ کارتونه راکړل او بیا له هغه ځای وړاندې عمومي ترمینل ته راغلو. ما د کمرې لپاره یو پوښ واخیست، همداسې په ترمینل کې ګرځېدو، ستړي هم وو، انګار صیب وویل: راځئ لاړ شو، کافي شاپ کې به کېنو، چای به هم وڅښو، ګپ به هم ولګوو، نادري صیب یو لوکس کافی شاپ ته بوتلو. د چای غوښتنه یې وکړه، چای یې راوړ، ښه د مزې چای و، زه خو ښه ستړی هم وم، نو ښه په مزه مې وڅښه، نږدې یو ساعت هلته ناست وو، بېل یې راوړ، (۲۱) ډالره وو، انګار صیب پیسې ورکړې. زموږ پر وخت د شپې یوولس بجې وې. خو زموږ بوډینګ کارت کې د الوتنې وخت، پر محلي وخت دولس نیمې بجې و. تر چای څښلو وروسته په دې لټه کې شو، چې د خپل اوږده سفر لپاره تیاری ونیسو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دوبۍ تر واشنګټنه

نږدې دولس بجې مو د یونایټېډ ایرلاین (د امریکا هوایي لیکې) اړوند ترمینل ته ځان برابر کړ، یو ځل بیا باید د تالاشۍ له سکرینه تېر شو. خو مخکې تر دې چې دې غرفې ته لاړ شو، د ټولو نه، بلکې د خاصو خلکو د پاسپورټونو د کتلو پړاو پیل شو. یو تن چې غالباً هندي و، راغی، له هغو کسانو یې پوښتنې پیل کړې، چې ده ته امریکایان نه ښکارېدل. له سنجر صیب، انګار صیب او ځینو نورو یې پوښتنې پیل کړې، نادري صیب ورته ژباړه کوله، هر یو ته یې دا ویل: چېرته ځئ؟ څه ته ځئ؟ څه کوئ؟ بکسونو کې مو څه دي؟ دا بکسونه مو خپل دي؟ بدل شوي خو نه دي؟ چا خو به لاس په کې نه وي وهلی؟ او ګڼې نورې پوښتنې. زما نوبت چې راغی، ما نادري صیب ته وویل: ورته ووایه دا ساده ګان لکه چې موږ درته ښکاره شو که څنګه؟ چې دومره مخلوق کې دې همدا موږ په ګوته کړو، که زړه دې نه وي، چې بېرته وګرځو، ما ورته په خندا کې دا خبرې وکړې، هغه ته یې چې زما خبرې وکړې، هغه له خندا شین شو، زما پاسپورټ یې وکوت، خو ډېرې پوښتنې یې راڅخه ونه کړې. پاسپورټ کې یې راته خروجي ټاپه ولګوله، له چکه تېر شو. د څو دقیقو لپاره پر څوکیو کېناستو، یو امریکایي د نادري صیب څنګ ته راغی، زه یې هم پېژندلم، ښه روانه فارسي یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویله، د کاندیدانو په اړه یې له ماڅخه ځینې پوښتنې وکړې، هغه هم هر احتمالي کاندید ښه پېژنده، څو دقیقې وروسته الوتکې ته پورته شو. الوتکه نه وه، یو ښېښ کلی و، خپل سیټونه مو پیدا کړل، بیکونه مو پاس په خپلو ځایونو کې ځای پر ځای کړل، د الوتنې پر وخت مې په الوتکه کې یو زیات شمېر افغانان تر سترګو شول، اټکل کېده چې تر امریکایانو وروسته کېدی شي دویمه کټه ګوري وي. دا الوتکه د جرمني او اماراتو د الوتکو په شان ښکلې نه وه، خو په لویوالي ښه لویه وه. د منځ لیکه کې یې پنځه څوکۍ او د څنډو لیکو کې یې دوه نفري څوکۍ ایښې وې. د هر سیټ مخې ته یې یو کوچنی ټلویزیون ګوتی نصب و. ددې ټلویزیون پر سکرین هم د سفر واټن او لیکه ښکارېدل او هم دې کولای شول، په څو بېلا بېلو ژبو څو فلمونه وګوري. د الوتکې د ټولو څوکیو شمېر معلومول اسانه کار نه و، خو اټکل کېده، چې نږدې پنځه سوه کسان په کې ځایېدل. کله چې مو په الوتکه کې خپل سیټونه تثبیت کړل، نو ځان مو راحت احساس کړ، بیا مې خپله کتابچه راووېستله، غوښتل مې په الوتکه کې له دې فرصت څخه ګټه پورته کړم او خپل هغه یادښتونه پوره او بشپړ کړم، چې د تېر یو کال په بهیر کې مې یادښت کړي، خو بشپړ کړي نه وو. په ټکټ کې راته د الوتنې د رسېدو محلي ټایم لیکل شوی و: د سهار (۲) بجې به امریکا ته رسېږو. ظاهراً خو چې د شپې یوه بجه له دوبۍ څخه حرکت وکړې، نو فکر کوې چې شپږ بجې امریکا ته رسې، نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټوله لاره شپږ ساعته کېږي، خو واقعیت داسې نه دی. د امریکا او دوبۍ ترمنځ د وخت نهه ساعته واټن ته چې د چا پام نه وي، نو همداسې فکر کوي، خو که دا وخت په کې محاسبه کړي، نو بیا خبره پنځه لسو ساعتونو ته رسېږي. زه چې د وخت دې نزاکت ته متوجه وم او تر الوتنې دمخه نادر نادري صیب هم راته ویلي وو، چې ټول پنځه لس ساعته مزل دی، نو ځکه خو مې د خپلو یادښتونو بشپړاوي او خوب ته ملا تړلې وه، نیم ساعت مو په الوتکه کې انتظار وکړ. ما فکر کاوه، چې د امریکا الوتنې به پر خپل وخت الوتنه کوي، خو چې د هغوی حال مې وکوت، پر خپلو افغاني الوتکو مو شکر وویست. تر نیم ساعت زیاته موده په الوتکه کې پاتې شو. تر هغه وروسته د الوتکې پیلوټ د الوتنې خبرتیا خپره کړه. ستېوارډېستانو د الوتکې دودیزې یا معمولې لارښوونې وکړې، په دوی کې ښځې او نارینه دواړه شامل وو، خو د نورو الوتنو پر خلاف هېڅ ښکلې ښځه مې په نظر رانغله، لکه څنګه چې الوتکه زړه وه، ښځې یې هم همداسې زړې وې، تراوسه چې ما په کومو الوتکو کې سفرونه کړي، تر دوی بدرنګې ستېوارډېستانې مې په نظر نه دي راغلي، البته د ښکلا معیارونه هم توپیر کوي، د سړي محیطي، اجتماعي، سیاسي، اقتصادي حالت او ذوق د ښکلا خوښوونې او ښکلا ټاکنې پر معیارونو تاثیر کوي، ځکه خو نو اکثره ښکلا پوهان پر دې نظر دي، چې ښکلا دومره ښکلې ده، چې د تعریفونو په حدودو او چوکاټ کې نه ځایېږي. په همدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خاطر د ښکلا بېلابېل تعریفونه رامنځته شوي او هر تعریف ته چې ګوري، نو له مورګو یې د ښکلا یوه برخه بهر ته وځي، خو بیا هم د ښکلا دا تعریف په ټولو کې عام دی چې: ((ښکلا په هر څیز کې معینه هماهنګي ده)). ما د ښکلا همدا تعریف ددې ستهیوارډیستانو پر وجود تطبیقوه، خو پر یوې (تور پوستې او سپین پوستې) هم تطبیق نه شو. د یوې په وجود کې هم د هغې د بدن جوړوونکو برخو ترمنځ توازن، هماهنګي او تناسب په نظر رانغلل.

الوتکه الوتنې ته چمتو کېدله، لومړی یې په انګلیسي او بیا په عربي ژبه د سفر په اړه معلومات ورکړل. زه په منځني کتار کې پر ۳۴ D نمبر څوکۍ ناست وم، د سیټ په مخنۍ برخه کې نصب ټلویزیون سکرین ته مې کتل، چې ټول واټن یې نږدې یوولس زره کیلو متره ښوده او وخت یې نږدې پنځه لس ساعته، یانې یو زر کیلو متره مربع واټن یې په نږدې یو ساعت کې واهه. په الوتکه کې ټول سیټونه ډک نه شول، یو نیم کس له یوه ځایه بل ځای ته هم ته. سنجر صیب هم له موږ څخه بل سیټ ته لاړ، یو لوړ پوړی افغاني هئیت، چې دا وخت د امریکا پر سفر روان و، هم په همدې الوتکه کې و، په دې هئیت کې د ملي دفاع وزیر ستر جنرال عبدالرحیم وردګ، د کورنیو چارو وزیر محمد حنیف اتمر، د بهرنیو چارو وزیر ډاکتر رنګین دادفر سپنتا، د ملي امنیت چارو مشاور وزیر ډاکتر زلمی رسول او د ملي امنیت لوی رئیس ښاغلی امرالله صالح هم شامل وو. له کابله هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ سره په کام ایر الوتکه کې وو ، خو دوی هلته هم په لومړي کلاس (بزنس کلاس) کې وو او دلته هم په همدې برخه کې وو ، نو ځکه خو موږ ونه غوښتل چې یا هلته او یا هم دلته ورسره وګورو ، د رحمان بابا خبره: نه شي د خانانو ملنګانو سره کلې...

نیمه ورځ او بیا تر نیمې زیاته شپه مو په خوب، یادښت لیکلو او ډوډۍ خوړلو تېره کړه، یو وخت ویښ شوم، نږدې (۹) ساعته مزل مو وهلی و. د ټلویزیون پر سکرین لیکل شوي وو (۲۵۹۸) کیلو متره واټن مو وهلای دی. یو وخت مې پښې ډېرې شخې شوې، د الوتکې په دهلېز کې لږ کښېنته و پورته لاړم، پښې مې وغوړېدې، کله چې د هلېز کې مخ کښېنته روان وم، نو د ملي دفاع وزیر جنرال رحیم وردګ صیب هم په دهلېز کې ولاړ و ، خپله شخي یې ایستله، زه یې چې ولیدم، نو ستړي مشي مو سره وکړل، ماته یې ویل چې تاسو هم امریکا ته ځئ؟ ما وویل یو سیمینار ته ځو ، د سفر د نورو ملګرو پوښتنه یې هم وکړه، بېرته خپل ځای ته راغلم، څو شېبې وروسته بیا د خوب څپه رابانديې راغله، کله په ویښه کله په خوب کې، همداسې مو سفر ته دوام ورکاوه، الوتکه له دوو لویو وچو او دوه درجنو هېوادونو تېره شوه، یو وخت مې چې ساعت ته وکتل، نو د افغانستان پر وخت د شپې (۳) بجې او د امریکا پر وخت د سهار (۲) بجې دي. الوتکه کوزېدو ته چمتو شوه. په ډېر ارام ډول یې پر هوایي ډګر کښېنته کړه ، له شپږو څخه لس دقیقې تېرې وې، چې له الوتکې رابهر شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیم ساعت د ډالس په هوایي ډګر کې:

پر سیمه ییز وخت لس پنځه لس دقیقې تر شپږو تېرې وې، چې له الوتکې بهر او ترمینل ته داخل شو . له دې ځایه هغې دروازې ته برابر شو ، چې

موټر ورسره وصلېده او له دې ځایـه بیـا د دوه درې دقیقو پـه واټـن د ترمینـل بلې برخې تـه، چې هلتـه د دخـولې وېـزې لپـاره بېلابېلې غرفې وې، هلتـه تـه، کله چې د ترمینـل دروازه بېرتـه شوه، نو خلک کوټې تـه ورتـه یـو مـوټر کې ناست وو ، مـا فکـر وکړ، چې دا هم کومـه خونـه ده، خو چې پـاس مې د لاسنیوي ځایونو او همدارنګه ځوکیو تـه پـام شو ، نـو د موټر خیـال مې پرې پوخ شو. عیناً داسې لکـه پـه فرانکفورت یا نـورو هـوایي ډګرونو کې، چې د اورګاډي سیستم وي. همدلتـه چې داخـل شو ، نـو پـر ښـاغلي زلمـي خلیلزاد او دفـاع وزیر ښاغلي رحیم وردګ مـو سـترګې ولګېـدلې، دواړه ولاړ وو ، پـه مـوټر کـې دومره څوکۍ نه وې، چې ټولو تـه رسېدلې وای، دوی دواړو پـاس لاسنیوونکي نیولي وو. موږ چې یې ولیدو ، نـو سترې مـشي یې وکړل، زه خو زلمـي خلیلزاد کم پېژندلم، خو رحیم وردګ صیب زیات پېژندلم، خلیزاد صیب بیا سنجر صیب تـر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما زيات پېژندہ، تر ستړي مشي وروسته خليلزاد صيب وويل: څنګه ياستئ د اينده کابينې غړو؟ سنجر صيب ورسره خبرې شروع کړې، خو ډېرې لنډې وې، دا وخت خليلزاد صيب رحيم وردګ صيب ته وويل: هوايي ډګر کې دې په ما تعميرونه جوړ کړل، افتتاح دې هم کړل، خو پيسې دې رانه کړې او تراوسه پاتې دي. خليلزاد صيب ورته په ټوکو او خندا وويل: هله ژر شه سپين چک راوباسه چې همدا اوس يې درته امضا کړم... همدې خبرو کې خليلزاد صيب زياته کړه: په ياد دې ده هغه ورځ چې دا تعميرونه مو افتتاح کول، سخته واوره هم ورېده، په ټوکو يې وويل: که چېرې مې ځان کانديد اوه، نو د همغه وخت عکسونه به چاپوم... همدې خبرو کې وو، چې موټر ترمينل ته ورسولو ،وزير، امير، خان و غريب، مېلمه و کوربه ټول په نوبت بېلا بېلو غرفو ته ودرېدلو، خليلزادصيب سره نه کوم باډيګارډ و، نه کوم سکرتر، د هر چا ځانته ځانته سودا وه، هغه کش وپش چې ما په کابل کې د خليلزاد صيب ليدلی و او بيا مې په امريکا کې د يو عادي شخص په توګه وليد، د ځمکې او اسمان ترمنځ واټن و. رحيم وردګ صيب هم يوازې و، لږ وروسته په واشنګټن کې د افغانستان سفارت يو استازی راغی او هغه يې له (VIP) لارې ځان سره بوته، موږ چې بېلا بېلو غرفو ته په نوبت ولاړ وو. نو ۱۱نمبر غرفې ته زما نوبت راورسېد. هلته لاړم، پاسپورټ مې ورکړ، سترګې مې کمرې ته برابرې کړې. زما پاسپورټ يې واړوه، راواړوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کمپیوټر کې یې ګوتې ووهلې راووهلې، ښځینه پولیسې پرې نږدې لس دقیقې وخت تېر کړ، بیا یې وویل: د سفر نور کاغذونه! ما د سیمینار اسناد ورکړل، هغه یې سرسري وکتل، بېرته یې راکړل، بیا یې شونډې وخوځولې؛ منفي ځواب یې راکړ، ماته یې وویل: راځه راپسې، بیک مې واخیست، دا مخکې او زه ورپسې وم، پنځوس متره وړاندې لاړو. هلته هم همدا ډول غرفې وې او د پاسپورټونو چک کېدل، ماته یې وویل: همدلته پر څوکۍ کېنه، نږدې شل دقیقې ناست وم، ښځه لاړه لادرکه شوه، دې غرفو باندې ګڼه ګوڼه نه وه، پر دې وخت یوه بله پولیسه راغله، مانه یې وپوښتل، اشاره یې وکړه، چې پاسپورټ دې غرفې ته ورکړه، ما ورته وویل: هغې بلې پولیسې سره دی، دا وخت یو بل تن چې هغه هم د همدې ځای یو عادي کارکوونکی ښکارېده، ماته په فارسي ژبه وویل: ولې ناست یې؟ ما وویل: پاسپورټ یې راڅخه یوړ، ده راته وویل: همدلته کېنه، ده بیا هغو نورو مامورینو ته وویل: نور هغوی پوه شول، یو څو دقیقې وروسته یو پولیس زما نوم له لرې واخیست، ما ویل زه یم، پاسپورټ یې راوړ، لارښوونه یې وکړه، چې له دې لارې بهر شم، کله چې بهر شو، نو خپل نور انډیوالان، سنجر صیب، انګار صیب او نادري صیب ماته منتظر وو، ماته یې وویل: ولې دې ناوخته کړ، ما ورته داکیسه وکړه، دا وخت مو یو بل سره مشوره کوله، چې ټکسي پیدا کړو او تر هوټله پورې لاړ شو. پر دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت یو تن زموږ نومونه پر یوه کاغذ لیکلي وو. خپل نومونه مو وکتل، هغه ته مو وویل: موږ یو: نادري صیب سره مو خدای پاماني وکړه، زموږ هرکلیوال موږ ته وویل: بکسونه مو همدا دي، موږ وویل: هو ده وویل: راځئ راپسې.

له ترمینله ووتو، باندې یو لوی پارکنګ و، چې په سوونو څه چې په زرګونو موټر په کې ځایپرلای شي. کله چې څوک د لومړي ځل لپاره د امریکا د یو هوايي ډګر دومره لوی پارکنګ وګوري او بیا یې له نورو پرمختللو او وروسته پاتې هېوادونو سره پرتله کړي، نو هلته سړي ته په لومړي نظر د امریکا د لویوالي، پرمختګ او عظمت پته لګي. موږ د ډالس په نړیوال هوايي ډګر کې کښېنته شو، چې دا ډول هوايي ډګرونه په امریکا کې ډېر زیات دي. سهار لمر نوې څرېکه وهلې وه. په موټر کې کېناستو، زه مخکې سیټ کې، سنجر صیب او انګار صیب شاته سیټ کې کېناستو، هغوی ماته وویل، څه ته به نن زموږه ترجمان شې. په موټر کې تر ناستې دمخه پر لنډ وخت هم یخ ښه وځپلو، خو ښه و؛ وخت لږ و، په موټر کې چې کېناستو، نو له ډېر ښور څخه د پارکنګ کارت ورک شو، هلته خو چې دا ډول کارت درڅخه ورک شو، هغه بیا یو بل جنجال دی. ما چې د ډېر ښور اخوا دېخوا کاغذونه وکتل، نو پیدا مې کړ، ډېر سخت خوشاله شو، حرکت مو وکړ. کله چې عمومي واټ ته برابر شو، نو درې لیکې سړکونه وو: یوه خوا، بله خوا او منځ سړک، په یوه لیکه یې موټر پر یو مخ او په بله کې پر بل مخ

(c) ketabton.com: The Digital Library

روان وو ، منځ سړک کې موږ روان وو. ډرېور څخه مو وپوښتل چې دا سړک ولې اختصاصي دی؟ هغه وويل: دا ليکه هوايي ډګر ته اختصاص شوې، سهار تمايم له دې خوا او مازيګر له اخوا په کې تګ راتګ وي، نور عام موټر پر دې سړک نه ځي، ځکه چې دلته وخت ډېر مهم دی. ډرېور څخه مې بيا وپوښتل چې پخوا دې څه کار کاوه؟ هغه وويل: زه متقاعد ډګروال يم، اوس (NDU) د ملي دفاع وزارت پوهنتون سره همکار يم، د هغوی مېلمانه هوايي ډګر ته وړم راوړم. هغه هوټل (Residents inn hotle) نومېده چې موږ ته يې په کې ځای نيولی و ، د هغه په باب مې ډرېور څخه وپوښتل، هغه وويل: نيم ساعت وروسته به ور رسېږو. په لاره کې چې مو لويو سړکونو او لويو ودانيو ، ګڼو ونو او ځنګلونو ته کتل، نو د امريکا پرمختګ او لويوالی په کې له ورايه محسوسېده. ډېرې دنګې ودانۍ په کې نه وې او نه يې ودانۍ ډېرې نږدې نږدې وې. سړکونه يې هم ډېر لوی او پراخه وو. که څه هم د موټرو ګڼه ګوڼه وه، خو بيا هم دا وخت ګڼه ګوڼه دومره ډېره زياته نه وه. سړکونو هم د ډېرو موټرو د ځايونې او سپله لرله. په لاره کې مې شاوخوا ټولې ليدونکې ودانۍ له نظره تېرې کړې، يو ځای مې پر سپينو ډبرليکونو يا ولاړو شناختو سترګې ولګېدې، له ډرېور څخه مې وپوښتل چې دا څه دي؟ هغه وويل: دا د هغو امريکايي عسکرو هديره ده، چې په بېلابېلو جنګونو کې وژل شوي دي. کله چې هوټل ته نږدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدلو، نو په لاره کې مې يو لوی خړبخن څو ضلعي تعمير تـه پام شو، ډېر ورويل: دا پنتاګون دی. تر لږې شېبې نور مزلـه وروسته (رېزنډنټس) هوټل ته ورسېدو، دا يـو يويـشت پـوړيز هوټل و. د هوټل هر کلیوال ته چې ورسېدو، نو زموږ نومونه يې پيدا کړل. خپل اتاقونه يې راته لا د مخه مشخص کړي وو. پنځوس پنځوس ډالره يې رانه د تضمين په توګه واخيستل، چې که په هوټل کې له نا وړيا شويو شيانو ګټه پورته کړو، نو چې دا ورڅخه وګرځوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه (یون) په (۱۴۱۹) نمبر اتاق کې وم، سنجر صیب په (۱۲۱۷) او انګار صیب (۵۲۱) نمبر اتاق کې و، د هر پوړ نمبر له اتاق نمبر سره سمون خوري، د ساري په توګه (۱۲۱۷) اتاق، یانې په

د ریزنډ نتس هوټل رسپشن

دولسم پوړ کې (۱۷) مه خونه، خو په مجموعي توګه د اتاق (۱۲۱۷) نمبر لیکل شوی و. همدا یې ټلیفون نمبرونه هم وو. اتاق ته تر ختلو دمخه مو یو بل ته خپل اتاق نمبرونه هم ورکړل او بیا مو د ټلیفون له لارې هم خپل اتاقونه چک کړل، ټولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وویل خوب او استراحت به وکړو، بیا به مازیګر او ماښام همدلته لاندې سره راټول او غونډې ته به لاړ شو. اتاق ته چې لاړم، نو د اتاق ټول لوازم مې چک کړل، تر دریشي ایستلو او جامو اغوستلو وروسته چپرکټ ته د خوب په نیت لاړم، دا چې ښه ستړی وم، نو ژر رابانديې د خوب ځپه راغله، ښه د مزې خوب مې وکړ، تر خوب وروسته مې پر ځان اوبه تېرې کړې، ځان مې ښه تازه کړ. دریشي مې واغوستله، کاغذونه او پروګرام مې چک کړل او له اتاقه بهر شوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښه راغلاست لپاره یوه ماښامنۍ

د فبرورۍ **۲۳**مه نېټه وه، نږدې ماښام و، کله چې له اتاقه د لفټ پر لوري روان وم، نو مخې ته مې له یوې کړکۍ څخه پر همغه تعمیر سترګې ولګېدې، چې ډېر بور راته د (پنټاګون) په نامه معرفي کړی و. له کړکۍ څخه مې ورته ښه په ځیر ځیر وکتل، ربنتیا هم ډېره لویه ودانۍ ده، ډېر لوړ پوړې نه ده، خو ډېره لویه او ډېره غځېدلې ده. مخې ته یې یو ډېر لوی پارکنګ دی، چې په زرګونو موټر په کې ځایېږي، د هروینګ یا برخې دروازې یې له ورایه ښکاري، په همدې څو شېبو کې مې په زړه کې ډېرې خبرې وګرځېدې، کمره مې راواخیسته، ژر مې یو عکس واخیست، عکس مې هم په ډېره وېره او بیړه واخیست،

د پنټاګون ودانۍ یو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما فکر کاوه چې له دې ځایه به عکس منع وي، تعمیر څه کم یو کیلو متر لرې و، زما کمره هم دومره قوي نه وه، چې له دومره لرې فاصلې دې ښه عکس واخلي. بل عکس ته مې لا ځان جوړوه، چې د لفټ اشاره بله شوه، په لفټ کې له (دولسم) پوړه لومړي پوړ ته کښته شوم. هلته مې سنجر صیب او انګار صیب هم ولیدل. په همدې پوړ کې هغه هال ته لاړو، چې غونډه په کې جوړه شوې وه. غونډې ته ننوتو، وار له مخه موظفو مامورینو موږ ته هر کلی ووایه. پر اوږده مېز د هر چا نوم پر ځانګړې دوسیه لیکل شوی و. د سیمینار ضروري مواد په همدې دوسیه کې ایښي وو. د پېژندنې لپاره یې یو کاغذ، چې د هر چا نوم پرې لیکل شوی و، هم د هر چا د کورتۍ پر برنۍ برخه ټکوهه، د دوسیې پر سر د لیکل شویو نومونو د کره لیکنې پوښتنه یې هم کوله، تر دې ځایه هر څه په خورا نظم ښکارېدل، د هرکلي اکثره مامورین ښځینه وې، د ټولو خوله له خندا ډکه وه، په وچولي کې یې هېڅ ګونځې نه ښکارېدې، لکه خندا یې، چې د کلتور یوه برخه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلې دوسيې مو ځان سره واخيستې او د غونډې هال ته ننوتو. له بېلابېلو هېوادونو څخه راغلي هيئتونه او د

هيئتونو غړي اکثره حاضر وو. څو دقيقې وروسته غونډه پيل شوه، د هغه ځای د غونډو ښه والی په دې کې وي، چې پر خپل وخت پيلېږي، ډېر کم تفاوت په کې وي او يا هېڅ نه وي. په پيل کې د پروګرام منتظمې مېرمن وينډي وايټ (Ms.wandie white) خبرې وکړې او برخوالو ته يې هر کلی ووايه، بيا يو بل تن لنډې خبرې وکړې او ورپسې جنرال بارنو خبرو ته وبلل شو، جنرال بارنو مخکې په افغانستان کې د ائيتلافي قواوو د عمومي قومندان په توګه دنده سرته رسولې، د افغانستان او د سيمې د حالاتو په باب ډېر معلومات لري، اوس د همدې نيسا سنټر د (د نږدې ختيځ او جنوبي اسيا لپاره د ستراتيژيکو مطالعاتو مرکز(Near East South Asia Center for Strategic Studies) مشر دی. هغه څو دقيقې خبرې وکړې. پر افغاني هيئت سربېره دې غونډې ته د نورو هېوادونو د هيئتونو ترڅنګ اړوند ژباړن هم رابلل شوي وو. د افغانستان لپاره درې تنه ژباړن وو، چې دوی پخوا هم له همدې نيسا مرکز او (NDU) پوهنتون سره کار کړی او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصطلاح دایمي همکاران یې ګڼل کېږي. په دوی کې یو تن داود ایازی و ، اصلاً د کندهار اوسېدونکی، خو نږدې دوه لسیزې کېږي، چې په امریکا کې اوسي، بل ملکیار صیب و ، چې دی اصلاً د هرات ولایت دی، مشهوره کورنۍ ده، دېرش کاله کېږي، چې په امریکا کې اوسي او بله مېرمن فوزیه وه، چې هغه هم نږدې شل کاله کېږي، په امریکا کې اوسي، فکر کوم درېواړو

امریکایي تابیعت درلود ، ایازي صیب په پښتو او دوو نورو په دري ژباړه او خبرې کولې. جنرال بارنو په خپلو خبرو کې د معمولو تشریفاتو او هرکلي ترڅنګ دا وویل: ((دا سیمینار د نورو علمي ګټو ترڅنګ د دې لپاره هم ډېر ګټور دی، چې د بېلابېلو هېوادونو او کلتورونو مخور او اکاډمیک شخصیتونه یو بل سره کښېني، یو بل وپېژني، د ملګرتیا زمینه یې برابره شي او همدارنګه خپلو سیمو او نړۍ ته د ورپېښو خطرونو او چلېنجونو په باب به یو بل سره د نظر تبادله وکړي.)) جنرال بارنو زیاته کړه: ((مخکې تر دې هم څو سیمینارونه شوي، تر ارزونې وروسته موږ ته ثابته شوې، چې ګټه یې زیاته ده. دلته هدف دا نه دی، چې له سیاسي پلوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

موضوعګانې وڅېړل شي، بلکې هدف دادی، چې په علمي لحاظ مسایل وڅېړل شي او تحلیل شي. دلته د چا پر نظر باندې بندیز نه شته، هر څوک خپل نظر څرګندوي او دا نظرونه هم د هغه د خپل فکر څرګندوی دي.)) د جنرال بارنو تر خبرو وروسته د غونډې برخوال ته د ماښامنۍ بلنه ورکړل شوه، کېک، کلچې، چای، شیدې، یو دوه ډوله کباب، ترکاري، بېلابېل جوسونه پر اوږده مېز ایښي وو. هر چا د خپل ذوق او اشتها مطابق شیان را اخیستل، ځینو کسانو پر ولاړه خوراک کاوه، ځینې خپلو مېزونو ته راتلل، همدې شېبو ددې زمینه برابره کړه، چې د بېلابېلو هېوادونو استازي یو بل سره وګوري. د ترکیې، امریکا او ځینو نورو هېوادونو له یو یو یا دوه تنو غړو سره همدلته زموږ پېژند ګلوي وشوه. له خپلو افغانانو سره مو، چې اوس یې د ژباړونکو دنده سرته رسوله، هم ښه تعارف حاصل کړ. ګپ شپ مو هم ورسره ولګاوه. د ژباړې کمپیوټري خو اسانه سیستم و، یوه وړوکې ټلیفون ته

ورته دستګاه وه، ژباړن سره هم وه، موږ سره هم، هغې غوږۍ درلوده، هغه به مو چالان کړه، غوږۍ به مو غوږ کې کېښووده، ژباړن به د هال له یوه ګوټه ژباړه کوله او موږ به اورېدله. دا غونډه لنډه وه، خو ګټوره وه. غونډې به ټول یو ساعت دوام موندلای وي، د غونډې په پیل کې یې موږ ته د لس ډالرو په ارزښت یو کرېډیټ کارت هم راکړی و، چې که چېرې ټلېفون کوئ له دې کارت څخه ګټه پورته کولای شئ. د کارونې طریقه یې هم راښودلې وه. د غونډې تر پایته رسېدو وروسته هر څوک په خپله مخه لاړل او موږ خپلو اړوندو اتاقونو ته راستانه شو. په اتاق کې د ټلویزیون د چالانولو پر سیستم پوه نه شوم، ریسپشن ته مې ټلېفون وکړ، هغوی یو تن راولېږه. په ټلویزیون کې اکثره امریکایي چینلونه وو، چې ځینې یې

ښاغلی ایازی ښاغلی ملکیار آغلې فوزیه

افغانستان کې هم نیول کېږي، د افغانستان چینلونه خو څه، چې د نورې لویدیزې نړۍ هم په کې نه وو، کله چې یې ماته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټلويزيون چالان کړ، نو د ټولو چينلونو په باب يې راته معلومات راکړل، د هوټل ځانګړي چينل په باب، چې طبعاً تر اخلاقي اصولو اخوا شيان خپروي وويل چې ټکس لري، خو د ټکس کچه يې راته ونه ويله. بېلا بېل چينلونه مې واړول راواړول، په مينو کې د هوټل د ځانګړي چينل نوم هم و، چې په يو ځل کتلو يې (۱۲) امريکايي ډالره خرچه راتلله، که هسې سهواً هم درڅخه په بټنه ګوته ولګول شي، نو شپاړس ډالره درڅخه ځي، هغه ته مې ښه پام شو، فکر مې وکړ چې احتياط ورسره په کار دی. دا خبرې ددې لپاره ليکم: زموږ يو زيات شمېر افغانان، چې بهر ته سفر کوي، نو مخور وي که نامخور، سپين ږيري وي که ځوانان، سياسي خبل وي که ناسياسيون، ملايان وي که اميان، اکثره له دې ډول ستونزې سره مخامخېږي. دوی په چينلونو کې ګوتې وهي يو دم داسې څه وګوري، چې د کتلو نه وي، ځينې يې ببرته لرې کړي، بيا هم يو ځل چارج پرې راځي، خو ځينې پرې ځان همداسې غلی کړي، خبر نه وي، چې په پای کې څومره بېل ورپسې راځي. يو ځل موږ جرمني ته په يو رسمي سفر تللي وو، سهر چې ريسپشن ته لاړو، خپل حسابونه مو تصفيه کول او بل هوټل ته تلو، نو يو سپين ږيری پسې (۱۵۰) يورو بل راغلی و، ډېر فرياد يې وکړ، چې ما خو هېڅ‌رته ټلېفون نه دی کړی، دا ولې؟ ما او زما يو بل ملګري چې بېل وکوت، نو ليکلي يې وو: (Pay TV chanal) مانا د پيسو چينل، هغه مو ګوتې ته کړ، موږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وویل فریاد مه کوه، چې دلته دا نور هئیت خبر نه شي، تا داسې... چینل کتلای، کټ کټ په خندا شو، ویې ویل: نو دا د خره زامن پرې ځنګه خبر شول، موږ ویل دوی خو هر څه دلته په کمپیوټر کې ګوري، بیا یې وویل: رښتیا وایم زه نه پوهېدلم، چینلونه مې اړول را اړول چې یو دم داسې یو څه هم په کې راوتل چې حال د ویلو لایق نه دی، بیا یې د بېل پیسې ورکړې.

پر یو بل مخور سیاسیخېل (۳۵۰) یورو بېل راغلی و، خو څرنګه چې دا لوړ رتبه دولتي هئیت و، ددې لپاره چې د افغانستان نوم بد نه شي، نو هوټل والا ته یو بل افغان له خپله جیبه پیسې ورکړې وې او د هوټلوال جنجال یې ختم کړی و. یو بل چاپسې چې د کومې موسسې رئیس و، ان کابل ته بېل راغلی و. نو بهر ته په تګ او سفرونو کې دا خبره ډېره مهمه ده، چې د هوټل نزاکتونو، قوانینو او همدارنګه د رسمي پروتوکول ټول ممیزات په پام کې ونیول شي، له مسافر سره باید پر رسمي سفر خرڅ سربېره احتیاطي پیسې هم وي، چې د احتمالي خطرونو؛ ترانسپورټ کرایه، د ټکټ بدلېدو چارج او داسې نور شیان په کې د ضرورت پر وخت رفع کړي، دغه راز د هغه کوربه هېواد کلتور، تمدن او مذهبي قوانین، چې تر ټولو ډېر مهم دي، باید په پام کې ونیول شي. ما چې د ورځې یوه ښه سترګه خوب کړی و، نو له کابله مې له ځان سره خپل ډېر هغه یادښتونه وړي وو، چې ترتیبول یې په کار وو، کتابچه او قلم مې راواخیستل، یو څو مخونه لیک مې وکړ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله مې ټلويزيون ته کتل او کله مې ليک کاوه، ټلويزيون کې ځو ښکلي کميډي چينلونه وو او ځو سپورټي، همدا مې اړول را اړول او په ترڅ کې مې خپل ليک هم کاوه، همدې کې ورو ورو د خوب مرغۍ رابانديې راغله، کله چې خوب راته د فکر توازن ګډوډ کړ، نو بيا مې خوب ته پناه يوړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار لومړۍ ورځ

د فبرورۍ ۲۴مه نېټه د شنبې ورځ وه، سهار وختي چې له خوبه پاڅېدم، نو په مجهز تشناب کې مې پر ځان ګرمې اوبه تېرې کړې. تر تشناب وروسته مې شیطاني هوسونه ټول له ځانه وشړل، له خپل فکر سره سم مې قبله په نښه کړه، د سهار لمونځ مې په ډېر خوند وکړ، داسې لمونځ و، چې د خدای(ج) او د هغه د بنده ترمنځ نه شیطان حایل و، نه ملا، نه مفتي او نه هم کوم بل ریاکار، څومره خوند کوي هغه حالت او هغه عبادت چې هېڅ حایل په کې نه وي. لوید یزې نړۍ ته چې سړی لاړ شي، نو تصنعي ابادي یې څو ورځو کې زړه ووهي، ډېر ژر یې یو روحي ډاډ ځي ته زړه وشي. اکثره افغانان، چې په تېرو نظامونو کې د مجاهدینو له خوا پر کفر او الحاد تورن وو، په غرب کې اوس تر مجاهدینو په اسلام کې ډېر تکړه دي. ددې یو علت دادی، چې په لوید یزو هېوادو کې افغانان په خپل زړه او خوښه د اسلام له مزایاوو ګټه اخلي، خو په افغانستان کې ملایانو تل نور سپېرونې ورسره مل کړي دي، نو ځکه عبادت د عادت بڼه غوره کړې او د ځینو زړونو او فکرونو خیری نه پاکوي. تر لمانځه وروسته مې د سیمینار لپاره رسمي لباس، چې مخکې تر مخکې راته په ګوته شوی و؛ دریشي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیکټايي په کې حتمي وو، واغوسته، څه کم اوه بجې لاندې لومړني پوړ ته د چای لپاره کښته شوم. هلته مې خپل نور ملګري (سنجرصيب او انګارصيب) هم وليدل. چای مو په ګډه وڅښه، نوم يې د چای و، خو تازه او وچه مېوه، هګۍ، څو ډوله وچه ډوډۍ، ډول ډول جوسونه، مستې، د مڼې مربا، تازه خټکي، هندواني، کباب او نورې مېوې، د الوبالو او نورو مېوو مرباوې، پنېر، خپله چای، خو لنډه دا چې هر ډول لذيذ طعامونه په کې وو. هسې نوم يې د سهارني چای و. په سيمينار کې د ګډونوالو ټولو هېوادونو د هئيتونو غړي هم همدلته راټلل او په دې هوټل کې نور مېلمانه هم راتلل. ما چې د هر بهرني په تېره بيا د امريکايانو پر وړاندې د خپل وجود وزن ته کتل، نو ډېر توپير راته په کې ښکارېده، که د افغانستان په تېره بيا د لغمان وګړي له دوی سره پرتله کړې، نو ډېر توپير به درته په کې ښکاره شي، خو اکثره بهرنۍ ښځې او نارينه چې دې کتل، د بدن د غړو ترمنځ يې هېڅ ډول انډول موجود نه وو. پر اکثرو خپل وزن بار و، په سترېا يې ځان راکاږه، نو چې ددوی مې دا حالات وليدل، پر خپل ځان مې شکر وويست. د غذا هېڅ کمی نه و؛ څه شی چې دې خوړ او څومره چې دې خوړ، بنديز نه وو. زه د ډوډۍ يا دې شيانو د خوراک په باب دومره فکر وړی نه وم، خو دېته مې سوچ کاوه، چې څومره شيان له هر چا څخه پاتې کېږي او بيا په باطله- دانۍ کې لوېږي، زه چې اکثره له ضريبونو سره کار لرم، نو يو ځل بيا مې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې هوټل یوازې سهارنۍ لګښت او بیا باطله کوونکې غذا له نظره تېره کړه، بیا مې په یوه ښار کې د هوټلونو احتمالي شمېر، بیا د ټولې امریکا د هوټلونو دا حالت او ورځنی لګښت په پام کې ونیو او بیا مې د خپل هېواد او نورو غریبو هېوادونو له ټول کلني لګښت سره پرتله کړ، پوره باور مې راغی، چې د هغوی د یوې ورځې د هوټلونو د سهارني لګښت یوازې باطله کېدونکې غذا هم زموږ د ټول هېواد تر کلني لګښت اوړي. په همدې سوچونو کې له چای څخه خلاص شوم. له مهالوېش سره سم سهار پر اتو بجو د هوټل مخې ته په ولاړ یو لوړ اوږده ګاډي کې، چې په افغانستان کې د (۳۰۲) موټرو په شان دی، خو په لوړوالي کې لوړ و، ورپورته شوم، یو سپین ږیری، خو بې ږیرې ډرېور په کې ناست و، ډېر ارام موټر یې چلوه، نیم ساعت کې د نیسا مرکز ته ورسېدو. په لاره کې د امریکا پراخ سړکونه، لوېې ودانۍ طبعاً سړي ته په زړه پورې وي. د ښار له منځه لوی سیند د ښار ښکلا نوره هم زیاته کړې وه. سړکونه که څه هم پراخ وو، خو ګڼه ګوڼه په کې له ورایه محسوس وه. سهار چې موږ موټر ته پورته کېدلو، نو د پروګرام مسئولینو څو شیان موږ ته وویل: موږ معمولاً نیم ساعت کې رسېږو، خو واشنګټن داسې ښار دی، چې پر هوا یې باور نه شته، بل یې ترافیک هم نا اعتباره دي او دربیمه خبره دا چې پر امنیت یې هم زړه نه شي ترل کېدلای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې نیسا مرکز ته ورسېدو ، نو پر یوه ښکلې دوه پوړیزه ودانۍ وردننه شو ، یو داسې هال ته یې بوتلو ، چې نږدې سل کسان په کې په ارامه ځایېدل. هلته د هر چا نوم پر یو کاغذ لیکل شوی او پر مېز ایښودل شوی و. ټول پر خپلو ځایونو کېناستو ، ژباړونکو خپل تخنیکي وسایل چک کړل، کله چې پر خپل ځای کېناستو ، نو غوږونه مو ارام او نرم شول، ځکه تر هغه د مخه بهر کې ښه سخت یخ و. په پیل کې یو مسول شخص د نن ورځې پروګرام لنډ تشریح کړ ، تر هغه وروسته د سیمینار یوې بلې اساسي تنظیموونکې مېرمن وینډي وایټ، خبرې وکړې. موږ یې پر دریو بېلابېلو ګروپونو ووېشلو. هر کس ته یې د خپل ګروپ لست ورکړ.

بیا یې وویل: لومړی باید عکسونه واخلو ، تاسو ته کارتونه جوړوو ، چې نیسا سنټر ته پرې داخل شو. ګروپ ګروپ په نوبت سره لاړو ، دویم پوړ ته پورته شو ، هلته یې زموږ عکسونه واخیستل، نیم ساعت وخت به یې نیولی وي. تر هغه وروسته ټول بېرته موټر کې کېناستو او لږ وړاندې د دې مرکز بل اساسي تعمیر ته لاړو. پر دې ځای لیکل شوي وو:

Near East South Asia Center for Strategic Studies
National Defiance University

تر یوې ډېرې دقیقې تالاشۍ وروسته، چې د ماشین په واسطه ترسره کېدله، ودانۍ ته دننه شو. کله چې د ټولو تالاشي خلاصه شوه، نو په لفټ کې څلورم پوړ ته پورته شو. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیمینار هال ته ورننوتلې شو ، د هال په مخنې د هلېز کې د ټولو هېوادونو بیرغونه وو ، د افغانستان بیرغ مې چې ولیده، نو زړه مې وغوړېد ، لږ ښه پښه نیولی شوم، چې نور تېر شي. بیا مې د خپل هېواد بیرغ په ګوتو وموښه په زړه مې وسولوه، ښکل مې کړ او هال ته دننه شوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار د لومړۍ برخې پیل: کله چې هال ته ورسېدو ، نو د هر چا نوم پر کاغذ لیکل شوی او په واړه چوکاټ کې د مېز پر سر اېښودل شوی و. موږ دریو واړو افغانانو ته یې د لومړي کتار چپ لاس کې ځای راکړی و. وروسته بیا خپلو افغان ژباړونکو راته وویل چې دا کار دوی کړی دی. د نورو نړیوالو سیمینارونو په شان دې سیمینار او هال هم ټول ضروري شیان درلودل. د هال په وروستۍ برخه کې ژباړونکو ته ځای جوړ شوی و ، چې د بېلونکې ښیښې یا پارټیشن په واسطه له هاله بېل شوی و ، ژباړونکو موږه ټول کتلای شو ، خو موږ هغوی نه شول کتلای. د هال مخ ته یو نسبتاً لوړ ستېج و ، تر شنګ یې د خطابې مېز او تر شا یې پر دېوال دوه سپین ځړېدلي سکرینونه وو ، چې د سیمینار د موادو د ښودلو لپاره نصب شوي وو ، د ژباړې لپاره ګرځنده وسایل موجود وو ، د هر چا مخې ته یو میک فعال و. لنډه دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د یوه علمي سیمینار ټول امکانات او ضروري شیان په کې
وو. د ژباړې لپاره لیکل شوي وو ، چې په څلورو ژبو (عربي،

انګلیسي، فرانسوي او دري) به کېږي. که څه هم د (پښتو)
ژباړې یادونه یې نه وه کړې، خو پښتو ژباړن ایازی صیب د
همدې لپاره راغلی و ، چې دا چارې پرمخ یوسي. پر محلي
وخت لس نیمې (۱۰:۳۰) بجې وې، چې د برخوالو د پروګرام
منیجره لینډي وایټ پورته شوه او د پروګرام په اړه یې
معلومات ورکړل. په تېره بیا د نن ورځې پروګرام یې تشریح کړ.
پروګرام یې په داسې جزیاتو تشریح کړ، ما ویل که تر پایه
خبرې همدومره ډېرې وي، نو دا خو به زموږ کباب راوباسي.
خو دا دومره فصیحه او بلیغه ښځه وه، چې په خبرو کې یې
هېڅ ابهام نه پرېښوده، مانا دا چې یوه ښه مدرسه یا لکچرره
وه. په پای کې یې وویل: د سیمینار د ورځو په بهیر کې نه ویل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي، که له کومو ستونزو سره مخامخ شئ، نو موږ ته په دغه نمبر ټلیفون وکړئ: ۲۸۵۴۱۳۱-۲۰۲ نیسا سنټر ۲۸۵۲۴۲۵-۲۰۲ ویندي وایټ. تر ویندي وروسته د سیمینار یو بل مسول شخص پروفیسور لېورېنس وېلټ Prof.Lawrence Velte راغی. دی د نیسا مرکز یو پروفیسور دی، دده تر څنګ چې د نیسا مرکز پر اهدافو او دده سیمینار په باب یې معلومات ورکول، په منځ منځ کې یې یوه یوه ټوکه هم کوله، د ځان په باب یې وویل: زه دا سې یو سړی یم چې د چا ملاتړ مې کړی،

هغه ناکام شوی دی، ده وویل: دلته نږدې د بایسکټبال یو لوبغالی دی او دلته د بایسکټبال یو ټیم دی، ما همېش د همدې ټیم ملاتړ کړی، خو هر کله چې دې ټیم په سیالیو کې برخه اخیستې، لوبه یې کړې، نو بایلولې یې ده، موږ هېڅکله لوبه نه ده ګټلې. د نیسا مرکز په باب یې وویل چې دا یو علمي مرکز دی، د دنیا ډېر پوهان دلته راځي خپل علمي نظرونه ورکوي، دا نظرونه چېرته خپرېږي نه، همدلته پاتې کېږي، دا د یوې پانې حیثیت لري، د سیمینار په ترڅ کې پر ځان ډېر فشار مه راوړئ، چې ډېر ښکلي او ادبي لغات وکاروئ، ځکه چې دا لغتونه هسې هم په ژباړه کې خپل شکل له لاسه ورکوي، هر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول چې تاسو ځان راحت احساسوئ، په همغه بڼه وغږېږئ، که څه هم ژباړن دلته ډېر تکړه دي، خو دلته زیاته مهمه مسئله همدا ده، چې محتوا انتقال شي. پروفیسور وېلټ په ټوکو ټوکو کې ډېرې خبرې وکړې، څرنګه چې نن لومړۍ ورځ وه، نو د سهار مهال همدا خبرې وې، پاو کم دولس بجې لومړي پوړ ته د ډوډۍ لپاره لاړو. ډوډۍ ته تر تګ دمخه یې مونږ ته وویل: نن تاسې زمونږ مېلمانه یاست، سبا تاسې ته خپلې پیسې درکوو، د هر چا چې څه زړه وي هغه به خوري، طعام خوړۍ ته لاړو، دا ددې مرکز عمومي طعام خوري وه، په سوونو څه چې په زرګونو کسانو ته یې هره ورځ ډوډۍ تیاروله. د بوفې سیستم و، رنګارنګ طعامونه وو، خو هلته د حلالو او حرامو تشخیص ډېر ګران وي، اکثره غذا یې د افغانانو په ذوق برابره نه وي. ما خو لږ وریجې، کبان، تازه مېوه، زیتون او ترکاري راواخیستل، د لیمو جوس مې راواخیست، لږه وچه ډوډۍ مې راواخیسته. پر لومړۍ ورځ ډوډۍ ډېر خوند ونه کړ، خو ورو ورو ورسره بلد شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ډوډۍ وروسته غونډه بیا پر یوه بجه پیل شوه، مشر مېلمانه یې دولتي او نادولتي کسان وو. په پیل کې متقاعد کول جان جیل Col John Gill چې د نیسا مرکز د اکاډمیکو چارو سرپرست او پروفیسور دی، خبرې وکړې، مېلمنو ته پر

ښه راغلاست سربېره یې د نیسا مرکز هدفونه تشریح کړل او ددې سیمینار د موخو په باب یې لنډې خبرې وکړې، بیا یې له جنرال بارنو څخه هیله وکړه، چې خپلې خبرې وکړي. جنرال ډبلیو ډوبډ بارنو Lieutenant Genral.W.Borno چې اوس تقاعد شوی او د نیسا مرکز مشر دی، خپلې خبرې پیل کړې، هغه هم لنډې خبرې وکړې، مېلمنو ته یې ښه راغلاست ووایه او د دا ډول سیمینارونو جوړېدل یې ګټور وبلل. د سیمینار برخوالو ته یې د کار په بهیر کې د بریالیتوب هیله وکړه او دا باور یې څرګند کړ، چې ددې سیمینار برخوال طبعاً د خپلو هېوادونو مهم خلک دي او دې سیمینار کې ګډون به یې یو بل سره پېژندنه او تجربې نورې هم زیاتې کړي.

ورپسې د ملي دفاع پوهنتون (NDU) National Defense University په استازي ډاکتر جان ډيگن Dr.Jhon Degon خبرې وکړې، ده هم د نورو په شان لنډې خبرې وکړې، مېلمنو ته يې هر کلی ووايه او دا ډول غونډې يې گټورې وبللې، هيله يې وکړه، چې دلته به يو بل سره د نظر ښه تبادله رامنځته شي. د نړۍ هېوادونو ته د ورپېښو چلېنجونو په باب يې هم اشاره وکړه.

ورپسې د نيسا سنټر يو بل پروفيسور ښاغلي لېورېنس وېلټ ته نوبت ورسېد، هغه پر ښه راغلاست سربېره د نيسا سنټر په باب معلومات ورکړل او همدارنگه ملي دفاع پوهنتون (NDU) يې معرفي کړ. ده وويل دا مهمه ده، چې په نړۍ کې بايد خلک د امريکا په نظر پوه شي؛ امريکا په سيمه او نړۍ کې څه غواړي؟ د اسرائيلو او عربو په باب يې پاليسي څه ده؟ نړۍ ته پېښ خطرونه کوم دي؟ د محيط تغير به دنيا ته څه مشکلات پيدا کړي؟ په نړۍ کې نوي راټوکېدونکي قوتونه، لکه چين، هند، روسيه او د هغوی تاثيرات به پر نړيوالو مسايلو څه وي؟ ده وويل د دې مسايلو په باب نه يوازې دلته په سيمينار کې بحث کېږي، بلکې تاسې يوه ورځ کانگرس ته ځئ او هلته به يو متقاعد وکيل تاسو ته د امريکا د بهرنۍ پاليسۍ په باب معلومات درکړي، همدارنگه تاسو

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

به د امنیت شورا دفتر او پنټاګون ته ځئ او هلته به درته بېلابېل مسولین د دوی د پالیسیو او جوړښت په باب معلومات درکوي، پروفیسور وېلټ د ملي دفاع پوهنتون په اړه وویل: دا د امریکا د متحده ایالاتو د دفاع وزارت په چوکاټ کې فعالیت کوي. هدف یې دادی، چې د نړۍ او امریکا پوځي او ملکي مشران د نړۍ له مهمو مسایلو څخه خبر کړي، ملي او نړیواله ستراتیژي او معلوماتي سرچینې ورته په ګوته کړي. په دې پوهنتون کې څو بېلابېل پوهنځي فعال دي: لکه د څېړنو مرکز، د وسلو پوهنځی، د جنګي څېړنو پوهنځی او ځینې نور. د تروریزم په اړه ده وویل: دا یوه داسې پدیده ده، چې هر چېرته شته او هر چېرته پیدا کېدی شي، د هندوستان د ممبي پېښه یې یوه بېلګه وړکړه، نو څکه ده وویل چې باید ددې پر وړاندې نړیواله مبارزه وشي.

تر دې خبرو وروسته د سیمینار د ګډونوالو د پېژندنې نوبت راورسېد. په سیمینار کې مجموعاً د (۱۵) هېوادونو تر (۳۰) زیاتو استازو ګډون کړی و، خو هر یو چې ځان معرفي کاوه، نو په رښتیا یې هم د همغه مربوطه هېواد پر حساسو څوکیو کار کاوه، چا د جمهوري ریاست په دفتر کې، چا د امنیت شورا په دفتر، چا د لومړي وزیر په دفتر، چا په ملي دفاع او چا هم په کورنیو چارو وزارت کې. مانا دا چې د ټیټې څوکۍ څښتن په کې نه وو. د مراکش او اسرائیلو له استازو پرته، چې سیمینار ته لا تر دې دمه نه وو رارسېدلي، نورو ټولو خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانونه په لنډیز سره معرفي کړل. ما هم ځان معرفي کړ، پر دولتي دندې سربېره مې وویل چې زه له لیکوالۍ او ادبیاتو سره مینه لرم او تر اوسه مې د شپږو نورو لیکوالو د اثارو د راټولونو په ګډون شل عنوانه بېلابېل اثار چاپ کړي، چې ژباړې هم په کې شاملې دي، مېرمن مې د پارلمان وکیله ده، څلور اولادونه لرم، د افغانستان د ملي امنیت شورا په دفتر کې د فرهنګي چارو رئیس یم. پر دولتي دندې سربېره پوهنتون کې هم درس ورکوم او ځینو خپرونو سره هم همکاري لرم. د اولادونو په باب مې وویل: لومړی لور بیا زوی بیا لور بیا زوی لرم، ټول په ښوونځي کې دي، له مېرمنې سره مې په سیاسي او کورنیو چارو کې پوره همغږي او همکاري شته، ما جملې لنډې لنډې ویلې، نو ځکه په ژباړه کې هم څه مشکل نه و، ټولو ته زما تعارف او بیا زما د ژوند انتظام ډېر ښه خوند ورکړ، تر پېژندنې وروسته اکثرو راځخه د ژوند انتظام او د دومره اثارو د لیک او خپراوي په اړه پوښتنې وکړې. دوی ته دا جالبه وه، چې په افغاني ټولنه کې هم څوک د غربي ټولنې په شان منظم او سیستماتیک ژوند لرلای او ځان دومره مصروفولای شي.

د اسرائیلو او مراکش له استازو پرته چې دې لیست کې یې عکسونه شته او پر دې ورځ حاضر نه وو نورو دغو ټولول ښاغلو خپل ځانونه معرفي کړل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼه	نوم	هیواد	دنده	دندي ځای	انځور
۱	محمد حکیم انګار	افغانستان	دښار د پولیسو قوماندان	کورنیو چارو وزارت	
۲	صبغت الله سنجر	افغانستان	د پالیسي رییس	د جمهوري ریاست مقام	

(c) ketabton.com: The Digital Library

٣	محمد اسمعیل یون	افغانستان	فرهنګي چارو رییس	د ملي امینت شورا دفتر	
٤	نظام احمد	بنګله دېش	مشر انجینر	د بنګله دېش پوځ	
٥	سامحمد احمد	مصر	ډګر جنرال	دفاع وزارت د پلان څانګه	

٦	نادرحنفي محمد اشموي	مصر	شنونکی	دفاع وزارت د اطلاعاتو څانګه	
٧	امين مليکا	مصر	د شمالي امريکا د چارو مرستيال	بهرنيو چارو وزارت	
٨	جيرمي ايسشروف	اسرائيل	د پلان مرستيال	په امريکا کې د اسرايل سفارت	

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹	۱۰	۱۱
ماریور جریو	اسمعیل عبدالله فلاح المارو	ډاکټر مالک طوال
ایټالیا	اردون	اردن
قومندان	د لوی درستیز د دفتر ریس	د ناټو او اروپا د ستراتیژیکو چارو مشاور
د ایټالیا دفاع وزارت	د اردون پوځ	د بهرنیو چارو وزارت
	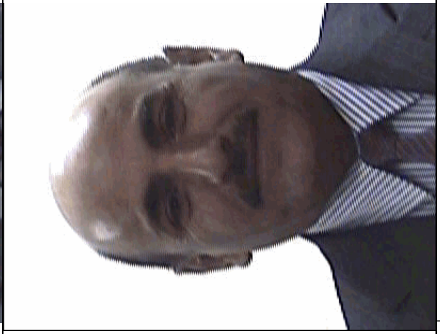	

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲	حماد سما المشان	کویټ	د امریکې څانګې سکرتر	د بهرنیو چارو وزارت	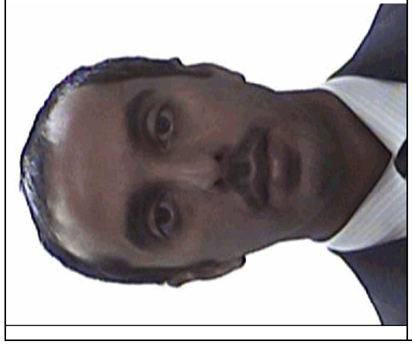
۱۳	ایلي ایل حایک	لبنان	د دارالانشا مشر	دفاع وزارت	
۱۴	جین سلوم	لبنان	اعلی منتظم مشر	د دفاع وزارت	

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵	۱۶	۱۷
احمد کماوون	ډابرسنګ ګورنګ	ډاکټر منيندرا پرساد رجال
مراکش	نيپال	نيپال
ارزونه او څارنه	قوماندان	غړی
دفاع وزارت	دفاع وزارت	دنيپال د شورا غړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸	خالد محمد السوليمي	عمان	د قرارداد او خدماتو مسول	دفاع وزارت	
۱۹	خالد سليمان باعمر	عمان	سفير	په جنوبي افريقا کې د عمان سفارت	
۲۰	طارق محمود چوهدري	پاکستان	ريس	د پوځ د تربيوي چارو څانګه	

(c) ketabton.com: The Digital Library

٢١	معظم احمد خان	پاکستان	وزير	واشنګټن کې دپاکستان سفارت	
٢٢	پريماچندرا	سريلانکا	قومندان	دفاع وزات، هوايي ځواک	
٢٣	عبدال ايس ظاهر	سريلانکا	سرمنشي	دفاع وزارت	

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۴	عدیم کوکک	ترکیه	مشاور	د لومړي وزیر دفتر	
۲۵	سینان ټونا	ترکیه	جنایي مشر	د ترکیې ملي پولیس	
۲۶	کریم یسیلیور	ترکیه	امنیتي متخصص	د لومړي وزیر دفتر	

٢٧	رشاد محمد سليم السعيدي	متحده عربي امارات	قومندان	پوځ	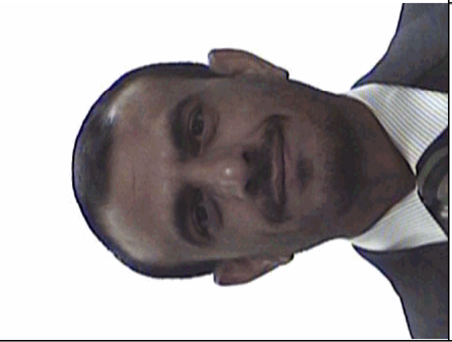
٢٨	محمد فدهي البيتي	عراق	اداري ريس	دملي امني شورا دفتر	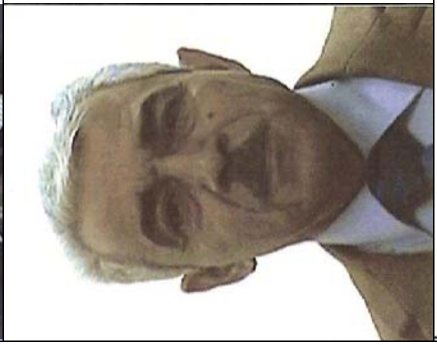
٢٩	جليل الربي	عراق	ريس	د تروريزم د مخنوي څانګه	

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۰	کریم عبود محمد	عراق	اپریشن منیجر	دفاع وزارت	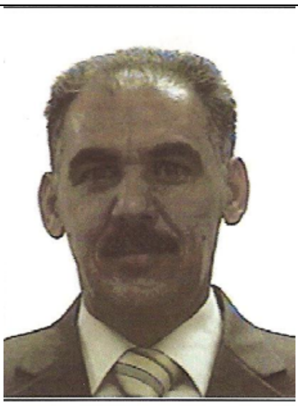

ترپیژندنې وروسته د چای لپاره یوه لنډه شان وقفه وه، په هغې کې مو چای وڅښه، د چای لپاره هم په دهلېز کې ښه ترتیبات نیول شوي وو. لږ وړاندې هلته لوکس تشنابونه هم وو، مانا څومره چای چې دې څښه، ځواب دې ورته ورکولای شو. د چای تر وقفې وروسته ګروپي خبرې اترې پیل شوې، مونږ ټول یې مخکې پر درېو ګروپونو وېشلي وو. زه (یون) په لومړي ګروپ کې وم، د ګروپونو څرنګوالی په دې ډول و:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی ګروپ

(ګروپ مشر ډاکتر فریبورز مختیاري)

ګڼه	غړي	هېواد	اداره
۱	محمد اسمعیل یون	افغانستان	د فرهنګي چارو رئیس
۲	نظام احمد	بنګله دېش	انجنیر
۳	سما محمد احمد	مصر	ډګر جنرال
۴	کریم عبود محمد	عراق	عملیاتي منیجر
۵	حماد سما المشان	کویټ	د امریکې څانګې سکرتر
۶	ډابرسنګ ګورن	نیپال	قومندان
۸	خالد محمد السولیمي	عمان	د قرارداد او خدماتو مسول
۹	عبدال اس ظاهر	سریلانکا	رئیس
۱۰	سینان تونا	ترکیه	جنايي مشر
۱۱	رشاد محمد سلیم السعیدي	متحده عرب امارت	قومندان

دویم ګروپ

(د ګروپ مشر کریګ ډونکیرلی)

۱۲	صبغت الله سنجر	افغانستان	د پالیسۍ رئیس
۱۳	امین مالیکا	مصر	د شمالي امریکا چارو مرستیال

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴	جليل الروبي	عراق	رئيس
۱۵	ماريو روګيرو	ايټاليا	قومندان
۱۶	اسمعيل عبدالله فلاح	اردن	د لوی درستيز د دفتر رئيس
۱۷	ايلي ايل حايک	لبنان	د دارالانشا مشر
۱۸	خالد زيرولي	مراکش	رئيس
۱۹	ډاکټر منيندرا پرساد رجال	نيپال	غړی
۲۰	خالد سليمان با عمر	عمان	سفير
۲۱	معظم احمد خان	پاکستان	وزير
۲۲	اديم کوکک	ترکيه	مشاور

دريم ګروپ

(د دريم ګروپ مشر پروفيسور آن موشن)

۲۳	محمد حکيم انګار	افغانستان	پوليس قومندان
۲۴	نادر حنفي محمد اشموي	مصر	شنونکی
۲۵	محمد فدهي البيتي	عراق	اداري رئيس
۲۶	جيرمي ايسشروف	اسرائيل	د پلان مرستيال
۲۷	ډاکټر مالک توال	اردن	د لوی درستيز د دفتر رئيس

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۸	جيم سلوم	لبنان	اعلی منتظم مشر
۲۹	لخدر بيلا سري	مراکش	معاون
۳۰	احمد کماوون	مراکش	د ارزونې او څارنې مشر
۳۱	طــارق محمــد چوهدري	پاکستان	رئيس
۳۲	پريما چندرا	سريلانکا	قومندان
۳۳	کريم يسيليور	ترکيه	امنيتي متخصص

زموږ د ګروپ مشر يو ايراني الاصله امريکايي و، چې د ايران د ((اسلامي انقلاب)) تر برياليتوب وروسته يې په امريکا کې پناه اخيستې وه، اوس د ښاغلي علي احمد جلالي په شان ددې مرکز يو پروفيسور دی، ماته په پيل کې دا تصور پيدا شو، چې له پروفيسور فريبورز مختياري سره به مې حتماً يوه څه ستونزه پېښېږي، ما فکر کاوه چې ايرانيان که هر څومره له ايرانه لرې هم وي، پر سيمه باندې د خپل تفوق خيال لري او په لويديزه نړۍ کې ځان ددې سيمې اصلي وارث ګڼي، خو بيا مې هم ددې علمي چاپېريال خيال ساته، ما ويل دا هم کېدی شي دا ايرانی امريکايي د افغانستان په باب، د نورو ايرانيانو په شان نظر ونه لري. د ګروپي کار په برخه کې هم د سيمينار ژبه انګرېزي وه، خو د عربو يو ژباړونکی هم حاضر و، ځکه دلته د نورو په انډول عربان زيات وو. زموږ ژباړونکو هم کله کله سر راښکاره کاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلتـه یـو ځـل بیـا د ګـروپ ټولـو غـړو ځانونـه معرفـي کـړل، د همغې لويې غونډې پـه شـان او پـه يـو څـه لږ تـوپير ، ځکـه لويـه غونډه يو څه زياته رسمي يـوه، خـو دا غونـډه يـا ګروپـي خبرې اترې څه ناڅه ازادې وې، پروفیسور مختيـاري هـم پـه پیـل کـې وويل چې دلته به ازادې خبرې کوو ، ډېرې تـشريفاتي خبـرې بـه نه وي. تر پېژندنې وروسته د نن ورځې پـر عمـومي غونـډې هـم يو څه بحث وشو او هغه وارزول شوه. دې خبـرو يـو سـاعت دوام وکړ. پر پنځه نيمو بجو لـه دې ګروپـي خبـرو خـلاص شـو ، پنځـه لس دقيقې پـه خبـرو او لاره کـې تېـرې شـوې، پـاوکم شـپږ بجـې موټر د سيمينار د برخوالـو د اسـتوګنځي ريزيډنټس اِن هوټـل (Ressedents inn hotle) پر لـوري لاړو. نـيم سـاعت کـې هلتـه ورسېدو ، ښه د مزې ستړي وو ، هر يو خپـل اتـاق تـه پنـاه يـوړه، تر لږې دمې وروسته مې يو ځل بيا د خپلو پخوانيـو يادښـتونو پر بشپړاوي پيل وکړ. کله به مې ټلويزيـون کـوت او کلـه بـه مـې ليک کاوه، همدې کې د خوب څپه راباندې راغلې وه...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار دویمه ورځ

د فبرورۍ ۲۵مه نېټه د چهارشنبې ورځ وه، سهار وختي له خوبه پاڅېدم، پر ځان مې بیا ګرمې اوبه تېرې کړې، لږه شېبه وروسته مې هغه جدول پیدا کړ، چې زموږ په دوسیه کې ایښودل شوی و، د بېلابېلو ادیانو د عبادت وختونه په کې معلوم وو. د ټولو ادیانو، نه و، خو د څو مهمو ادیانو و لکه: عیسویت، رومان کاتولیک، یهودیت او اسلام. د اسلام د هرې ورځې د لمانځه وختونه په کې معلوم وو، لمونځ مې وکړ، بیا مې لږ سپورټ پیل کړ. نیم ساعت به مې سپورټ کړی وي، ښه ډېر ستړی او خولې شوم، په چپرکټ کې پرېوتم. د خوب یوه نازکه څپه رابانديې راغله. لږ د مرغۍ خوب به مې کړی وي، چې بېرته ویښ شوم، مخ و لاس مې ومینځل، دریشي مې واغوسته، لاندې چای ته د کښېنته کېدو په حال کې وم، چې یو ځل بیا مې پنټاګون ته پام شو. هوا صافه وه، پنټاګون له ورایه سم ښکارېده، د لفټ او از راغی، په ذهن کې مې بیا هغه خبرې وګرځېدې، چې د نړۍ د یو زیات شمېر ښوزلو هېوادونو پوځي برخلیک له همدې ځایه ټاکل کېږي. دا یا زما تصور و او یا هم واقعیت، خو له کلونو راهیسې زما او زما په شان د نورو ګڼو اشخاصو په ذهن کې دا خبره ټوکېدلې، چې پنټاګون د نړۍ د هېوادونو په برخلیک ټاکلو کې نقش

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري، ان د پنتاګون کلمې زموږ پښتو شعر په تېره بیا نظم ته هم د همدې سیاسي او پوځي ځواک له امله لاره پیدا کړې ده. د خلکیانو د وخت په سیاسي خبرو اترو، نظمونو او وروسته بیا په دې نورو نظامونو کې د پنتاګون لفظ په سوونو ځه چې په زرګونو ځله د سیاستوالو له خولې راوتلی دی. کله چې د سپتمبر پر یوولسمه نېټه پر دې مرکز د برید خبر خپور شو، نو دا پېښه خلکو ته یوه معجزه ښکارېده، داسې قوت به هم وي

د سپتمبر پر ۱۱مه پر پنتاګون برید

چې پر پنتاګون برید وکړي؟ ځکه له پخوا لا داسې اوازې وې چې د پنتاګون پر سر مرغۍ هم نه شي تېرېدلای او دلته یې داسې وسایل ایښي، چې که الوتکه او یا هم توغندی یې پر سر تېر شي نو خنثی کوي یې او یا یې هم له لارې منحرفوي، خو د سپتمبر یوولسمې نېټې پېښې دا ټولې اوازې او دنګلې تر پوښتنې لاندې راوستې، یا دا چې دا هر څه دروغ وو، ځکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو ترهګر اویا د امریکا مخالفین پر دې بریالي شول، چې پر دې ودانۍ برید وکړي او یا هم دا هر څه رښتیا وو، خو دا برید چې پر چا اړول کېږي او ادعا یې کېږي دا د هغو خلکو کار او وس نه دی. په هر حال چای ته کوز شوم، له معمول سره مې چای وڅښه، خپل انډیوالان مې هم وکتل او یو نیم کس بل سره مې هم اشنایي زیاته شوه، پر پاو کم اتو بجو مو له هوټله سیمینارځي (نیسا سنټر) ته حرکت وکړ، سهار نو زموږ کارتونه هم جوړ شوي وو، په دخولي دروازه کې مو هغه ماشین ته ورکړل چې دلته نصب شوی و، بیا د چک له ماشینه تېر شو، د سیمینار هال ته لاړو.

د سیمینار د دویمې ورځې لومړۍ برخه: پر اتو بجو سیمینار پیل شو، تر هر څه دمخه د مراکش او اسرائیلو استازو خپل ځانونه معرفي کړل، وروسته د غونډې ویاند هون رابرټ ګلوکسي Hon.Robert Gallacci خبرې پیل کړې، نوموړي وویل: زه به یې له جنوبي اسیا یانې افغانستانه پیل کړم، موږ ته باید معلومه شي، چې افغانستان له کومو ګواښونو سره مخ دی؟ امریکا ته یې چلېنجونه کوم دي؟ امریکا په دې باب څه نظر لري؟ زه غواړم دا له یوه چوکاټ سره تشبه کړم. د امریکا ستراتیژي په جهان کې څه نقش لري؟ د نړۍ حوادث پر امریکا څه تاثیر لري؟ تاسې به تېره شپه لیدلې وي، چې جمهور رئیس اوباما د کانګرس غونډې ته خبرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي، لومړی د امریکا ستراتیژي ده او دویم هغه چلېنجونه چې امریکا ورسره مخامخ ده. امریکا باید په خپله ستراتیژۍ کې کوم لومړیتوبونه په پام کې ونیسي؟ دا ستراتیژي باید کوم اساسات ولري، چې چلېنجونه رفع کړي. د اوباما د تېرې شپې په خبرو کې مهم ټکی د جهان اقتصادي کېدل یا اقتصادي بحران دی. ددې ترڅنګ امریکا له نامنظمو ګروپونو څخه وېره لري، ځکه چې ددې ډول تهدیدونو مخنیوی سخت دی، خو په تېرو (۹) میاشتو کې اقتصادي موضوع ډېره مهمه شوې ده. اقتصادي بحران کېدی شي ددې سبب شي، چې جهان ته امنیتي مشکلات پیدا کړي. د نړۍ اقتصادي کړکېچ پر موږ او زموږ د حکومتو پر پالیسۍ، هم په کورنۍ کچه او هم په بهرنۍ کچه تاثیر لري. نه یوازې عایدات او مالیه راټیټوي، بلکې نورې ګڼې ستونزې هم راټوکوي، که یو کال دمخه موږ پر مسایلو خبرې کولې، نو اقتصادي موضوع مو هېڅ نه یادوله، خو په تېر یو کال کې حالاتو تغیر کړی او س اقتصادي موضوع ډېره مهمه ده.

ښاغلي رابرټ ګلکسي پر راتلونکو دېرشو کلونو نړۍ ته پر پېښېدونکو احتمالي خطرونو هم رڼا واچوله، ده وویل: ذروي وسله، د عامه وژنې وسله، تروریزم، کمپیوټري بریدونه او نور هغه مسایل دي، چې موږ ورڅخه وېره احساسوو او اندېښنه ورته لرو. نه یوازې پانګوال هېوادونه به ستونزې ولري، غریب هېوادونه به تر هغو لا زیاتې ستونزې ولري. کله

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې له کوم ځایه دا ډول بحراني خبرونه راورسېږي، نو تاثیرات یې پر نورو سیمو هم پرېوزي، د اقتصادي بحران تاثیرات اوس د (۲۰-۲۰) کلونو پخوا په شان نه دي، اوس چې یو ځای کې بحران پیل شي، نو ورسره سم تاثیرات یې په بله سیمه کې هم پرېوزي، نو موږ د امریکا اقتصادي بحران ته ګوته ونیوله، چې همدا اوس یې تاثیرات پر اکثرو هېوادونو څرګند دي.

رابرټ ګلکسي، د چاپېریال ساتنې موضوع هم ډېره مهمه وګڼله، خو نه د اقتصاد په اندازه ډېره مهمه، ده وویل: د اقلیم تغیر او د ځمکې د کرې ګرمېدل د تشویش وړ خبره ده، اینده کې به د اوبو کمي، لوږې او نورو مسایلو له امله جنګونه او بحرانونه راپیدا شي او ډېر هېوادونه به له ستونزو سره مخ کړي.

ده د نفوسو ډېرښت، تراکم او کمښت ته هم اشاره وکړه، د نړۍ په بېلابېلو سیمو کې د نفوسو د ودې نا انډولتیا یې یوه ستونزه وګڼله، ویې ویل چې په امریکا کې نفوس ډېرېږي، خو په جرمني، چین او جاپان کې تر کنټرول لاندې دی. په هغو هېوادونو کې چې نفوس یې په ثابت ډول ساتل کېږي، هلته به غټه ستونزه په اینده کې دا وي چې ځوانان یې کمېږي او د کار اصلي قوت یې له منځه ځي. نړیواله بڼه ورځ پر ورځ بدلېږي، پخوا به چې د نړۍ په ګوټ ګوټ کې کومه ستونزه پیدا شوه، ملګرو ملتونه به تلل، مداخله به یې کوله او ستونزه به یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

حلوله، خو اوس د ملګرو ملتونو پر ځای بېلابېلې نادولتي موسسې (انجوګانې)، شرکتونه او خیریه ټولنې رامنځته شوي، دوی د خلکو اقتصادي مشکلات حلوي. یانې نړۍ د تېرو (۳۰) کلونو په بهیر کې ډېر بدلون موندلی دی. نومونږي زیاته کړه: ځینې پوهان وایي امریکا به په راتلونکو لسو کلونو کې هم یو زبرواک وي او لوی اقتصاد به یې په لاس کې وي، د چین، هندوستان او برازیل په شان هېوادونه به ډېر پرمختګ وکړي، قوتونه به یې هم زیات شي، تغیر به وکړي، خو امریکا به بیا هم یو ستر پوځي قوت وي. موږ ځو شیانو ته اړتیا لرو: له پرمختللې ټکنالوژۍ باید ګټه پورته کړو، په دې کار او نظامي ځواک کې اصلاً بودیجه ډېره مهمه ده، خو اوباما تېره شپه په خپلو خبرو کې د پوځي ځواک په اړه هېڅ خبرې ونه کړې، دا چې چین او هندوستان د یوه اقتصادي قوت په توګه مطرح کېږي، موږ ته د تشویش وړ خبره نه ده. هندوستان سره یو ستراتیژیک دولتي تړون لرو، چین سره مو هم مناسبات ښه دي، پر دې هم پوهېږو چې چین اینده کې کومې خوا ته ځي؟ ځینو نورو هېوادونو سره هم ښه مناسبات لرو، اقتصادي بحران ډېر وخت رانغاړي او په دې کې مهمه خبره داده، چې کوم کارونه باید اول ترسره شي؟ کوم کارونه د لومړیتوب حق لري؟ البته په دې باب چې څه وایم، دا زما خپل نظریات دي، د امریکا د حکومت نظرونه نه دي. اوس د امریکا لومړیتوب

(c) ketabton.com: The Digital Library

امنیت دی، موږ باید هېڅ شی ونه سپموو او پرې نه ږدو ، چې د سپټمبر د یوولسمې نېټې پېښه بیا تکرار شي.

موږ باید امنیت ته زیاته پاملرنه وکړو. د سپټمبر یوولسمې نېټې تر پېښې وروسته بله داسې پېښه نه ده رامنځته شوې. نور هېوادونه هم تر تروریستي بریدونو لاندې دي. که دا حالت تغیر وکړي، نو طبعاً نړیوال روابط هم ورسره بدلون مومي. د امریکا اوسنۍ اداره هم باید همدا لاره تعقیب کړي، په اوسنۍ اداره کې د اقتصادي او محیطي مسایلو په باب پرمختګ شوی دی. د امریکا د ستراتیژۍ په باب هم باید څه ووایم، خو زما دا نظرونه د امریکا د حکومت نظرونه نه دي، زه خپله وړاندوینه کوم، چې ۴-۸ کاله وروسته به څه پېښېږي؟ ځینې مسایل یې دادي:

څو موده د مخه (سناتور جان کیري) سوریې او غزې ته لاړ، ددې لپاره چې له نورو سره خبرې اترې وکړي، ددې خبرو هدف دا دی چې غواړي له نورو هېوادونو سره خپل مناسبات پراخ کړي. د امریکا پر وړاندې اوس لوی دښمن یوازې القاعده دی. ددې پر وړاندې د دوستانو درلودل ډېر مهم دي، د ملګرو ملتونو په مرسته سوله څرنګه راژوندۍ کولای شو ، امریکا خپله زیات مشکلات لري، د پوهې او ادارې له نظره ، امریکا غواړي په خپله پر نړیوال سیاست خبر وي. موږ غواړو د خپلو دوستانو اقتصاد تقویه کړو ، له چین سره ښه روابط لرو ، دا روابط به ډېر ژر له منځه لاړ نه شي. جمهور رئیس اوباما دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کرېدېټ اخیستی، چې د تجارت پر وړاندې ستونزې لرې کړي، د اټومي وسلو پر وړاندې د خپلو سرحداتو ساتنه مهمه ده، څنګه کولای شو خپل سرحدات وساتو؟ په سیمه کې څه مشکلات دي؟ د (نیسا) ساحې په شاملو هېوادونو کې څه ستونزې دي؟ دې کې لومړی او دویم هېواد نه شته، د فلسطین او اسرائیلو موضوع ډېره مهمه ده، اوباما او امریکا هیله لري، چې ددې موضوع لپاره یوه حل لاره پیدا کړي، دا کار به د ترهګرو هغه پلمه له منځه یوسي، چې تل دې ټکي ته اشاره کوي. اوباما غواړي د خپل کار په دې شپو ورځو کې پر دې کار وکړي، د مدیترانې هېوادونو، شمالي افریقا، ترکیې، جرمنې او نورو هېوادونو سره خپلو مناسباتو ته پراختیا ورکړي، ترکیې ته د زیات نقش لوبولو چانس ورکوي، په تېره بیا په اقتصادي برخه کې. زیات مشکلات چې دي هغه د ایران، افغانستان او پاکستان په برخه کې دي. دا یو چانس دی، چې امریکا غواړي له عراقه خپل یو زیات شمېر عسکر وباسي او امنیتي مسایل خپله عراقیانو ته وسپاري، په دې حالت کې به زموږ پوځ زیان نه زغمي، یوازې خپل بېزونه او د خلیج امنیت به ساتي، د ایران د مسایلو په باب هم یو مشاور ټاکل کېږي، چې هغه به د ایران چارې تعقیبوي. د افغانستان او پاکستان مسایل ډېر پېچلي دي، اوباما غواړي افغانستان ته (۱۷۰۰۰) عسکر ورولېږي، د اوباما اداره غواړي دا جنګ مثبتې لارې ته سوق کړي، پاکستان زموږ یو ستراتیژیک

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګری دی، امریکا غواړي پاکستان سره نور هم خپل مناسبات پراخ کړي. سربېره پر دې د امریکا نوې اداره غواړي نورو سره هم خپل روابط ښه کړي.

تر دې خبرو وروسته له نوموړي څخه د بېلابېلو مسایلو په باب پوښتنې وشوې، د منځني ختیځ، د ایران او امریکا د روابطو، د فلسطین او اسرائیلو د شخړې په هکله، له عراقه د عسکرو د وتلو او ځینو نورو مسایلو په باب، چې ده ورته داسې ځوابونه ورکړل، چې اکثره یې په خپلو تېرو خبرو کې ویلي وو. تر دې وروسته د چای لپاره یوه پنځه لس دقیقه یي وقفه وه، بیا بله غونډه پیل شوه.

د دویمې ورځې د غونډې دویمه برخه: د دویمې ورځې په دویمه غونډه کې د منځني ختیځ او شمالي افریقا مسایل څېړل کېږي، درېو پروفیسورانو ته بلنه ورکړل شوه، چې د ستېج سر ته راشي او پر خپلو څوکیو کېني.

۱- ډاکتر مورحف جیوجاتی (Dr. Murhaf Jouejati)

دی اصلاً یو سوریایي دی او اوس د (نیسا سنټر) پروفیسور دی.

۲- ډاکتر فریبورز مختیاری (Dr. Fariborz mokhyiari)

چې دی یو ایران الاصله امریکایي دی، د نیسا مرکز پروفیسور دی او د منځني ختیځ د چارو کارپوه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- ښاغلی لورېنس وېلټ (Mr.Lowrence Velte) د (نیسا مرکز) یو بل پروفیسور دی.

تر ټولو د مخه پروفیسور مختیاري ته بلنه ورکړل شوه. هغه د خطابې مېز ته راغی، ویې ویل: زه غواړم په سیمه کې د ایران حضور او له هغه څخه د احتمالي خطرونو په اړه خبرې وکړم. خو لومړی غواړم د ((انقلاب)) په باب څه ووایم.

۱- د انقلاب تاثیر:

انقلابونه همېشه د ایډیالوژیو تر چتر لاندې پېښېږي، خو کله چې زمانه تېرېږي، ایډیالوژي خپل رنګ له لاسه ورکوي، په پیل کې ګرم شعارونه وي، خو وروسته شعارونه هم سړېږي، په پیل کې پالیسي همداسې وي، ځکه خلک د ایډیالوژۍ تر چتر لاندې ښه تنظیمېږي، خو وروسته د انقلابونو ایډیالوژیک اړخ کمزوری کېږي، انقلاب او د واک مدعیان بلې خوا ته میلان پیدا کوي، غوره مثال یې د فرانسې انقلاب دی، چې وروسته د همغه چا د ژوند په بیه تمام شو، چې دا انقلاب یې د بري پوړۍ ته رسولی و. د ایران انقلاب هم همداسې وګڼئ. اوس د ایران انقلاب له خپلو هغو هدفونو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

شعارونو او ایډیالوژیک بېز څخه لرې شوی او یا لرې کېږي، چې تر انقلاب د مخه ورته ټاکل شوي وو او د انقلاب پر لومړیو کلونو تعقیبېدل.

۲- په منطقه کې د ایران حضور: ایران یو لوی هېواد دی، چې په دې سیمه او نړۍ کې حضور لري، څوک یې مني که نه، خو د سیمې په سولې او ثبات کې د ایران حضور ته په نه سترګه کتل سم نه دي. ایران یو لرغونی هېواد دی، چې زرکلن تاریخ لري او یو متمدن ملت دی، دا سمه ده کوم کسان چې د حکومت په راس کې دي دا د منلو وړ نه دي، خو د ایران د واکمنو او د ایران ملت او هېواد خبره جلا ده، هر څوک چې د ایران له رول څخه سترګې پټوي، دا له واقعیت سره سمون نه خوري. پروفیسور مختیاري زیاته کړه: ځینې کسان ایران په شؤنیزم (پراختیا غوښتنې) او د نورو په چارو کې په لاسوهنې تورنوي، خو ایران د تاریخ په اوږدو کې هېڅکله هم د چا په کورنیو چارو کې مداخله نه ده کړې او نه یې کوي، بلکې نور لا راغلي پر ایران یې یرغل کړی، (هدف یې عراق او نور عرب وو خو دا خبره یې په ډېر رمز کې تېره کړه) پروفیسور مختیاري وویل: ایران هېڅکله په سیمه کې د پراختیا غوښتنې سیاست نه دی تعقیب کړی او نه یې تعقیبوي، یو شی چې ایران یې غواړي هغه د خپل فرهنګ او ژبې پراختیا ده او دده په نظر دا د ایران حق دی، چې د خپلو (فارسي ژبو) لپاره کار وکړي، ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

ان په هندوستان کې د فارسي ژبې دود ته اشاره وکړه، چې هلته هم یو وخت فارسي ژبه دود وه. د پروفیسور مختیاري په نظر له ژبنیو او فرهنګي مسایلو پرته ایران په نورو هېوادونو کې هېڅ ډول مداخله نه ده کړې او نه یې کوي. یوازېنی تشویش چې ایران یې په سیمه کې لري هغه دادی، چې بهرنۍ قواوې باید له سیمې (مقصد یې منځنی ختیځ او افغانستان و) ځخه ووځي، چې د تفاهم لپاره لاره اواره شي. پروفیسور مختیاري زیاته کړه: تر انقلاب وروسته هم ایران څو ځله غوښتي چې د ایران او امریکا مناسبات ښه شي، خو امریکایي مقاماتو ورته هېڅ توجه نه ده کړې، وروستی ځل د فاطمي د معتدل حکومت له خوا یو لیک، د امریکا متحده ایالاتو مشرتابه ته راولېږل شو، چې د مناسباتو د ښه کېدو غوښتنه یې کړې وه، هغه لیک هم بهرنیو چارو وزارت څخه بل چېرته لاړ نه شو، هغه وخت ما او نورو، امریکایي چارواکو ته وویل چې له ایران سره د مناسباتو ښه والی ستاسو په ګټه دی، خو چا پرې سر ونه ګراوه. د پروفیسور مختیاري په نظر ایرانیان ښه حافظه لري او د ایران حکومت اوس غواړي، په سیمه کې ثبات رامنځته شي، نو بایده دي چې د ایران حکومت سره خبرې اترې پیل شي.

کله چې د پروفیسور مختیاري خبرې خلاصې شوې، نو یو دم اکثرو برخوالو د پوښتنو لپاره لاسونه پورته کړل، خو د غونډې منتظم ښاغلي وېلټ وویل: صبر وکړئ چې دا دوه نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

بحثونه خلاص شي، بیا به ټولو ته د پوښتنو وخت ورکړو. پر همدې توافق وشو. په دې ترڅ کې ما هم لاس پورته کړی و، نو غلی شوم او خپلې پوښتنې مې په کتابچه کې ولیکلې.

وروسته پروفیسور مورحف جیوجاتی ته نوبت ورسېد، ده هم منځني ختیځ کې د سولې او ثبات په باب خپل تحلیل وړاندې کړ. ده تر هر څه دمخه د منځني ختیځ هېوادونه پر څو کټګوریو ووېشل او بیا یې له امریکا متحده ایالاتو سره د هغو روابط هم تشریح کړل، سیمه ییزو قوتونو او له سیمه ییزو قوتونو سره د هغو اړیکو ته یې هم ګوته ونیوله. د هېوادونو د وېش کټګوري یې په دې ډول وه.

د امریکا متحده ایالاتو دوست هېوادونه، لکه: اسرائیل، سعودي عربستان، مصر او اردن.

د امریکا متحده ایالاتو مخالف هېوادونه، لکه: ایران او سوریه.

د امریکا متحده ایالاتو مخالف ګوندونه، لکه: حزب الله او حماس.

د امریکا متحده ایالاتو موافق ګوندونه، لکه: الفتح او نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ایران او سوریې ملاتړي ګوندونه، لکه: حماس او حزب الله.

پروفیسور جیوجاتي وویل: د منځني ختیځ لانجه کېدی شي د خبرو اترو او تولو مطرح هېوادونو د ګټو په پام کې نیولو سره اواره شي، ده زیاته کړه، سوریه به د وخت په تېرېدو اسرائیلو سره معاملې ته حاضره شي، کېدی شي، سوریه په لبنان او فلسطین کې له اسرائیلي ضد تحریکونو، په تېره بیا حماس سره خپل روابط کمزوري کړي، ددې کار په مقابل کې به اسرائیل حاضر شي، چې سوریې ته د ګولان لوړې ځوکې، چې د ۱۹۶۷ کال د جنګ پر مهال یې نیولي، خوشې کړي، د سعودي عربستان رول هم ډېر مهم دی، اسرائیل هم خپل ضرورتونه او مجبوریتونه لري، تر څو چې د سیمې دې غټو هېوادونو سره جوړ نه شي، نو دوی ته هم ددې پرله پسې جګړې زغمل اسانه کار نه دی. نو موړي پروفیسور که څه هم د خبرو په پیل کې څرګنده کړه، چې زه د هغه هېواد له غړو څخه یم، (مقصد یې سوریه وو) چې امریکا یې د شیطاني محور غړې ګڼي، پروفیسور مختیاري ته یې هم اشاره وکړه، چې ایرانی دی او ایران هم د امریکا په نظر په شیطاني مثلث کې شامل هېواد دی. شیطاني مثلث کله کله د امریکا په سیاسي اصطلاحاتو کې د ایران، سوریې او شمالي کوریا لپاره کارول کېږي. خو پروفیسور جیوجاتي وویل چې زه غواړم یوازې د حالاتو تحلیل وکړم. که څه هم دده په خبرو کې د ناپېیلتوب اصل تر ډېره حده مراعت شوی و، خو بیا هم تحلیل یې څه نا څه د خپلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناسیونالیستي افکارو او احساس تر تاثیر لاندې و ، د ده بحث خورا ګرم و ، د منځني ختیځ د هېوادونو اکثره استازي ورته ښه غوږ غوږ وو او د اسرائیلو استازی هم ښه متوجه و. په دې پسې ښاغلي پروفیسور ، لورېنس وېلټ خبرې وکړې، هغه د شمالي افریقا په باب خپل تحلیل وړاندې کړ او ویې ویل چې د شمالي افریقا اکثره هېوادونه اوس له امریکا سره ښه روابط لري او په ډېرو برخو کې یې یو بل سره همکاري شته. پروفیسور وېلټ زیاته کړه: د شمالي افریقا هېوادونه د خپلو مجبوریتونو او هغو چلېنجونو له مخې چې دوی ورسره مخ دي، اړ دي چې له امریکا متحده ایالتونو سره ښه همکاري ولري. د شمالي افریقا بحث زما او همدارنګه د سیمینار اکثریت برخوالو لپاره ډېر جالب نه و ، نو ځکه مې ډېر یادښتونه وانه خیستلای شول.

د پروفیسور وېلټ تر خبرو وروسته سملاسي د پوښتنو لپاره ګڼ لاسونه پورته شول، اکثره پوښتنې پروفیسور مختیاري ته، چې د ایران په باب یې لکچر ورکړ، راجع وې. که څه هم زه په لومړي کتار کې وم ، خو تر ما دمخه غالباً د اردن هېواد استازي له پروفیسور مختیاري څخه وپوښتل: تاسې فرهنګي پراختیا د ایران حق ګڼئ، ایا نورو هېوادونو ته هم ددې حق ورکوئ، چې ایران کې خپل کلتور پراخ کړي؟ پروفیسور مختیاري دې پوښتنې ته داسې سم ځواب ورنه کړ ، هغه وویل،د ایراني فرهنګ تقاضا خپله خلک کوي، د بېلګې په توګه، په هندوستان کې د فارسي ادبیاتو یوه ښه دوره تېره شوې ،د یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هندي پروفيسور يادونه يې وکړه، چې فارسي شعرونه يې له ياده زده وو او د فارسي شاعرانو د کتابونو غوښتنه يې کوله، ورپسې يې ماته د پوښتنې نوبت راکړ:

ما له پروفيسور مختياري څخه وپوښتل چې موږ بايد د مداخلې او پراختيا غوښتنې په مانا پوه شو. د سيمينار برخوالو ته مې وويل چې ګاونډي د ګاونډيانو پر نيت، دوستۍ او دښمنۍ ښه پوهېږي، ايران زموږ ګاونډی دی، نو تر هر چا يې موږ ته نيت ښه معلوم دی، ايران همدا اوس په افغانستان کې په دې لاندې برخو کې د پراختيا غوښتنې او مداخلې سياست تعقيبوي:

۱- په ژبنۍ او فرهنګي برخه کې: همدا اوس د ايران له خوا په افغانستان کې پنځه ټلويزيونه او (۲۱) چاپي خپرونې فعاليت کوي، چې دا ټول د ايران د پيسو په زور چلېږي، ايران غواړي افغانستان تر خپل فرهنګي او ژبني تسلط لاندې راولي.

۲- مذهبي برخه کې: ايران نه يوازې د مذهب په نامه افغانستان کې مذهبي ګوندونه جوړ کړي، بلکې په کابل کې يې د يو بل ثاني قم مدرسه هم جوړه کړې، چې تر (۵۰) مليونو ډالرو زيات لګښت يې پرې کړی، افغانستان يو سني مذهبي هېواد دی، خو ايران غواړي افغانستان کې د شيعه او سني ستونزه راولاړه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- په اقتصادي برخه کې: ټاکل شوې له ترکمنستان څخه د افغانستان له لارې پاکستان او جنوبي اسيا ته د نفتو او ګازو نلليکه وغځول شي، ايران همېشه د داسې پروژې مخالفت کړی او کوي يې. ايران همدا اوس د افغانستان مارکيټ د خپلو لو په لټه کې دی.

۴- سياسي برخه کې: ايران غواړي پر افغانستان د خپلې خوښې يو مذهبي حکومت تحميل کړي او يا داسې حکومت چې د ايران غوښتنې ومني، نو ځکه خو يې همېشه د يوې قوي مرکزي حکومت پر وړاندې ستونزې راولاړې کړې دي.

۵- پوځي برخه کې: تر طالبانو دمخه حکومت پرمهال دوی د هغه بېلابېلو مخالفو ډلو سره پوځي مرسته کوله، د طالبانو په واکمنۍ کې يې د هغوی مخالفو وسلوالو ډلو ته مرستې لېږلې او تر طالبانو وروسته اوس بيا هم داسې شواهد شته، چې دوی طالبانو ته پټې نظامي مرستې کوي. ايا دې ډول کارونو ته مداخله نه شو ويلای؟

زما پوښتنې پر پروفيسور مختياري ښې ونه لګېدې، خو د غونډې د برخوالو له حالته راته پته ولګېده، چې ټولو ته يې خوند ورکړ، ددې يو علت دا و، چې د پروفيسور مختياري په خبرو کې د ايرانپالنې روحيه له ورايه ښکارېدله، علمي ليکنه يې تر ملي احساساتو لاندې راغلې وه. زما د پورته پوښتنې يا پوښتنو په ځواب کې پروفيسور مختياري، تفصيلي او قناعت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښښونکي ځوابونه رانه کړل، يوازې دومره يې وويل: دومره اخبارونه چې د ايران په مرسته چاپېږي البته ضرورت به يې وي، يو څو خبرې يې نورې هم اخوا دېخوا تېرې کړې. څو نورو برخوالو هم له پروفيسور مختياري څخه پوښتنې وکړې، د نوموړي حالت چندان ښه ونه برېښېد ، په همدې خاطر د غونډې وياند وويل چې نورې پوښتنې به له پروفيسور جيوجاتي څخه وکړئ، پر دې وخت سنجر صيب ماته وويل: ستا پوښتنې زموږ د دولت پاليسي نه ده. د سنجر صيب خبرې پر ما ښې ونه لګېدې، ما ويل دا يو علمي سيمينار دی، د پاليسيو د څرګندولو ځای نه دی، دلته بايد واقعيت وويل شي، پاتې شوه د پاليسۍ خبره، موږ او تاسې درې تنه چې دلته راغلي يو، يو هم د دولت ټوله استازي نه شو کولای، نه ته د دولت استازي کولای شې، نه زه او که ته يې کولای شې، نو زه يې هم کولای شم او انګار صيب هم، دا ددې ځای نه دی چې د يو بل خبرې رد کړو، په دولتي کچه هم ته تر ما په حساس دفتر کې کار نه کوې، ماته د افغانستان ملي ګټې ډېرې محترمې دي، نه د حکومتونو، مقصد مې دادی، چې که زما پر خبرو دې ناوړه تبصره وکړه، نو زه به هم مجبور شم، ستا د هرې خبرې پر وړاندې دريغ ونيسم. د سنجرصيب بيا هم زړه طاقت ونه کړ. بيا يې لاس پورته کړ، نوبت ورته ورسېد. ځان يې يو ځل بيا د معمول په شان معرفي کړ، چې په جمهوري رياست کې د پاليسۍ رئيس يم. سنجر صيب اصلاً د جمهوري رياست د مقام

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دفتر کې چې مشري يې ښاغلی محمد عمر داودزی صيب کوي او په دې رياست کې څو بېلابېل رياستونه دي، د پالیسۍ په نامه هم يو رياست د همدې رياست په تشکيل کې شته، دی د همدې رياست رئيس دی. څو څرنګه چې د سياست پر نزاکتونو پوهېږي، نو ځکه له دې مقام څخه هم د خپل ځان او هم د خپل ګوند په ګټه ښه کار اخيستلای شي. ده په خپلو خبرو کې وويل: موږ د ايران په ګډون ټولو ګاونډيو سره ښه روابط غواړو، کله کله د ګاونډيو ترمنځ لوړې ژورې پېښېږي، خو دا د دې مانا نه لري، چې موږ يو بل سره ښه روابط نه غواړو، د سنجر صيب خبرې همدومره لنډې وې، ما پرې ځکه بيا تبصره ونه کړه، چې دده خبرو ضرر نه درلود.

وروسته د اسرائيلو استازي (جيرمي ايسشروف) له پروفيسور جيوجاتي څخه پوښتنه وکړه: تاسو د ګولان د لوړو پر سر د سورېې او اسرائيلو د جوړجاړي په باب وويل، زه خو فکر کوم چې دا داسې اسانه خبره نه ده، دلته نورې ستونزې هم شته. نو موږ پروفيسور يې په ځواب کې وويل: ما نه دي ويلي چې دا مشکل همداسې ژر حلېږي، خو دا هغه موضوعات دي، چې د دواړو هېوادونو ګټې په کې دي، نو کېدی شي دا ګټې دوی يو بل سره نږدې کړي. د منځني ختيځ په هکله له دې پروفيسور څخه ګڼې پوښتنې وشوې، چې ده ورته په خپل نوبت ځوابونه ورکړل، د امريکا پر يو اړخيز سياست هم سختې نيوکې وشوې، چې همېشه يې د اسرائيلو پلوي کړې، ورپسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شمالي افريقا د هېوادونو او امريکا د روابطو په اړه څو پوښتنې وشوې، د غونډې وخت نور په ختمېدو شو. يوولس نيمې بجېډوډۍ ته لاړو. له هاله چې راووتو، نو د عربي هېوادونو يو څو تنو ماته افرين ووايه او ويې ويل چې ښې پوښتنې دې ورڅخه وکړې، د هغوی ټولو نظر دا و چې پروفيسور مختياري په خپلو خبرو کې د ايران زياته پلوي کړې وه. تر ډوډۍ وروسته بېرته هال ته راغلو.

د دويمې ورځې تر غرمې وروسته غونډه: په دې غونډه کې د افغانستان او جنوبي اسيا په باب بحثونه شامل وو. د دې برخې ويناوال وو:

۱- علي احمد جلالي، د افغانستان د کورنيو چارو پخواني وزير او د نيسا مرکز پروفيسور.

۲- ډاکتر رابرټ باګوس، د جنوبي اسيا پر هېوادونو بحث درلود. په جنوبي اسيا کې افغانستان، پاکستان، نيپال، هندوستان، سريلانکا، ميانمار، بوتان او بنګله دېش شامل دي.

د افغانستان د کورنيو چارو وزارت پخواني وزير او اوس د نيسا سنټر پروفيسور علي احمد جلالي د افغانستان په باب خبرې پيل کړې. علي احمد جلالي

(c) ketabton.com: The Digital Library

وويل: له افغانستانه چې کوم خبرونه راځي، په خواشينۍ سره چې ښه خبرونه نه دي، کله چې يوه حادثه يا واقعه پېښېږي، نو عموماً منفي خبرونه ترې جوړېږي، ځکه خو ټول خبرونه منفي وي، جلالي صيب وويل: د طالبانو پر وخت افغانستان داسې و، لکه په کمبوديا کې د پولپوت رژيم، خو اوس ډېر پرمختګ شوی دی، صحت، ښوونه او روزنه، انتخابات، پوليس او نورو برخو کې پرمختګ شوی دی. پخوا په ټول هېواد کې يوازې يوه راډيو وه، خو اوس تر (۱۰۰) زياتې راډيوګانې فعاليت کوي. زه چې ژورناليست وم، نو موږ به منفي خبرونه نشرول، ښه خبرونه نه خپرېدل، پر ۲۰۰۴م کال زه د افغانستان د کورنيو چارو وزير وم (۴۰۰۰۰) پولينګ ستېشنونه او د انتخاباتو لپاره د رايې اچونې مرکزونه وو (۵۰۰) ژورناليستانو دا بهير څاره، هېڅ داسې خطرناکه پېښه ونه شوه، ژورناليستانو وويل: ((دا خو هېڅ داستان نه دی)).

خو که اوس موږ د حکومت او ژورناليستانو د دواړو نظرونه سره پرتله کړو، نو پرمختګ د دې سبب کېږي، چې منفي خبرونه په شا وتمبوي او يا هم برعکس. يوه بېلګه به وړاندې کړو: د کندهار- کابل لويه لاره جوړه شوه، (۲۵) ساعته واټن (۵) ساعتونو ته رالنډ شو، خو په امنيتي برخه کې پرمختګ ونه شو، نو اوس خلک له دې لارې څخه د امنيتي مشکلاتو له امله سمه ګټه نه شي پورته کولای. کله چې موږ د افغانستان موضوع تحليلوو، نو د خاصو افکارو تر تاثير لاندې راځو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځئ چې د دې موضوع په اړه خبره له یوې افسانې څخه پیل کړو، چې ځینو خلکو رامنځته کړې ده.

افسانه: یو شمېر خلک داسې نظر ورکوي، چې د افغانستان شخړه یوه قومي موضوع ده او دا جنګ یو قومي جنګ دی، خو دا خبره بېخي غلطه ده. افغانستان کې پښتون، تاجک، ازبک او نور او سېږي، خو د ټولو هویت افغان دی. پر افغانستان باندې د روسانو د یرغل پر مهال یو زیات شمېر افغانان نورو همقومو هېوادونو ته لاړل، خو کله چې بېرته راغلل، نو افغانیت یې نور هم قوي شوی و، د تاریخ په اوږدو کې افغانستان په ختیځ او سوریه په لویدیځ کې د لویې لارې پر سر پراته هېوادونه وو. (۲۳۰۰) کاله دمخه مقدوني سکندر باګرام ته راغی، باګرام بیا د شوروي یرغل پر مهال د هغوی مرکز و او اوس د امریکایانو پوځي مرکز هم دی، خو افغانانو په کې تل یو ځای ژوند کړی. د کورنیو جګړو پر مهال په افغانستان کې قومي ډلې وې، خو یوازې په کابل کې جنګېدې، داسې ډلې هم وې، چې عسکر یې له یوه قومه او قومندان یې له بل قومه و. د شورویانو ستونزه دا وه، چې هغوی غوښتل افغانستان ونیسي، خو دې او سني ائتلاف ځواکونو یو ولس ناخوښې رژیم راوپرځوه. تاسې ته به عجیبه ښکاره شي؛ په دې جګړه کې ټولو (۱۵۰) امریکایي عسکرو برخه درلوده، اوه کاله مخکې د خلکو په ژوند کې بدلون راغی، خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته د ملکي تلفاتو ستونزه پیدا شوه، خو دې سره سره بیا هم خلک دوی غواړي، خو د یو ضرورت په توګه، نه د ۲۰۰۱م کال په شان.

بل افسانه يي مشکل: یو بل افسانه یي نظر دادی، چې افغانان ملک الطوایفي ژوند غواړي، دا خبره هم سمه نه ده، ددې خبرې یو علت دا و، چې په تېرو جګړه ییزو کلونو کې حکومت ظرفیت نه درلود او دا ظرفیت له منځه تللی و، نو خلک بېرته خپل عنعنه یي حالت ته ورګرځېدلي وو.

پر ۲۰۰۱م کال نړیوالو ځواکونو له پورته شروع وکړه، کرزي کابینه انتخاب کړه، بلکې کابینې کرزی انتخاب کړ، اصلي خبره داده، چې حکومت باید خپل ظرفیت لوړ کړي، چې د خلکو لومړي ضرورتونه پوره کړي.

دویم واقعیتونه: شلکلنې جګړې افغانستان تباه کړی، بیا رغونه یې روانه ده، خو ډېره تېزه نه ده، که له عراق سره یې پرتله کړو، نو توپیرونه په کې لیدل کېږي: افغانستان د مساحت له پلوه تر عراقه په سلو کې (۴۰) لوی او نفوس یې تر عراقه (۵) ملیونه زیات دی. افغانستان د عراق په تناسب غریب دی او هم د عراق په اندول په کې لړه پانګه اچول شوې ده. دنیا ته د افغانستان د بیارغونې فکر وروسته پیدا شو. په پیل کې یوازې همدا فکر و، چې طالبان له صحنې لرې کړي، د دولت جوړونې او بیا رغونې فکر وروسته پیدا شو. چا فکر نه کاوه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې طالبان او القاعده به دومره ژر سقوط شي. ټولو، افغانستان د امپراتوریو د قربانۍ او رنګونې ځای ګاڼه، خو کله چې طالبانو د دوو میاشتو په بهیر کې سقوط وکړ، دنیا وروسته متوجه شوه، بیا رغونه یې شروع کړه، چې نتیجه یې ډېره ښه نه وه، څو شیان ډېر مهم دي، چې باید توجه ورته وشي:

۱- د ترهګرو پر ضد مبارزه، ۲- بیا رغونه، ۳- حکومت جوړونه.

۱- د ترهګرو پر ضد مبارزه: دا مبارزه پېچلې ده، د ساري په توګه، کله چې د یو تروریست پر ضد پر یو کلي بمباري کېږي، عام خلک ځورېږي، په داسې حال کې چې د تروریستانو د ځپنې لپاره د همغو خلکو همکاري په کار ده. په دې برخه کې دنیا یوه واحده قومنده نه لري. نړۍ باید په دې برخه کې څو فکتورونه ولري:

۱- ستراتیژیک فکر ولري نه تاکتیکي.

۲- لرې فکر ولري نه لنډ.

۳- یوه ګډه ستراتیژي باید ولري، نه ټوټه ټوټه او بېلا بېله.

۴- مشکل باید په سیمه ییزه توګه په پام کې ونیسي، نه یوازې افغانستان د مشکل په توګه.

جلالي صیب د خپلو خبرو په ترڅ کې زیاته کړه، چې د دولت او د خلکو ترمنځ د مناسباتو د ښه کولو او امنیت راوستلو یوه ښه لاره داده، چې د هېواد ګوټ ګوټ ته خدمات ورسول شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر پروفیسور جلالي وروسته یو بل امریکایي پروفیسور ډاکتر رابرټ باګس

Dr.Robert Boggs ته وار ورسېد ، هغه د پاکستان او جنوبي اسیا د ځینو نورو هېوادونو په باب خپل بحث پیل کړ. پروفیسور باګس وویل: د پاکستان په باب د امریکا رسمي نظر د جمهور رئیس اوباما له خوا بیان شوی دی، خو زه چې دلته څه وایم دا زما شخصي نظر دی، نه د امریکا د حکومت رسمي نظر. پاکستان زموږ لپاره ډېر ضروري دی، پاکستان اوس له ډېرو خطرونو سره مخامخ دی، هره ورځ چې خبرېږو ، یوه پېښه وي، نه یوازې انتحاري حملې عامې شوي، بلکې نورې ډول ډول تروریستي حملې هم کېږي، یوازې یوه سیمه کې حالات خراب نه دي، بلکې هر ځای کې خراب دي. د پاکستان په شان چې هر بل هېواد وای دا کار ورته مشکل و. پاکستان ډېر زیات مشکلات لري، له اقتصادي پلوه کمزوری دی، اجناس په کې ډېر قیمته دي، بېکاري په کې زیاته ده، سیاسي مشکلات هم لري، دوه لوی ګوندونه یې تضاد سره لري ، د قانون د انفاذ په برخه کې هم مشکلات لري، د ذروي وسلې په برخه کې یې هم تشویشونه شته، پاکستان باید د خپلو چارو د سمبالښت چارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپل لاس کې واخلي. نو موړي پروفيسور تر پاکستان وروسته د هند په باب خبرې پيل کړې:

په تېرو ځو کلونو کې يې اقتصادي وده تېزه وه، خو په تېرو اوو کلونو کې دا وده سسته شوې ده. د امريکا له نظره هندوستان زموږ ستراتيژيک ملګرى دى. امريکا ته د هند بحر اهميت ډېر زيات دى، هم له اقتصادي پلوه او هم د نورو اړخونو له نظره. امريکا پوهېږي، هندوستان داسې يو هېواد دى، چې نه يې متحد دى او نه يې تر کنټرول لاندې، خو کله چې د هندوستان داخلي حالت ته ګورو، نو حالت د تغير په حال کې دى، نوي سياسي او قومي ګوندونه راڅرګند شوي، کېدى شي هلته يوه نوې ائتلافي اداره جوړه شي، خو د بهرنيو اړيکو او چارو تعقيبول يوازې د صدراعظم کار نه دى، بلکې د ائتلاف د ټولو غړو نظرونه په کې مهم دي. د هندوستان او پاکستان د ستونزو په باب بايد وويل شي، چې د ممبې تر پېښو وروسته دا روابط ډېر خراب شوي، خو موږ هيله لرو، چې دا روابط ښه شي. پاکستان بايد پر دې پوه شي، چې د هند د صبر کاسه نوره نسکوره ده، که يوه بله حمله هم پر هند وشي، نو کېدى شي خبره نظامي جګړې ته ووځي. دا حالت امريکا ته د تشويش وړ دى، موږ کوښښ کوو، چې حالات تر کنټرول لاندې راولو. ډاکټر باګس زياته کړه: غواړم د جنوبي اسيا ځينو وړو هېوادونو ته اشاره وکړم، دا هېوادونه واړه دي، خو ډېر مهم دي، بنګله دېش (۱۳۰) مليونه نفوس لري، سريلانکا، (۳۰) مليونه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

بوتان (۶۶۰۰۰). دا هېوادونه ځيني يې کم نفوس لري او ځيني يې زيات، اوضاع يې ډېره پېچلې ده، د ملکي او نظامي مشرانو ترمنځ يې ستونزې دي.

نيپال: نيپال يو پاچاهي حکومت درلود، البته مطلقه پاچاهي، په پيل کې ورسره هندوستان مرسته وکړه، چې د خپل ملک دروازې د بهرنۍ نړۍ پر مخ پرانيزي، دا سې يو سيستم يې درلود، چې له پورته ځخه کښته راته، سياسي ګوندونه په همدغه حالت کې رامنځته شول، د هند له خوا پر پاچا زيات فشارونه راغلل، خلکو مظاهرې وکړې او په نتيجه کې يو پارلمان جوړ شو. ماويستانو له دې حالت ځخه ګټه پورته کړه، پر (۲۰۰۱)م کال يې پاچا او د هغه کورنۍ له واکه لرې او قتل کړل. وليعهد ديموکراسي نه غوښتله، پارلمان يې منحل کړ، دې سره په ټول هېواد کې ګډوډي پيدا شوه، ددې ګډوډۍ په بهير کې (۱۳۰۰۰) کسان ووژل شول، سياسي ګوندونه له ماويستانو سره موافقې ته ورسېدل، ماويستان اکثريت نه وو، خو نسبي اکثريت يې ترلاسه کړ، فکر کېږي، چې پرمختګ او موافقت ترلاسه شوی، خو تشويشونه لا شته، ماويستان اوس وسله لري او فکر کوي چې دوی انقلابيان دي، خلک ازاروي، خو خلک غواړي، چې پر ماويستانو فشار راوړي، چې خپلې کړې وعدې عملي کړي او خلکو ته ولسواکي ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بنګله دېش: بنګله دېش له نیپال څخه توپیر لري، په بنګله - دېش کې سیاسي ګوندونه د قدرت لپاره مبارزه کوي، د پوځ رول په کې هم مهم دی. کله کله حالات داسې شي، چې دیموکراسي ته په کې خطرونه او ګواښونه پېښېږي.

سریلانکا: په ۱۹۴۷م کال یې له انګلیس څخه خپلواکي ترلاسه کړه، ډېر کلونه کېږي، چې د حکومت او تامیل پړانګانو ترمنځ جګړه روانه ده. بشري حقونه او ولسواکي په کې له ستونزو سره مخ ده.

بوټان: تر ۱۹۷۰م کال پورې یو تړلی هېواد و، نفوس یې ډېر کم دی، ستونزې په کې پېښېږي، ځینې هېوادونه په کې مداخله کوي.

مالدیف: مالدیف (۱۲۰۰) جزیرې لري، دلته هم د بېلابېلو ستونزو له امله د دیموکراسۍ پر وړاندې خنډونه وي.

پروفیسور باګس د خپلو خبرو د نتیجې په توګه وویل: د جنوبي اسیا د هېوادونو داخلي مشکلاتو ته په کتنې سره، داسې ښکاري، چې په دې هېوادونو کې ولسواکي تر فشار لاندې ده.

ددې پروفیسورانو تر خبرو وروسته پوښتنو او ګروېږنو ته وار ورسېد. د جنوبي اسیا د ځینو هېوادونو لکه سریلانکا، بوټان او نیپال په اړه له پروفیسور باګس څخه پوښتنې وشوې، په تېره بیا په نیپال کې د هندوستان د مداخلې په هکله،

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروفیسور باګس دپلوماتیک ځوابونه ورکړل. له علي احمد جلالي څخه د افغانستان په اړه ګڼې پوښتنې وشوې، چې مهمې پوښتنې په کې دا وې:

۱- د یوه عربي هېواد استازي، چې د پوښتنې پر وخت یې ځان معرفي نه کړ، پوښتنه وکړه، چې یوازې له ((بچه سقاو)) پرته د افغانستان ټول پاچایان پښتانه تېر شوي وو، نو که اینده کې یو ناپښتون پاچا شي، افغانستان کې به کشمکش نور هم زیات نه شي؟

۲- یو بل برخوال پوښتنه وکړه، چې طالبان سیاسي پروسې ته داخلېږي که نه؟

۳- د بنګله دېش استازي (نظام احمد) وویل: طالبان باید تشویق شي، چې سیاسي پروسه کې شامل شي.

۴- د پاکستان استازي (طارق چوهدري) وویل: تاسو وویل چې د طالبانو په پرځولو کې ډېرو کمو عسکرو (۱۵۰) تنو ګډون کړی و. په داسې حال کې چې امریکایانو پر افغانستان په ملیونونو ټنه بمونه وغورځول، امریکایانو له ډېرې درنې او قوي وسلې څخه کار اخیستی دی. بل تاسو ولې جنګسالاران په حکومت کې شامل کړل؟

پر پورتنیو پوښتنو سربېره څو نورې پوښتنې هم مطرح شوې، خو د پوښتنو غټه برخه همدا وه.

جلالي صیب هرې پوښتنې ته جلا جلا ځواب ونه وایه، همداسې یې ټولې پوښتنې ځواب کړې. د یوه ناپښتون جمهور

(c) ketabton.com: The Digital Library

رئیس یا پاچا د پوښتنې په باب یې وویل: افغانستان کې دا خبرې ډېرې سمې نه دي، چې څوک د کوم قوم دی، مقصد چې افغان وي. خلک له حکومته خدمات غواړي، چې د هغو د ژوند ضرورتونه پوره کړي، خو بیا هم که د افغانستان جمهور رئیس یو پښتون وي، ښه به وي. په سیاسي پروسه کې د طالبانو د شراکت په باب یې وویل: اصلي خبره داده، چې په پیل کې طالبان دومره قوي نه وو، لکه دا اوس چې دي، ددې وجه داده، په هغو سیمو کې، چې اوس په کې طالبانو زیات ظهور کړی، هلته ټولنیز او عمراني خدمات ونه رسېدل، یو شمېر حکومتي اشخاصو هم خلکو سره سمه وضعه ونه کړه، ملي پولیس هم نه وو، چې د خلکو د سرومال امنیت وساتي، نو دلته په سیمه کې د واک خلا رامنځته شوه، طالبانو له دې خلا څخه د خپل فعالیت لپاره ګټه پورته کړه. بله خبره داده، چې خلک د خپل ځان د خوندیتوب په خاطر اړ دي، چې د وسلوالو کسانو مخالفت ونه کړي. که چېرې ملي پولیسو او نورو دولتي ځواکونو هلته په کلیو او سیمو کې د خلکو امنیت خوندي کړی وای، دا حالت نه پیدا کېده. په سیاسي پروسه کې د طالبانو د ګډون په باب باید وویل شي، چې که خلکو ته ټولنیز خدمتونه ورسول شي، عمراني پروژې پیل شي، خلکو ته کار او شغل پیدا شي، نو خلکو کې بیا د طالبانو نفوذ کرانېږي، خو د دې اقتصادي پروژو تر څنګ د ملي پوځ تقویه کول هم په کار دي، ځکه چې کله کله مخالفتونه داسې نه وي، چې حتماً دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیاسي حل لارې ولري، که دواړه طرفه پر سیاسي خبرو مشکل ولري، نو بیا قوي ته هم اړتیا لیدل کېږي. د علي احمد جلالي له خبرو داسې برېښېده، چې دی د یوې ګډې سیاسي او پوځي حل لارې پلوی دی.

د پاکستان د استازي د پوښتنې په ځواب کې علي احمد جلالي وویل: د دې دومره کمو عسکرو له یادولو څخه زما هدف دا و، دا په ډاګه کړم، چې نه یوازې بهرنی نړۍ د طالبانو مخالفه وه، بلکې خپله ولس یې هم مخالف و. طالبانو د وسلې په زور پر خلکو حکومت کاوه. د طالبانو پر وړاندې همغه مهال هم وسلوال مخالفتونه وو، تاسو ولیدل چې هغه مهال پر ډېر کم وخت بسته ښارونه سقوط شول، طالبان په کلیو او باندو کې خواره شول. جلالي څرګنده کړه، چې که د طالبانو پر وړاندې کورني مخالفتونه نه وای نو طالبانو دومره ژر ماتې نه خوړله.

✸✸✸

پر محلي وخت د ماسپښین پر دوه نیمو بجو د سیمینار دا برخه پای ته ورسېده او تر یوې وقفې (چای څښلو) وروسته ګروپي کار ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګروپي کار: ګروپي کار له معمول سره د پروفیسور مختیاري په مشرۍ پیل شو. البته هر ګروپي کار د همغه

ګروپمشر تر چتر لاندې پیلېده، معمولاً کومې موضوعګانې چې په ورځنیو بحثونو کې مطرح کېدلې، پر همغو بیا بحث کېده او دې کار هغو کسانو ته چې په عمومي غونډو کې ورته د خبرو یا پوښتنو زمینه نه برابرېده، د بحث او خبرو زمینه برابروله.

په دې ګروپي کار کې د منځني ختیځ په شخړه کې د سعودي عربستان، مصر او عربي متحده اماراتو پر رول بحث وشو. د اسرائیلو او فلسطین پر موضوع له هر پلوه بحث وشو، په منطقه کې د ایران پر نقش خبرې وشوې او د افغانستان پر موضوع بحث وشو. نورو برخوالو هم د افغانستان پر موضوع رڼا واچوله، خو ما افغانستان ته د امریکایانو تر راتګ وروسته پر غتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تېروتنو بحث وکړ. ما په دې بحث کې د غو څو تېروتنو ته ګوته ونیوله:

۱- یوې جنګي ډلې د بلې جنګي ډلې ځای ونیو، مانا دا چې ښه بدیل جوړ نه شو.

۲- د ایران رول او مداخله په افغانستان کې تر حده زیات شول.

۳- عربي نړۍ په تېره بیا سعودي عربستان ته مناسب رول ورنه کړای شو.

۴- بله غټه تېروتنه دا وشوه، چې پر جنګسالارانو ډېره ولګول شوه او تراوسه لا هم دا لړۍ روانه ده.

اوس افغانستان ته غټ خطرونه کوم دي!

۱- جنګسالاران

۲- طالبان

۳- د مخدره موادو کاروباریان

۴- اداري فساد.

ګروپي کار نږدې یو ساعت دوام وکړ، پر شپږو بجو او پنځه لسو دقیقو د هوټل پر لوري روان شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار دریمه کاري ورځ

د فبرورۍ ۲۲مه نېټه د پنجشنبې ورځ سهار بیا له معمول سره سم پر ټاکلي وخت له هوټله د سیمینار ځي پر لوري وخوځېدو ، یو څو دقیقې په لاره کې ترافیکي ستونزه وه، خو بیا هم هلته ترافیکي ستونزه ډېره زیاته نه اوږدېږي، ډېرې متبادلې لارې وي، پر ټاکلي وخت سیمینار ځي ته ورسېدو ، اوس نو د سیمینار ټول برخوال، یو له بل سره ښه بلد شوي دي، په لاره کې د ټوکو او ټکالو مجلس ګرم وي. په ننني بحث کې ډاکتر ډبلیو ام جي اولسون Dr.W.M.J.Olson چې د نیسا د ستراتیژیکو مطالعاتو یو پروفیسور دی، د امریکا پر حکومت او سیاسي جوړښت باندې خبرې کوي، د سیمینار لارښود هم دی، خو متقاعد ایمبي مایکل لیمون (AMB.(ret) michaellemon) یې وېناوال دی. دی هم ددې مرکز یو پروفیسور دی. خو مخکې تر دې چې ډاکتر اولسون خبرې پیل کړي، مایکل لیمون د نن ورځې پروګرام تشریح کړ او د سبا ورځې د پروګرامونو په هکله یې هم معلومات ورکړل، دا یې هم وویل چې سبا د امنیت شورا دفترونه ګورو او هلته به له ځینو چارواکو سره ګورو.

ډاکتر اولسون خپلې خبرې پیل کړې، ده په پیل کې دوه ټکي راونیول: ۱- د امریکا متحده ایالاتو تاریخ، ۲- امنیتي مسایل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده او یا کاله د مخه د امریکا حکومت اداري حالت تشریح کړ. ده وویل: زه او نور خلک نه پوهېږو، چې امریکا دا اوسنی شکل څنګه غوره کړ؟ اوس هم ډېر خلک نه پوهېږي، چې دا تشکل څنګه جوړ شو؟ د امریکا دولت دري څانګې لري، د دولت په راس کې څوک نه شته، دولت یو لاربښود نه لري، ځکه چې له دریو څانګو څخه جوړ شوی دی. ټول دولت (۲۰۰۰) انتخابي غړي او د ملي شورا (**۵۵۲**) غړي لري او د امنیت شورا غړي لري، که غواړو د دولت پر جوړښت پوه شو، نو باید اول پیل ته لاړ شو. پر ۱۷۸۷م کال د امریکا لپاره لومړنی اساسي قانون جوړ شو، هغه وخت د امریکا ټول نفوس **۴،۱۵** ملیونه تنه و، خو اوس د امریکا ټول نفوس دري سوه (۳۰۰) ملیونه تنه دی. ۲ ملیونه کیلو متره مساحت یې درلود، چې زیاته برخه یې د انګلیسانو تر تسلط لاندې وه، یانې یو خپلواک دولت نه و، د وخت په تېرېدو سره خلکو د انګلیسانو پر ضد قیام وکړ، په پیل کې (۱۳) ایالتونه سره متفق شول، خو نه پوهېدل، چې ملي یا مرکزي حکومت څنګه جوړ کړي، دا هغوی ته یوه غټه ستونزه وه. په پیل کې یې فکر وکړ، چې یو پارلماني سیستم جوړ کړي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وخت ټول واک کانګرس سره و؛ پر قضا یې هم لاس بر و، حکومتونه هم په ایالتي ډول وو، مرکزي حکومت ډېر کمزوری و. همدا وخت و، یو کنفرانس یې جوړ کړ، چې باید یو قوي مرکزي حکومت جوړ شي. په دې کې د استقلال اعلامیه ډېره مهمه وه، په دې اعلامیه کې راغلي وو؛ د اتباعو په توګه موږ حق لرو، چې خپل حکومت جوړ کړو او دا حق موږ ته الله تعالی راکړی دی. دویم سند اساسي قانون و، چې ایالاتي حکومتونه په کې هم په پام کې نیول شوي وو او مرکزي حکومت هم. له ۱۶۰۷-۱۷۱۹ پورې د ویرجینا ایالت مستعمره و، دا وخت اکثره ایالتونه مستعمره وو. ایالتي حکومتونه یې لرل.

د اساسي قانون اساسات په دې ډول کېښنودل شول. زموږ اکثره چارواکي انتخابي دي، ځکه خلک باید همېشه د انتخابولو حق ولري. اوس نو دولت څلور ستنې لري، چې یوه برخه یې خلک دي.

په اساسي قانون کې راغلي: ((موږ د امریکا خلک)) نو ځکه د قدرت او مشروعیت سرچینه همدا خلک دي. که څه هم د امریکا حکومت یو ځوان حکومت دی، خو د حکومتوالۍ له مخې پخوانی دی. یو ځل بېرته پخوا یا تېر حالت ته ګرځو. قانون څنګه جوړ شو؟ په پیل کې خلکو فکر کاوه، چې تر حکومته بهر باید داسې یوه سرچینه وي، چې حکومت کنټرول کړي، د اساسي قانون د مادو د تغیر لپاره باید یو پېچلی سیستم جوړ شي، دولت باید جلا او مشترک ځواکونه ولري،

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلکو فکر کاوه، چې که حکومت د خلکو له خوا کنټرول نه شي، نو کېدی شي د یوه (مخرب) بڼه خپله کړي. اساسي قانون درې برخې په ګوته کړې: مقننه قوه، اجرائیه قوه او قضائیه قوه.

د اساسي قانون لومړۍ مادې کانګرس رامنځته کړ، پر هغه وخت یوه اندېښنه دا وه، چې د حکومت مشر باید د یوه پاچا یا زعیم بڼه ولري، د خلکو قوت کانګرس سره و، نو ځکه خو د مقننه او قضائیه قوې ترمنځ همېشه کشمکش و او تر اوسه لا هم دی. اساسي قانون د سیاسي ګوندونو یادونه نه وه کړې، خو اوس دوه لوی ګوندونه شته، دا یو میکانیزم دی هغه وخت په پارلمان کې د بېلابېلو کمېټو یادونه نه وه شوې، خو اوس بېلابېلې کمېټې هم شته. فکر کېده چې له حکومت څخه د موثر کار اخیستلو وسیله داده، چې د خلکو له خوا کنټرول شي، اساسي قانون وایي: ((دا د خلکو حق دی چې له حکومته شکایت وکړي او کانګرس ته لاړ شي او قوانین بدل کړي.)) دا اندېښنه پخوا هم وه، چې که د دولت یوه برخه قوي شي، نو بله برخه به ډېره کمزورې شي، لابینګ (دلالي) یوه بله لاره ده، چې کانګرس هڅوي په قوانینو کې بدلون راوړي، پانګه یا بودجه د کانګرس په لاس کې ده، مالیات چې راټولېږي دا د کانګرس په لاس کې دي، همدا کانګرس دی، چې دولت ورته خپله کلنۍ بودجه وړاندې کوي او کانګرس یې منظوروي، نو ځکه حکومت باید د (لابینګ) له لارې پر کانګرس فشار راوړي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې کلنۍ بودجه ورته منظوره کړي. بلکه اوونۍ تاسو کانګرس ته ځئ او هلته به له نږدې کانګرس وګورئ !

ورپسې پروفیسور ام بي مایکل لیمون چې د سیمینار ددې برخې ویناوال هم و، خبرې وکړې، ده د امریکا د نن ورځې حالات تشریح کړل، ویې ویل: تاسې به تېره سه شنبه په کانګرس کې د جمهور رئیس بارک اوباما خبرې اورېدلې وي، ما هم اورېدلي

دي، ما د هغو خبرو ځینې برخې یادښت کړې، دلته یې خبرې کوم. په اساسي قانون کې د حکومت د نقش پر سر هم ډېرې خبرې شوي، چې څه نقش لري او څه نقش باید ولري. دا مناقشې پخوا ډېرې نه وې. په پخوانیو امپرالیستي هېوادونو کې هم د سرحداتو، مالیاتو او د خلکو د ورځنې ژوند په باب ډېر بحثونه شوي، هغه وخت هم د ټولو یو نظر نه و. هر کله چې د حکومت د نقش په باب خبرې شوي، نو دا بحثونه خلاص شوي نه دي او تراوسه پورې یې دوام کړی دی. پر ۱۹۳۳م کال د (روزلت) له وخته بیا تر ننه پورې، په قوانینو کې تغیرات راغلي دي. کله چې دوی کانګرس ته مراجعه کړې، نو دا تغیر او تحول په کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغلي دی، خو په اساسي قانون او نورو قوانينو کې چې هر ډول تغيرات راغلي، ټول د خلکو په خوښه راغلي دي. دلته په امريکا کې پانګه او اقتصاد هم ډېر رول لري، په ټاکنو کې ډېرو پيسو ته اړتيا ده، د اوباما تر وروستۍ وينا دمخه د هغه محبوبيت ۲۳سلنه و، خو د هغه د جذابي وينا له امله ۸۰ سلنه شو. د جمهور رئيس سټايل، کلمات او مباحثات او د ادا طريقه د دې سبب شول، چې د ده د دې وروستۍ بيانيې له امله د ده محبوبيت زيات شي. نه يوازې د ديموکراتانو، بلکې د ټولو خلکو لپاره يې يوه مثبته وطنپالنه په بيانيه کې څرګنده کړه، داسې هېواد پالنه چې تنګنظري په کې نه وه، داسې کلمات يې کارولي وو، چې جمهوري غوښتونکو او ديموکراتانو دواړو ورته لاسونه پړکول.

جمهوري غوښتونکو پر انفرادي مسوليت زيات ټينګار کاوه، خو اوباما داسې کلمات کارولي وو، چې دوی د خپلو پروګرامونو لپاره تعبيرولای شول دې پروفيسور زياته کړه: د جمهوري غوښتونکو يو ځوان وايي: احساس يې کړه د اوباما په خبرو کې هغه څه شته، چې ده يې غوښتنه کوله.پروفيسور (مايکل ليمون) زياته کړه: خلک داسې يو حکومت غواړي، چې انرژي ولري، اقتصادي بازار ښه کړي، د عامه باور مسئله ډېره مهمه ده، د پانګوالو د باور مسئله هم ډېره مهمه ده. د سياستوالو پر خبرو ډېر باور نه کېږي، خلک پرې باور نه کوي، د سياسي ګوندونو داخلي روابط هم ډېر مهم دي، نه يوازې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوو لویو مختلفو ګوندونو ، بلکې د مشرانو او ولسي جرګو د غړو ترمنځ هم مشکلات او اختلافونه شته، د کانګرس د مشرې نینسي پلوسې او د هغې د مخالفینو ترمنځ هم اختلافونه شته، ځینې وکیلان وايي چې موږ د بارک اوباما استازي نه کوو ، موږ غواړو د خلکو استازیتوب وکړو. خپلې خبرې رالنډوم، ځینې وايي چې د جمهور رئیس بیانیه ۹۳ سلنه پر داخلي مسایلو او ۷ سلنه پر بهرنیو موضوعاتو راټوله وه. جمهوري غوښتونکي غواړي له همدې موضوع څخه ګټه پورته کړي، چې ولې اوباما بهرنیو مسایلو یا پالیسۍ ته کم پام اړولی دی، خو د امریکا خلکو ته اوس داخلي مسایل ډېر مهم دي. ((د تروریزم ضد جګړه)) کلمه کمه کارېدله، د افغانستان او عراق د ((امنیت)) کلمه استعمالېدله. درې ټریلونه ډالر په کار دي، چې اوباما یې باید اوس تر ټاکنو وروسته پر لومړیتوبونو ولګوي. اوباما په خپله بیانیه کې د ښوونې او روزنې، صحي خدماتو ، انرژۍ او د ټولنې د نورو برخو په باب هم خبرې وکړې. خو ددې ټولو لپاره اوباما پیسو ته اړتیا لري، له انرژۍ څخه ګټه اخیستنه مهمه ده. د ریچارج یا دویم ځلي انرژي په باب فکر په کار دی. د ایران او عراق ستونزې او نورې موضوعګانې بیا له سره تعریفېږي، بیا بهرنۍ پالیسي ورته جوړېږي او بیا عملي کېږي. نوی اداره کې چې کوم کسان راغلي، ټول باتجربه کسان دي، ،خو بیا هم موږ باید ډېر ژر خپل قضاوت و نه کړو. ځکه دا اداره ډېره ځوانه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې پسې پروفیسور اولسون په ټوکو کې وویل: زه تراوسه په دې نه یم بریالی شوی، چې کانګرس تعریف کړم، نو که تاسو ته مې یو فکر درپیدا کړی وي، نو موږ به موفق شوي یو. اوس نو که تاسو څه پوښتنې لرئ، مهرباني وکړئ، موږ ستاسو په خدمت کې یو.

د سیمینار له برخوالو څخه یو تن پوښتنه وکړه چې تاسو وویل: حکومت پر کانګرس باندې د لابینګ له لارې خپل تاثیر لري ایا دا تاثیر د خلکو پر ژوند مثبت اغېز کوي که منفي؟

د سیمینار یو بل برخوال وپوښتل: دا نوې اداره به د خپلو نویو او ښو پرېکړو له لارې پر امریکا او د نړۍ پر نورو هېوادونو څه تاثیر ولري؟

پروفیسور اولسون وویل: موږ غواړو داسې یو سیستم ولرو، چې د ټولو خلکو نظرونه په کې وي او د هغو له مشترکاتو څخه یو څه راوباسو او بیا هغه عملي کړو. لابینګ زیات تاثیر لري، ویل کېږي، چې اسرائیل ډېر ښه لابینګ لري او ډېر تاثیر لري، خو داسې نه ده، تاثیر لري، خو ډېر نه، نور ډېر شرکتونه دي، چې هغوی هم ډېر ښه لابینګ لري. لابینګ یوه پېچلې پروسه ده.

پروفیسور لیمون وویل: ډېرې باریکۍ شته، دا نوی جمهور رئیس داسې دی، چې د هېچا نه دی، خو د هر چا دوست دی، کوښښ کوي، چې ځانته زیات مینوال پیدا کړي او کار وکړي، د انرژۍ په برخه کې غواړي بیا غبرګوونکې بیا ځلي (ریچارج)

(c) ketabton.com: The Digital Library

انرژي وکاروي. لکه بادي ، لمريزه او نوره انرژي، همدارنګه غواړي د تېلو او ګازو پرځای د انرژۍ نورې سرچينې پيدا کړي، د تېلو په برخه کې نه غواړي له تېل شتمنو هېوادونو څخه غچ واخلي، بلکې غواړي نورې لارې چارې هم پيدا کړي.

د سيمينار د يوه بل برخوال له خوا يوه بله پوښتنه داسې مطرح شوه: سياسي بحثونه اکثره تر ټاکنو دمخه زيات وي، خو کله چې ټاکنې پايته ورسي، دا ډول بحثونه هم کم شي، دلته به دا بحثونه دوام پيدا کوي که نه کمېږي به؟

د پروفيسور اولسون ځواب:

د کانګرس بحثونه لايتناهي دي؛ هېڅ وخت پايته نه رسېږي.

د يوه برخوال له خوا دا پوښتنه مطرح شوه: وايي د امريکا سيستم څکه ښه دی، چې په پيسو چلېږي، ټاکنې په پيسو ګټل کېږي، رسنۍ په پيسو اخيستل کېږي، مانا دا چې دلته پيسې ډېرې مهمې دي.عامه افکار ياني څه؟

په پای کې خو پرته له دې هم همدا دوه ګوندونه دي، يو به يې ګټي، دريمه نظريه نه شته، خلک مجبور دي له همدې دوو څخه به يو ټاکي. په دې باب تاسو څه وايئ؟

ځواب: پيسې طبعاً مهمې دي، که تاسې د کانګرس غړي وګورئ، هغوی هم پيسې غونډوي، خو نه په مستقيم ډول، د کولمبيا ايالت به يې بېلګه وړاندې کړو، يو وکيل و، چې لومړی يې د الوتکو د يو قرارداد مخالفت کاوه، خو کله چې وويل شول کولمبيا ته دې الوتکې ورکړای شي، چې دی د

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې ولايت و، نو ځکه يې بيا د قرارداد ملاتړ وکړ. پيسې مهمې دي؛ موقعيتونه نږدې کوي، خو په پای کې يوازينۍ وسيله پيسې نه دي.

جمهوري غوښتونکي او ديموکراتان دوه مختلف قطبونه دي، چې بېلابېل تمايلات لري. د نورو ګوندونو کانديدان هم شته، خو زياتې رايې يې نه دي اخيستې، تر اوسه پورې کوم منظم تشکيلات نه لري، هغوی لا تر اوسه پورې دې حالت ته نه دي رسېدلي. اوباما د خپل کمپاين پر وخت د انټرنيټ له لارې دومره ډېرې پيسې ترلاسه کړې، چې ټول سياسيون يې ګنګس کړل. د خلکو پيسې کمې وې، خو څرنګه چې پيسې زياتو خلکو ورکړې وې، نو ځکه ډېرې زياتې شوې، دا د پيسو راټولولو نوې طريقه وه، چې د انټرنيټ له لارې ترسره شوه. اوباما اوس هم د انټرنيټ له لارې له خلکو سره په تماس کې دی، له هغوی څخه پوښتنې کوي، د هغوی نظرونه اوري، دا بېخي نوی کار دی. پر دې وخت د يوه هېواد استازي له خوا دوه پوښتنې مطرح شوې، خو ومې نه کړای شول، د هغه نوم هغه وخت سم ثبت کړم، دا پوښتنې دا دي:

۱- تاسې د اوباما توصيف وکړ، نورې نړۍ کې هم خلک غواړي اوباما بريالی شي، يو وخت يو څوک محبوبيت لري، خو دا محبوبيت هغه وخت دوام پيدا کوي، چې د هغه شخص پاليسي تطبيق شي، خو که ناکامه شي، نو محبوبيت يې هم له منځه ځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- امریکا پخوا پر بشري حقوقو او سولې د ېر ټینګار کاوه، خو اوس یې دومره نه کوي، علت یې څه دی؟

له دوو پروفیسورانو څخه یوه ځواب ورکړ:

موږ پاچا نه ټاکو، جمهور رئیس انتخابوو، نو چې داسې ده، بیا یې تخریبولای هم شو، اوباما چې اوس تائیدوو، دا نو دده کارونو پورې اړه لري، بیا یې د تخریب مرحله هم شروع کېږي. اوباما د (روزولت) له وخته راهیسې بې سابقه کارونه کړي دي. ناکامي هم کله کله له ناچارۍ وي، دی هم خپل دا محبوبیت تر اخره نه شي ساتلای.

د پاکستان استازی (اقبال چوهدري) پوښتنه وکړه: ولې ښځو ته سم حق نه ورکول کېږي، چې ولسمشره شي؟

ځواب: موږ انتخابات لرو، نه انتصابات، هر څوک چې د خپل ګوند له خوا کاندید شي، د همغه ملاتړ کوي، وګورئ اوباما یو تور پوستی دی، جمهور رئیس شو. د جمهور رئیس په توګه د ښځې انتخاب هم له خوب او خیاله لرې خبره نه ده.

د اردن د استازي پوښتنه: تاسې مخکې د امریکایانو د هېوادپالنې یادونه وکړه، خو مخکې پر یو وخت د ویتنام د جګړې یو امریکایي اتل په ټاکنو کې ماتې وخوړه، ددې علت څه دی؟

ددې پوښتنې په ځواب کې پروفیسور اولسون وویل: د جمهور رئیس بوش او د اوباما حالت توپیر کوي، نو ځکه قضاوت پرې هم توپیر کوي. د بوش پر وخت پر امریکا برید

(c) ketabton.com: The Digital Library

وشو (۳۰۰۰) کسان په کې له منځه لاړل، دا اوس پر موږ حمله نه ده شوې، اوس له یوه دښمن سره په مقابله کې یو، د هر جمهور رئیس ارزونه د همغه وخت د حالاتو په مقایسه کېږي.

د یوه بل برخوال پوښتنه: اوس حالات ښه دي، خو د بوش د ادارې تېروتنې باید هیرې نه کړو. بوش داسې فکر کاوه، چې هغه نه یوازې د امریکا، بلکې د ټولې نړۍ جمهور رئیس دی، نو ځکه دا نړیوال اقتصادي بحران رامنځته شو. اوباما وویل: موږ باید د امریکا پخوانې مسیر ته تغیر ورکړو، نو وګورو چې څه کېږي؟

ځواب: زه د اوباما پر خبرو نه پوهېږم، چې د کوم مقصد لپاره وې، خو دده چلېنجونه له پخوانیو هغو سره توپیر لري، د بوش اته کاله تېر شول، موږ کولای شو، له پورته تر کښته پرې قضاوت وکړو، خو اوسنۍ اداره کې هېڅ شی تر اوسه روښانه نه دی. تر اوسه پورې یوازې کلمات او ویناوې دي، دا ټول یو شان نه دي، باید عمل ته وګورو. څوک د ادارو په راس کې راځي؟ عملاً ټول واک د جمهور رئیس په لاس کې نه دی. د کورنیو، بهرنیو چارو او ملي دفاع وزیرانو په غوراوي کې پخوا هم کانګرس لوی لاس درلود، ان ویل کېږي، چې د مالیې وزیر باید کانګرس ته راپور ورکړي. اصلي قوت کانګرس دی، جمهور رئیس کانګرس ته ددې کسانو وړاندیز کوي، هغوی یې یا ردوي یا یې تائیدوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عراق د يو استازي پوښتنه: ويل کېږي، چې امريکا د عراق په باب خپله پاليسي بدلوي، په دې باب موږ اند ېښنه لرو، دا به څنګه بدلون وي؟

ځواب: يو ليکوال يو کتاب ليکلی، په دې اثر کې يې يادونه کړې، چې امريکا په ټولو ځايونو کې د خپلو عسکرو د ځای پر ځای کولو توان نه لري، سوداګريز، اقتصادي او نور مشکلات هم لري، چين، هندوستان او نور هم اوس نړيوال قوتونه دي، څه شی چې تاسې يې ګورئ، هغه دادی، چې موږ بايد له نورو سره مذاکره وکړو، همدا اوس موږ د افغانستان او پاکستان لپاره يو استازی لرو. روسيې سره بايد داسې روابط ولرو، چې همکاري يې راجلب کړو، د عراق مسئله او نور مسايل موږ اوس د منطقې په سطحه مطالعه کوو، پخوانی اداري غوښتل، چې په روسيې کې يو تن سره ښه علايق ولري، خو داسې نه شي، چې هر څه پر دښمنۍ بدل شي، ځکه چې د دواړو هېوادونو علايق مختلف دي.

د يو بل برخوال له خوا پوښتنه وشوه: په امريکا کې د انتخاباتو څرنګوالی او بيا د ولس غوښتونو معيار څرنګه دی؟

ځواب: يو وکيل څخه يې پوښتنه وکړه، چې ولې دې ځان کانديد کړ؟ هغه ورته په ځواب کې وويل: يو وجدان لرم، چې زه يې وهڅولم ځان انتخاب کړم، يو خلک دي، چې زه يې انتخاب کړم او بل زما افکار دي. زه بايد د دوی ترمنځ انډول ټينګ کړم. پروفيسور د يو بل وکيل بېلګه هم وړاندې کړه، ده وويل: د

(c) ketabton.com: The Digital Library

امریکا په کانګرس کې د یوه ایالت یو وکیل و، دی د کانګرس د بهرنیو چارو د کمېټې غړی و، یو وخت د کیوبا او امریکا ترمنځ مناسبات ډېر خراب شول. د شوروي د مداخلې پر اساس حالات ډېر نازک حالت ته ورسېدل، ان تر دې چې نږدې وه خبره د رېیم نړیوال جنګ ته ورسېږي. دا مهال وکیل د خپلې سیمې د خلکو د شکایتونو د اورېدنو لپاره هتله لاړ. یو سړي یا موکل ورته وویل، چې زه یو مشکل لرم، هغه را ته حل کړه. وکیل ورته د کیوبا د مشکل یادونه وکړه، چې حالات ډېر خراب دي او نږدې ده چې خبره د رېیمې نړیوالې جګړې ته ورسېږي، خو موکل یې پر دې خبرې سر ونه ګراوه او بیا یې ورته وویل چې ته نورې خبرې پرېږده، ته راشه زما د آس غم وخوره، چې په ختهه کې نښتی دی. ددې مانا داده چې سیاست محلي دی، کورنیو مشکلاتو ته باید هم زیاته توجه وشي. که څه هم نړیوال مسایل مهم دي، خو یو وکیل د خپلو موکلینو د غوښتنو عملي کولو ته هم مجبور دی.

د سیمینار یو بل برخوال وپوښتل: اوباما وویل: زه بدلون راولم، په نړیوال کچه به دا څه ډول بدلون وي؟ خدای دې وکړي چې مثبت وي.

ځواب: ددې پوښتنې ځواب د اساسي قانون د بدلون له ځواب سره یو ځای شو، ما (یون) ونه کړای شول، چې ددې پوښتنې مطلوب ځواب ولیکم، خو د اساسي قانون د بدلون په اړه وویل شول، چې دې اساسي قانون په خپل متن کې د بدلانه لارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چارې په ګوته کړې دي. د دې قانون اساسي مسوده د داخلي جنګونو پر مهال لیکل شوې وه او تر هغې وروسته په کې وخت پر وخت بدلونونه راغلي دي.

ګروپي کار: تر پنځه لسو دقیقو وروسته پر لس نیمو بجو ګروپي کار پیل شو. ګروپي کار د تېرو ورځو په څېر د هر ګروپ مشر تر ځارنې یا مشرۍ لاندې پیل شو. زموږ په ګروپ کې د نن ورځې پر مطرح شوي بحثونو بیا بحث وشو. په دې ګروپي کار کې په ټولیز ډول د بېلابېلو هېوادونو استازو، لکه بنګله دېش، افغانستان، ترکیې، عرب متحده امارتونو، کویټ، نیپال، عراق، مصر، سریلانکا او عمان برخه واخیسته. ځینو برخوالو د خپلو خبرو په ترڅ کې وویل چې په تنظیمو لکچرنو ټولنو یا خبرو کې د لابینګ مسئله سمه تشریح نه شوه. د ایران، اسرائیلو او شمالي کوریا په باب هم د امریکا پالیسي سمه واضح نه شوه.

پروفیسور مختیاري (د لومړي ګروپ مشر) واضح کړه، چې د امریکا قوت مرکزي نه دی، بلکې د دې هېواد پر ایالتونو وېشل شوی دی؛ هر ولایت خپل خپل حکومت لري، په مرکزي حکومت کې بیا تر ټولو زیات قوت کانګرس سره دی، ځکه چې د پیسو ورکړه د دوی په لاس کې ده.

د انرژۍ په باب هم په دې بحث کې خبرې وشوې، چې ډېره مهمه ده او ډېرې زیاتې پیسې مصرفوي او بیا زیاته ګټه ترلاسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي. ګروپي بحث پر ۱۲ بجو ختم شو ، يو ساعت د ډوډۍ لپاره وخت و.

د سيمينار دريمه ورځ د ماسپښين غونډه: د سيمينار دا برخه د پروفيسور امبکريټ کرياګ ډونکيرلي Ambcret graig Dunkerley په مشرۍ پيل شوه، پروفيسور لورېنس وېلټ يي ويناوال و. په دې بحث کې د امريکا د متحده ايالاتو د ملي امنيت شورا پر جوړښت او دندو خبرې وشوې. پروفيسور کرياګ ډونکيرلي وويل: په مخکني بحث کې پروفيسور اولسون د امريکا د حکومت

پر جوړښت خبرې وکړې، خو زه غواړم څه داسې شيان ووايم چې د پروفيسور اولسون له خبرو سره توپير لري، ځکه چې هغه خبره له پورته شروع کړه خو زه به يې له کښته پيل کړم: ورځنۍ چارې څنګه ترسره کېږي؟ کارونه څنګه پرمخ ځي؟ د دې ځای بروکراسي ډېره پېچلې ده، خو زه دومره جزئياتو ته نه ورننوزم، په واشنګټن کې داسې کسان شته، چې تاسو ته توضيحات درکولای شي، زه نه غواړم د هغو ځای ونيسم، خو زه تاسو ته دومره معلومات درکوم، چې په عمومي ډول د يوه بهرني د پوهېدنې لپاره په کار وي. دا څو موضوعات بيانوم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه ځانګړې مسئله، چې د امریکا علاقه ځانته راجلبوي داده، چې د سیستمونو ترمنځ باید بېلانس یا انډول برابر وي. د بېلګې په توګه د اجرائیه او مقننه قواوو ترمنځ انډول، جمهور رئیس د عسکرو قومنده په لاس کې لري، خو کانګرس د پیسو د ورکړې واک لري، ځکه نو د دوی ترمنځ دایمي تشنج شته، د یو بل له همکارۍ پرته یو هم کار نه شي کولای، ځکه نو ددې ارګانونو ترمنځ همېشه رقابتونه وي. بل ایالتي او فدرالي تشکیلات دي، چې ایالتونه مستقل صلاحیتونه لري. کله چې موږ د خپل امنیت په باب فکر وکړو، نو بهرني مقصدونه مو درک کړل، پنټاګون او بهرنیو چارو وزارت ته مو پام شو، چې جمهور رئیس ته یې رپورټ ورکاوه، د سپټمبر د ۱۱مې نېټې تر پېښې وروسته مو امنیت ته پېښ خطر درک کړ، دا مسولیت اکثره فدرالي نه و، بلکې ایالتي و، لومړنی کس چې د سپټمبر د (۱۱) نېټې خطرونو ته متوجه شو، د نیویارک ښاروال و، وګورئ دا خطر څومره زیات دی. د مسولیت سرچینو ته مو څومره پام را اړوي. په بهرنیو هېوادونو کې زموږ سفارتونه راپورونه رالېږي، دا راپورونه اړوند سرچینو ته رسېږي، دا معلومات رد و بدل کېږي، د عسکرو په باب خبرې کېږي، څومره عسکر باید له عراق څخه ووځي، ددوی په باب د نظریاتو توپیر موجود دی. دا ټوله پروسه وخت غواړي. نو ځکه زموږ د سیاسي جوړښت په باب پوښتنه رامنځته کېږي، دا مختلف مرکزونه باید په مسولیت کې شریک شي، جمهور

(c) ketabton.com: The Digital Library

رئیس (نیکسن) دا بروکراسي له منځه یوړه.یو تعداد خلک وایي، چې دوی د عراق په باب له ډېرې عجلې څخه کار واخیست. ما د بهرنیو چارو له وزیر سره کار وکړ. هلته دا نظر و، چې دلته کارونه کېږي، خو پرېکړه نه کېږي، یوه خبره له یوه ځایه بل ځای او له یوه چینل څخه بل چینل ته ځي، خو اساسي خبره داده، چې پرېکړه باید په سم ډول ترسره شي او پرېکړه د ټولو له خوا په ګډه وشي، که یوه پرېکړه د ټولو له خوا په ګډه نه وي شوې، نو بیا یې عملي کول ډېر سخت کار دی. کله چې پرېکړه سمه وي، نو دا ارګانونه یې باید په عملي کولو کې مرسته وکړي.

جمهور رئیس (روزولټ) به همېشه دوو وزیرانو ته دنده ور کوله، خو یو به یې پر بل نه خبراوه، کله چې به له دواړو خوا وو ځوابونه راتلل، ده بیا یو په کې انتخابوه، نو ځکه خو دی یو لوی سیاسي نابغه و. نورو جمهور رئیسانو؛ کلنټن هم ډېره څېړنه کوله، کلنټن هم ډېر مفکر و. اوباما چې زه اوس ګورم، دی هم ډېر مخکې دی، خو اوس پرې قضاوت لا تر وخت دمخه خبره ده. پروفیسور تر دې خبرو وروسته د امریکا متحده ایالاتو د امنیت شورا جوړښت او اړتیا تشریح کړل.

د امنیت شورا پر ۱۹۴۷م کال رامنځته شوه. د ملي دفاع، بهرنیو چارو وزیران، د جمهور رئیس مرستیال او نور لوړ رتبه مامورین، چې جمهور رئیس یې غواړي، د دې شورا غړي دي. د جمهور رئیس د دفتر رئیس، د جمهور رئیس معاون، د ملي

(c) ketabton.com: The Digital Library

امنیت مشاور، د بهرنیو چارو وزیر، یو بل ته مشوره ورکوي، لوی درستیز او د استخباراتو رئیس مشاورین وي. یو نظامي مشوره ورکوي او بل استخباراتي معلومات ورکوي. د جمهوري ریاست لوړ رتبه مامورین او نور هم د مشورې لپاره ورتللای شي. پر ۲۰۰۵م کال په امنیت شورا کې نور تغیرات هم راغلل، اوس د ځمکنۍ بشپړتیا وزیر هم د دوی غړی کېدی شي. ایالتي لوړ رتبه مامورین ځکه د امنیت شورا غونډو ته نه راځي، چې هغوی په خپلو ایالتونو کې ډېر مصروف دي. اوس امنیت شورا (۲۰۰) تنه کارکوونکي لري. ددې شورا مشره یا جنرال سکرتره مخکې کاندولیزا رایس وه. دوی د جمهور رئیس خاص کسان دي. د ملي امنیت شورا غړي یا مهم کارکوونکي د کانګرس له خوا نه تائیدېږي، خو وزیران تائیدېږي. په ملي امنیت شورا کې داسې کسان وي چې جمهور رئیس ته ډېر نږدې وي. ددې شورا دنده داده، چې جمهور رئیس ته د پالیسۍ وړاندیزونه کوي. د وزیرانو ترمنځ همغږي رامنځته کوي. د جمهور رئیس پرېکړې او لارښوونې خپلو اړوندو وزارتونو ته رسوي، چې هغوی یې عملي کړي.

د ملي امنیت شورا رئیس کار سخت دی، ځکه چې وزیران زورور دي لکه (کیسنجر) چې د (نیکسن) مشاور و، خو د بوش پر وخت د امنیت شورا مشاور یوازې د مشاور رول درلود، نه اجرایي ځواک. او باما لا د امنیت شورا په برخه کې تر اوسه څه نه دي کړي، کېدی شي په دې ورځو کې معلوم شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بوش فکر کاوه، چې کاندولیزا رائیس یوازې مشاوره ده، نه د ټولو وزیرانو قوماندانه، دا هغه وخت ماته معلومه شوه، چې ده وویل: ((رائیس وینا کوي خو عمل نه کوي))، خو اوس اوباما کېدی شي، دې شورا ته زیات رول ورکړي. د رائیس ترڅنګ، دفاع وزیر رمزفیلډ، د بهرنیو چارو وزیر او نور کېناستل. ځینې وزیران خپله د جمهور رئیس پر ضد وي، نو که د امنیت شورا رئیس تکړه نه وي، دا وزیران به څوک کنټرولوي؟ جمهور رئیس کلنټن ته به د بهرنیو چارو، د ملي دفاع وزیرانو مشوره ورکوله، هغه به اوربدله، بیا یې خپله پرې فکر کاوه، خو ټول کسان د تصمیم یا پرېکړې قوت نه لري، نو ځکه باید د ملي امنیت یو قوي مشاور ولري.

د جمهور رئیس په دفتر کې نورې کمېټې هم شته، لکه د پالیسۍ د همغږۍ کمېټه، د پرسونل کمېټه، چې دا ټولې د سکرتریت په کچه دي. لوی درستیز تقریباً هره ورځ سپینې ماڼۍ ته ځي، ځکه چې اکثره پرېکړې همده سره وي. د بهرنیو چارو، دفاع وزارتونو او سپینې ماڼۍ ترمنځ موازنه او رابطه به څوک تامینوي؟ همدا د ملي امنیت شورا یې باید تامین کړي.

د ملي دفاع وزارت جوړښت څه ډول دی؟ په امریکا کې دفاع وزیر همېشه یو ملکي شخص وي، بحري، ځمکني، هوايي او نور پوځونه هر یو خپل خپل وزیر لري، دوی د جنګ چارې پرمخ بیايي، دفاع وزیر جمهور رئیس ته راپور ورکوي. لوی درستیز

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم د مشاور په توګه کار کوي، نور جنګ د جګړې په ډګر کې عملاً د قوماندانانو له خوا پرمخ وړل کېږي. لوی درستیز په یوازې ځان دا پرېکړه نه شي کولای، چې دغه او هغه ځای ته عسکر ورولېږي، دی باید د ټولو او عمومي قوماندانانو نظرونه راټول او د ملي امنیت شورا ته یې وړاندې کړي. دا نظریات بیا کانګرس ته ځي، چې هغوی ورته پیسې منظورې کړي. دوی باید کانګرس قانع کړي، چې هغوی ورته پیسې منظورې کړي. ملي امنیت شورا یوه ستراتیژي لري، چې په انګلیسي او عربي ژبه یې متنونه شته، دې ستراتیژۍ کې هر څلور کاله وروسته یو څه تغیرات راځي، البته دا د جګړې پالیسي نه ده. دا په هرو څلورو کلونو کې د همغه جمهور رئیس امنیتي پالیسي ده، چې په نړۍ کې څه کوي؟ دا ستراتیژي بیا بېلابېلو وزارتونو ته ځي او هغوی بیا د همدې له مخې خپله ستراتیژي جوړوي. د دوو کلونو په بهیر کې بیا د ملي دفاع وزارت نظامي ستراتیژي جوړېږي، چې څنګه یې عملي کوي. بیا نورې ستراتیژۍ لکه د ترهګرۍ پر ضد ستراتیژي، د استخباراتو ستراتیژي او نورې په لسګونو ستراتیژۍ جوړېږي. د لوی درستیز لپاره هم یو لارښود جوړېږي، چې دا هم خپله د جمهور رئیس د اجنډا مطابق وي.

تر دې خبرو وروسته یو ځل بیا پوښتنو او ګروېږنو ته وار ورسېد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو برخوال پوښتنه وکړه: د جمهور رئیس د دفتر او ملي امنیت شورا ترمنځ څه توپیر موجود دی؟ څکه دا دواړه د جمهور رئیس کارونه پرمخبیایي؟

ځواب: د ملي امنیت شورا کارونه سیاسي اړخ لري او د جمهور رئیس دفتر هغه اکثره تخنیکي. د جمهور رئیس د دفتر دنده دا ده، چې ټولو هغو پوښتنو ته ځوابونه پیدا کړي چې د کانګرس له خوا یې احتمال وي، که د یو کار لپاره ډېر ښه تصمیم هم وي، خو چې کانګرس پیسې ور نه کړي، نو ګټه به یې څه وي؟

د حکومت ډېره لویه برخه د امنیت شورا پالیسۍ سره ډېر سروکار نه لري، خو د جمهور رئیس دفتر د جمهور رئیس ورځني کارونه پرمخوړي او د حکومت د بېلابېلو ارګانونو ترمنځ هماهنګي رامنځته کوي. ملي امنیت شورا عملیات نه اجرا کوي، نظریات ورکوي. د جمهور رئیس (رونالډ ریګن) پر وخت د امنیت شورا له ایران سره یوه معامله کړې وه، چې غټ جنجال ترې راپیدا شو. داسې فکر مه کوئ، چې سپینه ماڼۍ کې خلک له مریخه راغلي دي، داسې نه ده، د دفترونو اتاقونه یې زموږ تر دې درسي خونې هم بدتر دي، دا پرې ډېر شرف لري.

یو بل برخوال خپله پوښتنه داسې مطرح کړه: دا چې موږ له تاسې څخه پوښتنه نه کوو، دا ددې مانا نه لري، چې موږ پرې پوه نه شو، بلکې دا داسې یو مغلق سیستم دی، چې زموږ د هېوادونو پر درد هېڅ نه لګي!

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: رښتیا هم دا یو نوی امریکایي سیستم دی، پېچلی دی، تر دویم نړیوال جنګ وروسته امریکایان مجبور شول، داسې یو سیستم جوړ کړي، چې جمهور رئیس د عاجل تصمیم پر وخت له امنیت شورا سره مشوره وکړي. پر دې وخت ما (یون) پوښتنه وکړه، که د نړۍ په کومه برخه کې تاسې یو عاجل اقدام ته اړ شئ نو دا اوږده بروکراسي پرې له څو تطبیقوئ، نو مقابل طرف به پر تاسو ډېر مخکې شوی وي؟

ځواب: مهمه نه ده، چې دا ټول مراحل ووهي، اکثره شیان چې موږ دلته تشریح کړل عاجلو مسایلو کې کېدی شي د وخت فشار په پام کې ونه نیول شي، مرستیالان او نور هم کولای شي د ټلیفون له لارې اقدامات وکړي. د کلنټن پر وخت د بهرنیو چارو وزیر له هغه سره هره ورځ شخصي مجلس درلود ، پرېکړه یې نه کوله، خو مشوره یې ورکوله، زموږ پېچلی سیستم دا مانا نه لري، چې تاسو فکر وکړئ پرېکړه ژر نه شي ترسره کېدلای.

د ماسپښین غونډې دویمه برخه: د چای لپاره تر یو پنځه لس دقیقه یې ځنډ وروسته دویمه برخه پیل شوه. په دې برخه کې دوو نجونو پېغلې جوهاني ببرج Ms.Johanne Berge او پېغله جولیي اریغیتي ms. Julie

Ms.Johanne Berge

(c) ketabton.com: The Digital Library

arrighetti راغلې، لومړی یې مشره او بیا دویمه راغله، لومړی یې د سبا ورځې پروګرام تشریح کړ او بیا یې د نیسا سنټر د وېبسایټ په باب معلومات ورکړل. رښتیا هم د نړۍ په کچه ډېره لوړه او له معلوماتو ډکه وېبپاڼه وه. د نړۍ د هر ګوټ، پېښې او هر ډول مسایلو په باب په کې معلومات ځای پر ځای شوي وو.

ددې وېبپاڼې له لارې د نړۍ هرې مشهورې ورځپاڼې ته لاره پیدا کولای شوه، هر ډول نوي معلومات دې د هغو له نېټه لیک سره ترلاسه کولای شول، ښه خبره لا په کې دا وه، چې نوي معلومات له زړو هغو سره یوځای کېدل او د معلوماتو یو ښه زېرمتون یې جوړاوه، په دې ډول هر څوک کولای شي، یوه موضوع له پیله بیا تر دې دمه، پر هر اړخیز ډول وڅېړي او مطالعه یې کړي. ما چې د دوی وېبپاڼه وکتله او بیا دومره نوي او ګڼ معلومات او بیا مې خپله ټولنه ورسره مقایسه کړه، نو ((ډېر تفاوت دی په انسان کې د مانا په لحاظ))، پرته له دې چې خپل هېواد له دې حالت سره د یوه خوب او خیال په توګه مقایسه کړم، نوره هېڅ بله لاره نه شته، یو څوک چې په علم او تخنیک کې دومره لاسرسی ولري، نو هغوی طبعاً پر نورو د حکومت کولو وس لري. زه فکر کوم زموږ په شان د وروسته پاتې او یا شاته پاتې ساتل شویو ټولنو د سیاستوالو یوه غټه ستونزه دا وه، چې دوی خپل ټول عمر په دروغو، لاپو شاپو او هسې دښمنۍ ټوکولو تېر کړی او دې خلکو او سیاستوالو یې کار ته کارویلی او کار یې کړی دی. وروسته بلې پېغلې د نیسا

(c) ketabton.com: The Digital Library

سنټر بربېښنايي کتابتون تشريح کړ، هغو مره علمي کتابونه، چې دوی د دې سنټر په بربېښنايي کتابتون کې زېرمه کړي وو، که وو ايم چې زموږ د ټول هېواد تر مجموعي کتابونو به زيات وو، دروغجن شوی به نه يم. اکثره کتابونه په کې په انګليسي ژبه وو، خو د عربي او فارسي ژبې کړکۍ هم په کې وې، مانا دا چې په دې ژبو هم کتابونه پيدا کېدلای شول. وروسته ما د کتابتون له مسولې ځخه پوښتنه وکړه، چې که موږ پښتو کتابونه درته راولېږو، تاسو يې دلته ځای پر ځای کولای شئ؟ هغه ډېره خوشاله شوه، ويل يې ولې نه دا به ستاسو له خوا له موږ سره ډېره مرسته وي. موږ دلته د هرې ژبې کتابونه اچولای شو. دا موږ ته هېڅ مشکل نه دی، ما ويل نو له همدا اوسه پښتو کړکۍ ورکړئ، زه چې کله کابل ته لاړم، د پښتو کتابونو لړۍ درته شروع کوم. هغې راسره په ورين تندي ومنله. وروسته يې موږ ته له دې کتابتون او وېبسايټ ځخه د ګټې اخيستنې لپاره پاسورډونه راکړل، چې د نړۍ په هر ځای کې او هر وخت موږ له دې وېبپاڼې او کتابتون ځخه ګټه اخيستلای شو. د دا ډول کتابتون او وېبسايټ ليدل، نو زما په علمي ژوند کې يوه ډېره خوږه خاطره وه.

د مازيګر پر شپږو بجو له نيسا سنټر ځخه د هوټل پر لوري وخوځېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار څلورمه ورځ

د فبرورۍ ۲۷مه، د جمعې ورځ لـه ټاکـل شـوي مهـالوېش سره سم له هوټله نیسا سنټر ته راغلو، ۹:۱۵ بیا جلسه پیـل شـوه. د نـن ورځې د مهالوېش په باب یې معلومات راکړل. ټاکل شوې وه نـن موږ پنټاګون (د امریکا دفاع وزارت ودانۍ) وګورو، پـرون یـې مـوږ تـه ویلي وو، چې باید پـه رسمي لبـاس کې راشـو، خپـل پاسپورټونه ضرور لـه ځان سره راوړو. هلتـه د ننوتـو قـانون یـې موږ ته تشریح کړ، دا یادونـه یـې هـم وکـړه، چې هغـوی نظامیـان دي، قانون تطبیقوي، هلته د هېچا لیـاز او پیـاز نـه کېـږي، دوی پر خپلو مامورینو هم دا ډول سختګیري کوي، نـو ځکـه خـو یـې بـار بـار ټینګـار کـاوه، چـې بایـد لبـاس مـو رسـمي وي او پاسپورټونه درسره وي. ټاکـل شـوې وه، مـوږ پـه پنټـاګون کې د امریکـا د دفـاع وزارت لـه لـوی درسـتیز سـره وګـورو او ددې ودانۍ د کنفرانس د مرکز لسمه خونه هم وګورو، د لوی درسـتیز او د هغه پر دفتر سربېره د پنټاګون بېلا بېلې برخې هم وګـورو او له نورو چارواکو سره هم لنډې خبرې وکړو.

د ډوډۍ لپاره هم ترتیبات نیول شوي وو او بیا مـو بایـد د یـوې بلې مهمې ودانـۍ لیدنـه هـم کـړې وای. د سیمینار د نـن ورځـې مشري د ښاغلي پروفیسور لورېنس وېلټ پر غـاړه وه او ښـاغلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اډم مایکل مولین یې ویناوال و. کله چې دوی خپلې خبرې پیل کړې، نو په پیل کې یې همدا وویل چې نن د امریکا جمهور رئیس اوباما د یوه ایالت لیدنه کوي او د امریکا د قانون له مخې د پوځ لوی درستیز مجبور دی، چې هلته په غونډه کې د جمهور رئیس ترڅنګ ودرېږي، نو ځکه خو له پنتاګون څخه موږ ته احوال راغی، چې زموږ او ستاسو پروګرام نن کنسل شوی دی. البته د لوی درستیز په ګډون د پنتاګون اکثره اړوند مسولین پر دې باندې خپه دي، چې ولې داسې تصادف پېښ شو.

بیا یې وویل چې موږ او تاسې نن یو ازاد بحث لرو، تاسې کولای شئ خپلې پوښتنې مطرح کړئ. په سټېج کې درې تنه ناست پروفیسوران به تاسې ته ځواب ووایي.

له عمان هېواد څخه د هغه هېواد استازي (خالد) پوښتنه وکړه: موږ مخکې د تروریزم په باب خبرې کولې او د ترهګرو په باب، خو اوس هغو ته تروریستان نه وایو، لکه د سومالیې د جمهور رئیس (شیخ احمد) په باب چې سومالیې کې پرې ثبات راغی؟

ځواب: په سټېج کې یو ناست پروفیسور ورته په ځواب کې وویل: کله چې طالبان په افغانستان کې قدرت ته ورسېدل، موږ ته خبر راغی، چې دوی ثبات ټینګ کړ، هغه وخت دا یو مثبت کار و، خو قدرت داسې شی وي، چې سړی ړندوي وروسته، چې دوی ته لاره خلاصه شوه، پر یو استبدادي رژیم بدل شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تروريستي ګروپونه د خپلو عملونو له مخې په تور لست کې وي، که دوی خپلو عملونو ته بدلون ورکړي، په خپله له لست څخه خارجېږي، يو مثال يې ليبيا دی، بل مثال يې ((سازمان مجاهدين خلق)) دی، چې غواړي ځان له تور لست څخه وباسي، دا سازمان ګورئ د ايران په مقابلې کې ولاړ دی، خو څرنګه چې کارونه يې مثبت نه دي، نو ځکه موږ ته د زغم وړ نه دي.

د يو بل برخوال پوښتنه: تاسې افغانستان ته (۱۷۰۰۰) نور عسکر لېږئ، فکر نه کېږي، چې چندان نتيجه ورکړي؛ ښه به وي، چې مذاکرات پيل کړئ!

ځواب: د طالبانو تر واک وروسته اکثرو امريکايانو (پروفيسور وويل: زما په شمول) اند يښنه لرله، د ښځو پر وړاندې د طالبانو دريځونه ښه نه وو، د امريکا نظر دا نه دی چې پر چا د خپلې خوښې حکومت تحميل کړي. د طالبانو په واکمنۍ کې د امريکا له بهرنيو چارو وزارت څخه يو مسول مامور چې پښتو ژبه يې هم ښه زده وه، ملا عمر ته ټليفون وکړ، پښتو خبرې يې ورسره وکړې، ورته يې وويل چې له القاعدې څخه خپل ځان بېل کړي، خو طالبانو ونه منله. طالبانو اوس د بياجوړونې پر وړاندې مشکلات پيدا کړي دي. د کندهار لويه لاره يې ښه مثال دی. مهمه داده، يو شمېر عسکر بايد هلته ولرو، چې د امنيت لپاره بستر برابر شي او بيا رغونه رامنځته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي. زموږ هدف دا نه دی، چې طالبان له منځه لاړ شي، بلکې هدف مو دا دی، چې هلته امنیت را منځته شي.

د نیپال هېواد یو استازي پوښتنه وکړه: د اسرائیلو او لبنان په باب پوښتنه لرم، اسرائیل د خپلې بقا په خاطر جنګېږي. افغانستان هم همدا شان دی، ځینې دلایل شته چې امریکا د اسرائیلو او فلسطین پر وړاندې له تبعیض څخه کار اخلي، ایا د امریکا د نوې مشرۍ په راتګ سره به په دې اړه کوم بدلون راشي؟

ځواب: له اسرائیلو څخه زموږ ملاتړ زموږ نړیوال لید دی، دا ملاتړ تغیر نه کوي، دا کار زیات دلایل لري، دا چې امریکا هېڅوخت اسرائیل نه خوشې کوي، سوال دلته دی، چې څنګه دایمي سوله ټینګه شي، یو نظر دادی، چې د سولې د ټینګښت لپاره دوه مستقل هېوادونه کتور دي، نظر دېته، چې یو د بل خاوره اشغال کړي. امریکایان باید د حل یوه صادقانه لاره پیدا کړي. عرب، اسرائیل او امریکا دا نظر لري، چې دوه مستقل هېوادونه د حل لاره ده. نوی حکومت به هم د اسرائیلو ملاتړ پرې نه ږدي، خو ستراتیژۍ کې به بدلون راشي. د همدې پوښتنې په ځواب کې دویم پروفیسور زیاته کړه: غواړم یو دوه ټکي نور هم پرې زیات کړم، تاسو ښه ووېل چې دواړه له مجبوریته دې جګړې ته دوام ورکوي، د دواړو تاریخ یې شاته پروت دی، د حل لارې ډېرو سختو پرېکړو ته اړتیا لري، دا سیاسي تصمیمونه د ملي بقا لپاره مهم دي. اوس چې کومې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې کېږي ایا دا خبرې جدي دي که یوازې شعارونه دي؟ له ټولو سیاسي مشرانو څخه هیله کېږي، چې قرباني ورکړي، که یوازې پر اسرائیلو فشار راوړل شي دا هم د حل لاره نه ده، د اسرائیلو د بقا په خاطر د امریکا ملاتړ تغیر نه کوي. دا ملاتړ باید ددې سبب شي، هلته چې کوم اقشار دي هغه د سولې ملاتړ وکړي.

د همدې پوښتنې په دوام بل پروفیسور وویل: زه یو تاریخپوه یم، ددې مسئلې تر شا یو تاریخ پروت دی، دلته جمهور رئیس کوښښ کوي، د مشکل حل ته نږدې شوي یو، خو بریالي شوي نه یو، خو یو شی چې واضح دی دادی، چې امریکا نه شي کولای سوله ټینګه کړي، خو د مرستندوی رول لوبولای شي، تر څو چې دوی په خپله مذاکره ونه کړي او بهرني لاسونه لنډ نه شي، سوله ټینګېدی نه شي. کله چې د اسرائیلو د شتوالي موضوع مطرح شوه، د دوو دولتونو د شتوالي موضوع رد شوه، ځکه چې د اسرائیلو موجودیت تر خطر لاندې و. اوس هغه سیمه پخوانی ستراتیژیک ارزښت نه لري، حالات بدل شوي دي، اوس باید دوی په خپله دا مشکل حل کړي.

پروفیسور مختیاري د همدې پوښتنې په دوام وویل: د دوو مستقلو دولتونو مسئله پر ۱۹۴۷م کال مطرح شوه، (۱۱) هېوادونه په کې شامل وو. ایران هم په کې و، خو د دوو دولتونو مساله هغه وخت رد شوه. اسرائیلو، امریکا او فلسطین ټولو کې د سولې هیله شته، خو دا هیله څرنګه پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

واقعیت بدلېدی شي، دا خبره مهمه ده. زه اسرائیلو ته تللی وم هغوی هم اکثره سوله غواړي، خو څرنګه چې هلته نور علایق دي، دا چې ځینې اسرائیل د عربو پر خاوره کورونه جوړوي، ټول له دې نظر سره موافق نه دي، ان د اسرائیلو د متقاعدینو په ټولنه کې هم داسې خلک شته، چې د سولې ملاتړ کوي. د سولې پلویان باید یو بل پیاوړی کړي، نظر د بېته چې یو بل سره وجنګېږي، په اسرائیلو کې د انتخاباتو پر وخت ځینې اقلیتونه شته، چې هغوی هم تاثیر لري، امریکا سوله نه شي تحمیلولای، خو مرسته کولای شي.

د سیمینار د یو بل برخوال له خوا دا پوښتنه مطرح شوه: ټول پوهېږي، چې امریکا د اسرائیلو هر ډول نظامي ملاتړ کوي، اوس یې عراق سره هم یو تړون لاسلیک کړی دی، ایا عراق به هم په دې ډول تقویه کړي؟

ځواب: نه ځکه چې زیات دلایل شته، هېوادونه د قواوو او سیستم له پلوه یو بل سره توپیر لري، د هر هېواد امنیتي جوړښت بل ډول وي. اسرائیل له ۸۰یمو کلونو څخه راپدېخوا د امریکا له پوځي مرستې څخه ګټه اخلي، اسرائیل داسې سرچینې هم لري، چې امریکا څخه یو څه واخلي، خو زه نه پوهېږم، چې عراق په دې موقف کې دی که نه؟

د پاکستان استازي (اقبال چوهدري) دوه پوښتنې مطرح کړې: ۱- ایا پر غزې باندې د اسرائیلو د عملیاتو پر وړاندې امریکا ځان له اخلاقي پلوه مسول ګڼي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- طالبان د پرمختګ په حال کې دي، تاسې د نورو ګاونډیانو له مرستې پرته کولای شئ دا جنګ وګټئ؟

ځواب: موږ په ټوله دنیا کې همکاران او ملګري لرو، لکه ناټو او ځینو نورو هېوادونو سره هم اړیکې لرو، اندېښنه لرو، په تېره بیا د امنیت په برخه کې، هره قضیه باید خپله په جلا جلا ډول مطالعه شي. د بوش او اوباما په باب مو وویل چې دوی ولې د غزې د پېښې په اړه غبرګون نه کړ، په داسې حالت کې باید یو څوک نتیجې ته منتظر شي، دا وخت د دواړو جمهورو رئیسانو لپاره سخت و، یو د تلو او بل د راتلو په حال کې و.

پوښتنه: ایا دا موقع د اسرائیلو لپاره مناسبه وه؟

ځواب: زه په دې موقف کې نه یم، چې دې پوښتنې ته ځواب ورکړم، خو د اسرائیلو لپاره شاید دا یو فکر و.

یو بل برخوال دا دوه پوښتنې مطرح کړې: ۱- عراق ته تاسو د تګ پر مهال د کردستان موضوع حل نه شوه، د کردستان او فلسطین موضوع به څنګه حلېږي؟ ۲- د برما او کوریا په باب څه نظر لرئ!

ځواب: تاسو سوال زیاتره پر دیپلوماسۍ راڅرخي، حقیقت دادی، چې موږ غواړو په شمالي کوریا او برما کې تغیرات راشي، چین په شمالي کوریا کې ډېر موثر نقش لري.

دا مهال افغانستان ته نوبت ورسېد ما (یون) یوه پوښتنه مطرح کړه او د ستېج پر سر له ناستو درېواړو پروفیسورانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځخه مې هيله وکړه، چې هر يو که ورته ځواب وايي ودې وايي.

پوښتنه په دې ډول وه:

ـ طالبان او القاعده په جګړې کې له ايډيالوژۍ ځخه ګټه پورته کوي، مهمه نه ده، چې دا ايډيالوژي مثبته ده که منفي، خو دوی يې کاروي او په مقابل کې يې د امريکا متحده ايالات او نور متحدين له عصري ټکنالوژۍ ځخه کار اخلي. القاعده او طالبان د ايډيولوژۍ تر چتر لاندې کولای شي يو ځوک له کوم لګښت پرته جګړې ته حاضر کړي، خو امريکا او متحدين يې يو عسکر په ډېر لګښت جګړې ته حاضروي.

القاعده د تخريب په موقف کې ده او نړيواله ټولنه د عمار او دا هم ځرګنده خبره ده، چې تخريب تر عمار زر ځله اسانه دی ايا داسې کوم سيستم، پروګرام، پلان او يا فورمول شته، چې طالبان او القاعده خپل ايډيالوژيک بېز له لاسه ورکړي؟ که چېرې دا عمليه ترسره شي، کېدی شي په اسانۍ سره جګړه د نړيوالو ځواکونو په ګټه پرېوزي که نه دا جګړه به دوام پيدا کوي.

ځواب: دا مهمه پوښتنه ده. هغوی ايډيالوژي په نا سم ډول کاروي، خو اکثره خلک چې دوی سره يوځای شوي، دا ايډيالوژيک بېز نه لري، د ايډيالوژۍ پر مفهوم هم نه پوهېږي، کم شمېر مسلمانان افراطي ايډيالوژيک بېز لري، ځينو طالبانو سره کېدی شي روغه جوړه وشي، کله چې بهرني

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواکونه له افغانستانه لاړ شي، افغان پولیس باید له دې خلکو سره ورو ورو مفاهمه وکړي.

د سیمینار یو بل برخوال پوښتنه وکړه: امریکایانو د عراق لپاره ذروي وسله پلمه کړه، ځکه هلته لاړل، خو وروسته معلومه شوه، چې دا ډول وسله یې نه لرله، ددې علت څه وو؟ معلومات یې سم نه وو؟ دا سې کارونه پر نړۍ ډېر بد تاثیرات نه لري؟

ځواب: پر عراق باندې حمله اصولاً پر ۱۹۹۱م کال پیل شوې وه، که تاسې تېر (۱۲) کاله وګورئ، نو ملګرو ملتونو به ویل چې عراق د ملګرو ملتونو ټول قراردادونه نه دي منلي، نو ځکه یې په زوره هئیت ورولېږه، هغو ویل: عراقیان کیمیاوي او بیولوژیکي وسلې لري، خو عراقیانو نه منله، څرنګه چې دوی همېشه دروغ ویل، نو ځکه د چا باور پرې نه راته، ځکه بوش ته دا نظر پیدا شو، چې دوی ذروي وسله لري. دا دوه نظرونه وو: یا دا چې دا وسله لري او یا یې هم جوړولای شي. ملګرو ملتونو ویل: که عراق د ملګرو ملتونو قوانین نه مني باید له زوره کار واخیستل شي.

پوښتنه: یو برخوال وپوښتل: سمه ده چې عراق د ملګرو ملتونو قوانین ونه منل، امریکا هم د ملګرو ملتونو قوانین ونه منل؟

ځواب: د ملګرو ملتونو په چارتر کې راغلي دي، هر ملک چې غواړي خپل علایق وساتي، نو حمله کولای شي، خو دا کار

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وخت عادلانه دی، چې څوک په داسې حالاتو کې د ملګرو ملتونو ملاتړ ولري، يو ملک حق لري د بل هېواد له جابر حکومت څخه د هغه رعيت خلاص کړي. کولای شو په دې باب زيات بحث وکړو. پر ۱۹۹۱ م کال له عراق سره يو اوربند و، نه سوله، عراق تر پايه دا قرارداد ونه مانه.

د ځواب دوام: د پاکستان په باب موږ نه پوهېدو، ځينې شواهد سم وو او ځينې ناسم، د استخباراتو د همدې نابشپړو معلوماتو پر اساس پرېکړه کېږي، د (صدام) په اړه هم دقيق نه پوهېدو، زموږ د بهرنيو چارو وزارت هم وويل چې نه پوهېږو، خو فکر کوو، د C.I.A موقف دا و، چې موږ نه پوهېږو، خو امکان لري، حقيقت دا دی، چې جمهور رئيس په (C.I.A) کې يو دفتر درلود، چې دا راپورونه وخېږي، خو دې سره سره دا د C.I.A لپاره يوه د شرم خبره وه. د عراق په باب اشتباه د سپټمبر پر (۱۱) پر پاکستان هم شوې وه، نو ځکه د (C.I.A) په جوړښت کې د تغير مفکوره مطرح شوه.

د پورتنيو څرګندونو د ځواب لپاره د اسرائيلو استازي (چيرمي اسيشروف) هم نوبت واخيست او د خپلو مفصلو خبرو په ترځ کې يې دې پوښتنو ته ځواب ورکړ، دلته يې د ځينو غټو ټکو يادونه کېږي:

ضروري نه ده، چې موږ تاريخ ته لاړ شو. پر ۱۹۴۸م کال اسرائيلو نه شو کولای د دوو دولتونو مفکوره رد کړي، کله چې له (سينا) څخه خارج شو له مصر سره مو سوله وکړه، له غزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه چې بهر شو، د سولې پر اساس بهر شو، له دې توافقاتو څخه ځینو سره یې اسرائیل موافق دي، اختلاف پرې نه شته، ماته یو شی ډېر عجیبه ښکاري؛ ویل کېږي، چې امریکا له اسرائیلو سره خصوصي روابط لري، یا مشترک خوصیات لري. امریکا له نورو عربي هېوادونو سره هم خصوصي روابط لري، لکه مصر، عربستان، عمان، لبنان، په فلسطین کې محمود عباس او نورو سره، همدا رنګه پاکستان سره هم ښه روابط لري، که موږ تحلیل کړو، کومه رابطه چې د امریکا او عربو ترمنځ شته، اسرائیلو سره هغومره نه ده، ایا دا خبرې اسرائیلو ته سختې او ګرانې پرېوزي؟ نو چې داسې نه ده کله چې اوباما جمهور رئیس شو، لومړی شخص یا جمهور رئیس ته یې چې ټېلفون وکړ، هغه یو عربي هېواد (مصر) و، د هغه هېواد جمهور رئیس ته یې ټلیفون وکړ.

حتی کله چې د سولې خبرې کېږي، اسرائیل پرې هېڅ نه خبرېږي، حتی ځینې اسرائیل په دې نظر دي، چې د سولې دا ډول خبرې د اسرائیلو حکومت کمزوری کوي.

د مراکش د استازي پوښتنه: د امریکا د دوو لویو ګوندونو په باب زموږ له خلکو سره تشویش موجود دی، زموږ خلک فکر کوي چې جمهوري غوښتونکو زموږ زیات ملاتړ کاوه، خو دا بل ګوند نه؟

ځواب: هر حکومت چې راځي هغه نه شي کولای ټوله بهرنۍ پالیسي بدله کړي، بلکې دلته یو تداوم موجود دی، تر کومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځایـه چې زه متوجـه شـوی یـم، جمهوریت غوښـتونکي بهرنـۍ پالیسۍ ته زیاته توجه کوي.

ددې ځـواب پـه دوام بـل پروفیـسور وویـل: زه یـو جمهـوري غوښتونکی یم، موږ فکر کوو لومړی باید زموږ خپـل علایق پـه پام کې ونیول شي او بیا توازن پـه پـام کې وساتل شي، مـوږ یـو لوی هېواد لرو، موږ همېشه په مجادله کې یو.

پوښتنه: عراق څخه مو د عسکرو د ایستلو مسئله ولې مطرح کړه؟

ځواب: جمهور رئیس ښـه پرېکړه کـړې ده، خـو رسنۍ همېشه جنجالیزو مسایلو تـه لمـن وهي، موضـوع د دوو قوتونو ترمنځ تفـاوت دی، (مقصد یې لـه اجرائیـه او مقننـه قوتونو څخـه دی) خو اوس دواړه له یوه ګوند څخه دي، اوس نو جمهـور رئیس تـه هم اسانه ده، چې له مخالف ګوند سره معامله وکړي.

د اردن استازی: هېڅوک اشغال ته قانوني بڼه نه شي ورکولای. که نړیوال قوانین په پام کې ونیسو، نو هر څوک د خپـل هېـواد د دفاع حق لري، پـه عـراق کې ستاسې عملونو تـه توجیـه نـه شي پیدا کېدلای، دلته یوه خبره کوئ او د فلسطین موضوع کې بیـا غلي پاتې شئ! که تاسې واقعاً سوله کوئ لـه حکومتونو سره یې مه کوئ له خلکو سره سوله وکړئ!

په دې منځ کې یوه بله پوښتنه هم مطرح شوه: پـه منځنـي ختیـځ کـې یـوازې اسـرائیل ذروي وسـلـه لـري، د اتـومي وسـلـې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ممنوعیت تړون هم نه لاسلیکوي، دوی هم نړۍ او سیمې ته یو خطر دی، پر دوی ولې فشار نه راوړل کېږي؟

ښاغلو پروفیسورانو څه نا څه دې پورته پوښتنو ته ځوابونه ورکړل، خو فکر کوم داسې رانه ځوابونه نه وو، چې سړي یادښت کړي وای او یا هم کېدی شي زما پرې سر خلاص نه شو او یا هم ژباړن سم ونه ژباړلای شول.

موږ ته له انګرېزي څخه دري ته ژباړه کېدله او ما بیا راساً له دري څخه اتومات پښتو ته ژباړله او متن مې راساً پښتو لیکه، نو په دې ډول له یوې ژبې بلې او له بلې څخه بلې ته ژباړه کېدله او هم مې لیکله.

په دې ډول کېدی شي ډېر الفاظ او مانا په دوو ژباړو کې الوتې وي، خو څرنګه چې ما هملته سم لاسې یادښتونه اخیستل، نو بیا هم تر یوه حده باوري یم چې اساسي ماناوې مې سمې قید کړې دي. کله کله به د ژباړې په فني وسایلو کې هم ستونزې وې، کله به ژباړونکو هم غاړې صافولې او یو بل ته به یې ځای پرېښوده، کله کله به ځینو مفاهیمو هغوی ته هم خوند ورنه کړ، نه به یې ژباړل، خو څرنګه چې ما له انګرېزۍ څخه هم تر یوه حده ګټه اخیستلای شوه، نو ځکه مې جالب او ضروري شیان لیکلای شول.

خو د پورتنیو دوو پوښتنو د ړنو ځوابونو پر لیک بریالی نه شوم. دې پسې د عراق استازي همدې پوښتنو ته په غبرګون کې وویل: ((امریکایان چې په عراق کې نه وو، هم په زرګونو خلک

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلته وژل کېدل)) مانا دا چې پر امریکایانو باید انتقاد ونه شي. دې غونډې او بحثونو تر غرمې پورې دوام وکړ.

د ملي امنیت شورا په ودانۍ کې غونډه: تر ماسپښین وروسته د ملي امنیت شورا دفتر ته لاړو. دا دفتر سپینې ماڼۍ ته ورخېرمه په نږدې یونیم سل دوه سوه مترۍ کې موقعیت لري. دا یوه پخوانۍ ودانۍ وه، چې نږدې یو سل و ځلوېښت کاله وړاندې جوړه شوې ده. خو وخت پر وخت یې پرې کار کړی او د نوي عصر له غوښتنو سره یې برابره کړې ده.

ودانۍ ته تر معمولو مقرراتو وروسته ورننوتو او په لفټ کې پورته شو (۴۵۰) نمبر تالار ته لاړو. د سیمینار ددې برخې چلوونکي وو، لورېنس وېلټ، کول جون ووډ Col John Wood او ځینې نور یې وېناوال وو. د امنیت شورا دا تالار که څه هم وړوکی و، خو د غونډې او سیمینارو لپاره ټولې تخنیکي اسانتیاوې یې لرلې، نږدې (۱۰۰-۱۲۰) کسان به په کې ځایېدل.

د غونډې تر پیل دمخه د غونډې د وینډوی له خوا یادونه وشوه، چې وخت کم دی، پوښتنې باید لنډې او مشخصې وي. باید وویل شي چې دا پوښتنې نه کوم رسمي سند دی، نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثبتېږي او نه چاپېږي، څوک چې کله پوښتنه کوي هيله ده تر پوښتنې د مخه خپل ځان هم معرفي کړي ! دلته په امنيت شورا کې دا مسولين ډېر مصروف دي، لومړی تاسې ته خپلې خبرې کوي او بيا ستاسو پوښتنو ته ځوابونه درکوي.

په پيل کې د امنيت شورا مرستيال ښاغلي (ووډ) خبرې وکړې. ووډ په خپلو خبرو کې وويل: زه د امنيت شورا د مشاور (جنرال جونز) په استازی خبرې کوم. زه د امنيت شورا د دندو په باب بحث کوم. د امنيت شورا ټول کارکوونکي همدلته کار کوي. دا ودانی پر ۱۸۷۰ م کال جوړه شوې ده. هغه وخت دا د نړۍ ډېر لوی تعمير و. پر هغه وخت درې وزارتونه (د بهرنيو چارو، بحريې او دفاع وزارتونه) په همدې تعمير کې وو. ځکه چې دا تعمير سپينې ماڼۍ ته ډېر نږدې و. پر تېرو وختونو د دولت مختلفې ادارې دلته وې، پر دې تعمير مو ډېرې پيسې ولګولې، چې دا تعمير له نويو غوښتنو سره عيار کړو. د امنيت شورا درې غټې دندې لري:

ـ د جمهور رئيس لپاره مامورين او مشاورين او د بېلابېلو وزارتونو ترمنځ هماهنګي برابرو او همکاري کوو. د هر جمهور رئيس د امنيت شورا ټيم توپير کوي، د ځينو ټيم لوی او د ځينو کوچنی وي. نن به مو د جمهور رئيس او باما خبرې اورېدلې وي. له ۱۹۴۷م کال راهيسې جمهور رئيس، مرستيال يې، د بهرنيو چارو او دفاع وزارت، لوی درستيز او پخوا (C.I.A) ډايرکټر هم په امنيت شورا کې راټاله وو. دلته په امنيتي شورا کې يو يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

منشي کار کوي، چې د جمهور رئيس له غوښتنې سره سم کارونه پرمخ وړي. اوس دلته (۳۰۰) کسان کار کوي. د کار دوه طريقې دي، يو منطقه يي چارې پرمخ وړي، بل يې استخباراتي، دفاعي، تروريزم ضد او نورې چارې پرمخ وړي.

او زه (ووډ) د افغانستان د چارو مسول يم. دا برخه د بوش د ادارې پر وخت رامنځته شوه، چې د افغانستان او عراق پر مسايلو بايد فوکس وکړي. خو دا ادارې د تغير په حال کې دي، کېدی شي اوس منطقه يي بڼه خپله کړي، تېره ورځ مېرمن کلنټن وويل: ((د تېرو کلونو په ترڅ کې د افغانستان په باب هڅې ډېرې ګټورې وې.)) مېرمن کلنټن سره افغاني هئيت هر څه په ډاګه وويل، مېرمن کلنټن وويل: ((يو مشترک دښمن لرو او بايد په ګډه يې پر ضد مبارزه وکړو.)) دې خبرو کې د دواړو هېوادونو لوړ رتبه مامورين حاضر وو. په دې غونډه کې وويل شول: زيات برياليتوبونه ترلاسه شوي، خو بيا هم زموږ او د افغانستان پر وړاندې ډېره اوږده لاره پرته ده. تر دې وروسته پوښتنو ته وخت ورکړل شو.

د پاکستان استازي طارق چوهدري پوښتنه وکړه: تاسې د استخباراتي معلوماتو د ګډولو په باب خبرې وکړې، دا بې پيلوټه الوتکې چې کله بمباري کوي، دا بمباري سمه نه ده، موږ دا نه منو، چې زموږ پر خاوره دې تجاوز وشي.

ځواب: مشخص ځواب نه درکوم، په تېره بيا د عملياتو په باب، خو د مشترکو وجو په باب غواړم، څه ووايم، زموږ دښمن

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشترک دی، افغانستان باید د القاعدې پرضد په خپله خاوره او پاکستان باید په خپله خاوره کې مبارزه وکړي. خو که استخباراتي معلومات سره مشترک شي ښه به وي. امریکا غواړي دا دریواړه هېوادونه مشترکه همکاري ولري او خپل استخباراتي معلومات یو بل سره شریک کړي.

تر دې ځواب وروسته د افغانستان له هئیت څخه ښاغلي صبغت الله سنجر لاس پورته کړ او دا پوښتنه یې مطرح کړه:

د افغانستان مسایلو ته د ګاونډیو مخ راګرځول، په افغانستان کې د ډیموکراسۍ پر وړاندې ستر چلېنج نه دی؟ او بل ایا امریکا خو به افغانستان د نویمو کلونو په شان بیا هېر نه کړي او موږ به بیا ګاونډیو هېوادونو ته یوازې پرې نږدي؟

ځواب: کومه ډیموکراسي، چې اوس هلته شته، د افغانانو او د هغه هېواد د جمهور رئیس د هلو ځلو برکت دی، کوم تهدید چې هلته شته، ستاسو شهامت به یې دفعه کوي، خو کوم ضمانت نه شته، چې بهرنیان به دا خطرونه رفع کوي، موږ پر افغانانو باور لرو، دا چې امریکا پخوا غفلت کړی، موږ ورڅخه واقعاً خجالت یو، خو اوس موږ هېڅکله تاسې نه شو هېرولای، ډیموکراسي باید ستاسو د خلکو له خوا تضمین شي او موږ یې ملاتړ وکړو.

د عراق د استازي پوښتنه: ایا امریکا، چې له عراقه وځي، د عراق د اردو قوت یې د موازنې لپاره سنجولای دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: زه ډېره ښېنه غواړم، زه د افغانستان د برخې مسول یم، زه سم ځواب نه شم درکولای، خو موږ پر عراقیانو باور لرو.

د سیمینار په دې برخه کې یو بل وینا وال راغی، ده د منځنی ختیځ او افریقا په باب خبرې وکړې. ده ډېره موده د امریکا له کانګرس سره کار کړی دی. ده هم وویل چې د نوې ادارې په راتګ سره د امنیت شورا ادارې هم تغیرېږي. اوباما په خپلې انتخاباتي مبارزې کې څرګنده کړې وه، چې د منځني ختیځ په اړه خبرې کوي. د غزې مسلې دا خبره نوره هم ډېره مهمه کړه، چې دې موضوع ته زیاته توجه په کار ده، اوس چې په غزه کې کوم اوربند دی، موږ غواړو دا وغځوو. اوس سبا د مصر شرم الشیخ ته مېرمن هیلري کلنټن روانه ده، زه هم ورسره ځم. کوښښ کوو د غزې د بیا جوړونې لپاره پیسې راټولې کړو. د بهرنیو چارو اکثره وزیران، چې مېرمن کلنټن سره ګوري، کوښښ کوو، چې د مرستې د زیاتونې په باب ورسره خبرې وکړو. باور دی، چې اکثره به د دې وړاندیز ملاتړ وکړي، کار کوو، چې دلته د جګړې مخه ونیول شي، کوښښ کوو، چې ټوله سیمه د سولې په یو کنفرانس کې شامله کړو. د اوباما له خوا اجازه ده، چې د سولې ښې لارې چارې ولټول شي. اکثره هېوادونه باید د سولې په دې بهیر کې شریک شي. اوباما تراوسه پورې څو ځله د منځني ختیځ مسئله یاده کړې ده. خو دا مسئله دلته پای نه مومي، دا باید دوام پیدا کړي. د ایران په هکله کوښښ کوو، چې دا هېواد په سیمه کې د سولې لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

همکاري وکړي، نه دا چې ترهګرو ډلو سره مرسته وکړي.
اوباما وویل چې ایران سره مذاکرات کوو، خو تر او سه لا په دې برخه کې ستونزې شته، کله چې موږ له عراق څخه خپل لښکر وباسو، نو هیله من یو، چې عراق په سیمه کې خپل رول ولري.
پر دې وخت د پوښتنو نوبت را ورسېد:
د پاکستان استازي طارق چوهدري پوښتنه وکړه: له ایران او منځني ختیځ سره مو د مشکل د حل لپاره کوم وخت ټاکلی دی؟
ځواب: که وخت ورته تعین شي، نو دا به درسته نه وي، ځکه چې کېدی شي ځینې خلک دا وخت شاته وغورځوي.
د عراق یو استازي: ایران غواړي ذروي وسله ترلاسه کړي، د دې معضلې په باب د اوباما نظر څه دی؟
ځواب: د سولې او منطقې د ثبات لپاره زموږ تعهد دی، موږ دا سې هلې ځلې کوو، چې زموږ خبرې د سولې خواته لاړې شي او ایران د سیمې هېوادونه تهدید نه کړي.
د مصر د استازي پوښتنه: د امریکا پخوانۍ ادارې تعهد کړی و؛ د فلسطین او اسرائیلو د دوو خپلواکو هېوادونو د جوړېدو نظر به تائیدوي، خو اسرائیلو پر غزه حمله وکړه او درې زره فلسطینیان یې ووژل، مخکنۍ ادارې د عراق د ذروي وسلې مخالفت هم کړی و، یو ملیون کسان یې هم ووژل، د یو ملیون عراقیانو او شپږ سوه زره فلسطینیانو تر وژنې وروسته د امریکا پالیسي څه مانا؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: دا هر څه په تېرې ادارې پورې اړه لري، خو زه نه غواړم پر تېرې ادارې باندې انتقاد وکړم، کله چې پوځي عمليات پيل شي، نو هلته د ملکي تلفاتو پېښېدل ممکن وي. موږ غواړو عراقيان په خپلو پښو ودرېږي او خپل مشکل په خپله حل کړي.

د اردن هېواد د استازي پوښتنه: د (ټايمز) ورځپاڼې له مخې د اسرائيلو د بهرنيو چارو وزير ويلي، چې له حماس سره به خبرې وکړي. که دا رښتيا وي، دا خبرې به له قيد او شرط پرته وي او که نه کوم حکمت به په کې وي؟

ځواب: د مصر د شرم الشيخ په کنفرانس کې به محمود عباس او نور قانوني واک ولري، موږ د هغوی ملاتړ کوو. حماس داسې يو سازمان دی، چې له تروريزم او وحشت څخه کار اخلي، مخکې چې د سولې په اړه د دوی او د اسرائيلو ترمنځ کوم توافقات شوي وو، دوی هغه نه مراعتوي، خو د يوې ملي پخلاينې ملاتړ کوو، موږ داسې يو فلسطين غواړو چې ازاد او مستقل وي، ګاونډيو هېوادونو ته خطر نه وي، اسرائيلو سره ښه ګاونډيتوب ولري او ژوند ورسره وکړای شي.

د عراق د استازي پوښتنه: که ايران سره د اوباما خبرې ناکامې شي نو څه به کېږي؟

ځواب: زه په دې باب اوس بشپړ ځواب نه شم درکولای.

د امنيت شورا او د کانګرس په استازيتوب د دوو ويناوالو تر خبرو وروسته د بهرنيو چارو وزارت په استازي راغلي کس

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې وکړې. دی په بهرنیو چارو وزارت کې د جنوبي او مرکزي اسیا مسول دی. ده د خپلو خبرو په پیل کې وویل: هیله ده چې په ملي دفاع پوهنتون (NDU) کې مو پروګرام ښه تېر شوی وي، زه په بهرنیو چارو وزارت کې د جنوبي اسیا چارو لپاره دویم مرستیال یم، په مرکزي اسیا کې مې تخصص زیات دی، خو د جنوبي اسیا په برخه کې هم معلومات لرم، د بهرنۍ پالیسۍ په برخه کې موږ غواړو، د نورو ملاتړ ترلاسه کړو.

د سریلانکا هېواد استازي پوښتنه وکړه: د سریلانکا په باب د هندوستان د پالیسۍ په اړه ستاسو نظر څه دی؟

ځواب: موږ چې له هندوستان سره کوم روابط لرو، هغه د پاکستان او سریلانکا په قیمت نه تمامېږي، موږ غواړو ټولو سره ښه روابط ولرو. موږ د سریلانکا حکومت او تامیل پړانګان تشویقوو، چې جنګي حالت رامنځته نه کړي. موږ هیله لرو، چې د سریلانکا حکومت داسې طریقه وکاروي، چې ملکي تلفات رامنځته نه شي.

یو بل برخوال دوه پوښتنې مطرح کړې: ستاسو یو مسول د یوه قوي مرکزي حکومت په باب خبرې وکړې، خو اوسنی حکومت پر ټول افغانستان واکمن نه دی، کرزی هم قوي شخص نه دی، پخوا داسې کوم مثال لرئ، چې کوم حکومت داسې یوه بېلګه وي؟

ـ هندوستان ولې تر اوسه پر دې نه دی بریالی شوی، چې خپل هېڅ ګاونډي سره ښه روابط ولري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: لومړی به دویمې پوښتنې ته ځواب ورکړم: زه په دې موقف کې نه یم، چې ووایم هندوستان چا سره ښه روابط ولري او چا سره یې ونه لري. موږ هیله لرو زموږ او د هندوستان روابط نور هم زیات شي، هر ګاونډی له خپل ګاونډي سره مشکل لري، خو موږ هیله لرو، چې د هند روابط له نورو سره ښه شي.

د لومړۍ پوښتنې په باب باید ووایم: د افغانستان په باب باید دقیق بحث وکړو. ځکه هغه هېواد له بهر څخه یو ډول ښکاري، خو په داخل کې یې واقعیتونه بل ډول دي. د اوباما اداره ژمنه ده، چې نور هېوادونه هم په دې سوله کې شامل شي. امریکا په یوازې ځان دا مشکل نه شي حلولای. هره اداره د خپل کار په پیل کې خپل مسیر ټاکي. په تېره اوونۍ کې موږ ستراتیژیک مذاکرات درلودل، طبعاً دا ډول مذاکرات مسیر ته بدلون ورکوي.

د نیپال هېواد استازی (ډابرسنګ ګورن): جنرال بارنو پرون وویل: چین او هندوستان زموږ رقیبان دي، خو دښمنان نه دي، که دوی خپلې ایډیالوژۍ ته بدلون ورکړي، نو بیا به هم رقیبان وي؟ د نیپال په باب مو نظر څه دی؟

ځواب: زه خپله هلته حاضر نه وم، چې جنرال بارنو څه ویلي دي، نو ځکه قضاوت هم نه شم کولای، چین، هندوستان او روسیه، چې د نفوس او مساحت له مخې یې ارزوې، نه شې کولای له ورو هېوادو سره یې پرتله کړې، تاسې نه شئ کولای

(c) ketabton.com: The Digital Library

ووايئ دوی رقيبان دي که دوستان، له ګاونډيانو سره د چين اړيکي ځينې وخت دوستانه وي، د امريکا سيستم داسې دی چې همېشه رقيبانه دی، يانې د رقابت خصلت لري، ان زموږ خپل داخلي سيستم هم د پخواني تجارت غوندې پر رقابت ولاړ دی. تاسو دلته د بېلابېلو برخو ترمنځ رقابت وينئ، ځينې کسان پر دې رقابت انتقاد هم کوي، خو موږ په دې کې يو قوت وينو، چين او امريکا اوس ښه روابط لري، خو ددې تر څنګ رقيبان هم دي. د نيپال په باب بايد ووايم، چې امريکا غواړي له نيپال سره يوه ښه رابطه ټينګه کړي، چې هغوی پرمختګ وکړي او د خپلو خلکو غوښتنو ته ځواب ووايي. امريکا د نيپال ملاتړ کوي. زموږ هيله ده، چې نيپال او ګاونډيان يې دا ستونزې حل کړي، موږ ته پته ده، چې دا موضوع حساسه ده، اند ېښنه ورته شته، خو موږ هيله لرو، چې دا مشکلات هغوی په خپله حل کړي، د امريکا مداخلې ته په کې ځای نه شته.

د افغانستان له هئيت څخه ښاغلي صبغت الله سنجر پوښتنه وکړه: زه ستاسو دا نظر تائيدوم، چې له افغانستانه لرې پر افغانستان قضاوت سم نه برېښي، رابرټ ګيټس ويلي چې موږ افغانستان کې ايډيال حکومت نه شو جوړولای، دا څه مانا لري؟

ځواب: زه د رابرټ ګيټس د کلماتو پر جوړښت نه پوهېږم، خو زه دومره بايد ووايم، چې افغانستان کې بايد داسې يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومت وي، چې د خلکو غوښتنې پوره کړي. پوځي حل لاره، یوازینۍ حل لاره نه ده.

د ترکیې هېواد د هئیت په استازۍ یو تن پوښتنه وکړه: د مرکزي اسیا د هېوادونو په باب مو نظر څه دی؟

ځواب: دا زما د کار موضوع نه ده، نو ځکه په دې باب دقیق څه نه شم ویلای، خو دلته داسې فکر کېږي، چې دا هېوادونه د لویې لارې پر سر پراته هېوادونه دي، ددې هېوادونو تر ازادېدو وروسته دلته داسې فکر کېږي، چې دا هېوادونه باید یو ځل بیا له سره مطالعه شي.

د سیمینار ددې برخې بل وینااوال، د ملي دفاع وزارت کارکوونکی و، ده د دفاع وزارت په بېلابېلو ادارو کې کار کړی، په دې وزارت کې د سیمه ییزو مطالعاتو د څېړنو مسول و. ده په خپلو خبرو کې وویل: ملي امنیت شورا کې د دفاعي پالیسۍ چارې پرمخ وړم، تر دویمې نړیوالې جګړې وروسته کانګرس جمهور رئیس ته وویل چې د امنیت شورا سیستم باید تغیر شي. هغه وخت هماهنګي نه وه، نو ځکه یې دا اداره جوړه کړه، دنده یې دا ده، چې د ټولو وزارتونو کارونه باید هماهنګ او جمهور رئیس ته یې وړاندې کړي.

د دفاعي پالیسۍ دفتر د دفاع وزارت ګزارشونه منظموي، پر دې برخې زه کار کوم، همدارنګه نورې برخې. افغانستان ته یو ځانګړی دفتر لرو، مورږ شپږ بېلابېلې څانګې لرو، چې پر ذروي، ستراتیژیکو او نورو مسایلو کار کوي. په پوځي برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې جمهور رئیس ته بیانیې هم لیکو ، د دفاع وزارت پر بو د جې هم کار کوو ، په جنوبي کوریا او نورو سیمو کې زموږ د عسکرو د شتوالي او انتقال مسایل څېړو او همدا رنګه له جمهور رئیس سره د عاجل تماس نیولو چارې هم ترسره کوو.

د مصر استازی: د روسیې د پرمختګ، له مصر سره د رابطې او ساړه جنګ په باب پوښتنه وکړه.

ځواب: دا تر وخته دمخه خبرې دي، د اوباما د ادارې ټولې (۴۷) ورځې تېرېږي. موږ باید منتظر پاتې شو ، چې نوې اداره څه پالیسي غوره کوي.

تر دې وروسته ما (یون) هم ورځخه یوه پوښتنه وکړه: افغانستان ته درې شیان اساسي خطرونه دي. ترهګر، مخدره مواد او جنګسالاران. ددې دوو په باب ستاسو پالیسي له پیله بیا تر دې دمه مشخصه وه، خو د جنګسالارانو په باب مو پالیسي مشخصه نه وه، ددې پرځای چې مهار یې کړئ نور امتیازات مو هم ورته ورکړل، ایا ددې نوې ادارې په راتګ سره به د جنګسالارانو پر وړاندې ستاسو په پالیسی کې کوم تغیر راشي او که نه همغه زړه په زړه به وي؟

ځواب: راځئ چې په ډېر احتیاط خبرې وکړو ، زموږ پالیسي د تغیر په حال کې ده، کېدی شي د نوې میاشتې په بهیر کې تکمیل شي، کېدی شي دا پالیسي دې حالت ته تغیر ورکړي. نوی جمهور رئیس وایي موږ باید د خپلې اردو وظایف مشخص کړو ، زه هم دا وایم چې موږ باید احتیاط وکړو. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان په باب پالیسي باید ټول مسایل په پام کې ونیسي، په دې پالیسۍ کې باید ټول اقتصادي، سیاسي او پوځي مسایل په پام کې ونیول شي.

د یو عربي هېواد استازي پوښتنه وکړه: دفاع وزیر رابرټ ګیټس په یوه مقاله کې، چې تېره میاشت یوې ورځپاڼې خپره کړې وه، په منځني ختیځ کې یې د یوه پوځي ساختمان د جوړېدو خبره کړې وه. دا خبره به پر منځني ختیځ څه تاثیرات ولري؟

ځواب: ټول خدمات چې له پورته ترکښته دي دا خدمات باید پوره شي. زموږ څېړنه له ۲۰۰۲م کال څخه پیل شوې ده. له تجهیزاتو، پرسونل او امکاناتو نیولې تر اهدافو پورې دا ټول مسایل په کې شامل دي.

د عراق استازی: له عراقه تر وتلو وروسته به هلته پوځي مرسته څنګه کېږي؟

ځواب: زه د (۲۰۱۰)م کال د بودجې پر مشخصاتو نه پوهېږم چې تراوسه تر کار لاندې ده، جمهور رئیس وویل چې د اګست تر (۱۱) وروسته به له عراقه د عسکرو وتل پیل شي، د تروریزم پر ضد جګړه به د عراق پر غاړه کېږي که نه؟ زه اوس د هغه وخت پر لګښتونو نه پوهېږم.

د عمان استازی: زما سوال د بحري عملیاتو په باب دی؟ د (هرموزتنګي) د بندولو احتمال دی، څوک د دې مسلې تر شا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولاړ دي؟ دوی څه غواړي؟ دې مسلې موږ ټولو ته اندېښنه راپیدا کړې ده.

ځواب: دا پوښتنه د سپینې ماڼۍ لوړ رتبه مامورینو ته راجع کېږي، هغوی باید دا مسئله د بحرونو د ساتنې له پلوه وڅېړي، ایا د سومالیې له حکومت سره معامله وکړي؟ یا له بحري غلو سره؟ او یا هم له بحري ځواکونو سره؟ اوس هم زموږ د بحري ځواکونو یوه عمله هلته په دې عملیاتو کې شامله ده. یو پلان باید جوړ شي، خو وخت او زمان غواړي، کله چې دا خلک نیول کېږي، چېرته یې یوسو؟ چېرته یې محاکمه کړو؟ ځکه چې نړیوالې او به یوه اوږده سلسله لري (کینیا) ویلي: که موږ یې ونیسو، نو موږ یې باید محاکمه کړو، زه پر ډېرو جزئیاتو نه پوهېږم، خو ځینې عملیات محرمانه دي، تشریح یې اوس ماته مناسبه نه ښکاري.

د پاکستان د استازي پوښتنه: له ۲۰۰۱م کال څخه د امریکا اردو په افغانستان او عراق کې دخیله ده، دا چې کامیاب دي که نه؟ دا بېله پوښتنه ده، خو ایا د امریکا ځوانان تر اوسه پورې له دې جګړو څخه ستړي شوي نه دي؟

ځواب: پخوا دا اندېښنه وه، خو اوس نه شته، اوس هم موږ ډېر ځوانان لرو، چې په خپله حاضرېږي افغانستان ته لاړ شي، ځکه چې دوی ته خپل هېواد ګران دی، نو ځکه یې دفاع لپاره هلته ځي. د امریکا حکومت اعلان کړی؛ که څوک هلته ځي، نو امتیازات یې هم زیات دي، د امریکا ځوانان غواړي نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېوادونو تـه لاړ شـي، هغـه هېوادونـه هـم وګـوري، هلتـه کـار وکړي، مختلف دلایل دي، خو څوک چې داوطلبان دي د هغـوی شمېر زيات دی. دا شمېر ان دومره زيات دی، چې د سږ کال پـه اوړي کې يې د داوطلبانو نوملیکنه بنده کړه. ځکه چې څوک هلتـه تللي، نـه غـواړي، چـې ژر بېرتـه راشـي، ان مـوږ تـر خپـل مهالوېشه دمخه يو.

د پاکستان د همدې استازي (طارق چوهدري) بلـه پوښـتنه: پاکستان غواړي ځان له دې افراطينو خلاص کړي، خو امريکا پاکستان ته F-۱۶ الوتکې ورنه کړې!

ځواب: په پوښتنه مو سم پوه نه شوم، هيله ده د ټلېفون نومرې مو راولېږئ، ځواب به يې درولېږم.

د افغانستان لـه هئيت څخه سنجر صيبپ بلـه پوښتنه وکړه: اوباما په خپل انتخاباتي کمپاين کې وويـل: ترهګري سرحد نـه لـري، هـر چېرتـه چې وي، هلتـه بـه ورپسې ځـو، ايـا اوس بـه لـه افغانستانه لرې نورو سيمو ته هم د ترهګرۍ پـر ضـد لاړ شـي کـه نه؟

ځواب: زه دې پوښـتنې تـه فکس ځواب نـه شـم ورکولای. ددې لپاره به دا نوې اداره يوه نوې ستراتيژي جوړوي، تروريزم ضد مبارزه کې به کوم تغير رانه شي، ټول پر دې بـاور دي، چې دا يـو خطر دی، يـوازې کوم څه چې بدلېـدلای شـي، هغـه پـه دې برخـه کـې د سـتراتيژۍ بـدلون دی. سـتراتيژي هـر وخـت بـدلېږي، نـه يوازې په يوځي برخه، بلکې په نورو برخو کې هم د تغير وړ ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدي پوښتنې سره په ملي امنیت شورا کې پروګرام پای ته ورسېد او د هوټل پر لوري رهي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار پنځمه ورځ
(په واشنګټن کې د ځینو ځایونو لیدنه کتنه)

د فبرورۍ ۲۸مه د شنبې ورځ له ټاکلي مهالوېش سره سم، د تفریح او چکر ورځ وه، پر دې ورځ مو باید په واشنګټن کې ځینې مهم او تاریخي ځایونه کتلي وای. که څه هم په امریکا کې تاریخي ځایونه نه شته؛ اکثره ودانۍ په کې نوې جوړې شوې دي، ډېر تاریخي ارزښت نه لري، خو بیا هم د امریکا د تاریخ په اندول هغوی ته ډېر ارزښت لري. عجیبه خبره خو لا داده، چې د امریکا متحده ایالاتو د حکومت په چوکاټ کې د اطلاعاتو او کلتور وزارت تشکیل اصلاً نه شته، رسنۍ ټولې ازادې او یا په اصطلاح شخصي دي، یوازې یو څو لیدنۍ او اورېدنۍ رسنۍ له بهرنیو چارو وزارت څخه الهام اخلي، نور نو هر څه ازاد دي.

د واشنګټن د ځینو سیمو د لیدنې په لاربښوونه کې یې لا دمخه موږ ته ویلي وو، چې هر ډول لباس کې راتللای شئ او همدارنګه خپل یاران دوستان هم رابللای شئ. د سهار (۹) بجې باید په هوټل کې راټول شئ، همداسې وشول، نهه بجې او پنځه لس دقیقې مو له هوټله حرکت وکړ. پروفیسور کول ډن کورفیس (Col.Don Curfiss) زموږ لاربښود و. نوموړي پروفیسور وویل: درې کاله کېږي، چې په نیسا سنټر کې کار کوم، دلته درس ورکوم، خو کله کله مېلمنو ته هم چکر ورکوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی یې د واشنګټن ښار د جوړېدو په باب خبرې وکړې، چې څنګه د دوو ایالتونو ترمنځ پرې موافقه وشوه. ده وویل: دا د اساسي قانون په واسطه رامنځته شوی دی. په پیل کې موږ دوه اساسي قوانین درلودل، چې د هغو په واسطه امریکا منځته راغله، یو قانون ناکام شو، نو بیا سیاستوالو بل اساسي قانون جوړ کړ، چې قوي مرکزي حکومت یې رامنځته کړ، نو ځکه واشنګټن ددې مرکزي دولت پایتخت شو، له دوو ایالتونو څخه یې یوه یوه برخه واخیسته یانې له ویرجینا او مریلینډ څخه، تر هغه وروسته انجنیرانو ورته نقشې جوړې کړې او ورو ورو دا ښار رامنځته شو. اوس لومړی د یوه پارک خواته ځو، دې ته ملي پارک وایي، د اوباما د جمهوري ریاست د تحلیف مراسم همدلته ترسره شول، د جورج واشنګټن ابده (یادګاري څلی) هم همدلته دی. واشنګټن ښار په جبه زار کې جوړ شو، ځکه کمه وه، چې تاریخي ابدې یا څلي په کې جوړ شي، هر تاریخي څلي د جوړېدو پر وخت یو جنجال درلود. د اوباما د تحلیف تاریخي مراسمو لپاره نږدې یو نیم ملیون کسان همدې ملي پارک ته راغلي وو. د امریکا د یو بل پخواني ولسمشر ابراهم لینکن (Abraham Lincoln) ابده هم همدلته ده. اوس

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلک پوهېږي، چې دا اساسي قانون څومره قوي دی. په پیل کې هر ایالت غوښتل چې یوې

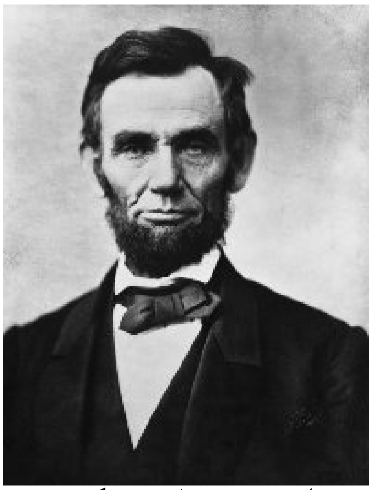

بلې خواته لاړ شي، خو د ابراهم لینکن مفکوره دا وه، چې داسې یو میتود باید جوړ شي، چې ټول ایالتونه د یوه اساسي قانون تر چتر لاندې راشي.
کله چې ملي پارک ته کښته شو، نو رښتیا هم ډېر لوی پارک و، زموږ ژباړن وویل چې د اوباما د تحلیف په مراسمو کې ډېر زیات خلک راغلي وو، سره له دې چې پر هغه ورځ ډېر یخ هم و، خلک په منظمو لیکو کې ولاړ وو او دلته د پښې د ایښودلو ځای نه و، د امریکا له ګوټ ګوټ څخه په ملیونو خلک راغلي وو، خو ټولو ته لا ددې امکان پیدا نه شو، چې تر دې پارکه ځان راورسوي. په پارک کې پر دې ورځ هم خورا یخني وه، په واشنګټن کې داسې تونده او تېز باد لګېږي، چې لکه غشي غوندې د سړي له سینې وځي، عیناً لکه په سخت ژمي کې چې څوک د کابل ښار په پامیر سینما سیمه کې ولاړ وي او د چهلستون له لوري یخ باد او سیلۍ ته یې خپله سینه نیولې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ټولو د مخه د ابراهم لینکن ځلي ته لاړو. ډېره لویه ګونبزه یې پرې جوړه کړې وه، د اعلیحضرت نادرخان پر مقبره چې کومه ګونبزه جوړه ده، دا وړه ده، خو هغه ډېره لویه او مجلله ده. د ابراهم لینکن مجسمه پر یوه لوړ ځای جوړه شوې وه، لینکن ته امریکایان زیات احترام

لري، ده د امریکا د یووالي مفکوره رامنځته کړه، عملاً یې د ېته کار وکړ او د بشري تعصبونو پر ضد یې مبارزه وکړه. لینکن په خپله یوه وینا کې وویل: ((داسې یو حکومت باید رامنځته شي، چې د خلکو له خوا وي او د خلکو لپاره وي.)) امریکا په کورنیو جګړو کې ډېر زیات رنځ وګاله، (۲۲۰۰۰۰) امریکایان په کورنیو جګړو کې ووژل شول. دې جنګ امریکا ته ډېر زیان ورسوه، خو یوه ګټه یې دا وه چې غلامي یې له منځه یوړه. د لینکن تر مړینې وروسته بیا یو وخت د تور پوستو مشر مارتین لوترکینګ (Dr.Martin luther king) د همدې لینکن د وینا پر همدې ځای ودرېد، په لکونو خلک ورته راټول شوي وو: هغه په خپله وینا کې وویل:

((موږ باید د خپل کرکتر له

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخې وارزول شو، نه د رنګ، جنس، مذهب او نورو له مخې، زموږ هېواد خپله له ځان سره مجادله کړې، دلته باید کرکتر معیار وګڼل شي، نه نور ارزښتونه...))

د ابراهم لینکن ځلي تر لیدو وروسته مو درې څلور دقیقې پلی مزل وکړ، هوا خورا سړه وه، لږ څه وړاندې هلته د هغو امریکایانو لپاره یادګاري ځلی جوړ شوی و، چې د ویتنام په جګړه کې وژل شوي دي. د امریکا تر جوړېدو وروسته، د ویتنام جګړه د امریکایانو لپاره یوه ډېره ترخه خاطره او ترخه تجربه وه. په دې جګړه کې (۵۸) زره امریکایان وژل شوي دي. امریکایانو هم پر ویتنام ډېره بمباري کړې او تر یو ملیون زیات ویتنامیان یې وژلي دي، خو جګړه دا سې یو تریخ سبق وي، چې د ملامتۍ بار یې هر وخت د ناکام پر اوږو بار وي، که څه هم ویتنامیانو تر امریکایانو په لسګونو ځله زیات زیان وزغمه، خو په پای کې بری د ویتنام او ماتې د امریکا په برخه شول. کله چې جګړه پایته ورسېده، نو د امریکا پر حکومت، د جګړې د قربانیانو د یادونې په اړه ډېر فشار راغی، بېلابېلې طرحې وړاندې شوې، یوه طرحه همدا وه، چې د ټولو لپاره باید یو ګډ یادګاري ځلی جوړ شي. ددې ځلي د جوړولو لپاره بیا هم د نقشو د جوړولو مسئله مطرح شوه. اعلان وشو، چې هر چا ددې ځلي لپاره تر ټولو ښه او معقوله نقشه جوړه کړه، نو همغه به عملي کېږي، ډېرو لویو کمپنیو او سترو انجنیرانو ډېرې عصري او لویې نقشې جوړې کړې، خو په پای کې د یوې ځوانې امریکايي

انجنيرې، چې تر ټولو يې عمر کم و، يانې تر (۲۲) کلونو لوړ نه و، د هغې نقشه ومنل شوه، د هغې د نقشې طرحه داسې وه، چې له يوې ټيټې نقطې پيلېدله، بيا همداسې مخ په بره ختله او بېرته ورو ورو مايله کښته کېدله يانې داسې:

ددې علت دا و، چې کله جګړه پيل شوه، نو د تلفاتو شمېر ډېر زيات نه و، ورو ورو تلفات زياتېدل، دا ليکه چې پورته ختلې د تلفاتو د زياتېدو ښکارندويي کوي، د جګړې د پای پر وخت

چې امريکا نوره له ويتنام څخه په شا کېدله، د تلفاتو شمېر راکمېده، نو په دې ډول دا ليکه د تلفاتو د شومره والي څرګندونه کوي، ددې يادګاري ځلي لپاره د يوه لوی حوض په شان ساحه په پام کې نيول شوې ده. له ښي او کيڼ لاس دواړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو اوو څخه ورته لاره شته، خو اصلاً له کینې اړخ څخه مخ ښي پلو ته باید سړی حرکت وکړي، چې ټول نومونه وګوري. نومونه د الفبې په ترتیب لیکل شوي او زماني محتوا هم په پام کې نیول شوې ده. له لومړني عسکره نیولې بیا تر وروستني عسکره پورې د ټولو نومونه او رتبې پرې لیک دي او هم د مړګ کال. ټول نومونه پر تورو مرمرینو ډبرو لیک شوي، لکه د تورو کاشي ډبرو په شان ښوی ډبرې دي، چې ښیښې غوندې ښکاري، بادو باران پرې تاثیر نه کوي. کله چې سړی دا صحنه وګوري، هلته سړي ته د یوې لویې غمیزې څرګندونه کوي، په تېره بیا د داسې یو ناکامې جګړې او غمیزې چې کوم مقدس هدف هم نه تعقیبوي، بل هېواد ته په جګړې پسې تللی یې او ماته دې هم په نصیب شوې وي. ما په ډېر ژور لید سره یو زیات شمېر نومونه تر سترګو تېر کړل، خو د ټولو نومونو لوستل ډېر ستونزمن کار و. همدا وخت هم یو شمېر امریکایان راتلل او د ځلي کښتنۍ برخې ته یې د تازه ګلانو ګېډۍ ایښودې، څو عکسونه مې لا داسې هم ولیدل، چې تازه په ګلانو پوښل شوي وو او د ځلي لاندینۍ برخې کې ایښودل شوي وو. همدلته مې یوه ښځه او یو سړی هم ولیدل، چې په ژړا یې سترګې سرې وې، کله چې یې تصویرونو ته کتل، نو خپله ژړا یې نه شوه ټینګولای، زموږ ژباړني (فوزیې) موږ ته وویل: دلته هره ورځ همدا حال وي، د جګړې د کلیزې پر مهال خو دلته د پښې ایښودلو ځای نه وي او ټول د خپلو خپلوانو د درناوي لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځي. سره له دې چې د ويتنام او امريکا تر جګړې څو لسيزې تېرې‌ږي، خو لا د جګړې خاطرې او ټپونه لکه د پرون هسې ژوندي دي. همدې يادګاري ډبرليک ته مخامخ د څو عسکرو او طبي پرسونل يوه داسې مجسمه ولاړه ده، چې له ورايه د سړي پام ځانته را اړوي، دا داسې يوه مجسمه ده، چې نظامي طبي پرسونل، د جګړې پر مهال يو ټپي عسکر د جګړې له ليکو انتقالوي او هغه ته لومړني طبي خدمتونه ترسره کوي. کله چې تر جګړې وروسته د جګړې د وژل شويو عسکرو په ياد څلی جوړېده، نو د جګړې ټپيانو، معيوبينو او طبي پرسونل اعتراض وکړ، چې زموږ يادونه ولې نه کېږي، موږ ته نور څه پاتي؟ همغه وو، چې حکومت ددوی د ياد او حق تازه ساتلو په

خاطر دا مجسمه جوړه کړه. کله چې د دوی لپاره دا يادګاري مجسمې په پام کې ونيول شول، نو بيا له جګړې څخه راستانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شویو، روغو او ژوندیو سرتېرو اعتراض وکړ، چې زموږ قربـــاني نــــو څــــه شــــوه؟

ممورږ ته هم باید یو یادګاري څلی جوړ شي، نو هغوی ته هم دا مجسمې په پام کې ونیول شوې. د جګړې له دې غمجن یادګاري څلي څخه د ژوند د مانۍ (سپینې مانۍ) پر لوري وخوځېدو. سپینه مانۍ چې اوس د نړۍ د ګڼو هېوادونو او سیاسي ډلو سیاسي برخلیک ورپورې تړلی دی د نړۍ په رسنیو کې ډېره یادېږي. تر هغې دمخه مو په ښار کې څو نورې ودانۍ هم ولیدلې، اکثرو ودانیو خړېخن رنګ درلود، لکه طبیعي رنګونه، د هند و پاکستان په شان تېز رنګونه، چې هره شېبه د سړي زړه وهي، هلته نه دي کارېدلي، ډېرې ودانۍ یې اصلاً هېڅ رنګ ته اړتیا نه لري. کله چې سپینې مانۍ ته ورسېدو، نو له موټره کښته شو، خورا یخ و، یخ شمال هم لګېده، د سپینې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماڼۍ مخې ته یو لوی چمن و ، چې ونې او کبلې په کې وې، ونې یې ښې دنګې وې، خو پر شنه چمن یې د یخنۍ له امله یو قسم

ټوکر غوړولای و ، چې یخ یې خراب نه کړي. هغه صفت، چې موږ د سپینې ماڼۍ اوریدلی و ، هغه شان نه و. په تیره بیا د شاعرانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ناظمانو په کلام کې. سپينې مانۍ ته ځکه سپينه مانۍ وايي، چې د انګرېزانو د واکمنۍ پر مهال دې ودانۍ ته اور اچول شوی و، تووله ودانۍ لوګي توره کړې وه، بيا يې ټول ځله رنګ کړه او په سپين رنګ يې رنګ کړه، له همغه وخته په سپينه مانۍ ونومول شوه. پخوا به هر سړی سپينې مانۍ ته په ازادانه ډول تللای شو، خو د سپټمبر د ۱۱ نېټې تر پېښې وروسته د هر چا تګ اوس هلته ازاد نه دی، موږ هم بايد د سپينې مانۍ داخل ته ورغلي وای، خو څرنګه چې اوس هلته د بهرنيو تګ يو پروسيجر غواړي، په حقيقت کې يو څه ستړی کوونکی هم دی، نو ځکه زموږ مېلمه پالانو لازمه ونه ګڼله، چې هلته لاړ شو. لنډه دا چې سپينه مانۍ يو عادي مانۍ ده، چې په واشنګټن کې نورې په سلګونو ودانۍ تر دې لوکسې، عصري

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ښکلې دي. خو څرنګه چې سپينه ماڼۍ کې د جمهور رئيس د کار دفتر دی، نو له سياسي پلوه ډېره ارزښتمنه ګڼل کېږي.

افغانستان کې ځينې خلک د سپينې ماڼۍ او د کانګرس د ودانۍ ترمنځ توپير نه شي کولای. د کانګرس ودانۍ رښتيا هم ډېره لويه، لوکسه او تاريخي ده. د سپينې ماڼۍ مخې ته يو شين چمن دی، چې د اوسپنې يوه کټاره ترې تاوه ده. په يوه ګوټ کې د ساتونکو يوه خونه هم شته، چې ظاهراً په کې څوک نه ښکاري، مخې چمن کې يې هم ډېره ګڼه نه وي، همدې مخې ته پر غځېدلي سړک هم، اوس عام موټر نه پرېږدي او د سپټمبر د ۱۱ نېټې تر پېښې وروسته يې له دې ځای څخه پر تېرېدونکو لارو د اوسپنې د يو متره ستنو په واسطه خنډونه جوړ کړي دي. همدې سپينې ماڼۍ ته ورځېرمه په نږدې سل متری کې د

جمهور رئيس کور هم دی، پخوا به بوش او مېرمن يې له سپينې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانۍ تر خپله کوره پلی تګ راتګ کاوه، اوس اوباما او د هغه مېرمن ورته راځي. د سپينې مانۍ مخې ته په نسبتاً لوی پارک کې يوه پلاستيکي کېږدۍ هم ولاړه ده، چې له شاوخوا ودانيو او طبيعت سره هېڅ اړخ نه لګوي، کله چې کېږدۍ ته ورنږدې شوم، نو ګورم چې يو ببر سری سړی په کې ناست دی، د عکس اجازه مې وغوښته، په مينه او موسکا يې اجازه راکړه، له ژباړنې فوزيې څخه مې پوښتنه وکړه، هغې وويل: دلته اصلاً يوه ښځه کېني، (۳۷) کاله کېږي، چې هغه مېرمن دلته ناسته وي، د امريکا قانون دی، چې څوک چېرته کېني تر هغه چې هغه ځای په خپله خوښه خوشې نه کړي، پوليس حق نه لري، چې هغه په زوره وشړي،

خو که د يوې دقيقې لپاره هم دا ځای خوشې کړي، پوليس حق لري، چې هغه ځای ونيسي. دا مېرمن اصلاً د ذروي وسلو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړولو مخالفه ده، په همدې ځای کې د امریکا د واکمنو پر وړاندې دې خپله مبارزه پیل کړې او ویلي یې دي، تر څو چې امریکایي چارواکي د ذروي وسلو جوړول بند نه کړي، دا به خپل اعتصاب ته دوام ورکړي، له (۳۷) کالو راهیسې دا همدلته او سېږي، څرنګه چې دلته د ژوند هېڅ ډول اسانتیا نه شته او په سخت ژمي کې هم دا همدلته په همدې یخه پلاستیکي کېږدۍ کې اوسي، نو کله چې خوراک، معذرت او یا بل ضروري کار ته ځي، نو خپل مېړه او یا زوی پر خپل ځای کښنوي، چې پولیس دا ځای ترې ونه نیسي، نو په دې ډول یې دا دی (۳۷) کاله پوره کړل، د سړي عقل کار نه کوي، کله چې څوک د سپینې ماڼۍ لیدو ته راځي، نو یو ځل ضرور دا ښځه هم ګوري، عکسونه ورسره اخلي او ځینې خلک ورته پیسې هم ورکوي. دا کار اوس د دېته د عادت بڼه غوره کړې ده. همدې پلاستیکي کېږدۍ ته ورخېرمه یې د بوش هغه عکس هم ایښی و، چې په لونګۍ کې جوړ شوی و، ما فکر وکړ، چې د استاد رباني عکس دی، ځکه ما په انټرنیټ کې لیدلی و، یاني دا چې استاد رباني او بوش یې سره مکس کړي او یو عجیب و غریب تصویر یې ترې جوړ کړی دی، د هغه عکس مې هم واخیست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پارک په وروستۍ برخه کې واړه زينتي بوټي وو، چې کابل کې هم ډېر ليدل کېږي، لکه د تخت بڼه لري، هلته ودرېدم، بې شمېره چنچڼې په دې بوټو کې وې، يو کس راغی، دانه يې ورته واچوله، دومره ګڼې مرغۍ له ما راټولې شوې، چې ما په خپل عمر کې دومره مرغۍ له انسان سره دومره نږدې نه وې ليدلې، قرار د چنچڼو منځ کې کېناستم، هغوی له ما څخه هېڅ وېره ونه کړه، په ارام زړه يې خپله دانه وخوړه، هلته ماته پته ولګېده، چې دلته ولې مرغان، ځاروي او نور حيوانات له انسانانو نه ډارېږي، ځکه چې دلته په انسان کې د انسانيت د جوهر (محبت) عنصر ډېر پياوړی شوی. زموږ په هېواد کې خو له انسانانو (وګړو) مرغان او ځاروي څه چې خپله انسانان هم ډارېږي. مانا دا چې هلته په انسان کې د انسان اصلي جوهر (مينې) وده کړې ده. يو څو دقيقې نور هم په همدا سې چورتونو کې ولاړ وم، بيا له دې ځايه د ښار مرکزي سټېشن ته لاړو، دا د ښار يو ترانسپورتي مرکز دی، چې له دې ځايه د امريکا نورو ځايونو ته اورګاډي او موټر ځي، دا خپله دومره لوی سټېشن دی، لکه يو ښار ګوټی، د ژوند ټول ضرورتونه په کې شته، په لسګونو ډوله مغازې او هوټلونه په

جورج بوش د برهان الدين رباني په څېره کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي دي، پر (۱۹۰۲)م کال جوړ شوی، خو د اوسني ژوند ټول ضرورتونه په کې دي، ته فکر کوې، چې همدا پرون یې جوړ کړی دی، تر (۱۲) بجو دلته وو، بیا د هوټل پر لوري وخوځېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له یو افغان سره کتنه: کله چې هوټل ته ورسېدو، نو ښه ډېر ستړي وو، د خوب خپې راباندې راغلې. یوه سترګه خوب مې وکړ، کله چې پاڅېدم، نو د ورځې دوه بجې دي، پر ځان مې اوبه تېرې کړې، د انګار صیب د اتاق پر لوري وخوځېدم، له رسمي کاره ډېر ستړي شوي وو، زړه مې و، انګار صیب ته ووایم، چې راځه لاړ شو، دلته دې هوټل ته ورڅېرمه یو څو لوی سوپر مارکیټونه دي، هلته به لږ وګرځو او هم به څه وخورو، کله چې د هغه اتاق ته لاړم، هغه راته وویل: د کابل د ټلېفون دایرولو چل راوښیه، هغه مې ورته په کتابچه کې ولیکه، په تسلسل سره د (۳۲) نومرو ډایلول په کار وو، چې کابل روښ شي، هلته ټلېفون دومره اسانه نه دی، چې د هر چا په لاس کې وي، لکه دلته چې کوم عام چلند لري. په تېره بیا دا چې سړی له ازاد کرېډېټه ګټه پورته کوي، د هوټل له ټلېفونه یې ډایلوي، نو خورا اوږد نمبر کارول کېږي. انګار صیب کابل ته زنګ وواهه، خو هلته لکه چې د شپې یوه بجه وه، چا ټلېفون پورته نه کړ، ما ویل څه چې څو دلته عمومي سټور (پلورنځي) ته، لږ به مو پښې هم وغوړېږي، لږ به بلد هم شو. ډوډۍ به هم وخورو، ده وویل: لږ صبر وکړه، دلته زموږ یو خپلوان هم راځي، ما وویل: زنګ ورته ووهه که لرې وي لاړ به شو او که نږدې وي ورته معطل به شو، انګار صیب وویل: اوس له کوره راوتی دی، همدې خبرو کې وو، چې له رسپشنه ټلېفون راغی، ویل یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا سو مېلمانه راغلي دي، کله چې ورکښته شو، نو يو محسن سړی له يوه ځوان هلک سره ولاړ دی، سترې مشي مو وکړل، انګارصيب زه ورته معرفي کړم، انګارصيب وويل دی اغاجان دی، زمونږ دوست او خپلوان دی، هغه راته وويل چې دا زما وراره دی. د اغاجان اصلي نوم (حاجي نبي) و، خو په کندهار کې معمولاً يو بل نوم يا لقب هم کارول کېږي، سړي ته چې مې وکتل له اصل و ذاته اصل ښکارېده، ډېرو خبرو ته يې پرې نښودو، راساً يې په موټر کې ناستې ته دعوت کړو. يو کرولا ډوله موټر و، په موټر کې چې کېناستو، نو خپل وراره سره يې په انګرېزي خبرې شروع کړې، هغه ته يې وويل چې افغاني رستورانټ ته مو بوځه، بيا يې مونږ ته مخ راواړاوه، دی مې وراره دی، همدلته را لوی شوی، پښتو يې هم زده ده، خو خبرې په انګرېزي کوي، پښتو کې کله کله بندېږي، زه ورسره ځکه انګرېزي وايم، چې خپله انګرېزي پخوم، مونږ خو چې دلته راغلو، انګرېزي مو نه وه زده، خو دې ماشومانو خورا ژر او ښه زده کړه، ما او نورو له همدې ماشومانو انګرېزي زده کړې ده. اوس هم چې کله کله مونږ کومه کلمه خرابه تلفظ کړو، ماشومان راپورې خاندي، خو لګيا يو خپله جاله پورې باسو. هو اضافه وه، څه کم نيم ساعت مزل به مو کړی وي، چې افغان رستورانټ ته ورسېدو، په لاره کې، چې مو د امريکا سړکونو، ابادۍ، ودانيو، طبيعي ښکلا او ځنګلونو ته کتل، نو رښتيا هم د ډېر مړښت او پانګوالۍ څرګندونه يې کوله، دې هوټل ته څېرمه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو شمېر افغانانو کورونه هم دي، د عبدالباري جهاني صیب کور هم په همدې سیمه کې دی. هوټل ته وختو، هوټلوالو افغانانو زموږ هرکلی وکړ، پر یو مېز کېناستو، مینو یې راوړه، شاوخوا دېوالونو ته مې پام شو، د افغانستان ځینې منظرې پرې لګېدلې وې، پر یوه دېوال د جمهور رئیس حامد کرزي عکس لګېدلی و، په یوه وړه غالۍ کې جوړ شوی و، شاوخوا مې ډېر وکتل، د احمدشاه مسعود او نورو قوماندانانو عکسونه نه وو، پوښتنه مې ونه کړه، خو پر دې پوه شوم؛ کوم ځای کې چې زور او فشار نه وي، د احمدشاه مسعود او نورو قومندانانو عکسونه څوک په خپله خوښه نه بندوي، پرته له هغې سیمې او ډلې ټپلې، چې دوی ورته منسوب دي. په کابل او د هېواد په نورو سیمو کې، قطعاً په هغو ځایو کې چې هلته دولتي عسکر ولاړ نه وي د دا ډول قومندانانو لوی او واړه کي عکس نه شته، علت یې دا دی، چې خلک په طبیعي ډول او خپله خوښه دوی نه شي زغملای. نو دا ډول عکسونه معمولاً په هغو ځایونو کې دي، چې عسکر پرې پیره کوي.

څو شېبو کې ډوډۍ تیاره شوه، افغاني کباب، وریجې، سلات، مستې او وچه ډوډۍ راوړل شول، ډوډۍ مو په ډېر خوند وخوړه، د ډوډۍ خوراک په بهیر کې څو ځله هوټلوال راغلل، ست یې وکړ؛ څه کم دي؟ هر څه زیات وو. زموږ مېلمه پال پیسې ورکړې او له هوټله رابهر شو. بیا یې وویل چېرته مو بوځم؟ موږ وویل تر ښاره بهر چې د دې خلکو کلیوالي ژوند

(c) ketabton.com: The Digital Library

وګورو. ده وویل: دوی د تفریح لپاره ځانګړي ځایونه لري، خو اوس ژمی دی او بل د تفریح لپاره نور ښارونه شته، چې هغه خو طبعاً په سوونو کیلو متره لرې دي، دلته په ویرجینا کې ژوند ټول همدا اسې دی، ځنګل دی او په منځ کې یې کورونه او واړه ښارګوټي، خو د دوی واړه ښارګوټي هم ډېر لوی او منظم دي، دا سې به وکړو چې د دوی یو زوړ پخوانی بازار دی، د سیند تر غاړې، دې ځای ته پر اوړي په لکونو خلک راځي، هغه ځای به وګورو، که بله ورځ مو وخت درلود، بیا به چېرې لرې لاړ شو. موږ وویل ښېخي سمه ده. نیمه ګېنټه مزل به مو کړی وي، چې د سیند غاړې ته ورسېدو. دا سیمه که څه هم پخوا جوړه شوې وه، خو نوی مسافر یا بهرنی، چې څوک لاړ شي، په اسانۍ یې نه شي پېژندلای، ځکه تعمیرونه یې هم ښه لوکس دي او سړکونه یې هم ښه پراخه، خو یوازې خښتو ته یې که څوک متوجه شي، نو پوهېږي، چې دا ودانۍ پخوانۍ دي. د خښتو رنګونه یې د کودړې د رنګ په شان سوربخن شوي دي او ځینو ځایونو کې لږ شان دوړېدلي هم دي. دلته یو لوی سیند بهېږي، غالباً همغه سیند چې له واشنګټن څخه تېر شوی دی، نږدې څه کم زر مترو په پراخوالي ارام بهېږي، چې ډېر ورته نږدې نه شې، نو مسیر یې نه شې تشخیصولای. په سوونو کښتۍ په کې کښته پورته کېږي، د امو دریاب څو برابره به وو. د سیند پر غاړه په لسګونو ډول ډول هوټلونه جوړ شوي، چې د تفریح پر وخت د سیلانیانو غوښتنې پوره کولای شي. څو دقیقې دلته وګرځېدو، خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځرنګه چې هوا ډېره سړه وه او د سیند یخې څپې او تونـد شـمال هوا نوره هم سړوله، نو ځکه چکر هم د زیات وخت لپاره د سړي صبر راکماوه، بېرته موټر کې کېناستو او د هوټل پر لـوري رهي شو، په لاره کې ماته پته ولګېده، چې اغا جان (حاجي نبي) یـوه

پښتانه ټبر الکوزي ته منسوب دی، نو یو ځو شـېبې د سیاسـي بحث زمینه برابره شوه، ما نه غوښتل چې سیاسي بحث ورسره وکړم، هغه هم زه ډېر نه پېژندلم، چې پر سیاسي مسـایلو مې سر خلاص دی که نه؟ خو د هغه په خبرو کې هم تر زیاته حده سیاسـي منطق پروت و. هغه د جمهور رئیس حامد کرزي ټینګ منتقد و، ویـل یې: کـرزي داسې کسان راټول کړي چې اصـل و نسب یې معلوم نه دی، غله، داړه ماران او جنګسالاران هره ګروه په دې حکومت کې شته، هر څوک چې هر څه کوي، دی ورتـه هـېڅ نـه وایي، سیاست په دې خبرو نه کېږي، سیاست کې باید تـه خپـل

(c) ketabton.com: The Digital Library

((شنګ)) وښيي، دی (کرزی) فکر کوي، چې که زه که فهيم، دوستم، محقق او نورو ته څه ووايم، نو اسمان به راپرېوزي، نه بابا هېڅ نه کېږي، د دنيا غټ غټ خلک ترور شول، هېڅ ونه شول، ذوالفقار علي بوټو اعدام شو، هېڅ ونه شول، بينظير بوټو ووژل شوه، هېڅ ونه شول، راجيوګاندي، موريې، د امريکا جمهور رئيس او داسې نور په لسګونو مهم کسان ووژل شول، هېڅ ونه شول، دا د چا زامن دي، چې دوی له سياسي صحنې لرې شي او پر افغانستان به ټکه راپرېوزي.. داسې ډېرې نورې نيوکې يې هم وکړې، خو ځينې نيوکې يې بيا سيمه ييزې او قبيله يي هم وې، چې ماته ډېرې پر ځای ونه برېښېدې، خو اکثره نيوکې يې د منطق له مالګې ډکې وې، همدې خبرو کې مو مزله ته هم دوام ورکاوه، د شپې اته بجې به وې، چې بېرته هوټل ته راستانه شو. له دې دوستانو مو مننه وکړه او خدای پاماني مو ترې واخيسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار شپږمه ورځ

د مارچ لومړۍ نېټه د یکشنبې ورځ وه، دا ورځ هم رخصتي وه، نو ځکه هر چا کولای شول خپل شخصي پروګرام پرمخ بوځي. ما سره دا مهال د خپل یادښت هغه کتابچه نه وه، چې په امریکا کې د مېشتو افغان دوستانو ټلیفون نمبرې په کې وې، له بلې خوا مې غوښتل هم نه، چې په دې مصروفه ټولنه کې څوک په تکلیف کړم، د ښېنوا و ښېپاڼې د چلوونکي قدرمن خالد هادي ایمېل ادرس راسره و، هغه ته مې لا وار د مخه ایمېل لېږلی و، هغه راته لیکلي وو، چې زه له نیویارکه چېرې لرې بل ښار ته په سفر یم، هر کله چې وزګار شم، نو ستا لیدو ته درځم، د تکړه خبریال او ویاند سید سلیمان اشنا د ټلیفون نمبر هم راسره و، هغه ته مې ټلیفون وکړ، خو ټلیفون یې مصروف و، پیغام مې ورته پرېښود، نور نو نه د چا د ټلیفون نمبر راسره و او نه مې غوښتل څوک په تکلیف کړم. څرنګه چې مو د مخه کوم پروګرام نه و جوړ کړی، نو ځکه چېرته لرې د تګ جوګه نه شو، سهار تر چای وروسته زه (یون)، انګار صیب او سنجر صیب دربواړه سره ملګري شو لومړی یوې لویې مغازې او بیا تر هغه وروسته بلې ډېرې نږدې مغازې (پنټاګون سټور) ته لاړو، دا نو یو ډېره ستره مغازه وه، چې هر ډول شیان په کې میلاوېدل، له څښاک، خوراک او پوښاک شیانو نیولې، بیا ټیپ، راډیو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسټ، کمرې او کمپيوټره پورې هر څه دې ترلاسه کولای شول، دا يوه عامه مغازه وه، چې نرخونه يې هم ډېر لوړ نه وو، دې لويې مغازې ته موږ يو ځل د مخه هم راغلي وو، ځکه نو دا ځل ښه بلد وو. يخني هم زياته وه، واوره هم ډېره وربدلې وه، په واشنګټن کې واوره ډېره نه کېږي، خو يخني په کې زياته وي، سږ کال چې موږ تللي وو، واوره هم وشوه. په مغازه کې وګرځېدلو، شيان مو په نښه کړل، ما او سنجر صيب څه وانه

خيستل، خو انګار صيب ځانته په کې يوه جوړه دريشي خوښه کړه، هغه يې واخيسته، قيمت يې د افغانستان تر نرخونو لوړ و، خو بيا هم دومره لوړ نه و، يو سلو څو ډالره يې يوه جوړه دريشي واخيستله، بېرته د هوټل پر لوري راغلو، هلته هم ډېر پلي ګرځېدلي وو، ښه ستړي شوي وو، زه چې اتاق ته پورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوم، نو خوب را باندې برید وکړ، تر یو ساعت خوب وروسته پاڅېدم، ماسپښین دوه بجې به وې، دا وخت د انګار صیب زنګ راغی، ویل یې لاندې کښته شه، یو ملګری راغلی دی.
انګار صیب لاندې تیار ولاړ و، یو د پخې ستې څښتن یې رامعرفي کړ، ویل یې منشي صیب دی، زه یې ورته معرفي کړم، هغه ټینګ ستړي مشي راسره وکړل، ویل یې: یون صیب ښه پېژنم، مرکې یې اورم او لیکنې یې لولم ښې په زعړه لیکنې کوي. منشي صیب نو د انګار صیب سیمه وال هم دی او د هغه د پخوانۍ ګوندي لارې ملګری هم، ډېرې سختې ورځې یې په ګډه تېرې کړې دي، دا سې انډیوالان، نو چې څوک پس له مودو په دا سې یو ځای کې پیدا کړي، هغه نو له خدایه نور څه غواړي، منشي صیب سره موټر کې کېناستو، د منشي صیب اصلي نوم عبدالقیوم دی، خو منشي ورته ځکه وایي، چې د خلکیانو د واکمنۍ پر مهال یې د کومې ګوندي حوزې د منشي په توګه دنده سرته رسولې ده، په افغانستان کې دولتي او کسبي پوړۍ وروسته وروسته د هغه شخص له نوم سره تړل کېږي. منشي صیب وویل: لومړی به لاړ شو، یو افغاني هوټل کې به ډوډۍ وخورو، بیا به نو وګورو چې څه کوو. همدا سې په ګپ ګپ کې همغه ځای ته ورسېدو، چې یوه ورځ دمخه مو له هغه بل افغان (حاجي صیب نبي) سره ډوډۍ خوړلې وه، منشي صیب څخه ځای لږ شان غلط غوندې شو، خو چې ما ورته وویل که چپ لاس وګرځې، پارکنګ ته نو پیدا به یې کړې! ده وویل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته څه پوه شوې، چې دلته افغاني رستورانټ دی، ما ویل پرون ورځ موږ دلته راغلي وو، د انګار صیب چې پر هوټل سترګې ولګېدې، ماته یې وویل والله بېشکه چې دومره ژر بلد شوې او څومره ژر دې پیدا کړ.

هوټل ته پورته شو، په خوند مو بیا افغاني ډوډۍ وخوړه، دا ځل په هوټل کې تر افغانانو نا افغانان، په تېره بیا عرب مسلمانان زیات معلومېدل، چای مو هم هلته وڅښه، له هوټله رابهر شو، منشي صیب وویل: ماښام به زموږ کور ته ځو، بیا به مو بېرته راورسوم. موږ ویل لرې دی که نږدې؟ هغه وویل: نږدې دی. موږ وویل: په یو شرط درسره ځو، چې هلته به ډوډۍ نه تیاروې، هغه ویل سمه ده، د امریکا (نږدې) او د افغانستان (نږدې) سره توپیر لري، منشي صیب هم موټر چلاوه او هم یې موږ ته د امریکا د خلکو د ژوندانه کیسې کولې، بس نو هغه د پخوانیو کیسو په شان. دا ځای له واشنګټنه دومره لرې و، لکه کابل نه چې جلال اباد ته ځې، نږدې یو نیم سل کیلو متره لرې. د لویې لارې ترڅنګ د اورګاډي پټلۍ هم غځېدلې وه، خو هغسې عصري نه وه، لکه په جاپان او جرمني کې چې ده، منشي صیب ته مې وویل: دا خو دې د نړۍ بل سر ته راوستو؟ هغه وویل: وارخطا کېږئ مه بېرته مو رسوم. خو د هغه ځای سړکونه داسې دي، چې مړۍ په کې کولې کړې نه سپېره کېږي، که د چای ډک ګیلاس په موټر کې کېږدې، نو د چا خبره رپ به و نه وهي. منشي صیب په دې ترځ کې خپل زوی (بري) ته هم ټلېفون وکړ، چې انګار کاکا دې او یون صیب راسره دي، باید ته هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان راورسوي او دې ضمن کې يې د ډوډۍ شفر هم تېر کړ. په لاره کې مې منشي صيب ته وويل، چې دومره اوږده لاره کې ولې ښارونه او ښارګوټي نه شته، هغه وويل: دا ځنګل ټول له ښارونو او ښارګوټو ډک دی. د دوی قانون دی، چې ښارونه او ښارګوټي بايد سل متره له لويې لارې لرې وي، دا فرعي سړکونه، چې له دې عمومي لارې بېل شوي دا همدې ښارونو ته ګرځېدلي دي. بل د دوی قانون دی، چې هېڅوک د ښارونو، د مارکېټونو مخه عمومي سړک ته نه شي را اړولای، په دې ډول د ګڼې ګوڼې او زياتو ترافيکي پېښو مخنيوی کېږي. منشي صيب وويل: د امريکا سړکونه د نړۍ په عجايبو کې حسابېږي، هغه وويل: ته پر همدې لويه لاره يوه شپه او يوه ورځ مزل وکړه، ته به له هېڅ کوم مشکل سره مخامخ نه شې، لنډه دا چې تر نږدې يو نيم ساعت مزله وروسته د منشي صيب کور ته ورسېدو، د هغه کور د نورو په شان د ځنګله په يوه څنډه کې و، سم لاسي چای راوړل شو، چای مو لا څښلی نه و، چې د منشي صيب زوی (بری) هم راورسېد، تر روغبړ وروسته يې له انګار صيب څخه د کور د ټولو غړو پوښتنه وکړه، دی او د دده بل ورور له خپل پلاره جلا اوسېږي، خو په سيمه کې سره نږدې دي، يو کيلو متر واټن هم نه لري، د ښې پوهې او ذکاوت څښتن معلومېده، لنډه دا چې خپله کندهاري لهجه او افغاني خصوصيات يې ټول ساتلي وو، په امريکا کې ټول افغانان داسې نه دي، چې دا ډول مثبت خصوصيت دې ولري، تر چای وروسته مکلفه ډوډۍ هم راوړل شوه، خو موږ منشي صيب ته وويل: دا دې ګوره د ژمنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلاف کار کړی دی، هغه وویل: زه به ډېر خوشاله شم، چې تاسې ماسره زیاته ډوډی وخورئ.. ډوډی مو وخوړه او بیا مو د افغانانو د دود له مخې چای هم وڅښه. منشي صیب ته مو وویل چې اوس به نو د تګ بندوبست کوو، منشي صیب، بری او موږ موټر کې کېناستو، دا ځل نو موټر (بري) چلوه، خو تر منشي صیب څخه یې چټک چلوه، هغه به ورته د ارام چلولو ټینګار کاوه، خو بري به ورته ویل چې خاطر جمع اوسئ، دا ځل یې نو ژر بېرته خپل ځای ته راوستو، یانې یو ساعت او څو دقیقو کې یې راورسولو، د شپې دولس بجې به وې، چې هوټل ته داخل شو، له دوی څخه مو خدای پاماني واخیسته، خو د خدای پاماني پر مهال یې راته وویل چې د (بري) مېلمستیا پاتې ده، بیا درپسې راځو. کله چې اتاق ته پورته شوم، دریشي مې بدله کړه، نو د خوب پر بستې راته تیارې منتظرې ناستې وې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار اوومه ورځ

د مارچ دویمه نېټه د دوشنبې ورځ وه، سهار چې کله له خوبه پاځېدم، نو له کړکۍ څخه مې چې وکتل، شاوخوا ټوله سپینه پاغونده وه، په سپینه واوره کې د رڼا ګروپونه ډېر ژېړ ښکارېدل او پلته پلته واوره لا اوس هم ورېدله، کله چې چای ته کښته شولو، نو لاندې په رسپشن کې یې لیکلي وو: نننی پروګرام کنسل دی او د واورې د ورېدو له امله نن ټول نورمال پروګرامونه معطل دي. د همدې ورځې پر ماښام د جنرال بارنو له خوا کېدونکې مېلمستیا هم کنسل شوه. انګار صیب او سنجر صیب ته مې وویل: کاشکې له سره پوه وای، چې درې ورځې رخصتي راځي، یو بل لرې ولایت او چکر ته به وتلي وای. د نیویارک مې ډېر صفت اورېدلی، کاشکې هلته تللي وای، هلته مې ښه ډېر ملګري دي، اورګاډي کې تللو او بېرته راتللو، کله چې مې د نیویارک د واټن پوښتنه وکړه، نو ګړندی ګاډی ورته په اتو ساعتونو کې وررسېږي، بیا مې نو ښېخي زړه ښغمه شو، ځکه چې رخصتي خو یوازې په لاره کې تېرېدله. انګار صیب او سنجر صیب ته مې وویل: راځئ نن دا څو پلورنځي مو چې لیدلي، په هغو کې وګرځو، که څه مو خوښ شول وابه یې خلو، که نه چکر خو به ووهو! ځانونه مو ښه وپوښل، له هوټله رابهر شو، په لاره کې ښه ترخه یخني وه، ټولې لارې واورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولې وي، یخی هم ښه ډېر و، موټرو په ډېر احتیاط حرکت کاوه. په واشنګټن کې چې کله داسې واوره وشي، نو ښوونځي خو رخصتوي، حتی ځینې ادارې هم رخصتوي، دلته سختې ترافیکي پېښې پېښېږي، دوی مخکې هم موږ ته ویلي وو، چې دلته پر درېو شیانو باور په کار نه دی:

امنیت، ترافیک او هوا، له ترافیکي او هوا پېښو سره خو موږ رښتیا هم مخامخ شو، خو امنیتي هغه مو لا د خدای په فضل تراوسه نه ده لیدلې، ورو ورو پلي لاړو، دلته څو لوی

مارکیټونه وو، چې د دنیا هر څه په کې میلاوېدل، هلته لاړو، ښه ډېر وګرځېدلو، لویې لویې مغازې وې، هر یوه درې څلور منزله وه، په هر پوړ کې یې په لسګونو لویې او وړې مغازې وې، د ژوند څه اړتیا وړ شیان چې وو هغه په کې پیدا کېدل. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوې مغازې نرخ له بلې سره توپير درلود ، هغه څوک چې بهر ته تللي وي او ډېر تللي وي، دا ډول ټولې مغازې ورته جالبې نه وي، خو ځوک چې لومړی ځل تللی وي، نو دا ډول شيان ورته ډېر په زړه پورې وي. د لويې مغازو په دهلېزونو او پليو لارو کې د ډول ډول شيانو ترځنګ د وېښتانو جوړولو او ان سينګار خونو وسايل ايښي وو. دلته مو ډېر هلکان او سړيان وليدل، چې نجونو ورته وېښتان جوړول او همدارنګه ډېرې نجونې مو وليدې، چې هلکانو ورته وېښتان جوړول او سينګارولې يې، د لارې پر سر او يا هم د لويو مغازو په اوږدو دهلېزونو کې، ما دا شيان مخکې نه وو ليدلي، همدلته په بېلابېلو ځايونو کې، ځوانې نجونې او ځينو ځايونو کې ځوان هلکان د وړو غرفو ترڅنګ ولاړ وو ، له بېلابېلو معدني او بحري ډبرو يې رنګارنګ پوډر جوړ کړي وو او خلک به يې دعوتول، چې دا يو ځل وکاروي او په ګټه يې پوه شي. د دوی په وينا دا پوډر د انسان د پوټکي روغتيا ته ډېره ګټه لري. کله چې به څوک موافقې ته سره ورسېدل، بيا به يې نو له دې موادو ډکې قوطۍ پرې، په لوړه بيه خرڅولې. په عامو دهلېزونو کې د سترو خلکو لپاره داسې ځوکۍ ايښودل شوې وې، چې په بربېښنايي يا اتومات ډول يې د انسان بدن کېکاږه يا چاپې کاوه، ددې ترڅنګ د خلکو د چاپې لپاره نور کسان هم ولاړ وو ، چې ځانګړې يونفورم يې درلود. ښځې او نر دواړه په کې شامل وو ، اکثره يې چيني مېرمنې او سړي وو. پر دې ځوکيو به اکثره هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسان ناست وو، چې یا ډېر زاړه وو او یا ډېر ستړي. تر غرمې پورې مو درې مغازې له پښو وویستې، خو هېڅ سودا مو ونه کړه، یوازې د بیکونو ځایونه او قیمتونه مو په نښه کړل، زموږ بیکونه واړه وو، د ډېرو شیانو د ځایولو وس یې نه درلود. یوه یوه نیمه بجه به وه، هوټل ته بېرته ستړي راستانه شو، کله چې اتاق ته ورسېدم، نو د خوب مرغیو راباندې خپل وزرونه وغوړول. ښه د مزې خوب مې وکړ، څلور بجې له خوبه پاڅېدم، پر ځان مې اوبه تېرې کړې، ټلویزیون مې چالان کړ او د خپلو یادښتونو پر بشپړاوي مصروف شوم، لیک لا ستړی کړی نه وم، چې له رسپشنه ټلیفون راغی، ویل یې ستاسو دوه مېلمانه راغلي دي، ما ویل اتاق ته دې راشي. دوه درې دقیقې وروسته ور ټک ټک شو. دروازه چې مې بېرته کړه، نو ګورم چې د امریکا غږ اشنا ټلویزیون ویاند ښاغلی ایوب خاورین او د خوست پخواني والي ښاغلی ارسلا جمال ولاړ وو. پر لیدو یې ډېر زیات خوشاله شوم. اتاق کې کېناستو، د کور د حال او احوال پوښتنې مو سره وکړې. جمال صیب نه مې وپوښتل، ته دلته څنګه پېښ شوی یې؟ هغه وویل: زه دا څو ورځې کېږي چې له کاناډ څخه راغلی یم، دلته مې د کورنۍ غړي او دوستان دي، ما ویل د دوی پوښتنه به هم وکړم او نور دوستان به هم وګورم، نو دادی څو شپې همدلته یم، له دې ځایه ځم نیویارک ته او بیا بېرته کاناډا ته ځم، ما ویل افغانستان ته څه وخت راځې؟ هغه وویل: هر وخت چې تاسو وغوښتلم، جمال صیب

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیاته کړه، چې په لیدو دې ډېر خوشاله شوم، کله چې دې له راډیو او ټلویزیون څخه غږ اورم، نو خورا ډېر خوشالېږم، بیا مې له خاورین څخه د ژوند حالات وپوښتل، خاورین صیب او ارسلا جمال سره خپلوان دي. خاورین صیب راته د خپل مصروف ژوند کیسه بیان کړه، چې رښتیا هم ډېره ستړې کوونکې وه، مانا دا چې که په اصطلاح یوه شېبه هم وزګار پاتې شي، نو حالات دې خرابېږي. خاورین صیب په امریکا کې د ټولنیزو او انساني ارزښتونو په باب هم هر اړخیزه رڼا واچوله، که د هغې ټولنې متحول ارزښتونه د هغې له عصري ټکنالوژۍ او ژوندانه سره پرتله کړو، په ښکاره ډول په کې د ارزښتونو تله سپکه خېږي او بیا که هغه ټولنیز ارزښتونه زموږ د ټولنې له مستحکمو ټولنیزو ارزښتونو سره پرتله کړو، نو بیا به پر خپلې دې غریبې، خو ارزښتمنې ټولنې شکر وکاږو. دلته چې کومه ازادي شته او وضعي قوانینو لاتراوسه نه ده محدوده کړې او پر خپل ځای پاتې، هلته دا ازادي نه شته، هلته د ژوندانه د سمون په هیله دومره قوانین وضعه شوي، چې ژوند

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې په خپله له يوې پېچلتيا او بنديزونو سره مخامخ کړې دی. خاورين صيب چې د امريکا د کوم مقيد ژوند انځور ماته څرګند کړ، نو زما زړه خو ترې په همدې شېبه کې تور شو. هغه ظاهري او مصنوعي ښکلا او ديموکراسي چې په امريکا کې ځلېږي، ظاهراً خو رښتيا هم په لومړي وار د سړي زړه راکاږي، خو که د ټولنې د معنويت تل ته کښته شې، نو روحي بنسټونه او ډاډمنتيا يې کمزوري دي. ماته د استادې مېرمن سکينې زيار

هغه خبره رايادە شوه، چې ويل يې: ((په غرب کې ژوند په اوبو کې د اوبو ړيو په شان دی، چې پر سر ښکاري خو بېخ او اساس نه لري)) دلته رښتيا هم د مادي ژوند ښکلاوې پر معنوي هغو برلاسې ښکاري. خاورين صيب وويل: په امريکا کې چې د ټکنالوژۍ له پلوه ډېر پرمختللی هېواد دی، خو د ټکنالوژۍ د وسايلو کارول هغسې اسان نه دي، لکه زموږ په ټولنه کې چې اوس دي: هغه ګرځند ټلېفون د يوې بېلګې په توګه ياد کړ، ويې ويل: ((دلته د ټلېفون سيم کارت دومره ازاد نه دی، لکه په

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان کې چې دی، دلته چې څوک یو سیم کارت اخلي، له همغې کمپنۍ سره به قرارداد کوي، دا قرارداد به د ټاکلې مودې یانې څو کلونو لپاره وي، د سیم کارت لپاره مجبور یې له همغې کمپنۍ څخه سیټ هم واخلې، د یوې کمپنۍ سیم کارت د بلې کمپنۍ په سیټ کې کار نه کوي، دا سې کمپنۍ هم شته، دا پر تا مني، چې ته تر ټاکلي وخت پورې له بلې کمپنۍ سره قرارداد نه شې کولای او دا قرارداد هم نه شې فسخه کولای. په دې بهیر کې ته مجبور یې ټلیفون وکاروې او ټاکلې اندازه کرېډېټ کارت مصرف کړې، سربېره پر کرېډېټ کارت مجبور یې، چې یوه ټاکلې اندازه ټکس هم ورکړې...))

دا یوازې د ټلیفون کیسه وه، چې لنډیز یې بیان شو، داسې په لسګونو ډوله بندیزونه له هرې وسیلې سره ملګري دي، د موټر ټکس، بیمه، د انسان بیمه، د تحصیل فیس، د کار موندنې ستونزې او داسې نورې ډول ډول ستونزې یې بیان کړې، چې د یوه شرقي انسان لپاره یې زغم اسانه کار نه دی، خو دې سره سره که یوه عمومي ارزونه یې کوو او معنوي ارزښتونه له محاسبې باسو، نو د ژوند په نورو ډګرونو کې د نورو ټولنو په انډول امریکایي ټولنه یوه ډېره هوسا او سوکاله ټولنه ده او که چېرې ډېره سوکاله نه وای، نو د نړۍ له ګوټ ګوټ څخه خلک ولې امریکا ته ځي او هلته مېشته کېږي؟

زما (یون)، ارسلا جمال صیب او خاورین صیب خبرې ډېرې اوږدې شوې، خاورین صیب راته د امریکا او جمال صیب راته د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاناډا ژوند په زېر و زور بیان کړ، بیا دوی ماته ټینګ ست وکړ، چې دوی سره مېلمه شم، ما ویل بیا به په فرصت کې وګورو، اوس یو ځل ددې سیمینار له جنجالونو خلاص شو.
خاورین صیب ته مې وویل: اشنا صیب سره مې په اشنا راډیو او ټلویزیون کې د مرکې وعده کړې، بیا به انشاء الله حتماً سره ګورو. ماښام ناوخته و، هغوی له ما څخه خدای پامانې واخیسته او زه له نورو ملګرو؛ انګار صیب او سنجر صیب سره ډوډۍ ته لاړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار اتمه ورځ
(د کانګرس کتنه)

د مارچ **۳**مه نېټه د سه شنبې ورځ وه، پر دې ورځ سهار له معمول وخت سره سم په خپل ټاکلي موټر کې له هوټله د نیسا سنټر پر لوري رهي شو او له هغه ځایه بیا د کانګرس پر لوري لاړو، کانګرس ته هم ډېر واټن نه و، کله چې د کانګرس ودانۍ ته ورسېدو، نو موټر یې په یوه پارکینګ کې ودراوه، هوا دومره یخه وه، چې لس دقیقې هم چا بهر ته طاقت نه شو کولای، پر پلې لارې د کانګرس ودانۍ ته لاړو، له لارې واوره تورېل شوې یا ویلې شوې وه، د تالاشۍ له ماشینه تېر شو، ډېره جدي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تالاشي وشوه، کله چې د کانګرس ودانۍ ته ورننوتو، نو ډېره ښايسته او دنګه مانۍ وه، امنيتي چارې يې ښې سمبال وې. په امنيتي مسايلو کې يې هېڅ لياز و پياز نه کاوه. هلته امنيتي قانون او نور قوانين داسې دي، چې د استاد الفت په خبره: ((خپل و خپلوان، دوست و دښمن نه لري، کمزوري او زورور نه پېژني، احساس او عواطف نه لري، ټولو ته په يوه سترګه ګوري...)) زموږ د ټولنې په شان نه دي، چې قانون د زورورو تر پښو لاندې او د کمزورو پر سر باندې دی. کله چې د کانګرس دهلېزونو ته ننوتو، نو پر دېوالونو يې د امريکا د نوميالو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

لویو شخصیتونو لویې تابلوګانې ځړېدلې وې، د هرې یوې تابلو په لاندینۍ برخه یا لمن کې یې ورته لنډه پېژندنه لیکلې وه، دې تابلوګانو د امریکا د تاریخ د بېلابېلو برخو او سیاسي جریـــــــانونو ځرګندونـــــــــه کولـــــــــــه،

پاس د تعمیر چت ته چې مې وکتل په ښکلي ډول نقاشي په کې شوې وه، دې نقاشۍ هم د یوې هنري ښکلا او هم د تاریخي ځلا ځرګندویې کوله، کله چې د ټولو تالاشي خلاصه شوه، نو بیا یې د کانګرس عمومي هال ته داخل کړو، نسبتاً لوی تالار، پر درېو برخو وېشل شوی و، یا په بله وینا درې دهلېزونه په کې وو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

تالار نسبتاً لوی و، څوکۍ یې هم ښې نرمې وې، مخامخ پاس په دېوالونو کې د امریکا د کانګرس د پخوانیو غړو عکسونه وو، هغه هم داسې ښکارېدل لکه په لاس چې انځور شوي وو. زمونږ لارښود پروفیسور په پیل کې خبرې وکړې، چې دلته راتګ اسانه کار نه دی، تاسې نېکمرغه خلک یاست، چې دلته راغلئ او نن هر یو د کانګرس مینانو پر څوکیو ناست یاست، کانګرس ډېر مصروف وي، نن د رخصتۍ ورځ ده، موږ ستاسې مهالوېش داسې برابر کړی و، چې دا ورځ رخصتي وي، که په نورو ورځو راغلي وای، نو مجبور به وو، د کانګرس کوم غړي

د امریکا په کانګرس کې د سیمینار د برخوالو ډله ییز عکس

سره مو په نورو ځانګړو اتاقونو یا ځایونو کې کتلي وای، دلته بیا راتګ ممکن نه و. پروفیسور وویل: څو شېبې وروسته د کانګرس یو پخوانی غړی راځي، تاسې ته به په خپل بحث کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقننه قوې په باب معلومات درکړي، تاسې کولای شئ له هغه ځخه پوښتنې وکړئ، هغه تجربه کار سړی دی، تاسو ته به جامع ځوابونه درکړي، همدې خبرو کې وو، چې هغه پخوانی وکیل راننووت، لومړی یې موږ ته هر کلی ووایه او بیا یې پر خبرو پیل وکړ.

لومړی یې خپل ځان معرفي کړ: هون اندریو میګوری Hon Andrew Maguire د کانګرس پخوانی غړی. ده وویل: ما چې بیا په ټاکنو کې ګډون وکړ، نو دویم ځل ناکام شوم، ځکه زه چې په کوم ایالت کې وم، هلته اکثریت جمهوري غوښتونکي وو، ۱۹۸۰م کال، هغه وخت نو رونالډ ریګن، جمهور رئیس شو. ده بیا د کانګرس دا تالار تشریح کړ، د تالار دواړو خواوو ته یې لاس ونیو، چې یوه خوا اپوزېشن کېني او بله خوا د حکومت ملاتړي یا د حاکم ګوند پلویان کانګرسمینان، ستېج ته یې لاس ونیو، چې هلته د کانګرس رئیس کېني، څنګ ته یې نورې څوکۍ هم ایښې وې، چې د مرستیالانو لپاره وې، شاته یې د امریکا بیرغ ځوړند و. په کانګرس کې بېلابېلې کمېټې وې، د هرې کمېټې غړي د خپل رئیس تر شا کېني، هر سړی د خبرو حق لري، خو په خبرو کې د وخت محدودیت په پام کې نیول کېږي، هر ویناوال مجبور دی پر همغه ټاکلي وخت خپلې خبرې پای ته ورسوي، ځینې مسایل ډېر وخت غواړي، حتی ساعتونه وخت نیسي، نو ځکه ځینې موضوعګانې پر موافق او مخالف تقسیمېږي، د قانون تصویب اسانه کار نه دی، کمېټو کې باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

اکثریت رایې واخلي او همدارنګه په ټول بهیر کې ورته اکثریت رایې ضروري دي. دا پروسه بیا ولسي جرګې څخه مشرانو جرګې ته ځي او د هغوی تر تصویب وروسته جمهور رئیس ته ځي. د اقلیت خبرې هم اورېدل کېږي، خو په پای کې د اقلیت خبرې د اکثریت د رایو تابع ګرځي.

نو په دې ډول د قوانینو تصویب اسانه کار نه دی. ډېر وخت په کې په کار دی، د بېلګې په توګه په صحي برخه کې مونږ د همدې قوانینو له مخې تر اروپا شاته پاتې یو، همدا اوس (۵۰) ملیونه امریکایان د صحي بیمې مشکل لري، دلته بیمه ډېره قیمته ده. دلته د بیان پوره ازادي شته، مونږ دلته په جلسه کې یو، هلته پورته تالار کې رسنۍ مونږ ګوري او زمونږ خبرې اوري، د ساري په توګه هغه وخت، چې زه وکیل وم ما اعتراض وکړ، چې زمونږ حکومت د بندیانو په شکنجه کې لاس لري، بندیانو ته د وکیل حق نه ورکوي، کله چې ما دا خبره وکړه، زه اقلیت وم، خو یو وخت بیا داسې راغی، چې جمهور رئیس هم همدا خبره وکړه. د تالار په دویم پوړ کې بره پر دېوال یوه شنه پرده غوړېدلې وه، پر دې پردې د وکیل نوم ښکارېده، په دې ځوکۍ کې داسې یو سیستم نصب و، کله چې د رایې کارونې وخت شي، وکیل همدلته یوه تڼۍ وهي، خپله رایه کاروي او رایه یې د پردې پر مخ ښکاري، په دې څوکیو کې نورې ډېرې اسانتیاوې هم شته، چې د پارلماني چارو لپاره کارول کېږي. د مشرانو د ناستې سیستم څه ډول دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اکثریت او اقلیت دواړه مشران او مرستیالان لري، د هغوی دنده رایه راټولونه ده، دوی د ویندویانو دنده اجرا کوي، که چیرې رایې مساوي وي، یو موقت رئیس ټاکي، د موقت رئیس لپاره هم رایه اچوي، پر دې وخت کله کله ځینې وکیلان خپله رایه او نظر بدلوي.

دا مهال یې پوښتنو ته وخت ورکړ، یو چا پوښتنه وکړه: لابینګ څه دی؟ په دې باب دې پخواني وکیل وویل: تاسې وروسته له دوو لابیستانو سره کېنئ، هغوی به تاسې ته د لابینګ په باب مفصل معلومات درکړي. خو ځینې شیان به زه دلته درته ووایم: ځینې نادولتي سازمانونه لابینګ کوي، ځینې کمپنۍ هم دا کار کوي، پر کانګرسمینانو کار کوي، د هغوی توجه ځانته راجلبوي، ځینې کمپنۍ لابیستانو ته پیسې هم ورکوي، چې هغوی ته کمپاین وکړي، د پیسو او رشوت دا ورکړه ناقانونه ده، خو هغوی مستقیماً پیسې نه ورکوي.

او باما د خپل کمپاین پر وخت کوښښ وکړ، له عوامو پیسې ترلاسه کړي، له کمپنیو یې پیسې وانه خیستې، اوس چې څوک کانګرس ته ځان کاندیدوي، نو ملیونو ډالرو ته یې لګښت رسیږي، خو یوازې پیسې هم ټاکونکې نه دي. اوباما پیسې نه لرلې، خو څرنګه چې لوړې زده کړې یې لرلې، د خلکو له خوا انتخاب شو. بوش پیسې لرلې، خو پر تعلیم یې خبر نه یم، کامیاب شو. بوش د خپل واک پر مهال، خپلو پانګوالو ملګرو ته مهم کارونه وسپارل، ما چې پر ۱۹۸۲م کال ځان

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاندید کړی، نو پنځه لکه ډالر مې ولګول، ابتدايي انتخابات وو، خو زما په مقابل کې يو بل څوک و، ډېر پانګوال و، درې نيم مليونه ډالر يې مصرف کړل، نو ځکه يې ټاکنې وګټلې، لس کاله وروسته بيا يو بل شخص په ټاکنو کې (۷۰) مليونه ډالر ولګول. ويل کېږي، چې اوباما په خپلو انتخاباتو کې يو نيم زر مليونه ډالر ولګول.

د عراق له هئيت څخه يو تن پوښتنه وکړه: کله چې مو له کويټ څخه د صدام حسين عسکر وايستل، ولې مو هغه وخت صدام حسين ژر له منځه يو نه وړ؟

ځواب: هغه وخت بوش جمهور رئيس و، فکر يې وکړ دا سې يو حالت به واقع شي، چې ډېر دوام به وکړي، خو اوس چې موږ په کوم موقف کې يو، کېدی شي هغه وخت به داسې دريځ کې نه وو. هغه وخت نظريه داسې وه، چې متحده ايالات بايد زيات پر مختنګ ونه کړي، خپل امنيت ته زياته توجه وکړي. جمهور رئيس هغه وخت ويل: موږ چېرته نه ځو، چې ملکونه جوړ کړو، خو دا بل بوش اوس عملاً په ملکونو کې را ښکېل دی. کله چې زموږ عسکر عراق ته تلل، نو زه يې مخالف وم، هغه (۳۰۰) زره عسکر چې هلته تللي، اوس يې يو زيات شمېر پر روحي ناروغيو اخته دي.

پوښتنه: د حکومت د لوړ رتبه مامورينو لرې کول په څه ډول ترسره کېږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: که یو وزیر د ولسي جرګې له نه باور رایې سره مخامخ شي، نو دا پرېکړه بیا مشرانو جرګې ته ځي، هغوی بیا

وروستۍ پرېکړه کوي او تر هغې وروسته عملي کېږي. تر دې وروسته د کانګرس نورو تالارونو ته لاړو، مخکې لوی دهلېزونه مخې ته راغلل، په دهلېزونو کې له هر ایالت څخه د هغو د نومیالیو شخصیتونو دوه دوه مجسمې ایښودل شوې وې، په حقیقت کې هر ایالت حق لري، دلته د خپلو لویو نومیالیو مجسمې ودروي. دا د ټولې امریکا د شخصیتونو تمثیل کوي. تر هغه وروسته یوه ځانګړي تالار ته لاړو، چې په یوه جګه ګرده ګونبزه پرې راټوله شوې وه، د ګونبزې لوړوالی یې تر پنځو سومترو هم پورته کېده، پر دېوالونو یې ډېرې لوکسې او ښکلې میناتوري او تصویرونه کښل شوي وو، اکثره یې د جورج واشنګټن د اتلولیو ښکارندویي کوله، رښتیا هم دا ودانۍ ډېره لوکسه او ښکلې وه، کوم انځورونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې پرې نصب وو، هغو هم د لوړ هنر او فکر ځرګندونه کوله. د امریکا په شان د یو لوی هېواد لپاره د داسې ښکلو ودانیو شتوالی لازم و ملزوم بریښي، خو نه دا ودانۍ د ډېرې پخوا زمانې وه او نه هم دا انځورونه ډېر پخواني وو، خو کله چې دې دواړو ته کتل، د یو تاریخي برم ځرګندونه یې کوله. هلته یو کس د جورج واشنګټن د اتلولیو په باب خبرې وکړې او ویې ویل، چې له همدې ودانۍ څخه یې جنازه پورته شوه، دا له هغه سره د امریکا د خلکو د ډېر لوړ احترام ځرګندونه کوي. تر دې وروسته مو بیا یو ډله ییز عکس واخیست. وروسته د کانګرس د کتابتون پر لوري لاړو.

د کانګرس له ودانۍ څخه تر کانګرس کتابتون پورې دوه

درې دقیقې پلې لاره ده، خو په همدې دوه درې دقیقو کې یخنۍ ښه وځپلو، کله چې د کانګرس کتابتون ته تر تالاشۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته وردننه شو، نو غوږونه مو ښېرته نرم شول، لومړی یو هال ته چې لاړو، چې نږدې سل یونیم سل کسان په کې ځایېدل او د کنفرانس یا سیمینار له مجهزو وسایلو څخه برخمن و. هلته پر خپلو ځایونو کېناستو، د کانګرس کتابتون په ټوله دنیا کې ډېر ستر کتابتون دی، دا کتابتون څو پوړیز دی او څو لوی هالونه لري. اوس په کې یوازې (۱۲۰) ملیونه عنوانه چاپي کتابونه شته، په دنیا کې چې هره ورځ کوم نوی کتاب چاپ شي، نو دا کتابتون کوښښ کوي، چې یو ټوک یې ځان سره وساتي. دغه راز په سلګونو زره خطي نسخې او د کتابونو میکرو فلمونه په کې خوندي دي، اوس چې بریښنایي کتابتونونه رامنځته شوي، نو په دې کتابتون کې خو یې په لسګونو ملیونه کتابونه خوندي کړي دي. دلته بیا یو بحث و، بحث اکثره د لابینګ پر مسایلو څرخېده، لومړی بحث پر نهو بجو او پنځه څلوېښت دقیقو پیل شو، درې تنه ددې بحث برخوال وو:

۱- هون انډریو میګوري Hon Andrew meguire د پروګرام چلوونکی.

۲- ډاکټر ګریمي بنیرمین Dr. Graeme Bannerman وینااوال.

۳- ښاغلی بریډ ګورډون، Mr. Berdgordon وینااوال دی د امریکا او اسرائیلو د عامه چارو د کمېټې لپاره د پالیسۍ او دولتي چارو ډایریکټر و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بریډ ګورډون د اسرائیلو د لابینګ په باب خبرې وکړې. د اسرائیلو لابینګ (دلالي) په نړۍ کې ډېره مشهور دی، ویل کېږي، چې دوی د امریکا کانګرس ته ښه لاسرسی لري.

ګورډون وویل: زه کاناډا ته د ورڅېرمه یو ایالت څخه یم، چې خورا یخ دی، ددې ځای هوا له نورو ایالتونو سره ډېر توپیر لري. د امریکا سیستم هم د نورو هېوادونو له سیستمونو څخه توپیر لري، په نورو هېوادونو کې د پارلمان سیستم د اکثریت رایو پر بنسټ ولاړ دی. په امریکا کې مقننه، اجرائیه او قضایه قوه یوه پر بلې واک نه لري، یوه بلې سر رقابت لري. د لابینګ یا دلالي اصطلاح او یا مفهوم له یوه هوټل څخه، چې وکیلان به په کې او سېدل رامنځته شوه، زه چې په کوم ایالت کې اوسېږم، هلته تر انسانانو غویان زیات دي، نو د هغه ایالت وکیل په کانګرس کې وغوښتل د خپل ایالت لبنیات یې وده وکړي، په نورو ځایونو کې د لبنیاتو قیمت زیات و، قیمت د کانګرس له خوا ټاکل کېږي، نو د هغه ځای د خلکو غوښتنه وه، چې د لبنیاتو قیمت باید لوړ شي، دې خلکو خپل دا کار د خپل وکیل له لارې په کانګرس کې مطرح کړ، وکیلان اکثره په کانګرس کې د خپلو موکلینو نظریات او عقاید منعکسوي، د بېلګې په توګه د ښځې (د جنین سقط)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسئله، ځینې ددې حق مخالف دي او ځینې يې موافق، خلک کانګرس ته خپل شکايت کوي، يو وکيل وويل: زما ځينې موکلين له دې مسلې سره موافق دي او ځينې مخالف، په داسې حالت کې بيا وکيل د خپل وجدان له مخې قضاوت کوي.

ډاکتر کريمي بنيرمن وويل: غواړم د امريکا د بهرنيو چارو د لابينګ په باب خبرې وکړم. د امريکا د بهرنيو چارو پاليسي همېشه د اجرائيه قوې له خوا عملي کېږي، که اجرائيه قوه پوه شي، چې کوم نظر د بهرنۍ پاليسۍ په ګټه دی، نو د نورو نظرونه هم اوري، کله چې اجرائيه قوه پر دې پوه شي کوم هېواد ته زموږ د وسلې ورکړه، زموږ په ګټه نه ده، نو کېدی شي ترې تېر شي، نو ځکه دلته د لابينګ ګروپونو ترمنځ يو څه ستونزه راپيدا کېږي، پر امريکايانو سربېره نور ګروپونه هم په کانګرس کې لابينګ کوي، هر هېواد د لابينګ لپاره خپل ګروپ لري، هر هېواد کانګرس ته د خپل هېواد علايق وړاندې کوي او کوښښ کوي کانګرس پرې قانع کړي.

د لابينګ ګروپونه کېدی شي، د همغه هېواد غړي وي او يا نه وي، دا ګروپونه هم اجرائيه قوې ته ځي او هم مقننه قوې ته، ځينې حکومتونه د خپلو سفارتونو له لارې هم لابينګ کوي او مستقيماً حکومت سره تماس نيسي، جاپان، اسرائيل او مصر په تېرو څو کلونو کې په لابينګ کې ډېر مخکې دي، دوی د حکومت د بودجې له مسولينو سره کتلي او د خپلو هېوادونو علايق يې ورته څرګند کړي دي، که تاسې غواړئ لابينګ مو

(c) ketabton.com: The Digital Library

موثر شي، نو تاسې باید هغه مسول کس پیدا کړئ او خپل علایق ورته وړاندې کړئ، د مسولو اشخاصو پیدا کول او له هغوی سره رابطه ټینګول هم اسانه کار نه دی. د ډپلوماتانو له لارې دا کار ځکه ممکن او اسانه نه دی، چې هغوی ډېر وخت نه لري، بل د لابینګ ګروپ هغه خلک دي، چې هغوی ته پیسې ورکول کېږي او ستاسو علایق پرمخ وړي، دې کار کې د دوی ګټه هم خوندي ده. دوی تاسو ته ملاقاتونه برابروي او لارې چارې درښیي، په واشنګټن کې ممکن هر څوک داسې وعدې درکړي، خو دا کارونه د هر چا په وس پوره نه دي، ځکه هر څوک مهمو اشخاصو ته لاسرسی نه لري. د ساري په توګه زه شرکت لرم، مصر پر موږ پانګه لګولې، موږ د هغوی علایق پرمخ وړو. مصر له تېرو دېرشو کلونو راهیسې د کمپ ډیویډ تړون وروسته د خپلو لوړ رتبه مامورینو په واسطه له کانګرس او اجرائیه قوې سره ملاقاتونه کوي، په قاهره کې د تجارت له اتاقونو سره تماس لري، همدا سږ کال او ه څلوېښت (۴۷) تنه سوداګر دلته په خپل لګښت راځي، له مقننه او اجرائیه قوې سره ملاقاتونه کوي، خپلې رابطې ټینګوي او خپل علایق ورته څرګندوي، خو په دې ټولو کې بیا د پرېکړې سرچینه ډېره مهمه ده، لابینګ ګروپ چې کوم کس پېژني، هغه په کوم مهم ځای کې کار کوي؟ دوی طبعاً هغه کس ته ټلیفون کوي او بیا د ملاقات زمینه برابروي. واشنګټن له نورو سیمو او هېوادونو سره توپیر لري، کله چې دوی بل چېرته لاړ شي، نو هلته یې قدر

(c) ketabton.com: The Digital Library

و عزت کېږي، چاى او قهوه ورته تيارېږي، د وخت کمی نه وي، خو کله چې دلته ځوک راشي، دوی خپل ساعت ته ګوري، د وخت ډېر کمی وي. په تېرو کلونو کې د لابينګ ګروپونه ډېر قوي شوي دي، د هندوستان د لابينګ ګروپ اوس ډېر موثر دی، د امريکا پر بهرنيو چارو وزارت ډېر تاثير لري.

امريکا ته د مهاجرينو د بېلابېلو کټګوريو او له هغوی څخه د لابينګ ګروپونو په باب يې وويل: له نورو هېوادونو څخه د تېرو هيئتونو يا راغلو اشخاصو يوه اشتباه دا وه، چې ځان به يې د امريکايانو په تله تله، هيله يې لرله، چې د يو امريکايي په شان چلند دې ورسره وشي، په پيل کې چې مهاجرين راغلل، نو هغوی ډېر غريب وو، خو د هغوی اولادونه چې همدلته رالوی شول، ځانونه يې ورسول، خو اوس چې کوم مهاجر راځي، له نورو سره يې توپير دادی، چې دوی خپله ټول رسېدلي يا تحصيل کړي اشخاص دي. دوی کولای شي خپلې ځانګړې کمېټې او د لابينګ ګروپونه جوړ کړي، په دا ډول مهاجرو کې د هنديانو شمېر زيات دی، نو ځکه د هنديانو لابينګ په کې ډېر زيات او موثر دی.

د مصري هئيت يو برخوال پوښتنه وکړه: د مصر لابينګ له اسرائيلو سره سيالي کولای شي؟

ځواب: (C.S.P) (ممکن د لابينګ کوم ګروپ وي) داسې يو ګروپ دی، چې چاته پيسې نه ورکوي، دا ګروپ کوښښ کوي، چې د اسرائيلو او فلسطينيانو ترمنځ د منځګړيتوب لاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعقیب شي، اسرائیل د لابینګ په برخه کې ډېره تجربه لري او موثریت یې هم زیات دی. د مصر د لابینګ تاثیر هم په وروستیو کلونو کې زیات شوی دی.

د اردن استازي وپوښتل: د وسلې اخیستلو لپاره څه ډول لابینګ په کار دی؟

ځواب: په دې برخه کې مشاورین تاسو ته سمه مشوره درکولای شي، د وسلې خرڅول ډېره جنجالي مسئله نه ده، خو کله چې مسئله سیاسي شي، بیا مشکل زیاتېږي.

په دې برخه کې د تفریح لپاره وخت ورکړ شو، پنځه لس دقیقې تفریح مو وکړه، بیا د پروګرام دویمه برخه پیل شوه. دا برخه د ډاکتر ډبلیو ام اولسون (Dr.WM.J.olson) په مشرۍ پیل شوه.

ښاغلی مارک ینګ Mr. Mark Young یې ویناوال و.

ډاکتر اولسون وویل: دا ځای چې تاسې په کې اوس ناست یاست دا د ((ویلسن)) په نامه دی. ویلسن ډېر کتابونه واخیستل، دومره کتابونه چې پوروړی شو، بیا یې پر کانګرس وپلورل، د کانګرس کتابتون اوس د نړۍ تر ټولو لوی کتابتون

دی، هر کتاب چې په امریکا کې چاپېږي، باید د قانون له مخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ټوک یې دلته ورکړي، په نوري نړۍ کې چې کتابونه چاپېږي هم د اکثرو یې یو یو ټوک دلته راځي. دلته یو ښه څېړنیز مرکز دی، دا یو خدماتي مرکز دی، یوازې د کانګرس غړي کولای شي، کتاب له ځان سره یوسي، نور یې له دې ځایه وړلای نه شي، خو همدلته یې مطالعه کولای شي. د نړۍ د اکثرو مجلو او اخبارونو کلیکسینونه دلته شته، میکرو فلمونه یې هم شته.

اولسون د امریکا د کانګرس د تشکیلاتو په باب وویل: په امریکا کې هر کام د اساسي قانون له مخې پورته کېږي، د ولسي جرګې غړي د نفوسو په تناسب ټاکل کېږي، د مشرانو جرګې لپاره له هر ولایت څخه دوه تنه، مجموعاً سل تنه ټاکل کېږي. په مشرانو جرګه کې د غړو شمېر ځکه د ټولو ولایتونو لپاره مساوي دی، چې لوی ولایتونه، واړه ولایتونه تر ستوني تېر نه کړي، د مشرانو جرګې غړي د شپږ کلونو لپاره ټاکل کېږي. د بهرنیو چارو وزیر، سفیران او ځینې نور لوړ رتبه افسران د مشرانو جرګې یا سنا له خوا ټاکل کېږي. ولسي جرګې د غړو لپاره د ولایتونو نفوس په پام کې نیول کېږي، یو وخت د (۳۰) زرو پر سر یو تن ولسي جرګې ته راته، هغه وخت د امریکا نفوس (۲) ملیونه تنه وو، خو اوس د (۲۰۰) زرو کسانو پر سر یو تن ولسي جرګې ته راځي. تر ټولو زیات سیټونه کالیفورنیا ایالت لري، ځکه چې نفوس یې تر نورو ټولو ایالتونو زیات دی. قوانین باید د دواړو جرګو له خوا په یوه ژبه او یوه بڼه ولیکل شي او بیا تصویب شي. تر هغه وروسته جمهور رئیس ته ځي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا توشیح کېږي. که جمهور رئیس یې رد کړي، مشرانو جرگه یې په دوه ثلثو بېرته تائیدولای شي.

د ستاف د مامورینو دنده داده، چې له ټولو موکلینو سره د وکیل د ملاقات زمینه برابره کړي، د هغو غوښتنلیکونه واخلي، دا هم حتمي او ممکنه نه ده، چې د هغوی ټولې غوښتنې دې عملي بڼه خپله کړي، خو دا د هغوی حق دی، چې غږ یې واورېدل شي، بیا دا ټول شیان خپل وکیل ته وړاندې کېږي، هغه یې له بېلابېلو لارو یا ټلېفون په واسطه او یا هم له نورو لارو څخه هغو سره تماس نیسي، خلک د ټلېفون له لارې هم مستقیماً له وکیل سره تماس ټینگوي. ولسي او مشرانو جرگه (۱۲) بېلابېلې کمېټې لري، چې هره یوه یې بیا په خپل منځ کې نورې کمېټې لري، چې څو سوه کمېټې ورڅخه جوړېږي، وظیفه یې داده، چې مسودې جوړې کړي، پیسې هم د مقننه قوې په لاس کې دي. دوی ددې څارنه کوي، چې اجرائیه قوې دا پیسې څنگه او چېرته ولگولې او چېرته یې مصرفوي؟

دویم ویناوال ښاغلي مایک ینگ، د ولسي او مشرانو جرگې په باب لنډې خبرې وکړې، یوازې د یوې کمېټې (استخباراتو) په باب یې معلومات ورکړل، چې څنگه او په څه ډول شورا، د وسلې د کنټرول معاملات څاري. ده وویل: د اجرائیه قوې لوړ رتبه مامورین هم له سناتورانو سره مستقیماً خبرې نه شي کولای، لومړی باید د سناتور له اداري مامورینو سره خبرې وکړي، خپله موضوع ورته تشریح کړي او بیا د هغوی له لارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپله موضوع تعقیب کړي. اکثره اداري مامورین د تجربو او اداري کار له مخې مقررېږي، اداري مامورین کولای شي سناتورانو ته ووايي په دې او هغه برخه کې خپله پالیسي بدله کړي، ځکه چې اداري مامورین اکثره د موضوع پر تاریخي شالید او حقوقي حیثیت خبر وي، خو وروستی پرېکړه خپله د وکیلانو یا سناتورانو په لاس کې ده.

✸✸✸

ټاکل شوې وه تر غرمې وروسته د جمهور رئیس دفتر او د بهرنیو چارو وزارت ته لاړ شو، خو هلته تګ د ځینو معاذیرو له کبله ونه شو. نو ځکه بېرته د نیسا سنټر پر لوري وخوځېدو. تېره ورځ چې د واورې له امله زموږ په پروګرام کې خنډ راغلی و، د همغه پروګرام د تعقیب لپاره بېرته نیسا سنټر ته لاړو.

دا پروګرام پر یوه بجه او ۱۵ دقیقو پیل شو. په دې برخه کې دغه لاندې اشخاص شامل وو:

۱- پروفیسور ډاکتر ډبلیو ام جي اولسون Dr.W.M.J. olson د پروګرام چلوونکی.

۲- پروفیسور ټایلر ریورټ جی ډي Mr. Tyler Rauert JD ویناوال.

۳- پروفیسوره اغلې ان موسن Ms. Ann moisan ویناواله.

لومړی لکچر د دولت ستراتیژۍ ته د بدلون چلېنج و، پروفیسور اولسون وویل: د دولتونو د ستراتیژۍ بدلون ته ځکه اړتیا وي، چې په یوه موضوع کې که یو پروګرام یا عملیه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار ورنه کړي، دویم پروګرام یا بدیل مو باید ورته په پام کې وي. کله کله دویم بدیل هم د یوې بلې ستونزې د زېږېدو سبب ګرځي، مجبور یو د حل پر درېیمې او څلورمې لارې غور وکړو، ده خپلې دا خبرې په یوه مثال کې واضح کړې، ده وویل د ساري په توګه د بحر غاړه کې یو موټر په اوبو کې ډوب شوی، موږ غواړو هغه راوباسو، یو کرېنګ د موټر لپاره استخدام شو، خو د ځمکې او بحر د سطحې فاصله، د موټر وزن او د کرېنګ قوت په دقیق ډول محاسبه شوي نه دي، کله چې کرېنګ موټر د اوبو کچې ته راپورته کوي، نور یې زور نه رسېږي، ددې پرځای چې موټر پورته کړي، خپله کرېنګ د اوبو ګرېنګ ته لوېږي، بیا مجبور یو بل قوي کرېنګ راولو، چې هغه، هم کرېنګ راپورته کړي او هم مخکنی موټر، نو دلته ښکاره شوه، چې لومړی مشکل نه یوازې پر خپل ځای پاتې شو، بلکې بل مشکل یې هم وزېږاوه. له دې څخه دا نتیجه اخلو که موږ غواړو یو مشکل حل کړو، د هغه لپاره باید دقیق پلان ولرو، که دقیق پلان نه وي، نو پر ستونزې بله ستونزه زیاتېږي. ده خپله دا تجربه په څو تصویرونو کې څرګنده کړه. ورپسې یې د مخدره موادو د قاچاق مسئله تشریح کړه، ویې ویل چې قاچاقچیان له بېلابېلو لارو کار اخلي، تر هغه پورې یو میتود کاروي، چې رسوا شوی نه وي، نو په دې خاطر د مخدره موادو کنټرول یوه ستونزمنه مسئله ده. اندا چې قاچاقیان د خپل ژوند په بیه حاضر دي، دې کار ته دوام ورکړي، په دې برخه کې د حکومتونو، سرحدي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پولیسو او نورو کړیو ګډه همکاري په کار ده. د ټرانسپورټ له ډول ډول وسایطو، لکه موټر، الوتکې، کښتۍ او ټلونو او نورو ټولو څخه کار اخلي، د دې ټولو دقیقه تالاشي اسانه کار نه دی. مخدره توکي او تروریزم د هېوادونو ملي امنیت او ارضي تمامیت ته ګواښ پېښوي، ارضي تمامیت د ټه وایي، چې یو هېواد پر خپلې خاورې او سرحداتو حاکمیت ولري او قانون په کې پلی کړي، د مخدره توکو مخنیوی د نړیوال سیستم له لارې ممکنېدی شي، نړیوال سیستم دا سې دی، چې د تېرو درې سوو کلونو په بهیر کې رامنځته شوی او په تېرو اتیاوو کلونو کې یې وده کړې ده، خو په دې وروستیو کلونو کې د دولتونو ترڅنګ ځینې نا دولتي موسسې هم په کې شاملې شوې دي. ځینې نادولتي موسسې هم د یوه ملک امنیت ته خطرونه پېښولای شي، دوی کې کېدی شي، بانکونه، شخصیتونه، ترهګر، سوداګر او نور ټول شامل وي. ځینې رسمي او نا رسمي موسسو د دولتونو نړیوال سرحدونه له منځه وړي دي. له دې جملې څخه یو هم د القاعدې سازمان دی، د دوی د فعالیت تشکل دا سې نه دی، چې رسمي بڼه ولري، یوه کمپنۍ یو ډول کار کوي، بل شرکت بل ډول، دا ګروپونه بیا د خپلو ګټو په خاطر یو بل سره همکاري کوي، دوی یو بل سره د تماس مرکزونه لري، ګډ کنفرانسونه جوړوي او روزنیز مرکزونه لري. جعلي پیسې هم چاپوي، جعلي مخدره مواد هم جوړوي، د ساري په توګه، یو وخت له یو هېواد څخه مخدره مواد راتلل،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی د همغه هېواد په نامه جعلي مخدره مواد جوړ کړل، چې اصلي ته نږدې وو، خو اصلي نه وو، دوی د هر هېواد انفرادي قوانین تر خپلې ناوړې اغېزې لاندې راولي.

پر دې وخت پروفیسور اولسون، پروفیسورې مېرمن موسن ته بلنه ورکړه، چې دا بحث نور دا پرمخ یوسي. مېرمن موسن وویل: زه غواړم پر همدې نادولتي جنایتکارو ګروپونو رڼا واچوم.

یو وخت یو لیکوال ویلي وو: مهمه نه ده چې تاسې همېشه د اکثریت نظر تائید کړئ، کله

کله د اقلیت نظر هم ډېر مهم وي. ځینې وار ه نادولتي ګروپونه ډېر خطرناک دي، باید نړیوال ورته یو تدبیر ولري، دا د دولت تابع خلک نه دي، چاته د ځواب او مسولیت پړه هم نه مني، دوی هر ډول عملیات کولای شي او له هرې ممکنې لارې څخه کار اخلي. د دوی هدف څه دی؟ تغیرات غواړي؟ البته دوی په خپل فکر تغیرات غواړي، چې هغه فکر دوی ته کامل ښکاري، دوی د څو دلیلونو له مخې راپیدا شول:

(c) ketabton.com: The Digital Library

نړۍ سره نږدې شوه، سوړ جنګ ختم شو، هېوادونه د ټکنالوژۍ او همکارۍ له مخې سره نږدې شول، نو دا ډلې هم راپيدا شوې، دا ډلې مختلف شکلونه لري:

۱- يو هغه ډول ګروپونه دي، چې يو مثبت شکل لري، لکه نادولتي موسسې او انجيوګانې.

۲- مذهبي ګروپونه دي، چې ځينې مثبت کارونه ترسره کوي.

۳- ګڼ قوميزه سازمانونه دي.

۴- د مشترکو ګټو سازمانونه دي.

۵- يو شمېر نړيوال سازمانونه، لکه د بشر حقوقو نړيوال سازمان، شنې سولې سازمان، اکسفام موسسه او نور... دا پورته سازمانونه معمولاً د شخړو سبب نه ګرځي.

دويم هغه ډلې يا ګروپونه دي، چې شخړې او جنجالونه راپيدا کوي، لکه:

۱- وسله والې ډلې

۲- جنګي ډلې

۳- ملېشې

۴- جنګسالاران

۵- شخصي امنيتي کمپنۍ

۶- ترهګر ګروپونه، چې اکثره د القاعدې لپاره کارول کېږي او ځينې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مېرمن موسن چې دا ګروپونه تشریح کړل، نو بیا یې پروفیسور ټایلر ریورټ ته بلنه ورکړه، چې دغو ګروپونو پر قانونیت خبرې وکړي. پروفیسور ټایلر د هېوادونو ارضي تمامیت او سرحدونو ته د ورپېښو خطرونو په باب، چې د نادولتي سازمانونو له خوا پېښېږي، وویل: دولتونه د دې خطرونو پر وړاندې څه لري او څه کولای شي؟

ده د سینما د یوه کرکټر (جاکسن) یادونه وکړه، چې په فلم کې یې د تروریستانو پر ضد یو قوي رول لوبولای او د هغوی پر ضد سرسخته مبارزه کوي، دی له ډېرو ستونزو سره مخامخېږي، خو په پای کې بریالی کېږي، خو دی وایي د فلم او عمل کیسه طبعاً سره توپیر لري، کله چې دولتونه ګورئ هغه بیا د دې پدیدې پر وړاندې ډول ډول عمل کوي. د تروریزم پر ضد نړیواله همکاري په کار ده، خو په عملي توګه دا همکاري اسانه نه ده. یو نړیوال قانون باید جوړ شي، چې له دې ډول خطرونو سره مقابله وکړي. د هر هېواد قوانین له بل سره توپیر کوي، نو ځکه په دې برخه کې یو نړیوال قانون ته اړتیا ده. د نړۍ دولتونه باید یو بل سره کښېني او یو له بل سره همکاري وکړي، دا نړیوال قوانین د نړۍ دولتونه یو بل سره وصلوي، د دې نړیوال قانون په رڼا کې باید داخلي قوانین هم وضع شي. لکه امریکا او عمان چې د تروریزم پر ضد یو تړون لاسلیک کړی، دا داسې یو تړون دی، چې یو بل ته خپل مجرمین ورسپاري، کله چې د دولتونو ترمنځ همغږي رامنځته شي، نو څه به کېږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې سره به د بانکونو ترمنځ همکاري رامنځته کېږي، چې تروریستان ونه کړای شي، له یوه بانک څخه بل ته پیسې انتقال کړي. د ملګرو ملتونو د منشور په یوه ماده کې د ترهګرۍ ضد مواد شته، د ملګرو ملتونو د امنیت شورا (۱۲۶۷) او (۱۳۷۳) ګڼه پرېکړه لیک د القاعدې او طالبانو په اړه دی، د نړۍ ټول هېوادونه باید هغه عملي کړي، دا د نړیوال قانون یوه برخه ده. په ملګرو ملتونو کې د ترهګرۍ ضد یوه کمېټه جوړه شوې ده. (۱۵۴۰) ګڼه پرېکړه لیک د عامه وژنې وسلې منع کوي. د تروریزم ضد جګړې یو مشکل هم د بشري حقوقو مسئله ده، چې بېلابېل تعبیرونه ورڅخه کېږي، ځینې ملکونه وایي چې موږ دا کار نه شو کولای، د بېلګې په توګه یو ترهګر چې په اروپا کې ګیر کېږي امریکا ته یې ځکه نه ورکوي، چې اروپا کې اعدام نه شته، خو امریکا کې شته، نو دوی اعدام د بشري حقوقو خلاف کار ګڼي. همدارنګه ځینې قیدونه هم شته، ځینې نا دولتي ګروپونو سره باید څنګه معامله وشي؟ دوی ځان هېڅ شي ته متعهد نه ګڼي او ځان په هېڅ پورې نه تړي، هېڅ نړیوال قانون ته مکلف نه دي، نو ځکه باید دولتونه توافق وکړي، چې دوی د نړیوالو قوانینو تابع کړي.

په هېواد کې د بشري حقوقو د خوندیتوب لپاره د مداخلې په باب د نظر ډېر اختلاف شته، لکه په سومالیا، کوسووا، بوسنیا او نورو کې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر ۱۹۹۹م کال امریکا د ملګرو ملتو سازمان له اجازې پرته د کوسووا چارو کې مداخله وکړه، هلته اخلاقي او بشري وضع ډېره خرابه وه، مناسب ځواب یې غوښته، ملګرو ملتونو عاجل اقدام ونه کړ، کوفي عنان وویل: څه وخت باید یو ملک په داسې حالاتو کې د بل ملک په کورنیو چارو کې مداخله وکړي؟ ارضي تمامیت د یو ملک حق دی، نو ددې ترڅنګ دا د هغه هېواد مسولیت هم دی، چې د خپلو خلکو بشري حقونه خوندي کړي. کله چې د یو هېواد دولت کمزوری شي، نو دا مسولیتونه یې تر پوښتنې لاندې راځي، دا وخت نورو ملکونو ته د ملګرو ملتونو له خوا د خلکو د حفاظت لپاره د مداخلې حق ورکول کېږي، دا پرنسیپ (د بشر ملاتړ) د ملګرو ملتونو په منشور کې شته. یو د مشکل مخنیوی دی، بل مداخله او درېیم له خلکو سره عملي مرسته ده. د ملګرو ملتونو د بشري حقوقو کمیسیون وویل: ددې کارونو تر ټولو واکمنه سرچینه ملګري ملتونه دي، که د ملګرو ملتونو امنیت شورا په دې چاره کې ناکامه شي، نو د ملګرو ملتونو عمومي غونډه یا اسامبله کولای شي، دا مسایل پر مخ یوسي، دا چې یو ملک د بل ملک په چارو کې مداخله وکړي که ونه کړي، دا اوس هم یوه پېچلې مسئله ده، چې تر اوسه لا نړیوال ټولنه ورسره لاس و ګرېوان ده.

د غونډې یو برخوال پوښتنه وکړه: ترهګري ډلې هېڅ ډول نړیوال قانون نه مني، په ملګرو ملتونو کې ځینو هېوادونو ته د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويټو حق هم، تر نړيوالو قوانينو پورته يو کار دی، په دې باب تاسو څه وايئ؟

ځواب: دا ددې مانا لري، چې دوی د ملګرو ملتونو د نورو غړو پر وړاندې مساوي حقوق لري، خو د نړيوالو قوانينو له مخې دوی ټول يو شان نه دي. د مخنۍ حملې حق هغه وخت سم دی، چې ګاونډی هېواد د حملې تياری نيسي، دا وخت يو هېواد حق لري، چې د ځان دفاع وکړي.

يو بل برخوال پوښتنه وکړه: کله چې د مداخلې د حق خبرې کېږي، خلکو سره تشويشونه پيدا کېږي، لکه د عراق په شمال کې د کردانو موضوع، په دې باب تاسې څه وايئ؟

ځواب: زه فکر کوم، چې ددې مسودې د ليکلو پر وخت شايد د هغوی تعبير دا نه و، چې له دې مداخلې څخه دې ناوړه ګټه پورته شي.

کله کله انساني موضوع ددې مداخلې او حفاظت غوښتنه کوي، لکه (کوسووا) او (روندا) ته د امريکا تګ، چې سياسي اهداف يې نه لرل، يوازې انساني موضوع وه.

د بنګله دېش استازی: څوک چې مخدره مواد توليدوي، هغه اکثره نا دولتي او غريب خلک دي، خو ګټه اخيستونکي يې اکثره پر مختللي هېوادونه دي، ولې دلته سخت قوانين نه جوړېږي، چې ددې شيانو مخه ونيول شي؟

ځواب: فدرالي حکومت په عمومي ډول قوانين جوړ کړل، خو په انفرادي ډول دلته مشکل دادی، چې دلته (۵۰) ايالتونه دي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هر ایالت خپل خپل قوانین لري، پوښتنه داده، چې قوانین باید پر هغو کسانو تطبیق شي، چې دا مواد کاروي.

✸✸✸

ګروپي کار: تر پورتني بحث وروسته ګروپي کار ته لاړو، پر دوو ګروپونو ووېشل شو، یو د منځني ختیځ او یو هم د جنوبي اسیا او ورځېرمه هېوادونو لپاره و، چې افغانستان هم په کې شامل و. ګروپي کار د یو امریکايي پروفیسور په مشرۍ پیل شو، په ګروپي کار کې د افغانستان، پاکستان، بنګله دېش، سریلانکا، نیپال او ځینو نورو هېوادونو استازي شامل وو. امریکايي پروفیسور تر ټولو لومړۍ دا پوښتنه مطرح کړه چې: د امریکا حکومت باید څه وکړي، چې د افغانستان او پاکستان مناسبات ښه شي او د تروریزم پر ضد جګړه ګټوره او موثره وشي؟

د پاکستان استازی (معظم احمد خان) وویل: د جنرال مشرف پر وخت د افغانستان او پاکستان مناسبات ښه وو، مهمه خبره داده، چې سیاسي پرېکړه باید وشي، پر جګړې مشکل نه حلېږي، د مشرف پر وخت یوې خوا ملامتي پر بلې خوا او بلې به بیا پر دې بلې خوا اچوله.

صبغت الله سنجر صیب د افغانستان له هئیت څخه وویل: تروریزم سرحد نه لري، امریکا او ټولې نړیوالې ټولنې بیا بیا ویلي چې تروریزم سرحد نه لري، نو نړیوالې ټولنې ته په کار دي، تر څو پورې چې د تروریزم ریښې له منځه یونسي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان کې دا جګړه پای ته نه رسي، افغانستان د تروريزم قرباني شوی دی، د تروريزم ځالې افغانستان کې نه شته، ځالې يې تر افغانستان بهر دي.

د سنجر صيب د خبرو په تعقيب ما(يون) وويل: زه د سنجر صيب دا خبرې تائيدوم، چې د ترهګرۍ اصلي ځالې په افغانستان کې نه دي. افغانان د يوې بشري قوې او سون موادو په توګه په دې جګړه کې سوزي، افغانان د دې امکانات نه لري، چې د دې درنې جګړې لګښت او پوځي امکانات برابر کړي، تاسو چې کومه کاريدونکې وسله، ريموټ کنټرول بمونه او ځان وژونکي واسکټونه او همدا رنګه د جګړې ايډيالوژيک تحرکات ګورئ دا ټول له بهر سره ارتباط لري، د جهاد په کلونو کې دا ډول بريدونه نه ترسره کېدل او نه افغانستان د ځان وژونکو بريدونو سابقه لري. که د جګړې بهرني امکانات ودرول شي، افغانستان کې دا جګړه ډېره ژر بنديږي. موږ له نړيوالې ټولنې هيله لرو، که غواړي افغانستان کې دا جګړه پای ته ورسېږي، نو د جګړې اساسي سرچينې بايد وچې کړي.

يو بل غلط تصور، چې د پاکستان له جوړېدو څخه بيا تر اوسه په پاکستان کې شته او په ډيپلوماتيکې ژبه کې څوک ورته ډېره اشاره نه کوي، هغه دا دی، په پاکستان کې يو شمېر مذهبي او استخباراتي کړۍ شته، چې هغوی په افغانستان کې يو قوي حکومت نه غواړي، دوی تصور کوي چې له يوې خوا قوي افغانستان او له بلې خوا قوي هندوستان د دوی د نفوذ ساحه

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتنګوي او په سیمه کې د دوی پراختیا غوښتنې سیاست مهاروي، دغه راز په دې حالت کې دوی نه شي کولای د منځنۍ اسیا طبیعي منابعو ته ځان ورسوي، همدارنګه پاکستان کې دا کړۍ تصور کوي، چې د قوي افغانستان په شتوالي سره په پاکستان کې د مېشتو پښتنو ملي ولولې تقویه کېږي او په دې ډول د پاکستان کمزورۍ ته لاره اوارېږي. خو موږ په دې نظر یو، چې قوي او سوکال افغانستان د سیمې د ثبات لپاره په ګټه دی. پاکستان ته هم ډېره اقتصادي ګټه رسوي، افغانستان د پاکستاني مالونو لپاره ښه مارکیټ دی. د طالبانو د حکومت پرمهال، چې افغانستان کمزوری اقتصاد درلود، افغانستان ته د پاکستان صادرات پر کال (۵۰) ملیونو ډالرو ته رسېدل، خو اوس دا صادرات هر کال (۱۲۵۰) ملیونو ډالرو ته رسېږي. ما لا خپلې خبرې خلاصې کړې نه وې، چې د پاکستان استازي ښاغلي (معظم احمد خان) وویل: دا تصور غلط دی، چې پاکستان یو قوي افغانستان نه غواړي، پاکستان همېشه په افغانستان کې سوله غوښتې، موږ د جهاد په کلونو کې له افغانانو سره ډېره مرسته کړې ده، افغانستان زموږ مسلمان ورور هېواد دی، خو اوس چې موږ افغانستان ته ګورو، دوی هندوستان ته په جلال اباد، کندهار او نورو سیمو کې قونسلګرۍ ورکړې، دا موږ ته خطر دی، افغانستان باید زموږ دا تشویش درک کړي، موږ له افغانستانه ګیله لرو، چې دوی ولې زموږ مخالف ته زموږ په سرحداتو کې داسې نمایندګۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړي دي، په داسې حال کې چې هندوستان په دې سیمه کې قونسلګریو ته اصلاً هیڅ اړتیا نه لري. افغانستان زموږ مسلمان ورور هېواد دی، نو له ورور نه ګیله کېږي، دوی باید زموږ اندېښنې درک کړي...

پر دې وخت ما یو ځل بیا نوبت واخیست، بحث هم لږ څه ګرم غوندې شو. ما وویل: په همدغه ځای کې معلومېږي، چې پاکستان په افغانستان کې د خپل نفوذ د پراختیا هیله لري او له هند سره دښمني او زور ازموینه زموږ په هېواد کې معلوموي، افغانستان یو مستقل هېواد دی، موږ حق لرو، چې له هر هېواد سره د خپلو علایقو پر بنسټ سیاسي او اقتصادي روابط ولرو، ایا له پاکستانه موږ کله دا پوښتنه کړې ده، چې ولې دې په پېښور، کویټه او یا نورو ښارونو کې، ایران او یا نورو هېوادونو ته قونسلګرۍ ورکړې دي، همدې پاکستان ته چې مو په کندهار، ننګرهار، هرات کې د قونسلګریو اجازه ورکړې ایا له ایران او هندوستانه مو اجازه اخیستې، په خپل هېواد کې د قونسلګریو پرانیستل د همغه هېواد مشروع حق دی، خو که چېرې له دې قونسلګریو څخه رښتیا هم ګاونډیو هېوادونو ته خطر وي، کولای شي د ډپلوماتیکو مراجعو له لارې متقابل اقدام وشي او مسئله پر دښمنۍ نه ارزي. په افغانستان کې د پاکستان د ستراتیژۍ عمق، چې یو شمېر مذهبي او استخباراتي ډلې یې تعقیبوي او ما دمخه ورته اشاره ورکړه دا دی چې: (قوي افغانستان ضعیف پاکستان یا ضعیف

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان قوي پاکستان) دا په پاکستان کې د ټولو پاکستانیانو نظر نه دی، بلکې د هغو خلکو نظر دی، چې د افغانستان لپاره خپله پالیسي جوړوي. سنجر صیب هم د قونسلګریو په برخه کې زما خبرې تائید کړې او دا یې د افغانستان خپل حق وګاڼه، ورته یې وویل چې هرات کې ستاسو قونسلګري هم ایران ته ډېره نږدې ده، نو ایا ایران که له موږه وغواړي، نو ستاسو قونسلګري به ورڅخه باسو؟

پر دې وخت امریکایي پروفیسور پوښتنه وکړه: ویل کېږي چې د افغانستان او پاکستان ترمنځ یو مشکل د ډیورنډ کرښه ده، دلته یو پاکستاني الاصله امریکایي دی، هغه همېشه د امریکا کانګرس او حکومت ته وایي چې د افغانستان او پاکستان ترمنځ لوی مشکل د ډیورنډ کرښه ده، تر څو چې افغانستان د ډیورنډ کرښه په رسمیت ونه پېژني، په افغانستان کې سوله نه راځي، که امریکا غواړي په افغانستان کې سوله راشي، نو باید د افغانستان پر حکومت فشار راوړل شي، چې افغانستان له پاکستان سره د ډیورنډ کرښه په رسمیت وپېژني، که نه نو دا جګړه به دوام پیدا کوي.

سنجر صیب په دې باب وویل: موږ سره څه نه شته، چې پاکستان ته یې ورکړو، بل افغانستان په دې موقف کې نه دی، چې پاکستان سره په دې باب خبرې وکړي، کله چې افغانستان کې بشپړ امن راشي، بیا کېدی شي د نړیوالو قوانینو او د خلکو د برخلیک د ټاکلو په باب د ډیورنډ د کرښې په ګډون، پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېرو مسايلو بحث وشي، پاتې شوه د تروريزم مسئله، هغه دې مسايلو پورې اړه نه لري.

د پاکستان استازی (معظم احمد خان): موږ له افغانستان سره د ډيورنډ مسئله هېڅکله نه ده مطرح کړې او نه افغانستان موږ سره دا مسئله کله مطرح کړې ده. پاکستان دا مسئله يوه حل شوې مسئله ګڼي، او سنې سرحدونه د نړيوالو سرحدونو په توګه په رسميت پېژني، که افغانستان دا مسئله غوښتلای، نو پاکستان چې له هند سره درې ځله په جګړه کې راګير و، هغه وخت د افغانستان لپاره ښه چانسونه وو، خو افغانستان هغه وخت هېڅ عکس العمل ونه ښود، دا د دې مانا لري، چې افغانستان دا مسئله حل شوې ګڼي. د پاکستان استازي زياته کړه چې موږ د ډيورنډ کرښې په باب څه مشکل نه لرو، مانا دا چې دا کرښه د پاکستان او افغانستان ترمنځ رسمي سرحد دی.

ما (يون) دا وخت يو ځل بيا نوبت واخيست؛ ما ويل: د ډيورنډ کرښې په باب بايد وويل شي، چې په دې برخه کې دا سې حقوقي دلايل شته، چې د حکومتونو تر کچې پورته دي. لويه جرګه چې په افغانستان کې د حکومتونو تر کچې پورته د قدرت او مشروعيت تر ټولو واکمنه سرچينه ده، د افغانستان لويې جرګې نږدې پنځه لسيزې وړاندې پرېکړه وکړه، چې د ډيورنډ کرښه د انګرېزي استعمار په زور، د افغانستان پر اميرانو تپل شوې وه او تر دې وروسته يې افغانستان نه مني. تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وروسته یوه حکومت هم دا کرښه په رسمیت نه ده پېژندلې.
له حقوقي پلوه هم د ډیورنډ د کرښې یو طرف یا حقوقي اړخ (برتانوي هند) اوس متوفی دی. پاکستان له افغانستان سره د ډیورنډ د کرښې یو اړخ نه دی. دا کرښه له برتانوي هند څخه پاکستان ته په میراث پاتې ده، له حقوقي پلوه په داسې مسایلو کې د وراثت قانون نه تطبیقېږي، ځکه چې د وراثت قانون بیا خپل وجایب او مسولیتونه لري، هغه هېڅکله پاکستان ته نه دي راجع شوي او نه دوی هغه پر ځان منلي دي. د نړیوالو قوانینو له مخې هم، هغه تړونونه، چې په زور او جبر پر یوې خوا ومنل شي، حقوقي ارزښت نه لري، د ډیورنډ کرښه هم په زوره د هغه وخت د ستر زبرځواک (انګریزي ښکېلاک) له خوا پر امیر عبدالرحمن منل شوې وه او د افغانستان نورو حقوقي مراجعو هېڅکله نه ده تائید کړې، انګرېزان چې هغه وخت ددې کرښې د تحمیل یوه خوا وه، ددې په مقابل کې د هغه وخت امیر ته یو لړ امتیازات ورکول، چې د امیر د حیات په اختتام سره دا امتیازات هم ختم شول او ددې کرښې په باب قرارداد هم ورسره خپل ارزښت له لاسه ورکړ. پاتې شوه د تروریزم مسئله، دا هېڅکله د ډیورنډ له کرښې سره رابطه نه لري او که پاکستان کې ځینې ډلې او اشخاص ترهګري له دې کرښې سره تړي، نو بیا خو دا تر ټولو پاکستان ته په زیان ده، ځکه دوی خپله ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثبوت ورکوي، چې دا ډلې ټپلې موږ تقويه کوو او که پر افغانستان د فشار له امله د ډيورنډ کرښه په رسميت وپېژندل شي، نو بيا موږ دا خلک (ترهګر) مهارولای شو. تر دې نو بيا د مداخلې غټ ثبوت چېرته دی؟ موږ دا په ټينګه ردوو، چې تروريزم له ډيورنډ کرښې سره ارتباط لري، ايا پر نيويارک چې ترهګرو بريد وکړ، هلته هم د ډيورنډ مسئله شريکه وه، يا وروستی بريد يې چې پر ممبي وکړ، هلته هم ډيورنډ کرښه وه او يا د نړۍ په نورو ګټو سيمو له هغې جملې څخه په خپله د پاکستان پر ګڼو ښارونو، لاهور، پينډۍ او نورو کې هم د ډيورنډ کرښه شامله ده؟ دا هسې يوه پلمه ده، چې ځينې ډلې غواړي يو مشکل له بل مشکل سره وتړي، زموږ او د پاکستاني هئيت ترمنځ خبرې نورې هم تودې شوې، د نورو هېوادونو استازو ټولو موږ ته غوږ نيولی وو، هغوی ته هم پته ولګېده، چې دوو هېوادونو ترمنځ د نظرونو څومره توپير موجود دی. دا بحث نور هم ګرمېده، خو امريکايي پروفيسورو وويل: ښه به وي چې د امنيت د ښه والي په باب خپل نظرونه څرګند کړو. زموږ له هئيت څخه انګار صيب وويل: نړيوال بايد زموږ ملي پوليسو، استخباراتو او ملي پوځ سره مرسته وکړي، چې موږ ددې جوګه شو، په خپله خاوره کې ترهګر وځپو او د پاکستان امنيتي ارګانونو سره دې هم مرسته وشي، چې هغوی په خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخه کې د ترهګرو ځالې له منځه يوسي، دغه راز د دواړو هېوادونو امنيتي ارګانونه بايد يو بل سره مرسته او همکاري وکړي، يو بل ته خبر ورکړي، چې تر دغې سيمې مې ترهګر تعقيب کړل، نور ستاسو د نفوذ ساحې ته داخل شول، بايد تاسې يې تعقيب کړئ، په دې ډول کېدی شي دا ډلې ټپلې له منځه لاړې شي. وخت نور هم د پای پر ټکي ودرېد، هم د پاکستان استازي او هم موږ غوښتل په دې باب زيات بحث وکړو، خو وخت نه و، امريکايي پروفيسور په پای کې د نتيجې په توګه وويل: ددې نورو هېوادونو استازو ته به نوبت ورکړو، چې په لنډو ټکو، د افغانستان او پاکستان ترمنځ پر دې شوي بحث قضاوت وکړي او د خبرو نتيجه راوباسي:

د بنګله دېش استازي (نظام احمد) وويل: د افغانستان او پاکستان ترمنځ د خبرو او نظر تفاوت زيات دی، بايد اوسېله وشي، خو دا مشکل له نظامي لارې نه حلېږي، بايد دېپلوماتيکې لارې چارې ولټول شي، ځوک چې ملېشې ساتي بايد خبر ورته ورکړل شي، چې له دې لارې وګرځي، خلک بايد باسواده شي، ځکه کله چې خلک باسواده شي، خپله پرېکړه خپله کولای شي، که د افغانستان په چارو کې مداخله ونه شي، ښه به وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نیپال استازي (ډابرسنګ ګورنګ) وویل: موږ د دواړو هېوادونو ترمنځ د نظر تفاوتونه ولیدل، دې کې د امریکا د نقش ضرورت دی، دا چې افغانان د خپلې اردو پیاوړتیا ته اړتیا لري باید په دې برخه کې ورسره مرسته وشي.

د نیپال استازي په دې ترڅ کې له هندوستانه هم شکایت وکړ، چې د نیپال په کورنیو چارو کې لاسوهنه کوي. ده وویل چې د نیپال په کورنیو شخړو کې نږدې (۱۳۰۰۰) کسان ووژل شول، خو د دې جنګي ډلو ځینې مشران په هندوستان کې ګرځي او مزې کوي. تر دې وروسته امریکایي پروفیسور وویل: تر تاکلي وخته پنځه لس دقیقې زیات پاتې شو، موټر موږ او تاسې ته منتظر دی، ډېر ښه او ګرم بحث و، ما ته هم شاباسی راکړئ، دا سې جالب بحثونه رامنځته کوم، چې تر اخره خلک بوخت ساتم، دې سره له ګروپي کاره راووتو، په موټر کې کېناستو او د هوټل پر لوري رهي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه شپه له فرهنګي اشنا یانو سره

کله چې هوټل ته ورسېدم، نو خالد هادي او سید سلیمان اشنا دواړو راته ټلیفون وکړ. خالد هادي د ښېنوا و ښېسایټ د امتیاز خاوند دی او په پښتو کې دا ډېره مشهوره وېبپاڼه ده، په لکونو لوستونکي لري، پښتو او پښتنو ته یې ډېر زیات خدمت کړی دی. خالد هادي صیب اوس په نیویارک کې اوسي او ما سره یې وعده کړې وه، چې لیدو ته دې درځم، سید سلیمان اشنا اصلاً د ننګرهار او سېدونکی دی، ښه قوي ژورنالیست او ویاند دی، په طلوع او شمشاد ټلویزیونونو کې یې کار کړی او هلته چې ښه وځلېد، نو بیا په امریکا کې اشنا ټلویزیون ته راغی او دلته نو اشنا له اشنا ټلویزیون سره اشنا شو. خالد هادي صیب سره مې لږ مجلس کړی و، ده د خپلو فعالیتونو په باب معلومات راکړل، چې په خورا زړه چاودون یې تر دې مهاله څه کړي، خو څه یې چې کړي اکثره یې موثر دي، ما د افغانستان فرهنګي حالت ورته بیان کړ او د افغانستان ځینې مهمې داخلي ستونزې مې ورته په ګوته کړې، خو په پای کې مو دا نظر یو و چې: (کار کول په کار دي)، (مخکې به ځو او شاته به نه ګورو.) سید سلیمان اشنا هم تر لږ ځنډه وروسته راغی، هغه نو لا مخکې له ما څخه ژمنه اخیستې وه، چې د شپې به دده مېلمه کېږم، څو شېبې اشنا صیب سره کېناستو، دواړه مې یو بل ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

معرفي کړل، که څه هم ليکوال د استاد رفيع په وينا د پښتو انيو ټليفونچيانو غونډي دي، که يو بل يې ليدلي هم نه وي، نو اوريدلي يې خو يې وي، فقط چې يو بل سره يې معرفي کړي، نور نو بيا زيات تفصيل ته اړتيا نه شته، اشنا صيب وويل: نور ملګري دې چېرې دي؟ هغوی ته هم ووايه، چې موږ سره لاړ شي، ډېر به خوشاله شو. ما ويل فکر کوم چېرته به تللي وي، ټليفون مې ورته وکړ، انګار صيب او سنجر صيب يو هم روخ نه شول لږ ورته منتظر هم شو، خو چې پته يې ونه لګېده، نو بيا زه (يون) او خالد هادي صيب له اشنا صيب سره، د هغه د کور پر لوري رهي شو. له هوټله تر کوره پورې نږدې نيم ساعت لاره وه، په لاره کې مې که څه هم اخوا دېخوا د ښار ښکلاوو او رڼاوو ته کتل، خو اشنا صيب د سياسي بحث يوه موضوع منځ کې راګوزاره کړه، يون صيب د انتخاباتو موضوع ډېره ګرمه ده، څه فکر کوئ څه به وشي؟ څوک به يې وګټي؟ ما ويل والله نو اوس لا هم وخت شته، چې څوک پرې سم بحث وکړي، وکتل شي چې څه ډول کانديدان رامنځته کېږي؟ د هغوی مرستيالان څوک دي؟ دا هم مهم رول لري، قومي، سياسي، مذهبي، سيمه ييز او اقتصادي بېز هم ډېر رول لري، ګاونډې هېوادونه، نړيوال ايتلاف په تېره بيا د امريکا متحده ايالتونه دا هر يو خپل خپل تاثيرات لري، نو چې يو ځل ليدلوري او تګلوري معلوم شي، هغه وخت يې ارزونه او محاسبه اسانه ده، اشنا صيب وويل زه هم له همدې نظر سره موافق يم، خو اوسنيو کانديدانو ته چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګورم، که څه هم له کرزي څخه ډېر زيات خلک نا راضه دي، خصوصاً پښتانه، خو بيا به هم له مجبوريته کرزي ته رايه ورکړي، ما ويل که ښه بديل پيدا شي، د کرزي صيب چانس کمېږي او يا يې پر وړاندې يو قوي ايتلاف جوړ شي او که چېرې تر ده بل قوي کانديد پيدا نه شي، نو بيا دده چانس په دې زياتېږي، چې دی تيار په واک کې دی، که څوک هر څومره چغې ووهي، چې له واکه ګټه نه پورته کوم، خو په خپله په واک کې شتوالی له واکه د ګټې اخيستنې مانا تداعي کوي او دا خپل تاثير لري، خو بيا هم د استاد روهي په وينا د افغانستان وضع د پېشبينۍ وړ نه ده، کېدی شي حالات بلې خواته وده وکړي، کېدی شي انتخابات هېڅ ونه شي، نو اوس مطلق حکم کول سخت کار دی، اشنا صيب وويل: دا سمه ده، خو زما هدف د اوسنيو حالاتو د تداوم په صورت کې و. خالد هادي صيب هم موږ ته ورته نظر درلود. د بحث لړۍ لا ختمه نه وه، چې د اشنا صيب کور ته ورسېدو، يوه دوه پوړيز کور و، چې زينې او د کوټې متن يې پر لرګين فرش پوښلی و، کور ته پورته شو. ارسلا جمال صيب او ايوب خاورين صيب هم راغلي وو. څو شېبې سره کېناستو، چای يې راوړ، د چای پر مهال زموږ ورينداره (د اشنا صيب مېرمن) راغله، موږ ته يې ستړي مشي راکړل، زما د مېرمنې او ماشومانو پوښتنه يې وکړه، ويل يې کاشکې هغوی دې هم راوستي وای، بيا يې په کور و کلي او وطن کې د حالاتو پوښتنه وکړه، ما د خير و خيريت ډاډ ورکړ. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

چای پر مهال بیا سیاسي بحث پیل شو. د جمال صیب او ایوب خاورین صیب نظرونه دا وو، چې په تېرو کلونو کې کار شوی، خو څومره چې کار شوی هغومره په رسنیو کې مثبت نه دی منعکس شوی، خالد هادي صیب د حکومت بې کفایتو او اداري فساد ته ګوته ونیوله، ویې ویل چې ما سره داسې مستند اسناد شته چې څوک په څومره مالي او اداري فساد کې ککړ دي.

همدې بحث کې وو، چې بله خونه کې پر مېز ډوډۍ تیاره شوه، په ډوډۍ کې یې لکه د نورو افغانانو غوندې افراط کړی و، د لګښت یې په کې ختمې کښلې و. زه خو د وزیرصیب محمدګل خان مومند لاره تعقیبوم، ټولو پښتنو ته وایم، چې مېلمه ته باید دومره څه پاخه کړئ او دومره لګښت ورته وکړئ چې له هغه څخه څه پاتې نه شي، خو پښتنو لا تراوسه پورې د عصري او ښاري کلتور له ټولو شرایطو سره ځانونه نه دي عیار کړي، ډوډۍ مو په خوند وخوړه، ډېر اخلاص په کې و، زمونږ د وریندارې دې کور ودان وي، ډېر زحمت یې ګاللی و، تر ډوډۍ وروسته بیا طبعاً د بحثونو لړۍ پیل شوه، خو ما کوښښ وکړ، چې رالنډ یې کړم، ځکه هلته خلک ډېرو خبرو ته وخت نه لري، پر خپل معین وخت له خوبه پاڅېږي، دندې ته ځي او ستړي کار کوي، نو له ټولو مو د منني تر څنګ اجازه هم واخیسته، ټول له کوره رابهر شو، جمال صیب او خاورین صیب په یوه موټر کې په خپله مخه لاړل، زه (یون) او خالد هادي صیب، اشنا صیب تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوټله راورسولو، د شپې دولس بجې وې، اشنا صيب مو رخصت کړ، زه (يون) او هادي صيب د اتاق پر لوري لاړو. نږدې يو ساعت به سره ناست وو. په هېواد کې د فرهنګي مسايلو په باب مو ډېرې خبرې وکړې، هادي صيب د خپلو راتلونکو فرهنګي پلانونو په اړه خبرې وکړې، ما هم د خپلو فرهنګي کارونو په باب معلومات ورکړل. د شپې يوه بجه وه، ده راڅخه رخصت واخيست او همدلته د يوه نږدې هوټل پر لوري، چې ده په کې ځان ته اتاق نيولی و، لاړ او پر ما د خوب پرښتو خپل وزرونه وغوړول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار نهمه ورځ

د مارچ ۴مه د چهارشنبې ورځ وه، بیا له معمول سره سم پر اته نیمو بجو نیسا سنټر ته ورسېدو، پر اتو بجو او پنځه دېرش دقیقو د سیمینار د نن ورځې لومړنۍ برخه پیل شوه. د دې برخې برخوال وو:

۱- پروفیسور، ښاغلی جیمز کلاډ (Mr.James clad) د نیسا سنټر پروفیسور د پروګرام چلوونکي په توګه.

۲- د نړیوالو او ستراتیژیکو څېړنو د مرکز ډایریکټر ډاکټر اندریو کوچنیس (Dr.Andrew Kuchins)، ویناوال

۳- د ملي دفاع پوهنتون پروفیسور ډاکټر پلیپ سونډرس (Dr.Phillip Sawnders)، د ویناوال په توګه.

په پیل کې پروفیسور جیمز کلاډ د نن ورځې پروګرام تشریح کړ، چې تر نن ما ښامه به څه کېږي؟ بیا یې د ویل د ملي امنیت د جوړښت په باب د اوباما له دفتر څخه یو مسول کس راغلی، تاسو ته به د ملي امنیت شورا د پالیسۍ په باب د چاپ شویو پاڼو یوه کاپي درکړي. د نننۍ ورځې د بحث اساسي موضوع په نړۍ کې د چین او روسیې د رېځونو ته ځانګړې شوې ده او له امریکا سره د دې هېوادونو روابطو ته. په پیل کې وویل شول، چې د روسیې او امریکا د متحده ایالاتو متخصصین نن د نړۍ د دوو لویو قوتونو (چین او روسیې) په

(c) ketabton.com: The Digital Library

باب خبرې کوي. مېرمن کلنټن خپل لومړی سفر لرې ختیځ ته کړی و ، دا ددې مانا ورکوي، چې امریکا چین ته ډېر ارزښت ورکوي، د بوش د واکمنۍ پر وخت په پیل کې لومړی له روسیې سره روابط ښه وو ، خو وروسته خراب شول. د غونډې چلوونکي زیاته کړه. چین د دنیا د اقتصاد (دېو) دی. ده وویل: په واشنګټن کې د تفکراتو څلور سوه مخزنه دي، چې له هغې جملې څخه دا دی یو یې دلته ناست دی (ناست پروفیسور ته یې اشاره وکړه) ، لومړی به پر چین خبرې کوو. په پیل کې یې پروفیسور ډاکتر اندریو کوچنیس ته بلنه ورکړه. هغه وویل: زه په منځني ختیځ کې د چین پر نقش د نړۍ پر اقتصادي بحران او د چین او امریکا پر روابطو خبرې کوم، لومړی د چین داخل ته ځو ! که چیني کمونیستان غواړي پر قدرت پاتې شي، نو باید خپل اقتصاد پیاوړی کړي، دا کار ددې سبب ګرځي، چې داخلي ثبات وساتي، چین له اقتصادي بحران څخه هم اندېښنه لري، چین حاضر دی د اقتصادي مسایلو په باب تفاهم او مصلحت وکړي. د چین بهرنی سیاست دوه ټکي لري: ۱- اقتصادي، ۲- ستراتیژیک هدفونه، دا هدفونه کله کله هماهنګ وي، خو کله کله نه وي، چین غواړي په منځني ختیځ کې خپل نفوذ پراخ کړي، دوی تېلو او ګازو دواړو ته اړتیا لري، دوی درنې وسلې جوړوي، نو ځکه دوی زیاتې انرژۍ ته اړتیا لري. چین غواړي نفت او ګاز یې تضمین شي، چین د انرژۍ پر نړیوال بازار ډېر باور نه لري، فکر کوي دوی به یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت له مشکل سره مخامخېږي، نو ځکه دوی په نړیواله کچه د خپل نفوذ د پراخولو فکر کوي او د نړۍ ګڼو هېوادونو سره ارتباطات ټینګوي، د چین بله وېره دا ده، ممکن امریکا یو وخت ځینې هېوادونه وهڅوي، چې د چین مخه ونیسي، نو ځکه امریکایانو سره هم د ښو روابطو ساتل غواړي، له ګاونډیانو سره یې، چې پخوا مشکل درلود لکه هندوستان سره، اوس غواړي له هغو سره هم ښه تجارتي روابط وساتي او د امریکا په شان غربي هېوادونو مخه ونیسي. دغه راز روسیې، ایران، سعودي عربستان، برازیل، استرالیا او نورو سره ښه روابط لري، غواړي په نړیواله کچه ښه روابط ولري، د جغرافیې له نظره مهمو هېوادونو، د سیمې هېوادونو او د نړۍ نورو موثرو هېوادونو، ټولو سره چین غواړي خپل روابط پیاوړي کړي. له دې روابطو څخه دوی سیاسي مقصد هم لري او هغه دا چې غواړي د بشري حقوقو په نامه پر دوی باندې فشار رانه شي. غواړي تجارت یې ازاد وي، ځینې وخت عملي دپلوماتیک کارونه ترسره کوي، لکه د تایوان مسئله. د چین جمهور رئیس سعودي عربستان ته لاړ، د خلیج هېوادونو له مشرانو سره یې ملاقاتونه وکړل، غواړي د سیمې له تجارت او امکاناتو څخه ګټه پورته کړي، غواړي چیني شرکتونه په نړیواله کچه پراخ کړي، هر چېرته چې بازار وي چین غواړي هلته لاړ شي، لوی او وړوکي تجارت، ټولو پسې ګرځي، هر ځای ته چې چیني کمپنۍ ځي، د خپل حکومت ملاتړ ورسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. چین په اقتصادي او دپلوماتیکه برخه کې غواړي خپل نفوذ پیاوړی کړي، نرم نظامي قوت هم ورسره ملګری دی، غواړي لاس یې له اسیا څخه نورې نړۍ ته هم وغځېږي، په جاپان، اروپا او امریکا کې یې بازارونه دي، اوس چې په امریکا او اروپا کې کوم اقتصادي بحران راغلی، پر چین یې هم منفي تاثیر کړی، ځینې فابریکې یې هم تړل شوي، تراوسه پورې ورته دا په زیان نه ده، خو تردې وروسته یې په تاوان ده. په تېرو لسو کلونو کې، چې د چین د اقتصاد خط و سیر ته ګورو، نو له شمالي کوریا او چین څخه به پرزه جات راتلل او بیا به نورې نړۍ ته تلل، ددې علت دا و، چې چین کې کاګر ډېر ارزانه دی، نو ځکه دوی هلته تولیدات کول او بهرنۍ نړۍ ته یې صادرول، خو نړیوال اقتصادي بحران پر چین هم منفي تاثیر وکړ. جاپان، کوریا او تایوان د چین د اموالو ښه پېرېدونکي وو. په منځني ختیځ، سعودي عربستان او یمن کې د چین اقتصادي نفوذ مخ په پراخېدو دی، چین زیاتو تېلو ته اړتیا لري، د چین ډېرو لویو او وړو کمپنیو د تېلو لپاره په بهر کې پانګه اچولې ده.

پر ۲۰۰۸م کال یې په بهر کې (۲۲) ملیارده ډالر پانګونه کړې، دوی د پیسو زېرمه لري، یوازې د طبیعي منابعو په ساحه کې یې (۱۰۰) ملیارده ډالره پانګه لګولې ده. نور هېوادونه د پیسو کمښت لري، خو چین یې نه لري، نو ځکه چین ته اړ دي. چین پر ۲۰۰۲م کال مخ پرودې هېوادونو سره یو ملیارد ډالر مرسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي، ځینو هېوادونو سره چې مرسته کوي، د کانونو په برخه کې خپل کارګر استخداموي، ځینو نورو هېوادونو سره، چې غرب ورسره مرسته نه کوي، چین ورسره مرسته کوي، لکه سوډان، شمالي کوریا او نور...

نوي انکشافات دا دي، چې چین په سیاسي برخه کې ډېر فعال شوی دی. کله چې د چین جمهور رئیس سعودي عربستان ته لاړ، له هغو سره یې ستراتیژیک روابط ټینګ کړل، دوی غواړي د نفوذ د یوې وسیلې په توګه له هغو څخه کار واخلي. د چین مشران زیاتو هېوادونو ته سفرونه کوي، ان پوځي هئیتونه یې منځني ختیځ ته ځي راځي. زموږ د څېړنو له مخې د چین په مشرانو کې یو لړ تغیرات راغلي دي، پخوانی جمهور رئیس یې بانفوذه هېوادونو ته ته، خو نوی جمهور رئیس یې تجارتي مسایلو ته زیات ارزښت ورکوي. چین پخوا له نړیوالو سازمانونو څخه خارج و، خو اوس له دې سازمانونو سره اړیکې لري، لکه د شانګهای همکاری سازمان او نور... چین د امنیت شورا غړی دی، چین د هغو پنځو هېوادونو له ډلې څخه دی، چې د ویټو له حق څخه ګټه اخلي، لکه د تایوان او سوډان په هکله. له پوځي پلوه یې پخوا پر منځني ختیځ وسله خرڅوله، خو اوس دا خرڅون کم شوی دی. د دې کمښت علت دا دی، چې د چین وسله ډېره پرمختللې نه ده، عمان، پاکستان او بحرین سره یې تمرینات وکړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چین پر تېر کال په سلو کې (۹-۱۰) اقتصادي وده کړې ده. د چین د بري راز په دې کې دی، چې په داخل کې هم قوي مارکيټ لري، اوس په چين کې بېکاري زياته شوې، ثبات ته هم ګواښونه شته. چين په پوځي ډګر کې هم پرمختګ کړی، خپل پوځ يې په عصري وسلو مجهز کړی، پانګونه يې د تايوان په اړه ده. د عدن په خليج کې يې خپلې بېړۍ زياتې کړې دي. که دا ټول عوامل جمع کړو، نو ويلای شو چې:

د چين بهرنۍ پاليسي د کورنيو پاليسو پر اساس پرمخ ځي، د چين ساختمان داسې يو ماشين ته ورته دی، چې ټول ښه کار کوي، د بهرنيو چارو وزارت يې له کورنيو چارو او نورو وزارتونو سره ښه همغږي لري، ځينې شرکتونه خپلمنځي رقابتونه هم لري، لکه د تېلو شرکتونه. دا شرکتونه ډېر قوي دي، ان د چين پر بيروکراسۍ تاثير لري، چين کې د تېلو قيمت پورته شوی، خو اوس چې د تېلو قيمت بېرته راپربوت دا د چين لپاره ډېر ښه فرصت دی، چې د تېلو سرچينې واخلي، چين اوس د خپل هېواد کورني ثبات ته اند ېښمن دی، ځينې نور هېوادونه غواړي، د چين پانګه هلته ورشي، د چين سوداګر چې چېرته ځي، هغه به د چين د قوانينو مطابق کار کوي، چين کې د کارګر مزد ډېر ارزانه دی. چين په نړۍ کې تر هر هېواد زيات نفوذ لري، دا چې امريکا د چين پر وړاندې خاص غبرګون نه ښيي، علت يې دا دی، چې چين د امريکا پر وړاندې يو غټ خطر نه دی. دواړه هېوادونه بېلابېل علايق لري، په ځينو ځايونو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اختلافات شته، لکه د انرژۍ موضوع، خو د سولې او ثبات د ساتلو په برخه کې اختلاف نه شته، چین لا تراوسه پورې دا قدرت نه لري، چې اسیا تر خپل بشپړ کنټرول لاندې راولي، نو د امریکا لپاره دا اوسنۍ وضع ډېره مناسبه ده، چې چین متوجه کړي، د منطقې په ثبات کې برخه واخلي.

تر دې وروسته بل پروفیسور ډاکتر فیلپس سونډرس ته بلنه ورکړل شوه، چې د روسیې او امریکا د روابطو په باب خپل

لکچر پیل کړي. ده د روسیې په باب ډېرې خبرې وکړې، د خپلو خبرو په ترڅ کې یې وویل: روسیه اوس یو شفاف سیاسي نظام نه لري، د روسیې اوسنی نظام یو ډېر پېچلی نظام دی. روسیه اوس داسې یو نړیوال قوت دی، چې ورځ پر ورځ غښتلی کېږي، د جورجیا مسلې د روسیې او امریکا مناسبات خړ پړ کړل. تر (۲۰۰۱) م کال وروسته روسیې په کیوبا کې خپل استخباراتي دفتر وتړه، څه نور کارونه یې وکړل، خو په مقابل کې امریکا داسې څه ونه کړل، چې روسانو غوښتل. په تېرو درې څلورو کلونو کې د روسیې اقتصاد وده کړې، خو د امریکا اقتصاد له بحران سره مخامخ شوی دی. په تېرو درېو څلورو کلونو کې د بوش ادارې خپل محبوبیت له لاسه ورکړ، هیله ده چې د اوباما اداره دا حیثیت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ببرته اعاده کړي. اوازې دي، چې که روسیه د ایران د ذروي وسلې په اړه له امریکا سره مرسته وکړي، نو امریکا به په پولینډ کې د فضایي ستېشن له جوړولو څخه ډډه وکړي، کله کله د ایران او روسیې ترمنځ پر دې موضوع هم ستونزه پیدا کېږي. د راکټي دفاع موضوع د بوش اداري په پیل کې طرح شوې وه، د ایران د ذروي وسلې په باب د نړۍ اندېښنه زیاته شوې ده. کله چې پروفیسور خپلې خبرې دې حد ته ورسولې، نو بیا یې پوښتنو او ځوابونو ته وخت ورکړ:

په پیل کې د مصر استازي وپوښتل: امریکا د چین له مارکیټ څخه پیسې پور کړې، مېرمن کلنټن په چین کې د بشر حقوقو موضوع یاده کړه، نوې اداره به له چین سره پخواني روابط وساتي که تغیرات به په کې راولي؟

ځواب: د امریکا ټولو جمهور رئیسانو له (ریګن) څخه نیولې بیا تر راوروسته ټولو پورې، څرګنده کړې ده، چې له چین سره ټینګ روابط غواړو، هر څه ته یو وخت په کار دی، دې نوې اداري ته هم وخت په کار دی، چې له چین سره خپل روابط ښه او ټینګ کړي، د کاربن ډای اکساید کمښت او د ځمکې د کرې ګرمېدل هغه غټې موضوګانې دي، چې پر نړیوالو روابطو تاثیر لري، امریکا باید د چین نفوذ ته په (نه) سترګه ونه ګوري، د هغه رول ته باید قایل شي.

د اردن استازی: ځینې خلک وایي چې چین به تر ۲۰۲۰ کال پورې د نړۍ تر ټولو غټ قوت وي، تاسې په دې باب څه وایئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: که چېرې چین د خپل پرمختګ دوام بیا نوی کړي، په تېره بیا د فزیکي انرژۍ بیا نوي کول، سیاسي برخې ته هم فکر وکړي، نو ددې امکان لري، چې د تجارت په نړیوال سیستم کې ښه وده وکړي، ځکه چې چین هم پانګه لري او هم خلک، چین داسې کارتوکي لري، چې کولای شي ځان له نړیوال سیستم سره عیار کړي، سیستم یې د روسیې په شان نه دی، د روسیې مشکل دادی، چې د نړیوال سیستم مخالفت کوي، کله پر نورو انرژي قطع کوي او کله نور... خو امریکا هم کولای شي د نور ښه پرمختګ پر لوري حرکت وکړي.

بل پروفیسور د همدې ځواب په دوام وویل: هغو هېوادونو چې امپراتورۍ یې لرلې او بیا یې امپراتورۍ رنګې شوې، هغو ته ډېر مشکل وي، چې ځان له اروایي پلوه له نویو شرایطو سره عیار کړي. امریکا د روسانو له دغه حالت نه ناوړه ګټه پورته کړه. امریکا ددې ترځنګ روسانو ته په داسې سترګه ګوري، لکه د سړې جګړې پر مهال یې چې ورته کتل، د امریکا او روسیې ترمنځ مذاکراتو هېڅوخت توازن نه درلود.

ګروپي کار: پر لسو بجو د پنځه لسو دقیقو لپاره تفریح وه، تر هغه وروسته ګروپي کار ته لاړو، په ګروپي کار کې د نورو اکثرو ورځو په شان زموږ د ګروپ مشر پروفیسور مختیاري و. په ګروپي کار کې د نن ورځې پر بحثونو بیا بحث وشو، هر چا خپل خپل نظر څرګند کړ. د نظرونو غورچاڼ دا و، چې که اقتصادي حالت ښه شي، ثبات ورسره رامنځته کېږي، خو که

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصادي حالت يو دم كښته راشي، بحران ورسره رامنځته کېږي، هر بحران بيا په خپل وار نور په لسگونو جنجالونه لري. تر ګروپي کار وروسته د غرمې ډوډۍ ته لاړو.

د غرمې ډوډۍ ته له معمول سره سم عمومي طعام خورۍ ته تللو چې پر يوه وخت يې په سوونو کسان ځايولای شول او غذا يې ورکولای شوه.

د مارچ د ۴مې نېټې دويمه برخه: دا غونډه چې د ماسپښين پر يوه بجه پيل شوه، دغه لاندې پروفيسوران يې پرمخ وړونکي وو:

۱- پروفيسور ډاکتر فريبورز مختياري (Dr.Fariborz mokhtari) د غونډې چلوونکي په توګه.

۲- پروفيسور ډاکتر اى جى سنګ Dr.I.J.Singh وينا وال

۳- پروفيسور ښاغلى راډ الکاډيري Mr. Raad Alkadiri وينا وال.

په پيل کې پروفيسور مختياري د نن ورځې ددې برخې اجنډا تشريح کړه. بيا پروفيسور سنګ د جنوبي اسيا او منځني ختيځ د اقتصادي چلېنجونو په باب خبرې وکړې. ښاغلي سنګ د ملي دفاع پوهنتون کې پروفيسور دی. پروفيسور سنګ د هند اقتصادي حالت، د انرژۍ لګښت او هغه نور چلېنجونه چې دا لوی هېواد ورسره مخامخ دی، تشريح کړل، پر اقتصادي مسايلو زيات راوڅرخېد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورپسې پروفیسور الکاډیري د انرژۍ په باب هراړخیز بحث وکړ. د انـرژۍ اهمیـت او امنیـت یـې تشریح کړل: ده وویل: شپږ میاشتې مخکـې مـو د انـرژۍ د اهمیـت او امنیـت پـه بـاب خبـرې وکـړې، پـه تېرو شپږ کلونو کې د انرژۍ قیمت او کارونه پـه سلو کې (۴۰) پورته شوي، هند او چین یې تقاضا ډېره پورتـه کـړه، ایا د تېلو او ګـازو انـرژي، د انـرژۍ لپـاره دا اړتیـا پـوره کـوي؟ اوس د مـصرفوونکو هېوادونـو تـرمنځ د انرژۍ د زېرمـه کولـو مـسئله مطـرح شـوې ده. د انـرژۍ کورنیـو او نړیوالـو کمپنیـو تـرمنځ ستونزې شته. تر (۲۰۲۰) م کال پورې تېلو تـه تقاضا زیاتېږي. پر (۲۰۲۰) م کـال بـه نړۍ هره ورځ (سل ملیونـه) بیلره تېلو تـه اړتیـا ولري، خو دا په داسې حال کې ده، چې داوپیک سازمان وایي: دوی به دا مهال تر (۸۵) ملیونو بیلرو زیات تېل تولید نـه کـړای شي.

د انـرژۍ د مـسایلو د تـشریح ترڅنـګ پوښـتنو تـه هـم وخـت ورکړل شو. یو برخوال پوښتنه وکړه:

د اوباما اقتصادي پلان به څه وخت نتیجه ورکړي؟

ځواب: ځیني وایي د (۲۰۱۰) م کال په منځ او ځیني وایي په پای کې به یې تاثیرات څرګند شي. کله چې نفوس زیاتېږي، ځوانان زیاتېږي، لکه الجزایر، پاکستان او ځینو نورو کې، د برش کالـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته به دلته ځوانان زيات وي او بايد تعليم وکړي. يوازې پر طبيعي زېرمو بايد ډډه ونه لګول شي. د حل نورې لاې چارې بايد ولټول شي، د تعليم مسئله ډېره مهمه ده.

پروفيسور راډ وويل: بادي انرژي او د لمر انرژي هم ډېرې مهمې دي، بيولوژيکي انرژي هم شته، لکه له جوارو څخه چې تېل لاسته راځي. بادي او

لمريزې انرژي ته شنه انرژي وايي، که چېرې دا ډول انرژي دود او وکارول شي، نو د تېلو له توليدونکو هېوادونو سره به ډېر زيات مشکل پيدا شي.

ډاکټر سنګ: تېل يوازې د انرژۍ وسايل نه دي، چين او هند نړدې دوه سوه فابريکې په ډېرو سکرو چلوي، خو دا کار چاپېريال او هوا ډېره ککړوي. که امريکا او نړۍ وغواړي د نړۍ هوا پاکه کړي، نو دا به امريکا ته يو بل مشکل پيدا کړي، ځکه امريکا د ټولې نړۍ په سلو کې (۲۵) انرژي لګوي.

د بحران په حالاتو کې نړيوالې مرستې هغه وخت موثرې وي، چې حکومتونه ښه وي او که حکومتونه ښه نه وي، نو مرستې هم همداسې وررسېږي او غرقېږي.

د بنګله دېش استازي: کېدی شي د نړۍ انرژي (۵۰-۱۰۰) کاله دوام وکړي، خو کېدی شي داسې نورې لارې چارې ولټول شي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه د هند په همالیه کې د برېښنا جوړول، چې ډېر امکانات لري، ولې له داسې میتودونو څخه کار وانخلو چې نړۍ پرې یوه شي؟

ځواب: تاسې پر حکومتونو ډېر باور لرئ، خو حکومتونو هم کله کله مشکل نه دی حل کړی، د انرژۍ د زیاتولو یوه لار داده، چې د انرژۍ قیمت زیات شي، کله چې قیمت زیات شي، د انرژۍ پر نورو ډولونو فکر کېږي، ذروي انرژي هم یوازېنۍ انرژي نه ده، یوازې فرانسه په سلو کې (۷۵) له اټومي انرژۍ څخه کار اخلي.

پروفیسور راډ: ځینې ملکونه یا هېوادونه چې له اټومي انرژۍ څخه کار اخلي، کېدی شي له دې انرژۍ څخه په پوځي چارو کې ګټه واخلي.

د کویټ استازی: د خلیج یو شمېر هېوادونه غواړي له ذروي انرژۍ څخه کار واخلي، دا به د تېلو پر قیمت تاثیر ونه کړي؟

ځواب: که چېرې د ذروي انرژۍ د کارونې مسابقه پیل شي، نو دا د تېلو پر قیمت تاثیر کوي، د عرضې او تقاضا خبره مطرح کېږي، د تېلو انرژۍ ته اړتیا کمېږي، تېل او ګاز یوه سیاسي انرژي هم ده، کله چې کوم ځای کې جنګ پیلېږي، نو د تېلو پر قیمت اتومات تاثیر کوي. ځینې هېوادونه پر نورو هېوادونو باندې تېل او ګاز، د سیاسي فشار د یوې وسیلې په توګه هم کاروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروفیسور مختیاري: کله چې اوضاع بحراني شي، حتمي نه ده چې تولیدونکي دې ګټه وکړي، کله کله بحران پر دوی هم منفي تاثیر کوي، ځینې ملکونو کې چې تېل یې ملي ملکیت دی، د حکومت لپاره د زیاتو عایداتو وسیله ده.

پروفیسور سنګ: کوم حکومتونه چې د تېلو په شان د ګټې منابع لري، حکومتونه یې د خلکو غوښتنو ته زیات غوږ نه ږدي، څه یې چې زړه غواړي هغه کوي، کله کله دا منابع د خلکو د غوښتنو لپاره هم کاروي، کله کله د خپلو مخالفینو د ځپنې لپاره هم ترې ګټه اخلي. یانې منفي اړخ هم لرلای شي.

***

تر دې لکچر وروسته یوې پېغلې سایمه مخوف، په نیسا

سنټر کې د شویو سیمینارونو په باب رڼا واچوله، ټول هغه سیمینارونه یې له کمي پلوه تشریح کړل، چې له تېرو وختونو بیا تر دې وخته پورې جوړ شوي وو. تراوسه پورې په دې سیمینارونو کې له افغانستان (۹۳) تنو، له بحرین څخه (۱۲) تنو له مصر څخه (۷۵) تنو او عراق څخه (۱۲۰) تنو او له نورو هېوادونو څخه هم استازو ګډون کړی و او د فراغت سندونه یې اخیستي دي. کوم جدول چې د سکرین پرمخ وښودل

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو ، تر ټولو لوړ رقم د عراق و او بیا د افغانستان و ، له دې څخه داسې ښکاري، هغه هېوادونه چې اوس یې له امریکا سره روابط ښه شوي، د امریکا توجه تر ټولو عراق ته زیاته ده، سره له دې چې افغانستان د مساحت له پلوه تر عراقه لوی او نفوس یې هم ورڅخه زیات دی. خو عراق له اقتصادي پلوه او همدارنګه کېدی شي له جیوپولټیک پلوه امریکا ته زیات ارزښت ولري. دې لکچر یا معلوماتو پنځه لس دقیقې دوام وکړ او تر هغه وروسته د هوټل پر لوري رهي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ماښام د جورج واشنګټن په کور کې

کله چې هوټل ته ورسېدو، نو له مخني مهالوېش سره سم ماښام په همغه موټر کې، چې موږ يې هره ورځ له هوټله نيسا سنټر ته او له هغه ځايه هوټل ته وړلو، راوړلو کېناستو، نيم ساعت مزل به مو کړی وي، چې هلته ورسېدو، يو عادي کور و، دا سې نه ښکارېده، چې ډېر پخوانی و، له لرګيو جوړ و، خو فکر کېده چې وخت پر وخت يې لاس په کې وهلی دی. غالباً چې دا يو له هغو ځايونو او استوګنځيو څخه و، چې واشنګټن د يو معين وخت لپاره دلته پاتې شوی دی. د امريکا له امنيت شورا او ځينو نورو دولتي مقاماتو څخه هم ځينې لوړپوړي چارواکي راغلي وو. پر بېلابېلو مېزونو د برخوالو نومونه ليکل شوي وو، پر يو مېز له يو هېواد څخه يو تن ته ونډه ورکړل شوې وه، پر هر مېز اوه اته کسان وو، دا يې په دې خاطر کړي وو، چې د بېلابېلو هېوادونو خلک سره کېني. هم به په ګډه ډوډۍ وخوري، هم به يو بل سره خبرې وکړي او هم به يو بل سره اشنا شي، د ډوډۍ تر پيل د مخه يو پروفيسور ته بلنه ورکړل شوه، چې هغه د جورج واشنګټن د اتلوليو او مبارزو په باب خبرې وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وویل: زه د واشنګټن پوهنې یو زده کوونکی یم، خو ځرنګه چې د نن ورځې د پروګرام پرمخ وړونکی د ځینو سختو بوختیاوو له امله دې غونډې ته راونه شو رسېدلای، نو د هغه دنده ماته راکړل شوه. هغه د واشنګټن په باره کې ډېر کره معلومات درلودل، خو زه چې ددې لارې یو لېوال زده کوونکی یم، غواړم خپل معلومات تاسې سره شریک کړم.

واشنګټن ۲۰۰ کاله مخکې تېر شوی، ۴۳ جمهور رئیسان تراوسه تېر شوي دي، واشنګټن تر ټولو ښه جمهور رئیس دی. دده قبر ته تراوسه پورې (۷۰) ملیونه خلک راغلي دي، زه او ماشومان مې هر وخت هلته ځو. د ساړه جنګ د (۵۰) کلونو په بهیر کې او تر هغه وروسته موږ متوجه شو، چې موږ څوک وو، نو بېرته خپلو اساساتو ته وګرځېدلو، که غواړو خپل بنسټ ته لاړ شو، نو باید واشنګټن ته لاړ شو. یو تاجر و، شراب یې جوړول، کتابونه یې لوستل، ښه نڅاګر (رقاص) و، که له هغه څخه وپوښتې ته به څنګه زموږ په یاد کې پاتې شې؟ هغه وایې: ((زه باید د یوه بزګر په توګه یاد شم))، د کرنې لپاره یې پنځه ځایونه وو، په لسګونو کنیزې یې درلودلې، یو لوړ قدی انسان و (ده په اینچ او سانتي هم یاد کړ او د اوږدوالي اندازه یې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

وويله)، لوی لاسونه يې درلودل، كولای يې شول متاک (چارمغز) په لاس مات كړي، د يوه پوځي شخص په توګه وپېژندل شو، د امريكا په تاريخ كې يې تر ټولو لوړه پوځي رتبه لرله، د تقاعد پر وخت يې درې ستوري درلودل، تر مرګ وروسته ورته كانګرس درې ستوري نور هم وركړل، لوړې زده كړې يې له وروره كړې وې. پر ۱۷۵۳م كال ورڅخه د ويرجينا والي د درېو جنوب غربي سيمو د مطالعې غوښتنه وكړه، هلته يو جنګ وشو، ده هغه جنګ بايلود، وهل ډبول يې هم وخوړل، يو كال وروسته امريكا يوه بله قطعه ورولېږله، چې له فرانسويانو سره وجنګېږي، واشنګټن وويل چې دا ښه لاره نه ده، خو ورور يې ونه منله، جګړه وشوه، په دې جګړه كې د واشنګټن آمر ووژل شو او واشنګټن ټپي شو. د بوميانو او فرانسويانو دا جنګ پر ۱۷۶۳م كال خلاص شو، دی په ډګروالۍ كې تقاعد شو، انګرېزانو دا مهال غوښتل، چې خپله مستعمره دلته پراخه كړي، له خلكو ماليه واخلي او د خلكو په كورونو كې واوسي، دې كار پر خلكو ډېر بد تاثير وكړ، لومړنی سړی، چې د دوی د عملونو پر ضد يې عريضه وكړه واشنګټن و. دی د وخت پاچا ته په خپل لرغوني لباس كې راغلی و، خو پاچا د دوی ټولې غوښتنې رد كړې، دلته په ځينو سيمو كې جګړه وشوه، خلكو ويل: موږ يو قوماندان ته اړتيا لرو. واشنګټن تيار پوځي لباس درلود، د شمالي او جنوبي ويرجينا د يووالي لپاره ګټور و. تر ۱۷۸۱م كال پورې وجنګېده، په دې ټوله موده كې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېڅوخت کور ته لاړ نه شو ، يوازې خط يې لېږه. پر ۱۷۸۱م کال دی راغی او د استقلال اعلان يې وکړ. البته فرانسويانو هم ددې کار ملاتړ وکړ. واشنګټن پوهېده چې پوځي قوت يې کمزوری دی او د نړۍ له غټ قوت (انګرېزانو) سره جنګېږي، د ويرجينا انګرېزي حکومت ورته تسليم شو او بايد د سولې تړون يې لاسليک کړی وای. همدلته واشنګټن خپله لويه خبره وکړه؛ خلکو وويل کانګرس بايد ونيول شي، واشنګټن وويل چې کانګرس مه نيسئ، ځکه دا همغه ظلم و ستم دی، چې انګرېزانو کاوه. يو ليک يې له جبهه راوکښه، چې د کانګرس له خوا ورته ليکل شوی و. عسکرو وويل: موږ دومره قرباني ورکړه، نو موږ څه کاره شو چې اوس دې کانګرس پاتې شي؟ واشنګټن استعفی ورکړه او خپله توره يې کانګرس ته ورکړه، خو په کانګرس کې انګليسي پاچا باور نه کاوه، ويل يې چل کوي او که چېرې دی رښتيا وايي، نو دی د دنيا ډېر لوی شخصيت دی. واشنګټن بېرته خپلې کرنيزې ځمکې (مزرعې) ته لاړ، دا داسې يو وخت و، چې خلکو بايد ځانته يو حکومت جوړ کړی وای، داسې يو حکومت چې متعدد ايالتونه سره يو کړي، دا وخت (۱۳) ايالتونو يو سيستم درلود، (۹) ايالتونو بحري قوې درلودلې، واشنګټن پرېکړه وکړه، د ويرجينا او مريلينډ ايالت استازي يې وغوښتل او ويې ويل چې اساسي قانون کې بايد تغير راوړو، نوی اساسي قانون يې په فلاډليفا کې جوړ کړ. دلته اساسي مشکل د جمهور رئيس قدرت و، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه يې غوښتل استبدادي بڼه خپله کړي. پر اساسي قانون جنجال پېښ شو، واشنګټن بېرته راغی، خو کانګرس په خپلو رايو د جمهور رئيس په توګه انتخاب کړ. دی نيويارک ته لاړ (هغه وخت د امريکا پلازمېنه وه) اته کاله له خپل کوره لرې و. ده فکر وکړ داسې يو قانون بايد جوړ شي، چې د دولت مشر له قانوني لارې انتخاب شي، کله چې کانګرس ته د قانون خبره لاړه، حيران وو، چې ده ته څه لقب ورکړي، پاچا، شهزاده او که کوم بل څه، خو په پای کې فيصله وشوه، چې په ساده ډول ورته ((جمهور رئيس)) وايو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا یې واشنګټن ته وړاندیز وکړ، چې خپل خوریې د ښارنوال په توګه وټاکي، خو ده دا کار ځکه ونه کړ چې ویل یې دا کار بیا تر ما وروسته هم تکرارېږي. ده یو قوي مرکزي حکومت جوړ کړ، خو بیا یې هم له انګلیسانو سره جنجالونه وو. فرانسویانو دا وخت له امریکایانو سره مرسته کوله، خو واشنګټن د انګرېزانو پرضد له فرانسویانو سره هم اتحاد ونه کړ او ویې ویل چې د فرانسویانو له حسادت څخه د انګرېزانو پرضد کار نه اخلو، ځکه دا کار زموږ د ازادۍ په زیان دی. جورج واشنګټن بل غټ کار دا وکړ، که څه هم قانون ورته اجازه ورکړه، چې تر دوه دورو زیات حکومت وکړي، خو ده ونه منله. ده غوښتل دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

اساس کېږدي، چې څوک تر (۸) کلونو زيات حکومت ونه کړي، ده نه غوښتل، چې د جمهور رئيس تابوت له جمهوري رياست څخه ووځي، بلکې ويل يې دا د پاچاهانو کار دی.

تر (۱۷۸۲م) وروسته بېرته خپل کور ته راغی او تر عادي ناروغۍ وروسته، چې تبې او ستوني درد ورسره و، د (۲۵) کلونو په عمر مړ شو. دده په باب ډېر کتابونه ليکل شوي دي. ده په خپله د خپل ژوندانه پر مهال (۴۰) زره ليکونه ليکلي دي. دده

شخصيت ډېر مغلق يا څو اړخيز و. يو جنرال ويلي چې واشنګټن په سوله او جنګ دواړو کې اول دی او اوس د خلکو په زړونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې هم اول دی. که څوک د واشنګټن ژوند په دقیق ډول مطالعه کړي، نو کېدی شي، د خپل هېواد په ژوندانه کې هم تغیر راوستلای شي. هر کله چې واشنګټن ته کوم لوړ موقف ورکړ شوی، نو ده ترې استعفی کړې ده، په نړۍ کې ډېر کم شخصیتونه پیدا کېږي، چې دې ډول قربانۍ ته حاضر شي. تر دې خبرو وروسته ډوډۍ تیاره شوه، ډېر ښه کباب یې پاخه کړي وو، ډول ډول تازه جوسونه هم وو، ډوډۍ مو په ښه خوند وخوړه، یادګاري عکسونه مو سره واخیستل او بیا له هغه ځایه د هوټل پر لوري رهي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار نهمه ورځ

د مارچ پنځمه نېټه د پنجشنبې ورځ هم سیمینار له معمول وخت سره سم پیلېده، خو په سهارنۍ غونډه کې ما او سنجرصیب ځکه ګډون نه شو کولای، چې موږ له امریکا غږ راډیو او ټلویزیون سره د مرکې ژمنه کړې وه. موږ له سید سلیمان اشنا سره ژمنه کړې وه، چې مرکې ته به درځو، د پنجشنبې سهار (۸) بجو مو ورسره وعده ایښې وه، ځکه دا داسې وخت و، چې د افغانستان پر ټایم له شپږ شپږ نیمو بجو سره سمون خوري، موږ باید د اشنا ټلویزیون په مستقیمه خپرونه کې برخه اخیستې وای او همدارنګه د امریکا غږ اشنا راډیو د خبرو اترو په خپرونه کې. نو د چهارشنبې ورځ مې د پروګرام له مسولو چلوونکو څخه اجازه واخیسته او د مرکې مې ورته وویل، هغوی ډېر خوشاله شول او ویې ویل چې موږ څه مرسته کولای شو؟ ما ویل مننه لس بجې بېرته راځو، (وینډي وایټ) د نیسا سنټر لیکلی ادرس راکړ او ویې ویل چې له اخوا یې ټکسیوان ته ورکړه، همدلته دې راولي. که څه هم سنجر صیب ماته وویل چې دې مرکې ته یوازې زه (یون) لاړ شم، خو ما ورته وویل چې وخت کم دی دوه خپرونې دي، دري برخې ته یې ته لاړ شه او پښتو ته به یې زه لاړ شم. سهار اوه نیمې بجې د هوټل په رسپشن کې کېناستو، هرکلیوال ته مې وویل: یوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټکسي راته وغواړه ! هغوی ټکسي راوغوښته، ټکسي ډرېور یو عرب الاصله امریکایي و ، په نږدې پنځه لسو دقیقو کې هلته ورسېدو ، د امریکا غږ ودانۍ د امریکا کانګرس سره نږدې ده ، د امریکا په کچه یوه پخوانۍ ودانۍ ده ، دوه دخولي دروازې لري ، خو یوه یې اوس بنده ده ، موږ په پیل کې پر همغې بندې دروازې برابر شو . کله چې مو وکتله بنده ده ، نو ټکسیوان ته مو وویل چې هغې بلې دروازې ته لاړ شي . په دروازه کې ښه ټینګه تالاشي وه ، تر ماشینه تېر شو ، رسپشن اشنا صیب ته زنګ وواهه ، هغه راغی ، موږ یې ځان سره سټډیو ته بوتلو ، یو ډېر لوی هال و ، چې په لسګونو سټډیوګانې په کې وې ، له همدې ودانۍ څخه د نړۍ په ګڼو ژبو ، راډیویي او ټلویزیوني نشرات کېږي . پښتو او دري خپروني هم له همدې ځایه خپرېږي . له اشنا ټلویزیون څخه لومړی دري پروګرام په ژوندۍ بڼه خپرېده ، سنجر صیب یې مرکې ته راوباله ، (لینا روزبه) ورسره مرکه وکړه ، مرکزي پوښتنه یې د جوزا تر (لومړۍ) نېټې وروسته د جمهور رئیس د کار مودې غځولو په باب وه . سنجر صیب لومړی د ښځو د نړیوالې ورځې په مناسبت لومړی د خپل ځان او بیا د خپل ګوند (جمهوري غوښتونکو ګوند) په استازۍ مبارکي ورکړه او په دې باب یې څو جملې نورې هم زیاتې کړې ، تر نیم زیات وخت په همدې کې تېر شو ، ځکه چې د ژوندۍ مرکې لپاره هغوی په متوسط ډول دري دقیقې وخت په پام کې نیسي ، پر پاتې کم وخت یې د جمهور رئیس د کار مودې پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوږدېدو ټينګار وکړ. کله چې له مرکې خلاص شو، ما ته يې وويل والله دا جنجالي مسئله ده، ځان مې په يو ډول تېر کړ. ما ويل ځه ښه وې ګوزاره دې وکړه. کله چې دري خپرونه پای ته ورسېده، نو بيا پښتو خپرونه پيل شوه، پښتو خپرونه د افغانستان پر وخت شپږ نيمې بجې پيلېږي او په کابل کې د ملي ټلويزيون له لارې په مستقيم ډول خپرېږي. ما څخه هم د جوزا تر لومړۍ نېټې وروسته د نظام د مشروعيت په اړه پوښتنې وشوې، څلور پوښتنې وې. اشنا صيب کوربه و. ما وويل: دا اوسنی جمهور رئيس (حامد کرزی) د ولس له خوا انتخاب شوی، د اساسي قانون له مخې دا بايد بل منتخب جمهور رئيس ته واک انتقال کړي، د موقت حکومت وړاندوينه

يون د اشنا ټلويزيون په سټډيو کې د دې ټلويزيون له کارکوونکو سره

په دې اساسي قانون کې نه شته او نه د موقت حکومت جوړېدل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې انتخابي حکومت تر تداوم مشروع دي. په افغانستان کې د مشروعیت خبرې اصلاً هغه ډلې تېلې کوي، چې اصلاً په خپله نامشروع دي، دوی غواړي افغانستان یو ځل بیا له بحران سره مخامخ کړي. د افغانستان د اساسي قانون اساسي محتوا داده، چې جمهور رئیس د پنځو کلونو لپاره دی. که چېرې د جوزا تر لومړۍ نېټې پورې انتخابات ممکن وي، خو ډېره ښه ده او که امکان ونه لري، نو تر انتخاباتو پورې د همدې نظام تداوم تر هرې بلې لارې ډېر مشروع دی. نورې پوښتنې هم وې، چې ضروري نه ده د ټولو ځوابونه دلته بیان کړم.

تر ټلویزیوني مرکې وروسته سنجر صیب د اشنا راډیو درې برخې ته د مرکې لپاره لاړ او زه پښتو برخې ته لاړم، مطیع الله

یون او سنجر صیب د اشنا راډیو په دفتر کې

عابد راغخه د جمهوري ریاست د انتخاباتو، د جوزا تر لومړۍ نېټې وروسته د نظام مشروعیت، کاندیدانو، امریکا ته زما د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سفر او نورو مسایلو په باب ګڼې پوښتنې وکړې، نږدې (۲۰-۲۵) دقیقې مرکه شوه. عابدصیب له مرکې نه خوښي ثرګنده کړه.بیا لاړو، د امریکا غږ د پښتو څانګې له څو تنو کارکوونکو، له هغې جملې نه زیبا خادم خور سره مو وکتل، ټولو د مېلمستیا لپاره ډېر ټینګ ست وکړ، ما ویل نه څو چې سبا یا بل سبا زموږ الوتنه ده، بیا که ژوند یاري وکړه او بل ځل راغلو، نو حتمي مو لیدو ته راځو.

د جهاني صیب او مومند صیب پوښتنه مو وکړه، هغوی پر دې ورځ رخصت وو.

بېرته د نیسا سنټر پر لوري وخوځېدو، لس پنځه لس دقیقو کې هلته ورسېدو، د سنټر مخې ته یې کښته کړو. نږدې لس بجې وې، چې بېرته د سیمینار تالار ته ورسېدو. د سیمینار د سهار لومړنۍ برخه له موږه تېره شوې وه. په دې برخه کې نړۍ ته د محیط د تودوخې له امله د راپیدا کېدونکو خطرونو په باب خبرې شوې وې. دا برخه د مېرمن ان موسن (Ms.Anne moisan) له خوا پرمخ وړل کېده او ډاکتر مارک لیوی Dr.Marc levy یې وینا وال و. په دې بحث کې ویل شوي وو، چې پر راتلونکو دېرشو کلونو کې به د ځمکې پرمخ اکثره کنګلونه ویلي شي او دا به د بحر د سطحې د اوچتوالي سبب شي، دې سره به د نړۍ بېلابېلو سیمو کې هغه په زرګونو جزیرې تر اوبو لاندې شي، چې همدا اوس په کې ښکلي ښارونه ودان او مجلل تفریحځایونه په کې جوړ دي، نو تودوخه د نړۍ پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندې یو ستر ګواښ دی، چې باید نړیوال یې په مشترک ډول مخه ونیسي. کله چې موږ بېرته هال ته لاړو، نو د پروګرام چلوونکو ټولو له موږ څخه وپوښتل چې څنګه وې مرکې مو؟ موږ وویل: ډېرې ښې وې، نو دوی ډېر خوشاله شول. د سهارنۍ غونډې په دویمه برخه کې د جنګي ډلو په باب خبرې وشوې او د ځان ژغورنې لپاره یې د یوې جنګي صحنې د تمثیل ضرورت په ډاګه کړ، خو په خبرو کې یې

څرګنده کړه، چې د داسې جنګي صحنو جوړول ډېر مشکل کار دی او خورا زیات لګښت غواړي، نو ځکه اوس دا ډول صحنې د کمپیوټر په ذریعه جوړېږي، خو سړي ته د ځان خوندي ساتلو لپاره بېلابېلې لارې چارې په ګوته کوي. تر دې

وروسته ډوډۍ ته لاړو او په عمومي طعام خوری کې مو ډوډۍ وخوړه.

ماسپښین غونډه: دا غونډه د ماسپښین پر پاو کم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه بجې پيل شوه، په دې بحث کې جان ایف سیګلر john F. sigler د چیچک ناروغۍ په اړه معلومات ورکړل، چې ډېره خطرناکه ده، ده وويل: د چیچک ناروغي په درېو میاشتو کې له یو تن څخه (۷۲۰۰۰) کسانو ته لېږدېدلای شي. ده وويل: ددې ناروغۍ تاثیرات لومړی په یو هېواد پورې تړلي وي. وروسته يې بیا تاثیرات د سیمې هېوادونو په کچه خورېدی شي او تر هغه وروسته د نړۍ کچې ته پورته کېږي. دا ډېره خطرناکه ناروغي ده، نو په هرترتیب چې وي باید مخه يې ونيول شي. ده وويل: ددې او دې ته ورته ناروغیو د مخنیوي په باب ستاسو نظرونه مهم دي، چې ددې لیکنې برخه به شي او له هغو څخه به ګټه پورته شي، نو هیله ده چې هرګروپ په ګډه د خپل ګروپي کار په ترڅ کې موږ ته خپل لیکلي نظرونه راکړي.

ګروپي کار: تر دې بحث وروسته بیا ګروپي کار شروع شو، زه په لومړي ګروپ کې وم، زموږ د ګروپ ځینې مهم وړاندیزونه په دې ډول وو:

- کوم ملک کې چې دا ناروغي پیدا شوه، باید ټولو ګاونډیو هېوادونو ته خبر ورکړي.
- ټول هېوادونه باید د واکسین زېرمه ولري.
- محیط باید وقایه شي، یانې مخکې تر دې چې دا ناروغي هلته خوره شي، حکومت باید ځان پر دې ډاډه کړي چې دا ناروغي دلته نه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ګاونډيو هېوادونو د روغتيا وزارتونو ترمنځ بايد د دې ناروغۍ پر وړاندې مخکې تر مخکې د همکارۍ پروتوکول موجود وي.
- د هر هېواد په کچه بايد د روغتيا وزارتونو تر چتر لاندې کميسيونونه جوړ شي.
- د اطلاعاتو او کلتور وزارت په ګډون دې ټول اړوند

وزارتونه په دې کميسيون کې غړيتوب ولري، چې له داسې خطرناکو ناروغيو سره عاجله مقابله وکړي.

همدارنګه د ځينو نورو ځانګړو کميسيونونو وړانديز وشو. تر دې وروسته د هر ګروپ نظرونه راټول او عمومي غونډې ته وړاندې شول، د هر ګروپ په استازۍ يو يو تن د خپل ګروپ نظريات واورول. بيا ګروپ مشرانو (دريو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروفیسورانو) د خپل خپل ګروپ ستاینه وکړه. خو په پای کې دا ټول نظریات ګټور وارزول شول.
مازیګر څلور بجې بېرته د هوټل پر لوري وخوځېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار وروستۍ ورځ

د مارچ شپږمه د جمعې ورځ د سیمینار وروستۍ ورځ وه، سهار له معمول سره سم نیسا سنټر ته راغلو، څرنګه چې دا د سیمینار وروستۍ ورځ وه او د سندونو د وېشلو ورځ، نو ځکه یې د اړوندو هېوادونو دپلوماتان هم دعوت کړي وو. په واشنګټن کې د افغانستان سفارت څخه هم د (فاضل) په نوم یو ښاغلي تشریف راوړی و. ښاغلي علي احمد جلالي هم په ننني غونډه کې ګډون کاوه. تر دې دمخه موږ(یون، سنجر صیب او انګار صیب) دوه ځله له جلالي صیب سره د هغه د کار په دفتر کې وکتل، د هغه د کاندیدۍ په اړه مو وپوښتل، د نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وختونو پـه انـډول هغـه دا ځـل ډېـر مـصمم و ، چې د جمهـوري ریاست ټاکنو ته به ځان نوماندوي. دا يې هم وويـل چې د خلکو له خوا راباندې زيات فشار دی. خلک خصوصاً محصلين را تـه خپله کمپاين کوي. جلالي صيب د هغو کانديدانو له چلند څخه خوا بدی و ، چې جمهوررئيس حامد کرزي تـه يې پـه کانټيننټال هوټل کې د خپـل ګډ مطبوعـاتي کنفرانس پـه ترڅ کې سپکې سپورې کـړې، ده ويـل سياسـت چـې دومـره د لارې او کـوڅې سطحې ته ټيټ شو ، نو بيا خو دا سياست نه دی. ده وويـل: زه پـه افغانستان کې پر يو ټيم کار کوم، چې کـه جوړ شي او ټول د يـو ټيم په توګه انتخاباتو ته لاړ شو نو دا به يو ګټور کار وي. ما يـو څو لنډې خبرې وکړې، ما وويـل: جلالي صيب افغانستان کې اوس داسې يو حالت دی، خلک فکر کوي که امريکا د چا تـر شا ولاړه وي، اقتـصادي امکانـات ولـري او پـه زړورتيـا سـره د مخالفو ډلو دښمني پر غاړه واخلي او خپلـه هم پـه خلکو کې محبوبيت ولـري، نـو کېدی شي د بريـاليتوب چانس يې زيات شي، خو هغـه سياستوال چې د استاد الفت پـه وينا لـه ((مضر احتياطه)) کار اخلي، پـه اوسنۍ افغـاني ټولنه کې يې د بري چانس ډېر کم دی. د مضر احتياط کيسه مې ورته وکړه، مـا ويـل الفت صيب په خپل يوه نثر کې ليکلي: شمی اکا پـه کلي کې پـه ډېر احتياط مشهور و ، هر چا چې به په کلي کې څه کول، نـو لـه ده څخه بـه يې مشوره اخيستله، دده د احتيـاط يـوه نښه دا وه، چې هېڅکله به موټر کې نـه سوربده، ځکه ويـل يې کېدی شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

موټر چپه شي، د مرګ خطر پـه کـې دی، تـر دې چې پلی لاړ شم ناوخته به ورسېږم، د مرګ له خطره خو به بچ شم، برق يې هم کـور ته نه راوسته، ويل يې: کېدی شي برق شـارټ شي او ټـول کـور اور واخلي، تر هغه خو همدا شيطان څراغ ښـه دی، کـه رڼا يـې کمه ده، نو خطر خو يې نه شته. الفت صيب ليکي: ((دی لـه ډېره عقله پياده وو، نو ځکه يې په کور کې توره تيـاره وه)). مـا ويـل زموږ پر ځينو مشرانو هم هغـه د شمي اکا کانـه شوې ده. جلالـي صيب يو ځل مخ راواړوه، ويل يې دا خو ښـه مثـال نـه و دا دې پـه چا پورې ووايه ! ما ويـل دا مـې ټولـو هغـو مشـرانو تـه اشـاره ده، چې سياست ته يې زړه کېږي، خو له ډاره د کوم جنايتکـار نـوم نـه شي اخيستلای، د افغانستان اوسني شرايط دا سې نه دي، چې دا ډول سيا سـتوال دې پـه کـې وده وکـړي. سـنجر صـيب جلالـي صيب ته وويل: تاسو د افغانستان يو عالم شخصيت يې، زمـوږ ملـت در بانـدې افتخـار کـوي، د افغانـستان اوسـني شـرايط ستاسو په شان اشخاصو تـه اوس مـساعد نـه دي، زمـا شخصي مشوره تاسو ته دا ده، چې ځان کانديد نه کړئ. انګـار صـيب کـه څه هم غوښتل چې جلالي صيب څه نا څه تشويق کړي، خو د ډېرو خبرو چانس پيدا نـه شـو. جلالـي صـيب درونـد سـړی دی، د کرزي صيب پر وړاندې يې د نـورو احتمـالي کانديـدانو سـپکې سپورې پـه ټينګه وغنـدلې، بيـا يـې وويـل، څـو مـوده وروسـته کابل ته درځم، هلته جمهور رئيس، تاسو او نورو دوسـتانو سـره مشوره کوم او بيـا خپـل تـصميم نيـسم. ددې (وروسـتی) ورځـې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ برخه د سیمینار ارزونې ته بېله شوې وه. په پیل کې یې د نن ورځې ټول پروګرام تشریح کړ، د سیمینار برخوالو ته یې د تصدیق لیکونو د وېشلو سیستم واضح کړ او نن یې د الفبا په سیستم د غونډې برخوال تقسیم کړل، څرنګه چې د افغانستان نوم په الف (A) و، نو زموږ نوبت اول و. د پروګرام تر تشریح وروسته بیا مشرانو استادانو او پروفیسورانو خبرې وکړې او دا سیمینار یې یو ډېر ښه، موثر او ارزښتمن سیمینار وارزوه، حتی وویل شول تر اوسه چې کوم سیمینارونه جوړ شوي دا تر ټولو موثر سیمنار و. بیا جنرال بارنو خبرې وکړې او دا سیمینار یې د تجربو د تبادلې په برخه کې ډېر موثر وګڼه، ورپسې جنرال ډیکمایرس، نړۍ ته د ورپېښو چلېنجونو په باب خبرې وکړې، بیا یې پوښتنو ته وخت ورکړ.

یو تن پوښتنه وکړه، چې د امریکا اردو ته اوس ورپېښ چلېنجونه کوم دي؟

په ځواب کې یې وویل شول: یو چلېنج افراطیت دی، د ډله ییزې وژنې وسلې دي، بودجه هم یو چلېنج دی، که د امریکا مشري غواړي، امریکا په نوره نړۍ کې پاتې شي. نو باید خپله بودجه لوړه وساتي، موږ د خپلو تجهیزاتو نوي کولو ته اړتیا لرو.

سنجر صیبپ پوښتنه وکړه: په افغانستان کې باید څه شوي وای، چې ونه شول او څه باید نه وای شوي چې وشول؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: موږ چې کله افغانستان ته لاړو، نو دا پلان مو نه و، چې هلته دې بیا رغونه وکړو، دوی دلته یوازې دا فکر کاوه، چې القاعده له منځه وړو او طالبان له منځه وړو، خو کله چې کابل د طالبانو له لاسه ووت، نو جمهور رئیس بوش سره فکر پیدا شو، چې اوس به څه کوو؟ نو بیا د بیارغونې خبره مطرح شوه او دا بیا یوه اوږده پروسه ده، دا یوازې د امریکا مشکل نه دی، دا یو نړیوال مشکل دی، اوس نو که غواړي یو ناکام مملکت پر ځای پرېږدي، نو بېرته افراطیون راځي. په افغانستان کې پرمختګ هم شوی، زموږ ځینې کارونه هلته ښه وو، د افغانستان امنیتي ځواکونه روزل شوي، په انتخاباتو کې مو ځان لرې نیولی و. په عراق کې همداسې و، د ایران له خوا د اکثرو کاندیدانو ملاتړ کېده، د نوري المالکي انتخاب هم د امریکا اول انتخاب نه و، خو اوس بریالی دی. موږ نیمګړتیاوې هم لرلې، یو تعداد کارونو زموږ د هدفونو ښه تمثیل وکړ. موږ که خپل کارونه سره پرتله کړو، نو کولای شو وواېو چې تر دې مو ښه کارونه هم کولای شول.

د عراق استازی: د عراق د انتخاباتو او چلېنجونو په باب خپل نظر څرګند کړه:

ځواب: په افغانستان او عراق کې هېڅوخت داسې نه وو شوي، چې خلک دې خپل مشر په خپله وټاکي، پر عراق باندې د وسلې د پېربدلو هېڅ بندیز نه شته، څوک د تېلو قیمت هم نه انحصاروي، دلته داسې څوک نه شته، چې دلته دې د پردې تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

شا ناست وي او د تېلو قيمت دې کنټرولوي. اوس چې د تېلو قيمت ټيټ دی دا قيمت بېرته پورته کېږي، خبره اصلاً د عرضې او تقاضا ترمنځ رابطه ده.

دنيپال استازی: د جنوبي اسيا په باب د امريکا د عمومي پاليسۍ هدفونه څه دي؟

ځواب: زموږ هيله ده، چې او باما افغانستان وڅېړي، افغانستان او پاکستان بايد په ګډه مطالعه کړي، ان ټوله سيمه وڅېړي، دا د نړۍ امنيت لپاره يوه حساسه منطقه ده، دوی چې هره پاليسي انتخابوي، موږ بايد ښې لارې ته بوځي، خو اوس کومه مشخصه پاليسي نه شته، د مربوطه هېوادونو د بهرنيو چارو او دفاع وزيران اوس کولای شي د امريکا پر پاليسۍ تاثير وکړي. د امريکا بهرنۍ پاليسي ډېره ژر نه جوړېږي، ډېر وخت غواړي، د جمهور رئيس فکر اوس پر افغانستان متمرکز دی، نه يوازې پر نظامي مسايلو فکر کوي، بلکې پر ټولنيزو مسايلو هم فکر کوي، افغانستان ته نوی سفير لېږل کېږي، دلته قوي سفيران په کار دي. په پای کې ښننه غواړم چې ستاسو پوښتنو ته مې مشخص ځوابونه درنه کړای شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې د غونډې دا برخه پای ته ورسېده، نو بیا د سیمینار برخوالو ته تصدیق لیکونه او نښانونه ورکړل شول. په دې پروګرام کې جنرال بارنو او نورو دولتي چارواکو برخه اخیستې وه.

د ستاینلیکونو او تصدیقلیکونو په دې برخه کې د افغانستان نوبت لومړی و، لومړی سنجر صیب او ورپسې زما او بیا د انګار صیب نوبت و. کله چې دا پروګرام خلاص شو، ټولو یو بل ته مبارکي ورکړه، څو دقیقې نور هم دلته پر خبرو تېرې شوې، ورپسې د نیسا سنټر له خوا هغې غرمنۍ ته دعوت شو، چې هم دلته نږدې په یوه بل هال کې جوړه شوې وه. دلته د جلالي صیب په ګډون د نیسا سنټر ټول استادان، د سیمینار برخوال او همدارنګه د بهرنیو هېوادونو دپلوماتانو ګډون کړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

و. د افغانستان له سفارت څخه ښاغلي (فاضل) تشريف راوړی و، سنجر صيب ترې ګيله وکړه، چې د ټولو هېوادونو سفارتونو د خپلو هېوادونو د استازو پوښتنه وکړه، خو تاسې هېڅ زموږ تپوس ونه کړ. ښاغلي فاضل بيا ددې په مقابل کې سخت غبرګون وښود او خپلې نورې په لسګونو ګيلې پرې سرباری کړې، په واشنګټن کې يې د افغانستان په سفارت کې خپله دنده پر افغانستان يو احسان وباله، ځکه چې دده په وينا ده ته په امريکا کې تر دې ډېر ښه کارونه پيدا کېږي، د سنجر صيب او ښاغلي فاضل خبرې نورې هم ګرمې شوې، خو ما سنجر صيب له لاسه ټينګ کړ، ما ويل دی په ګيلو نه ارزي، له ښاغلي فاضل څخه مې دې ځای ته د راتګ له امله مننه وکړه.

د سيمينار له ځينو برخوالو سره مو څو يادګاري عکسونه واخيستل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته د موټر پر لوري روان شو. د نيسا سنټر ټولو خدماتي مامورينو سره مو خداى پاماني وکړه، هر يو له ډېرې مينې څو څو ځله خداى پاماني

وکړه. خو يوه دوه مامورينې چې په تېرو څو ورځو کې يې د سيمينار د برخوالو ډېر عزت کړى و، ان تر موټره مو ږ سره راغلې، تر هغه چې

موټر حرکت نه و کړى، دوى ولاړې وې؛ د يوې روانې حالت ته چې مې وکتل، نو شونډې يې مرى مرى شوې، سترګو کې يې

اوښکې وځلېدې، موټر حرکت وکړ، او

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې همدا سې لاس خوځوه، په اخره کې يې د خپلې لاس ګوتې مچ کړې او نور مو ړ. ترې پناه شو. پنځه لس شل دقيقو کې هوټل ته راورسېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو بل ماښام له منشي صيب سره

کله چې له نيسا سنتره پر همدې وروستۍ ورځ هوټل ته راغلو او اتاق ته ورسېدم، نو ښه ډېر ستړی وم، دمه مې لا نه وه راسته شوی، چې د انګار صيب ټلېفون راغی، ويل يې منشي صيب درته منتظر دی، لاندې راځه ! کله چې لاندې کښته شوم، سنجر صيب هم راغلی و. منشي صيب عبدالقيوم له خپل ځوان او کاري زوی (بري) سره راغلي و، تر ستړي مشي سم لاسي يې وويل: راځئ چې ځو ! ما ويل چېرته ځو ؟ ده وويل: نن د بري مېلمانه ياستئ، هلته ځو، ما ويل مېلمستيا خو هغه ورځ تېره شوه بيا نو څه؟ منشي صيب وويل: دا د بري مېلمستيا ده او ده ويل دوی به حتماً زما مېلمانه کېږي...

سرف ډوله موټر ته، چې (کندهار) په نامه نمبر پلېټ پرې لګېدلی و، ورپورته شو. هلته د نمبر پليټ يو نوم ستا په خوښه ټاکل کېدی شي او ترڅنګ يې خپله مسلسله شماره هم وي. مور وويل: مور خو سبا ځو، کورته مو سودا مودا هم نه ده کړې، منشي صيب، بري ته وويل: دوی ښې لويې مغازې ته بوځه، بري ته مې وويل: غواړو درمل واخلو، هغه وويل: دا سې ځای ته به دې بوځم، چې ټول شيان په همغه يوه مغازه کې پوره شي، خو درمل دلته په دوه ډوله دي: يو ډول هغه دي، چې د معالج ډاکټر له نسخې پرته يې نه ورکوي او بل هغه ډول دارو درمل دي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

جانبي عوارض نه لري او په دې مغازو کې خرڅېږي، تر شل دقيقې مزله وروسته مغازې ته ورسېدو، تر مغازې بهر هوا ډېره يخه وه، خو مغازه کې هوا دومره نورماله وه، چا خيال نه کاوه، چې اوړی دی که ژمی. لومړی د درملو څانګې ته لاړو، ډول ډول درملونه په کې وو، بري په کابل کې څو کاله طب پوهنځی هم لوستی و، خو بيا د مهاجرت له امله ترې پاتې شوی، بيا يې نو په امريکا کې د کمپيوټر ساينس پوهنځی ولوست، اوس نو بری هم پوره انجنير دی، خو پاو کم ډاکتر هم دی. بري ته مې خپلې غوښتنې وويلې، د لوړ فشار، د ټيټ فشار، اشتها، د وينې د زياتولو، د سترګو او نورو ناروغيو لپاره مې ورته وويل، هغه يو لاس ګاډی راوړ، ټولې دواګانې مې په لاسي بکسه کې واچولې، سنجر صيب او انګار صيب هم دواګانې واخيستې، خو ډېر درمل ما واخيستل، د مغازې په نورو برخو کې مو د ماشومانو ځينې داسې شيان لکه ډول ډول قلمونه او همدارنګه د لوبو ځينې شيان واخيستل، کله چې د پيسو شمېرنې ځای ته راغلو، نو زموږ درمل يې چې وليدل، د حساب مسوله ماموره حيرانه پاتې شوه، چې دا څه کوئ دومره درمل؟ ما ويل زموږ ټولنه ناروغه او رنځوره ده دا د ځان او د هغو لپاره وروړو، نو ښځه په خندا شوه، ما ورته وويل موږ ټول افغانان يو، سبا ځو، نو ځکه مو دا دومره درمل واخيستل، زما د ټولې سودا بېل څه کم پنځه سوه ډالره شول. کله چې له مغازې رابهر شو، نو ماښام خپلې تياري خوري کړې وې. له دې ځايه مو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

منشي صيب د کور پر لوري حرکت وکړ، په لاره کې داسې واوره وربېدله، چې منشي صيب وويل: په دې څو کلونو کې ما داسې واوره نه ده ليدلې، پر سړک مو په لسګونو څه په سلګونو داسې ګاډي وليدل چې يا يې ټکر کړی و، يا له سړکه ښويدلي وو او يا هم ويجاړ شوي وو. بري ته مې وويل چې ډېر زيات ټکرونه نه دي؟ هغه وويل: دا خلک له واورې سره چندان بلد نه دي، بل د دوی موټر اکثره بيمه دي، دوی يې کيسه کې نه دي، ځينې ډرېورانو کېدی شي الکول هم کارولي وي، نو ځکه دا دومره ټکرونه رامنځته شوي، دلته چې موټر يو ځل ټکر شي، بيا يې څوک نه کاروي. په ترميم يې هم ډېرې پيسې راځي، ټکر شوي موټر بيا اکثره ليلام ته ځي او بيا نورو هېوادونو ته وړل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منشي صيب به هرې شو دقيقې وروسته برې ته ويل چې ډېر احتياط کوه، منشي صيب څرګنده کړه، چې برې موټر ډېر تېز چلوي، خو اوس يې د واورې او زموږ لپاره څه ناڅه احتياط کاوه. په لاره کې د ترافيک پوليسو په لسګونو موټر تر سترګو کېدل، چې د لارې د بندښت مخه ونيسي، د موټرو دومره

ضايعات ما تر اوسه نه وو ليدلي. برې وويل: کله چې واورې وشي دوی اکثره دولتي ادارې رخصتوي، په تېره بيا مکتبونه، په همدې خاطر يې رخصتوي، چې زياتې ترافيکي پېښې پېښېږي. تر يو نيم ساعت مزله وروسته به د برې صيب کور ته رسېدلي يو. دا کور د منشي صيب له کوره د يو يونيم کيلو متر په واټن لرې دی. د برې صيب کور ښه لوکس کور و، وړو اولادونو يې ډېره ښه پښتو ويلې، هلته غټ مشکل همدا دی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې اولادونه يې له خپلې ژبې او خپل کلتوره لرې کېږي، خو د برې صيب اولادونه داسې نه وو ، لکه په بهر کې چې وي. خپله برى داسې يو ځوان و ، چې د خپلې لنډې ږيرې په شمول يې ګڼ افغاني خصوصيتونه ساتلي وو ، د منشي صيب عبدالقيوم کورنۍ که څه هم امريکا کې اوسي، خو خصوصيات يې اوس هم همغه د کندهاريو اعيارانو په شان دي. منشي صيب هم، په خپلې دې ځوانمردۍ دوه ځله د زندان تر تورو دېوالو وررسېدلى، خو دواړه ځله د ده د فکر او جرئت سر چاته نه دى ټيټ شوى. د طالبانو د وخت د زندان کيسې يې چې راته وکړې، نو دده او مرګ ترمنځ د يوې ثانيې تفاوت هم نه و. دى د کندهار په هغه زندان کې بندي و ، چې حاجي عبدالظاهر قدير او تورن اسمعيل خان هم ورسره بندي وو. ده په زندان کې د حاجي ظاهر د زغم، مقاومت او اوسېلې ډېره ستاينه وکړه او د اسمعيل خان په باب يې وويل چې د ډار او وېرې روحيه په کې ډېره پياوړې وه. منشي عبدالقيوم د خپل ځان ستاينه نه کوله، خو انګارصيب چې يې نږدې انډيوال دى، دده ډېرې کيسې ماته کړې وې، حاجي ظاهر قدير نه چې مې دده په باب پوښتنه وکړه هغه راته وويل: ((منشي عبدالقيوم د پولادو غوندې کلک انسان دى.)) له امريکا څخه منشي صيب ډېر کوښښ وکړ، چې حاجي ظاهر قدير سره ټلېفوني خبرې وکړي، ځکه د زندان، تحصيل، عسکرۍ او سفر ملګري ډېر خواږه وي، خو ټلېفون روخ نه شو. برې صيب ډېره لوکسه ډوډۍ تياره کړې وه، د هېڅ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي کمی نه احساسېده، ما نو دومره ډوډۍ وخوړه، چې نور د خوځېدو نه وم، ډول ډول تازه مېوه په کې وه. ما د امریکا د مېوه جاتو په باب وپوښتل: بري صیب وویل: دوی دومره تازه مېوې لري چې نورې نړۍ ته یې صادروي، دوی خپل زراعت دومره عصري کړی، چې کال دولس میاشتې تازه مېوې لري.

تر چای وروسته مو بېرته د هوټل پر لوري حرکت وکړ، که څه هم منشي صیب وویل چې سهار وخته مو زه په خپله رسوم، اوس واوره هم شوې، لاره کې به ستونزې هم وي، خو موږ وویل: که د لارې ستونزې دې پلمه کولای، نو ولې دې له اخوا راوستو؟ ددوی له ټینګار سره سره راووتو، بری جلو ته کېناست، سنجر صیب مخې ته او موږ درې واړه شاته، واوره ودرېدلې وه، پر سړک لا د وخته مالګه پاشل شوې وه، سړک څه نا څه صفا شوی و، خو بیا مو هم په لسګونو موټر ولیدل، چې اخوا دېخوا ښوییدلي وو، اشارې یې بلېدلې، بری تر پخوانی حالت لږ تېز راغی، خو هره شېبه خطر و. څه باندې یو ساعت کې یې هوټل ته راورسولو، بیا موږ دوی ته ټینګ شو او د واورې پلمه مو ورته وکړه، هغوی وویل چې زموږ پلمه مو ونه منله، نو ستاسې هم نه منو، د خدای پامانۍ پر مهال بري صیب په درېو جلا کڅوړو کې هر یوه ته څه شیان ډالۍ کړي وو، ویل یې دا زما له خوا تاسو ته یوه یوه ناڅیزه تحفه ده. د شپې ۱۲ بجې وې، چې له دوی څخه مو خدای پاماني واخیسته او موږ هر یو د خپل خپل اتاق پر لوري لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مارچ ۷مه نېټه د شنبې ورځ
(په امریکا کې زموږ وروستۍ ورځ)

د مارچ ۷مه نېټه د شنبې ورځ وه، سهار له معمول سره سم د هوټل لاندیني پوړ ته د چای لپاره کښته شو، دا نو په دې هوټل کې زموږ وروستی سباناری و، د نورو هېوادونو استازي هم راغلل، هغوی سره مو د خدای پامانۍ یادګاري عکسونه واخیستل. سنجر صیب او انګار صیب سره مو مشوره وکړه،

هغوی وویل: پرواز خو مازیګر ناوخته دی، تر هغه پورې به لاړ شو، دا نږدې پلورنځیو ته که څه شی مو خوښ شول، وا به یې خلو، ما ویل، زه هم باید یو بیک واخلم، زما کالي او سودا په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې بیک کې نه ځایېږي، پنځلس ګون لوی پلورنځي ته لاړو، ښه په کې وګرځېدو، ما په کې یو لوی بیک په (۷۴) ډالره راونیو، دلته سودا تر ځینو نورو پلورنځیو ارزانه وه، بېرته هوټل ته راغلو، سنجر صیب ته مې وویل: ته بل بیک مه اخله، کېدی شي زما شیان ټول په همدې بیک کې ځای شي، زما بیک به ته واخلې، ستا شیان به په کې ځای شي، بیا به یې بېرته کابل کې راکړې. کله چې هوټل ته راغلو، نو بیا خپل اتاق ته لاړم، لومړی مې په دې نوي بیک کې خپل ټول شیان ځای پر ځای کړل، ښه تر ځو کو ډک شو. بل بیک وزګار شو، سنجر صیب ته مې زنګ وواهه، بیک مې ورور، هغه خوشاله شو، د هغه شیان هم ځای پرځای شول، بېرته اتاق ته راغلم، یوه سترګه خوب مې وکړ. څه کم دوه بجې وې، چې له خوبه راویښ شوم، انګار صیب زنګ وواهه، ویل یې لاندې راکښته شه، چې یو دوه انډیوالان لیدو ته راغلي دي. کله چې لاندې کښته کېدلم، نو یو ځل بیا مې پر پنځلس ګون سترګې ولګېدې، کله چې لاندې پوړ ته کښته شوم، دوه ځوانان ولاړ وو، ستړي مشي مو وکړل، همدلته امریکا کې یې زده کړې کړې وې، د هغه ځای په خوی بوی ښه بلد وو، نو مونږ ته یې وویل: لږ به مو وګرځوو، بېرته به مو همدلته راولو.

انګار صیب او سنجر صیب ته مو وویل: وخت کم دی، ځوانانو وویل: څو بجې مو پرواز دی؟ مونږ ویل شپږ بجې یې هوایي ډګر ته غوښتي یو. هغوی وویل وخت ډېر دی. یو ځوان د کندهار و، چې د انګار صیب د دوستانو له جملې څخه و او دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

بـل بیـا د مزارشـریف و ، دواړه سـره ملګـري وو. دوی پـه مـوږ د واشـنګټن ښـار ښېلا ښېلـې برخـې وکتلـې، د سـیند غـاړې تـه یـې بوتلو ، د سیند غـاړې د یـوه ښکلي تفریحځـای پـه یـو هوټـل کـې مو ایسکـــــریم وخوړ، سره له دې چې هوا یخه وه، خــو دا

داسـې یــو ډول ایــسکریم و ، چــې بـد نــه لګېــده، بیــا یــې د افغانستان سفارت ته بوتلو ، د افغانستان سفارت د واشنګټن په هغه دپلوماتیکه ساحه کې دی، چې د نړۍ د اکثرو هېوادونو سفارتونه هملته دي، دا سفارت د افغانستان خپل ملکیت دی، چې پر اوسنۍ ودانۍ سربېره نوره ښه شنه ساحه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم لري، د ودانۍ داخل ته موږ لاړ نه شو، خو له بهر څخه یوه درې پوړیزه ودانۍ ښکارېده، د نورو هېوادونو د سفارتونو ودانۍ او ساحې مې هم له نظره تېرې کړې، ددومره ځمکې قیمت د واشنګټن په داسې

ساحه کې تر لسګونو ملیونو ډالرو اوړي. پر سفارت ځوړند د افغانستان تر ملي بیرغ لاندې مو عکسونه واخیستل، بیا هلته څېرمه یو نړیوال اسلامي مرکز ته لاړو، چې هم یو لوی مسجد په کې ودان و او هم یو ستر علمي مرکز په کې جوړ و. د ټولو اسلامي هېوادونو بیرغونه یې مخې ته رپېدل، د خپل هېواد پر ملي بیرغ چې مې سترګې ولګېدې، نو زړه مې وغوړېد، تر مرکزه چې رابهر شو، نو یو ځوان مې مخې ته ودرېد خیرات یې غوښته، مسلمان و، ځان یې د مصر معرفي کړ، یو څو ډالره مې ورته ورکړل، ما ویل ځوان، مسلمان یې کار وکړه، خیرات مه ټولوه، په اشاره مې پوه کړ. له هغه ځایه بېرته د هوټل پر لوري راغلو، پنځه بجې او پنځه لس دقیقې بېرته هوټل ته راغلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له واشنګټنه د دوبۍ پر لوري

کله چې پر پنځه بجې او پنځه لس دقیقې خپل اتاق ته لاړم، نو خپل بیک مې منظم کړ، د سفر کاغذونه، ټکټ او پاسپورټ مې ټول چک کړل، لس پنځه لس دقیقو کې ببرته راکښته شوم، تر راکښته کېدو دمخه مې یو ځل بیا پر پنځا ګون سترګې ولګېدې. رسپشن ته مې د خپل اتاق کارت ورکړ، هغوی ما ته بل کاغذ راکړ، چې څه حساب یې پر ما نه شته، انګار صیب او سنجر صیب هم راکښته شول، هغوی هم خپل حسابونه پاک کړل، کاغذونه یې واخیستل، ما ویل پاسپورټ، ټکټ او نور ضروري شیان مو په جیبونو کې کېږدئ، شپږ بجې یو ډرېور راغی، زموږ نومونه ورسره وو، درې تنه موږ او دوه تنه د سیمینار نور برخوال په موټر کې کېناستو، شپږ بجې مو له هوټله حرکت وکړ، شپږ نیمې بجې هوایي ډګر ته ورسېدو. د خولي دروازې ته مو ځان برابر کړ، ما او انګار صیب سره یو یو او سنجر صیب سره دوه بیکونه وو، غوښتل مو چې ټول لاسګاډي کې بار کړو، لاسګاډي منظم یو بل سره وصل ولاړ وو، چې لاس مو کړ، بند وو، بیا مو زور کړ، و نه شو. هلته یوې ټلیفوني غرفې ته ورته یوې غرفې ته مې پام شو، خلکو په کې د پخواني سکه انداز ټلیفون په شان پیسې اچولې او بیا به لاسګاډی راخلاصېده، دا وخت نو ما سره او سپنیزې ماتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

روپۍ نه وي، انګارصيب وويل: صبر زما جيب له ماتو پيسو ډک دی، يوه يوه يې ورواچوله، چې ترنګ شو، لاسګاډی خلاص شو، ډېر زيات خوشاله شو، خوند يې وکړ. څلور واړه بيکونه مو په کې کېښودل، د ټکټ اخيستلو مېزونو ته لاړو. ټکټ په کمپيوټرايز ډول په ماشين اخيستل کېده، يوه مسوله ماموره هلته ولاړه وه، ما پاسپورټونه او ټکټونه ورکړل، هغه راسره ودرېده، پاسپورټ دې لاس کې ونيو، ما ته يې وويل: ته يې ليکه، لکه د کمپيوټر د کيبورډ په شان توري په کې وو. نوم، د پلار نوم، د پاسپورټ نمبر، هېواد او د ټکټ نمبر او ځينې نور شيان دې بايد په کې ورکړي واى، کوم څه چې به غلط وو، بيا دې بايد له سره ليکلي واى. يو پاسپورټ مې د هغې په مرسته ثبت کړ، نور ما ورته وويل: څه زه يې خپله کولاى شم، دوه نور ما خپله ثبت کړل، کله چې درېواړه خلاص شول، هغې ته مې وويل: نور څه وکړم، هغې يو کمانډ ورکړ، څه غلطي په کې شوې وه، زموږ بوډينګ کارتونه يې راګوزار نه کړل، ښځې ښښنه وغوښته، يو سوړ اسوېلى يې وکښه، بيا يې وويل: لږ صبر وکړئ. يو بل مامور ته يې زموږ درېواړو پاسپورټونه ورکړل، هغه هم وويل: لږ صبر وکړئ، بيا به مو کار وکړم. هغه يو څو دقيقې پر يوه بل مېز مصروف شو، بېرته راغى، زموږ پاسپورټونه يې واخيستل، درې څلور دقيقو کې يې بوډينګ کارتونه راکړل، بکسونه يې وتلل، ويل يې دا غټ دي، ځان سره يې مه وړئ، يوازې انګارصيب خپل وړوکى بيک راواخيست،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما او سنجر صیب خپل بیکونه د چک ماشین ته یوړل، تر هغه مو تېر کړل، هغوی وویل: تاسې نور خلاص یاست، دوبۍ کې به یې واخلئ! کله چې بېرته راوګرځېدو، نو هغې ماموري نه مو مننه وکړه، چې موږ سره یې مرسته کړې وه، هغه ډېره زیاته خوشاله شوه.

بیا په بوډینګ کارت کې د لارښوونې له مخې، په ټاکلي ترمینل کې له تالاشۍ تېر شو، تر هغه پورې چې خپل وروستي ځای ته رسېدلو، نو پنځه لس شل دقیقې رابانديې تېرې شوې وې. د ترمینل وروستۍ برخې ته، چې هلته مسافرین کېني او بیا الوتکې ته له ځانګړو لارو پورته کېږي، ورسېدو، دا ځای نو پر لسګونو برخو وېشل شوی و، چې پر یوه وخت په کې په زرګونو کسان ځایېږي، له ۱-۲۴ پورې نمبرونه پرې لګېدلي وو، خپله دا سې و لکه یو لوی سرپټی بازار، تراوسه چې ما کوم هوايي ډګرونه لیدلي وو، دا راته په کې له ګڼې ګونې ډک او ډېر لوی ښکاره شو، ژوند په کې په ډېره چټکۍ روان و. موږ هم ښه ستړي وو، دربوا ړه لارو له یوه کافي شاپ څخه مو چای واخیست، پر څوکیو کېناستو، کله چې مو چای وڅښه، نو تر ډېره حده یې زموږ ستړیا رفع کړه. دا نو د شپې اته بجې دي، لس بجې زموږ الوتنه ده، تر هغې پورې نو په دې ترمینل کې ښه کښته پورته وګرځېدو، د خرڅلاو لپاره ډېر او رنګارنګ شیان په کې ایښي وو، خو قیمتونه یې طبعاً لوړ وو. نهه نیمې بجې به وې، چې د بوډینګ کارت چکول پیل شول، ټول خلک په نوبت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ودرېدل، په ډېر منظم ډول په لسو دقيقو کې د ټولو بوډينګ کارتونه چک شول، الوتکې ته پورته شو. لس بجې الوتکه الوتنې ته چمتو شوه. ما خپل قلم او کاغذونه راواخيستل، د څوکۍ مخنۍ برخه کې مې تيار کېښودل، ما ويل څه هم به خوب کوم او هم به څه ليکم، دا پنځه لس ساعته مزل به پر همدې ډول تېر کړم. څو پاڼې به مې وليکلې، بيا به ستړی شوم، خوب به راباندې راغی، بيا به دا عمليه تکرار شوه، دوه ځله ډوډۍ هم په حقيقت کې يو ډول تفريح وه او هم خوراک و، په بېلابېلو ساعتونو کې مې نږدې شل مخه يادښتونه بشپړ کړل، ټول واټن نږدې (۷۵۵۰) ميله و، چې په پنځه لس ساعتونو کې ووهل شو، د دوبۍ پر سيمه ييز وخت د ماښام اووه بجې او پنځه لس دقيقې وې، چې د دوبۍ نړيوال هوايي ډګر کې کښته شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دوبۍ نه د کابل پر لوري

کله چې د دوبۍ هوايي ډګر کې کښېنته شو، نو لومړۍ اندېښنه چې موږ سره وه، هغه د خپلو بيکونو په اړه وه، ځکه زه يو ځل بل هم ښه ډېر په تکليف شوی وم، کله چې له جرمني څخه راتلم، نو بيک يې هلته راڅخه واخيست، ويل يې دوبۍ کې يې واخله، دوبۍ کې يې بيا دومره په تکليف کړم، چې زړه مې و ببخي يې ورپرېږدم. دا ځل مې هم اندېښنه وه، چې همغه کانه ونه شي، څه چې زما په زړه کې ګرځېدل، همغسې وشول. کله چې د هوايي ډګر ترمينل ته ننوتو، نو د بيکونو پوښتنه مو وکړه، هغوی ويل د (مرحبا) څانګې ته لاړ شئ، د مرحبا همدې نږدې څانګې ته لاړو، هلته چې لاړو، هغوی ويل، پلانکۍ نمبر ترمينل ته لاړ شئ، هلته چې لاړو، هغوی ويل له ترمينله ووځئ، هغه ځای ته لاړشئ چې بيکونه په کې راوځي، هلته بايد يو ځل له هوايي ډګره وتلي وای، دا بل مشکل و، بيا بېرته د مرحبا مرکزي غرفې ته لاړو، هغوی بيا بل ځای ته ولېږلو. دومره يې ستړي کړو، چې نور مو نو له پلي مزله زړه شين شو، دا هر ځل چې له يوه ځايه بل ته تللو، نو يو دوه ځايه تالاشي کېدلو، تالاشي هم ښه ستړي کړي وو. انګار صيب خو مو لا وار دمخه رخصت کړ. موږ ويل: ځه ته هغه نړيوال ترمينل کې کېنه، زموږ کار چې هر وخت خلاص شو، موږ درځو. ځو واره يې نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم اخوا د ېخوا ولېږلو، په پای کې دا سې شول، چې دا د لارې پولیس او دا نور مامورین ټول موږ سره بلد شول، بیا مجبور شو د مرحبا دفتر ته لاړو، هلته چې لاړو، ماموره پر څوکۍ ناسته وه، ډېره ښایسته هم نه وه، خو ځان یې ډېر مغرور نیولی و، هغې ته مې وویل: څو ځله لاړو، راغلو خو هېڅ کار مو نتیجه ور نه کړه، هغې را نه پاسپورټونه واخیستل، کمپیوټر کې یې ګوتې ووهلې، ویل یې: څو بیکه دي؟ موږ وویل: درې، ویل یې لاړ شئ (۷۵۰) درهمه راوړئ. څنګ ته بانک کې مې ډالر په درهمو بدل کړل، رامې وړل، راته یې ویل هلته کېنه چې نوبت مو ورسېږي، نیم ساعت مو انتظار وکړ، د اروپایانو او نورو بهرنیانو کارونه یې خلاصول، خو موږ ته یې هېڅ نه کتل، سنجر صیب ته مې وویل: زما خو دې ښځې ته دومره خلق په تنګ شو، چې په دې سر یې ورته خوله ولګوم، هغه ویل او سېله کوه، چې اوس بل جنجال پیدا نه کړې، ورپسې ورپورته شوم، په ښه تونده لهجه مې ورته وویل: ته څنګه د نورو کار خلاصوې او زموږ نه خلاصوې؟ دا هم ډېره په غوسه شوه: نه ګورې چې مصروفه یم، بیا یې زموږ ټکټونه او پاسپورټونه واخیستل، بېرته یې راکړل ویل یې ستاسو کار موږ پورې مربوط نه دی، ځئ لاړ شئ، دا ځل مې نو دومره قهر ورته راغی، چې په موږ دې پیسې هم بدلې کړې او اوس وایې چې زما مربوط نه دی، دا وخت مې کابل کې خپل یو ملګری ته، چې له کام ایر شرکت سره ډېر بلد دی، زنګ وواهه، هغه په دوبۍ کې د کام ایر شرکت

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسول مامور ته زنګ وواهه، بېرته يې ماته احوال راکړ، وارخطا کېږه مه، هغه سړی در ته نيم ساعت کې زنګ وهي، که نه وي بيک دې پرېږده، ته ترې راځه بيا يې زه چاره کوم. پر دې وخت مې سنجر صيب ته وويل: راځه يو ځل بيا هغه ځای ته لاړ شو، چې ما په خپل يو پخواني سفر کې ورڅخه خپل بيک اخيستی و. بيا لاړو، نور نو د خوځېدو نه وو، هلته چې لاړو هغوی بېرته د همدغې مرحبا ادرس راکړ، بيا راغلو دا ځل نو چې دې ښځې وليدو، نو پرته له دې چې يو بل سره خبرې وکړو، خبره انفلاق ته نږدې وه، يوې بلې ښځې ته يې په لاس اشاره وکړه، هغې موږ ته وويل راځئ راپسې. هغه مخکې موږ ورپسې، د مرحبا يوې بلې غرفې ته يې بوتلو، دا همغه غرفه وه، چې کله موږ ترمينل ته داخل شو، نو لومړی ځل مو همدې غرفې ته مراجعه کړې وه، خو هغه وخت د دې غرفې مامورينو موږ ته د مرحبا د دې بل دفتر ادرس راکړ، هلته چې ورسېدو، ښځې يا پېغلې خپل کمپيوټر چالان کړ، زموږ پاسپورتونه او ټکټونه يې وکتل، کمپيوټر کې يې ورسول، پيسې يې واخيستې، په پنځه دقيقو کې يې زموږ کار خلاص کړ، د پنځه دقيقو کار په خاطر موږ نږدې دوه نيم ساعته وګرځېدلو. بيا نړيوال ترمينل ته لاړو، انګارصيب موږ ته منتظر و، کله چې يې موږ وليدو، نو خوشاله شو، ويل يې زه مو له انتظاره مړ کړم، بيا يو کافي شاپ ته لاړو، ښه ډېر شين چای مو وڅښه، ستړيا مو ووته! بيا په دې ترمينل کې وګرځېدو، لږه سودا مودا مو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړه، خو کمه، ما دوی ته وویل: دې ترمینل کې شیان قیمته دي، هغه بل اسیایي ترمینل کې، چې افغانستان ته هم له همغه ځایه الوتنې کېږي، هلته شیان تر دې ارزانه دي، هلته چې لاړو بیا به کور ته نور شیان هم واخلو. ډوډۍ مو هم همدلته وخوړه، د شپې تر درې بجو همدلته په ترمینل کې ښه وګرځېدلو، درې بجې د کام ایر شرکت غرفې ته ورغلو، هغوی بورډینګ کارت راکړ. دا مهال مې دوه افغانانې، چې له کاناډا څخه راغلې وې، هم ولیدلې، ډېرې وارخطا معلومېدلې، پوښتنه مې وکړه، چې ولې وارخطا یاست؟ هغوی وویل: بیکونه مو پاتې دي، ما ویل هلئ دغلته لاندې د مرحبا همدې لومړۍ غرفې ته ورشئ، بلې ته لاړ نه شئ، هر څومره یې چې درته وویل، ویې نه منئ، ټول کار له همدوی سره دی، دوی هم فکر کوم، څو ځله په تکلیف شوې وې، دوی ژر لاړې، لس پنځه لس دقیقې وروسته بېرته راغلې، ډېرې خوشاله وې، دعاګانې یې راته وکړې، ویل یې مونږ خو دومره په تکلیف شو، اخر په څومره اسانه یې زمونږ کارونه خلاص کړل. همدا وخت مو د غزني والي ښاغلي ډاکتر محمد عثمان عثماني، چې همدا مهال له اروپا څخه له یو رسمي سفره راستون شوی و، هم ولید، ګپ شپ مو ورسره ولګاوه، نوره نو ستړیا ووته، فکر مو وکړ، چې په کابل کې ناست یو. سهار څلور بجې له نړیوال ترمینل څخه اسیایي ترمینل ته ولېږدول شو. شپږ بجې الوتنه وه، مونږ باید څه کم دوه ساعته انتظار ګاللی وای، دوه ساعته همدلته په پلورنځي کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخوا د ېخوا ګرځېدو، ماشومانو ته مې ښه ډېره سودا وکړه، نږدې اوه سوه درهمه شول، دوه لويې پلاستيکي کڅوړې مې ډکې کړې، شپږ بجې الوتکې ته د الوتنې په نيت پورته شو.

ټاکل شوې وه الوتکه ټيک پر شپږو بجو الوتنه وکړي، خو دا مهال په دوبۍ کې داسې يو باد او توپان وو، چې لس مترو کې سړي نه معلومېده، په دوبۍ کې چې په هره دقيقه کې الوتنه کېږي، نو که د څو دقيقو لپاره څه مشکل پيدا شو، نو په لسګونو الوتکې له الوتنې او ناستې پاتې کېږي او دا بيا پر نورمال مهالوېش دومره تاثير کوي، چې په څو ساعتونو کې بېرته خپل عادي حالت ته نه راځي، نيم ساعت ټول په الوتکه کې غلي ناست وو. څو شېبې وروسته د الوتکې کپتان اعلان وکړ، چې د هوا د خرابۍ له امله زموږ الوتنه معطل ده، هر کله چې هوا ښه شوه او د هوايي ډګر لارښوونکو موږ ته هدايت راکړ، بيا به الوتنه کوو. دا مهال مې خپل قلم او کاغذونه راواخيستل، د خپلو ځينو پخوانيو يادښتونو پر بشپړاوي مې پيل وکړ. نږدې نيم ساعت به مې پر ليکنه تېر کړی وي، لږ ستړی شوم. دا وخت ما سره په څوکۍ کې څوک ناست نه وو، دوو تنو څوکۍ تشې وې، کله چې مې قلم او کاغذ بېرته کېښودل، نو د شاته سيټ څخه دوو تنو راسره ستړي مشي وکړل، يو ذهين صيب و، د کليد ګروپ د مشر (شهير ذهين صيب ورور) او يو تن بل ژورناليست ملګری ورسره و، چې له ده سره يو ځای کار کوي. دواړو ستړي مشي راسره وکړل، ويل يې ډېر خوشاله شو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ومې ليدلئ، مخکې مو ځکه درته مزاحمت ونه کړ، چې مصروف وئ، هغوی ماته خپل سفر تشريح کړ او ما هغوی ته د خپل سفر په باب معلومات ورکړل. الوتکه څه نوره هم وځنډېدله، څه کم نهه بجې به وې، چې پر الوتو شوه، مونږ خپل مجلس وغځاوه، ذهين صيب راته وويل: مرکې مو اورم، زمونږ د زړه غوټې پرې اوارېږي، د اسې د ښې منځ ولې، چې مخالف لوري سره هېڅ دليل پاتې نه شي، نو ځکه خو هغوی زياتره وخت احساساتي کېږي او هم شديد غبرګون ښيي، ما ورته وويل: پر خدای قسم يادوم چې که مونږ ملامت يو، زما فکري او قلمي مبارزه د افغانستان او ددې ولس د ملي منافعو د دښمنانو پر وړاندې ده، دوی په زړه کې دې وطن ته پاک نه دي، نو ځکه خو يې خدای پاک ددې مظلوم ولس په خاطر شرموي هم. دوی نه اسلامي ارزښتونو او نه ملي وياړونو ته ژمن دي، دوی يوازې خپلې ځاني او تنظيمي ګټې پېژني، نو ځکه خو په جدي ډول د دې خلکو مقابله په کار ده. ذهين صيب ماته وويل: دوی ډېر دي، ته يوازې يې، رفيع صيب او څو تنه نور هم ښه تکړه دي، خو بيا هم ډېرو خلکو ته اړتيا ده، چې ددې افغان ضد ډلو ټپلو مقابله وکړي، ډېر احتياط کوه، چې خدای مه کړه، څه زيان درته متوجه نه کړي. ما ويل مرګ او ژوند د خدای(ج) په لاس کې دی، غير له هغه هم د ژوند ورځې په شمار دي، دا ژوند په دومره بې غيرتۍ نه ارزي، چې يو څوک دې د همدې وطن په خوږو رالوی شوی وي او تر ټولو زيات امتيازات يې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخیستي وي او بیا دې هم د هېواد هویت او ملي ګټو مخالفت کوي او موږ به ورته لاس تر زنې ناست یو.

د امریکایانو په زور د طالبانو نظام تر سقوط وروسته، چې دا څو پردیپالې ډلې پر افغانستان واکمنې شوې، نو له دوی څخه بېخي ځان ورک شوی، د دوی پر وړاندې انتقاد کول، دوی ته شین کفر ښکاري، ځان نه یې سپینې پرښتې جوړې کړي، ملي شتمني یې له یو مخې لوټ کړه، میډیا یې هم په اختیار کې ده. ددغسې ملي خاینینو پر وړاندې مبارزه ماته یو ډېر سپېڅلی کار او تقدس ښکاري، پر دې هم پوهېږم، چې د دوی پر وړاندې ودرېدل له خپل ژوند سره لوبې کول دي، خو یو څوک باید وي، چې د دوی د وهم دېو مات کړي، یو ځل چې د دوی وهم مات شو، بیا ته غلی کېنه، نور خلک ورپسې راپاڅېږي، د تېرو کلونو په لومړیو کې تاسو ته ښه پته ده، چې د دوی پر وړاندې چا سونګ هم نه شو کولای، خو موږ او ځینو نورو ملتپالو افغانانو، چې څو پرله پسې مرکې وکړې، د دوی د وهم دېو مات شو، اوس د خدای فضل دی، په لسګونو ځوانان یې یو ازې په رسنیو کې مقابلې ته وتلي دي.

ذهین صیب، لکه څنګه چې یې له نوم څخه څرګنده ده، د پاخه او دقیق ذهن څښتن دی، او چت ملي شعور لري او پر همدې بنسټ یې د ولسونو په تل کې کار شروع کړی. په جنوبي ولایتونو کې یې د خلکو د پیوستون لپاره شوراګانې جوړې کړي او په تعلیمي ډګر کې یې ډېر خدمتونه ترسره کړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ مرکه دومره ګرمه وه، چې تر کابله په مزله پوه نه شو، پر ډېرو مسایلو مو بحث وکړ، ذهین صیب د ملتپالو افغانانو پر پیوستون، همکارۍ او همغږۍ ټینګار وکړ او په دې برخه کې يې ژمنه وکړه، چې زه د خپلو امکاناتو په حدودو کې هر ډول قربانۍ، همکارۍ او مرستې ته تیار یم. یوولس نیمې بجې کابل هوايي ډګر کې کښته شو، په هوايي ډګر کې د دې ډګر قوماندان جنرال صیب اصف جبارخېل سره مو چای وڅښه، نور ملګري مې هم راغلي وو، ټولو د زړه له اخلاصه غېږه راکړه، په خوند له هوايي ډګره راووتلو، په لاره کې چې مې د افغانستان ګردجن حالت، د واشنګټن له ماڼیو سره پرتله کړ، نو د پېړیو پېړیو توپیر راته په کې څرګند شو، خو کله چې مې د خپل ولس خلاصه غېږ او ورین تندی، مینه، محبت او نور ارزښتونه د هغه ځای د خلکو له چلند او ټولنیزو ارزښتونو سره پرتله کړل، نو بیا مې دلته معکوس حالت ولید، هلته راته نوره هم پته ولګېده، چې لوی خدای(ج) ټولې مزایاوې او ښکلاوې یو چا ته نه دي ورکړي، د ځمکې د ټول مخلوق ترمنځ انډول د هغو د خالق په لاس کې دی، هغوی ته يې یو څه ورکړي او موږ ته يې بل څه، کور ته چې لاړم، نو خپل اولادونه مې غېږې ته راغلل او ټول مې پر اوږو سپاره شول، نو یو ځل بیا يې د مینې په داسې دریاب کې ډوب کړم، چې هم مې دا ټولې پرتلنې له یاده ووتې او هم د سفر ټوله ستړیا.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د محمد اسمعیل یون لنډه پېژندنه

محمد اسمعیل یون د حاجي محمد خان زوی پر ۱۳۴۶ل کال، د لغمان ولایت د الینګار ولسوالۍ دنیا ته راغلی دی. روښانفکرې کورنۍ کې زیږېدلی دی.

لومړنۍ زده کړې یې د الینګار ولسوالۍ د سلینګار په لومړني ښوونځي کې سرته رسولي دي، تر هغه وروسته کابل ته راغلی او په خوشال خان لیسه کې شامل شو. پر ۱۳۶۶ل کال له نوموړې لیسې څخه په دویم نومره بریالی او پر ۱۳۶۷ل کال د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې محصل شو. پر ۱۳۷۰ل کال له نوموړې څانګې څخه اول نومره بریالی او پر همدې کال بېرته د پښتو څانګې د کدر غړی شو. پر ۱۳۸۵ل کال په نوموړې څانګه کې د ماسترۍ دوره پیل شوه، یون په ډېر ښه او بریالي ډول دا دوره پایته ورسوله

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمد اسمعیل یون له ۱۳۷۰ل کال څخه بیا تر ننه پورې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي تدریسي غړی او د(پوهندوی) علمي پوړۍ ته رسېدلی دی، پر استادۍ سربېره، استاد یون د ((کابل پوهنتون))، ((هیلې)) او((شمشاد))مجلو د چلوونکي دنده هم په ښه ډول ترسره کړې ده. په پېښور کې د چاپېدونکې ((معارف)) مجلې کتونکی غړی هم و. همدارنګه دیو شمېر نورو چاپي خپرونو همکار هم پاتې شوی دی.

استاد یون پر ۱۳۸۱ل کال، په جلال اباد کې بېړنۍ لویې جرګې ته د ختیزو ولایتونو د انتخاباتو د دفتر مشر شو، ددې جرګې لپاره تر ټاکنو وروسته د جرګې غړی، بیا د جرګې د غړو له خوا د بېړنۍ لویې جرګې دلومړي منشي په توګه انتخاب شو.استاد یون په دې جرګه کې تر خپل وروستي وسه خپل ملي او تاریخي مسولیت ادا کړ او د هېواد دښمنه عناصرو د توطیو مخه یې ونیوله.

تر دې جرګې وروسته، کله چې د افغانستان د اساسي قانون د تدوین بهیر پیل شو، نو استاد یون بیا ددې بهیر لپاره د ختیزو ولایتونو د دارالانشاد دفتر مشر وټاکل شو. په ختیزو ولایتونو کې د اساسي قانون د لویې جرګې لپاره انتخابات هم د همدې دفتر له خوا ترسره شول.استاد یون د اساسي قانون د تصویب په لویه جرګه کې د نومورې جرګې د دارالانشا د غړي په توګه خپل فعال رول ادا کړ. ټاکل شوې وه، استاد یون په ختیزو ولایتونو کې د افغانستان د جمهوري ریاست لپاره د عمومي ټاکنو د دفتر مسول شي، خو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

کابل کې د لويو جنګسالارانو او ځينو تنظيمي مشرانو له خوا پر حکومت او ملګرو ملتونو د زيات فشار له امله له کاره ګوښه شو.ملګرو ملتونو(UNAMA) استاد يون ته وړانديز وکړ، چې په کابل کې به تر دې لوړه دنده درو سپارو، خو استاد يون ونه منله او خپلې استادۍ ته يې دوام ورکړ.

درې کاله وروسته يې د ځينو ملګرو په زيات ټينګار او غوښتنه، د جمهوري رياست د ملي امنيت شورا په دفتر کې د فرهنګي چارو د رياست دنده و منله او په کابل پوهنتون کې پر استادۍ سربېره لا تر اوسه دا دنده پر مخ وړي.استاد يون پر ۱۳۸۵ل کال د افغانستان او پاکستان د امن ګډې جرګې لپاره د افغانستان له خوا د منشي په توګه غوره شو او دا دنده يې هم په ښه ډول ترسره کړه.

استاد يون د خپلو اکاډميکو فعاليتونو له خوا په توګه په تېرو شلو کلونو کې ګڼ شمېر فرهنګي او ټولنيز خدمتونه ترسره کړي، په ګڼو چاپي، راديويي او ټلويزيوني مرکو کې يې د واقعيتونو او حقايقو د څرګندېدو له امله د خلکو په زړونو کې ځای نيولی دی. که څه هم ډېر خلک د يون ليکنې، مرکې او نظريات خوښوي، خو يو شمېر داسې خلک هم شته، چې د يون سرسختي مخالفين دي. د هغه ملي او ګټورو نظرياتو ته هم غلط رنګ او تعبير ورکوي، دا ډول اشخاص، چې اکثره يې زورواکي او د سياسي ډلو ټپلو غړي او مشران دي، د استاد يون نظريات خپلو شخصي او تنظيمي ګټو ته خطر بولي، نو ځکه يې په ټينګه مخالفت کوي. زه د دې شاهد يم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر کله چې یون کومه لیکنه او مرکه کړې، نو دده پر وړاندې یې مثبت او منفي غبرګونونه دواړه راپارولي دي، منفي غبرګونونه اکثره وخت د هغو اشخاصو او ډلو له خوا وي، چې په تېر کړکېچن سیاسي بهیر کې یې ډېرې نامشروع ګټې ترلاسه کړي او ځانونه یې مطرح کړي دي.

مثبت غبرګونونه اکثره د ولس د مشرانو، روښنفکرانو او نورو مخورو له خوا وي، خو استاد یون په دغسې سختو اغزنو او تنګو شرایطو کې بیا هم خپل فرهنګي، سیاسي او ټولنیز کار ته دوام ورکوي.

دا اوسنی فرهنګي کار، چې تاسو یې اوس په مسلسل ډول ګورئ، دا د تېرو شلو کلونو کارونه دي، چې له تېر یو نیم کال راهیسې پرې په منظم ډول کار شوی، او ډل شوي او دادی ستاسو مخې ته اېښودل کېږي، په داسې یو دولتي دفتر کې چې بوختیاوې په کې ډېرې وي، د منظم او ستر فرهنګي کار سرته رسول اسانه کار نه دی. استاد یون پر خپلو فرهنګي کارونو سربېره د ګڼو فرهنګي ټولنو د غړي، همکار او موسس غړي په توګه هم خپل فرهنګي رول ادا کړی، په پېښور کې یې د دوو المان مېشتو فرهنګي ټولنو (دافغانستان د کلتوري ودې ټولنې) او (د پښتني فرهنګ د ودې پراختیا ټولنې) د همکار په توګه د بېلابېلو لیکوالو په لسګونو اثار، ایډیټ او چاپ کړي دي. دغه راز یې په سلګونو کورنیو مشاعرو، ادبي غونډو او سیمینارونو کې ونډه اخیستې ده، خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې هم په لسګونو مشاعرې، سيمينارونه او علمي ورکشاپونه جوړ کړي دي.
سربېره پر دې، په يو زيات شمېر، ملي او نړيوالو کنفرانسونو کې يې په ښه ډول د خپل هېواد استازي کړې ده. دلته به يې د اثارو يادونه وکړو:

اثار

الف- پنځونې

کتاب نوم	خرنګوالی	چاپکال
• متېکور	لومړۍ شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• په اورونو کې سندرې	دويمه شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷

ب- راټولونې

• هيلې	ګډه شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• نيمګړي ارمانونه	د حيران شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• د لوونو فصل	ګډه شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• د نازو انا ياد	د سيمينار د ليکنو ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• د استاد الفت نثري کليات	د استاد الفت نثرونه	درېيم ۱۳۸۷
• سيندونه هم مري	د اسحق ننګيال شعري منتخبات	دويم ۱۳۸۷

ج- ژباړنې

- د ټولنپوهنې له نظره: په افغانستان کې د واک جوړښتونه
  د پوهنوال روستارتره کي اثر — دويم ۱۳۸۷
- .د افغانستان فرهنګي ميراثونو ته يوه کتنه
  د نينسي دوپرې اثر — دويم ۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

- په افغانستان کې د جګړې جنایتکارانو محاکمه
د پوهنوال روستار تره کی اثر دویم ۱۳۸۷

د - یونلیکنې

- د اماراتو سفر د اماراتو یونلیک دویم ۱۳۸۷
- که یون دی یون دی د اروپا یونلیک لومړی ۱۳۸۷
- د پنټاګون ترڅنډو د امریکا یونلیک لومړی ۱۳۸۷

هـ- څېړنې او شننې

- د محمد ګل خان مومند اند و ژوند ته یوه لنډه کتنه دویم ۱۳۸۷
- استاد زیار د پښتني فرهنګ یو ځلاند ستوری دویم ۱۳۸۷
- دکابل پوهنتون د ادبیاتو پوهنځي پښتو کتابښود دویم ۱۳۸۷
- د افغانستان فرهنګ ته اوښتي زیانونه دویم ۱۳۸۷
- د پښتو شعر هندسي جوړښت شپږم ۱۳۸۷
- له افغانستانه د مسلکي کادرونو د فرار عوامل دویم ۱۳۸۷
- ساینسي پرمختیاوې دویم ۱۳۸۷
- بېړنۍ لویه جرګه ولسواکي او زورواکي دویم ۱۳۸۷
- اندیال خوشال لومړی ۱۳۸۷
- هیله د خپلو سریزو په لمن کې لومړی ۱۳۸۷
- کلتوري یون لومړی ۱۳۸۷
- فرهنګي فقر لومړی ۱۳۸۷
- مرکه او مرکې لومړی ۱۳۸۷
- خوشال په خپل ایډیال لومړی ۱۳۸۷
- دکتابونو په وړمو کې لومړی ۱۳۸۷
- افغانستان په سیاسي کړلېچ کې لومړی ۱۳۸۷
- پښتو لیکنی سمون لومړی ۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

- اوسنۍ رسنۍ لومړی ۱۳۸۷
- که نړیوال ماته وخوري؟ لومړی ۱۳۸۷

خدای(ج) دې استاد یون ته ډېر عمر ورکړي او جرئت دې ورته هم تاند لري، الله(ج) دې دی له هر ډول بدو بلاوو وژغوري، په فرهنګي کارو زیار کې ورته د نور زغم او وسېلې هیله لرم.

په درناوي

وفاالرحمن وفا

کابل- افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

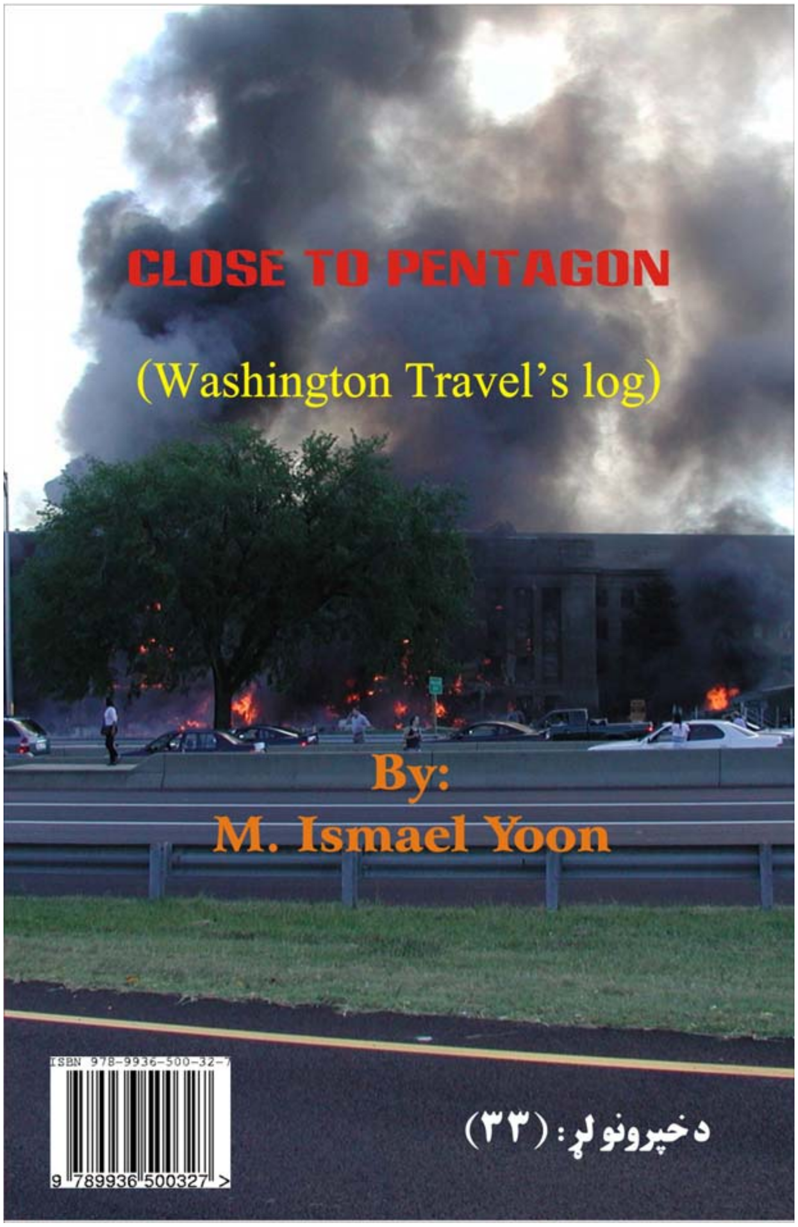

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library